

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ ve SANATLARI BİLİM DALI

**ALİ DEDE BOSNEVÎ, HAYATI, ESERLERİ
ve FEZÂİLÜ'L-CİHÂD'I**

Yüksek Lisans Tezi

NİHAL ÇAĞMAN TÜRKMEN

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLAHİYAT ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ ve SANATLARI BİLİM DALI

**ALİ DEDE BOSNEVÎ, HAYATI, ESERLERİ
ve FEZÂİLÜ'L-CİHÂD'I**

Yüksek Lisans Tezi

NİHAL ÇAĞMAN TÜRKMEN

Danışman

Doç. Dr. AHMET KARATAŞ

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI Anabilim Dalı İSLAM TARİHİ VE SANATLARI
Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi NİHAL ÇAĞMAN TÜRKMEN'nin ALİ
DEDE BOSNEVİ, HAYATI, ESERLERİ VE FEZÂİLÜ'L CİHÂD'I adlı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulunun 14.02.2019 tarih ve 2019-5/26 sayılı kararıyla oluşturulan jüri
tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 06.07.2019

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

	Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1.	Tez Danışmanı Doç. Dr. AHMET KARATAŞ	
2.	Jüri Üyesi Doç. Dr. MELİHA YILDIRAN SARIKAYA	
3.	Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi BÜNYAMİN AYÇİÇEĞİ	

TÜRKÇE ÖZET

Bu tezde Ali Dede Bosnevî'nin (ö. 1598) hayatı, ilmî, tasavvufî ve edebî şahsiyeti ele alınarak Arapça ve Türkçe eserleri tanıtılmıştır. Ali Dede Bosnevî 16. yüzyıl müelliflerindedir. Kanunî Sultan Süleyman'ın Macaristan'daki türbesinin türbedârlığını yapmıştır. Aynı zamanda türbe yanında inşa edilmiş olan Halvetî dergâhının şeyhidir. Bundan dolayı Türbe Şeyhi olarak meşhur olmuştur. 11'i Arapça ve 15'i Türkçe olmak üzere toplam 26 eser kaleme almıştır. Eserlerinde yüksek bir edebî dil kullanmak yerine sâde, anlaşılır ve eğitici bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Boşnak olmasına rağmen Türkçe'ye son derece hâkim olduğu eserlerinden anlaşılmaktadır.

Ali Dede Bosnevî'nin Türkçe eserlerinden biri olan Fezâilü'l-Cihâd bir kırk hadis derlemesidir. Eser 40 hadis, 40 hikâyeye ve 10 babdan oluşmaktadır. Eserin ulaşılan beş nüshasından dördü karşılaştırmaya tâbi tutulmuştur. Akabinde çeşitli yönleriyle incelenmiş ve metin tedkiki yapılarak ilim dünyasına tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ali Dede Bosnevî, Fezâilü'l-Cihâd, Kırk hadis

ABSTRACT

In this study, the life, scholarship, sophistic, literary personality of Ali Dede Bosnevi have been introduced (D. 1598) via taking his Arabic and Turkish written works in hand. Ali Dede Bosnevi was one of the 16 th century's authors. He was tomb keeper of Magnificent Suleiman in Hungary. At the same time, he was sheik of the Halvate dervish convent that was built next to the tomb of Magnificent Suleiman. Hence, he became famous as the Mausoleum sheik of the tomb. He wrote in Arabic 11 books and in Turkish 15 books, they are totally 26 books. He preferred to use simple, understandable and an instructive language in his works instead of using a high literary language. He has a good understanding of Turkish language that is understandable from his pieces even he is Bosnian.

Fezâilü'l-Jihâd is one of Ali Dede Bosnevi's Turkish piece that is a forty hadith compilation. The book consists 40 hadiths, 40 stories and 10 chapters. Four of five transcripts of his pieces were compared. Subsequently, it was examined in various aspects and the text was investigated then it was introduced to scholarship world.

Key Words: Ali Dede Bosnevi, *Fezâilü'l-Jihâd*, Forty hadiths

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

ALİ DEDE BOSNEVÎ HAYATI ve ESERLERİ

1. Ali Dede Bosnevî'nin Yaşadığı Döneme Genel Bakış	8
2. Hayatı	10
3. İlmî ve Tasavvufî Şahsiyeti	15
4. Edebî Şahsiyeti	18
5. Eserleri	21-33
A. Arapça Eserleri	22-25
1. <i>Muhâdâratü'l-Evâil ve Müsâmerâtü'l-Evâhir</i>	22
2. <i>Es'iletü'l-Hikem, Havâtimü'l-Hikem ve Hallü'r-Rumûz ve Keşfü'l-Künûz</i>	22
3. <i>Risâtü'l-İntisâr li Kıdveti'l-Ahyâr</i>	23
4. <i>Temkînü'l-Makam fi'l-Mescidi'l-Haram</i>	23
5. <i>Fazlü'l-Makam ve'l-Mescidi'l-Haram</i>	24
6. <i>Letâifü'l-Fâhira fi Mevâkıfi'l-Âhîra</i>	24
7. <i>Risâletü fi Beyâni Ricâli'l-Gayb</i>	24
8. <i>el-Envârü'l-Meşârik (Haşiyetü fi'l-Meşariki'l-Envâr)</i>	25
9. <i>Usûlü's-Seb'aiyyât fi'l-Furu'</i>	25
10. <i>Esrârü'l-Hak ve Hakâyikü'l-Âyâti'l-Mekkiyye</i>	25
11. <i>Risâle-i Seyfiyye</i>	25
B. Türkçe Eserleri	26-31
1. <i>Kitâb-ı Meşâhid-i Mevlid-i Ahmedî</i>	26
2. <i>Ehâdis-i Erba'în</i>	26
3. <i>Kelimât-ı 'Ali</i>	27
4. <i>Kelimât-ı Hikmet</i>	27

5. <i>Gencîne-i Levâih</i>	28
6. <i>Şurût-i Semâniye der Tasfiye-i Kalb u Kâlib</i>	28
7. <i>Ehâdis-i Erba'in [Der Fazl-ı Kur'an-ı Mübîn]</i>	28
8. <i>Kur'an-ı Hakîm'in ve Furkân-ı Kerîm'in Fazilet ve Sevâbı Beyânındadır ve 'Ulûm-ı Kur'an'da Kitâb-ı İtkân'da Mezkûr Olan 'Aded-i 'Âyât Beyânındadır</i>	29
9. <i>Kasîde-i Levâih-i Nesâih</i>	29
10. <i>Kasîde-i 'Unsûr-ı 'Azâm</i>	30
11. <i>Mersiye-i Meyve-i Dil Oğlum Mustafa Rahimehullah</i>	30
12. <i>Mersiye-i Sürûr-ı Oğlum Mustafa Rahimehullah</i>	31
13. <i>Silsilenâme-i Meşâyih</i>	31
14. <i>Tercüme-i Kasîde-i Ruhâniyye</i>	31
15. <i>Fezâilü'l-Cihâd</i>	31
C. Ali Dede Bosnevî'ye Atfedilen Eserler	32-33
1. <i>Tertibu'l-Merâtib ve'l-Usûl</i>	32
2. <i>Tefsîru Şeyh Ali Dede</i>	32
3. <i>Şerh-i Dibâce-i Mesnevî</i>	32
4. <i>Terceme-i Nesâih-i Celîle</i>	33

II. BÖLÜM

FEZÂİLÜ'L-CİHAD'IN TEDKİKİ, NÜSHALARI

ve METİN NEŞRİNDE KULLANILAN TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

1. Eser Adının Tespiti	35
2. Eserin Yazara Aidiyeti	38
3. Eserin Telif Sebebi	40
4. Eserin Telif Tarihi	42
5. Eserin Muhteviyatı	43
6. Eserin Kaynakları	45
7. Eserin Dili ve Edebî Değeri	47
8. Eserin Dinî Değeri	49-53
a. Ayet-i Kerimeler ve Hadis-i Şerifler	52
b. Dinî Hikâyeler	52

c. Dinî Şahsiyetler (Peygamberler, Ashâb, Hulefâ-i Raşidîn, Ehl-i Beyt)	52
9. <i>Fezâilü'l-Cihâd</i> 'ın Yazma Nüshaları	54-57
a. Sahhaf Raif Yelkenci Kütüphanesi [RY]	54
b. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası [TSMK]	54
c. Milli Kütüphane Nüshası: Mil. Yz. A. 1941 [MK 1]	55
e. Milli Kütüphane Nüshası: Mil. Yz. A. 3987 [MK 2]	55
d. Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası [SK]	56
f. İstanbul Üniversite Nüshası [İÜ]	57
g. Diğer Nüshalar	57
10. Metnin Neşrinde Takip Edilen Usul	58
11. Transkripsiyon Sistemi ve Alfabeti	59

III. BÖLÜM

<i>FEZÂİLÜ'L-CİHÂD</i>'IN TENKİDLİ METNİ	60
SONUÇ	213
KAYNAKÇA	215
<i>FEZÂİLÜ'L-CİHÂD</i>'IN NÜSHALARINDAN ÖRNEKLER	219-227
TIPKIBASIM	228-278

ÖNSÖZ

Bu teze, Müjgan Cunbur'un "İmâdu'l-Cihad ve XVI. Yüzyıl Kadın Şairlerinden Ayşe Hubbî Kadın" isimli makalesinden hareketle başladık. Cihâd, gazâ, gâziler konulu merdâne şiirler yazarak dönemi içerisinde farklı bir portre ortaya koyan Ayşe Hubbî Hatun'u tanımayı ve kendisine atfedilen eserini tanıtmayı hedeflemiştik. Ancak, gerek kütüphanelerdeki fiş katalogları gerekse basılı kütüphane katalog taramalarında, Ayşe Hubbî'ye ait böyle bir esere ulaşamadık. Bunun üzerine taramamızı cihâd, imâd, gazâ, gâzi, fezâil ve seyf kavramlarını esas alarak devam ettirdik. Bu taramalar sırasında, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki Ali Dede Bosnevî'nin *Fezâilü'l-Cihâd* adlı eserine ulaştık. Eseri incelediğimizde Müjgan Cunbur'un ilim dünyasına tanıttığı eserle örtüştüğünü tespit ettik. Bunun üzerine araştırmalarımızı bu yazar ve eser üzerinde devam ettirdik.

Elde edilen yeni bilgiler ışığında eserimizin bir kırk hadis derlemesi olduğu görüldüğünden araştırmamıza kırk hadis çalışmalarını da dâhil ettik. Kırk hadisler konusundaki temel başvuru kaynağı olan Abdülkadir Karahan'ın *Kırk Hadis* konulu çalışmasında, Ali Dede Bosnevî'nin *Fezâilü'l-Cihâd* adlı bu eserinin farklı bir nüshasını tanıttığını gördük. Yapılan araştırmalar sonucunda eserin 8 farklı nüshasının olduğunu tespit ettik ancak bunlardan 3 nüshaya ulaşamadık.

Tezimizin konusu olan *Fezâilü'l-Cihâd*'in da bir örneğini oluşturduğu *Kırk Hadis* tercümelere, hem dinin hem de edebiyatın alanına girmesi bakımından özel bir türdür. Türk edebiyatında hem manzum hem mensur olarak tertip edilmiş olup, dönemlere göre fertlerin, dînî, sosyal, siyasal ihtiyaçlarına cevap olarak İslâm ahlâkını toplumun her tabakasına ulaştırmıştır.

Tezimizin giriş bölümünde kırk hadisler hakkında özet bir bilgi verilmiştir. *Ali Dede Bosnevî Hayatı ve Eserleri* başlıklı birinci bölümde, öncelikle yazarın yaşadığı dönemin sosyo-ekonomik ve siyasî görünümü hakkında kısa bilgi verilmiştir. Daha sonra yazarın hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Burada yazarın bütün eserleri ilk defa bir arada verilmiştir ki, bunlardan bazıları Türkiye'de ilk defa tanıtılmıştır.

Fezâilü'l-Cihâd'ın Tetkiki başlıklı ikinci bölümde, önce eserin adı ve yazara aidiyeti konusundaki tartışmalar ele alınmıştır. Daha sonra ise eserin telif sebebi ve tarihi, eserin muhteviyatı, kaynakları, edebî ve dînî değeri üzerinde durulmuştur. Sonrasında ise

eserin tespit edilen nüshaları tanıtılmıştır. Müteakiben metin neşri esasları ile metin neşrinde kullanılan transkripsiyon sistemi ve alfabesine yer verilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde ise eserin tenkitli metnine yer verilmiştir. Tezin ekler kısmında eserin nüshalarından örnekler ile tenkitli metne esas olan İstanbul Üniversitesi nüshasının kopyasına yer verilmiştir.

Bu çalışmaya yıllar önce muhterem hocam Prof. Dr. Mustafa Uzun'un işaretleriyle başlamıştım, ancak bugüne kadar tamamlamak mümkün olmadı. Bu vesileyle hocama çok teşekkür ederim. Hiç şüphesiz bu çalışma, tez danışmanım Doç. Dr. Ahmet Karataş'ın teşvik ve yönlendirmeleriyle ikmâl olabilmıştır, kendilerine müteşekkirim. Tezin bu safhaya gelmesi hususunda sağladığı katkılardan dolayı değerli eşim Hüseyin Türkmen'e can u gönülden teşekkür ederim. Son olarak Bosna-Hersek'teki nüshaların temini konusundaki yardımları sebebiyle Bosna-Hersek Kültür Bakanlığı Osmanlı Araştırmaları Uzmanı Nusret Çolo'ya da teşekkürlerimi sunarım.

Nihal ÇAĞMAN TÜRKMEN

Eyüpsultan, 2019

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
ayr. bkz.	: ayrıca bakınız
b.	: bin/binti
bkz.	: Bakınız
c.	: cilt
ev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
haz.	: Hazırlayan
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
MK	: Milli Kütüphane
nr.	: numara/numarası
OIS	: Orientalni Institut u Sarajevu (Saraybosna Şarkiyat Enstitüsü) Kütüphanesi
ö.	: ölümü/vefatı
s.	: sayfa
SK	: Süleymaniye Kütüphanesi
sy.	: sayı
t.y.	: tarih yok/tarihsiz
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TSMK	: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TY	: Türkçe Yazmalar
yay. haz.	: Yayına hazırlayan/hazırlayanlar
yk.	: Yaprak

GİRİŞ

A. Kırk Hadislerin Doğuşu

Kur'ân-ı Kerim'den sonra İslâm dininin en önemli kaynağı, hadis-i şeriflerdir. Hz. Peygamber'in söz, fiil ve takrirlerini ihtiva eden hadis-i şeriflerin sözlü ve yazılı olarak derlenmesi çalışmalarına, Hz. Peygamber daha hayatta iken başlanmıştır. İlk örnekler herhangi bir sistem gözetilmeden “*Sahifeler*” halinde meydana getirilmişlerdir.¹ Hz. Peygamber'in sözlerini derleme çalışmaları, daha sonraları hadis malzemesinden daha kolay faydalanma ve aranan hadislere daha çabuk ulaşma gibi ihtiyaçlara cevap verecek farklı metotlarla hazırlanmış kitaplarla devam etmiştir.²

Erken dönemde vücuda getirilen hadis derleme türlerinden biri de muhtelif konularda toplanmış kırk hadisten oluşan “*Erbaun*”lardır.³ İlk örnekleri Hicrî ikinci asrın son yarısında görülen “*Erbaun*” (Kırk hadisler) zamanla sosyal, kültürel ve dinî alanlarda etki gücü yüksek bir edebî tür haline gelmiştir. Arap edebiyatında ilk örneği Abdullah b. Mübarek (ö. 181/797)'in “*Erbaûn Hadîs*”iyle görülen bu tür, İmam Nevevî'nin (ö. 676/1278) kırk hadisi ile tanınmıştır.⁴ Bu eserler uzun süre mensur olarak kaleme alınmışsa da İran ve Türk edebiyatlarında rağbet görmesiyle birlikte önceleri nazım-nesir karışık halde daha sonraları ise daha çok manzum olarak telif edilmiştir.⁵

İlmiye sınıfına mensup olanlar genellikle Arapça, şairler ve edibler ise daha ziyade Farsça kırk hadis kitapları kaleme almışlardır. Böyle bir ayrımın oluşmasında, İslâm dünyasında Arapçanın ilim dili, Farsçanın ise edebiyat dili olarak kabul görmesi etkili olmuştur. Mensur kırk hadisler Arap edebiyatında, manzum ve mensur karışık olanlar ise daha çok Farsça ve Türkçede görülmüştür. Manzum kırk hadis türleri ise daha çok Türk edebiyatında rağbet görmüştür. Birçok büyük Türk edibi kırk hadis telifinde nazmı tercih etmiştir. Bunlar arasında Fuzulî (ö. 963/1556), Nabî (ö. 1124/1721), Bakî (ö. 1008/1600) ve Hakanî Mehmed Bey (ö. 1015/1606) gibi şairler ilk sırada sayılabilir.⁶

İslâmî edebiyat geleneğinde kırk hadislerin bu derece muteber olmasının sebeplerini şu şekilde izah edebiliriz:

¹ İsmail Lütfi Çakan, *Hadis Usûlü*, İstanbul 1993, s. 70.

² Bu kapsamda meydana getirilen hadis kitapları türleri için bkz. Subhi Salih, *Hadis İlimleri ve Hadis İstılahları*, Ankara 1988. s. 93-102. Ayrıca bkz. M. Yaşar Kandemir, “Hadis”, *DİA*, İstanbul 1997, XV, 47-54.

³ a.g.m., XV, 70.

⁴ a.g.m., XV, 70-71.

⁵ Abdülkadir Karahan, “Kırk Hadis”, *DİA*, Ankara 2002, XXV, 470.

⁶ a.g.m., XXV, 470.

1. Kırk hadis derlemelerinde en önemli âmil hiç şüphesiz Hz. Peygamber'e isnad edilen *مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِيهَا بَعَثَهُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَةِ الْعُلَمَاءِ وَالْفُقَهَاءِ* hadis-i şerifidir.⁷ Her ne kadar bu hadis-i şerif muhaddislerce zayıf kabul edilse de kırk hadis tercümelerinin hemen hepsinde sebep-i telif olarak zikredilmiştir.⁸ Üzerinde çalıştığımız eserde de bu hadis açıkça zikredilmiş, öncelikli telif sebebi olarak gösterilmiştir:

“...*bu türâb-i aḳdâmi'l-mücâhidîn ü efḳar-i fuḳarâ-i müslimîn Dervîş 'Ali bin Hacı Muştafa el-Bosnevî 'afallahu 'anhümâ aḥbâr-ı şaḥîḥadan ve âşâr-ı mu'tebereden kırk ḥadîs-i nebevî ve kırk ḥikâye gâzâ fazlında ve gâzâler menâkıbında tercüme eyledi. Hâzreti Risâlet-penâhuñ ḥadîs-i şerîfine imtişâl idüp ... bu zerre-i kemîne türâb-ı aḳdâmi'l-fuḳara lisân-ı nebevî üzre mev'ûd olan fazîlete râğb olup ve gâzî ḳardaşlaruñ ḥayır du'âsum iltimâs idüp bu risâle-i tezkire için tesvîd eyledi.*”⁹

2. Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak.¹⁰
3. Hz. Peygamber'in ruhâniyetine tevessül ve müslüman halka hizmet etmek.
4. Hayır dua alarak rahmetle anılmaya vesile kazanmak.¹¹
5. Hadis ilminde ve edebiyattaki derecesini ve kâbiliyetini ispat etmek.¹²
6. Devlet büyüklerine hoş görünmek gibi dünyevî beklentiler.¹³
7. Dinî ve gayr-i dinî gelenekte 40 sayısına atfedilen önem.¹⁴

B. Kırk Hadis Nevileri

İlk örnekleri Hicri ikinci asrın son yarısında görülen kırk hadis derlemeleri, Türk edebiyatında zamanla başlı başına yeni bir tür meydana çıkarmıştır. O günden bugüne bu alanda pek çok eser kaleme alınmış, manzum ve mensur derlemeler, tercümeler yapılmış olmasına rağmen bu eserler üzerinde etraflı bir çalışma ilk defa Abdülkadir Karahan tarafından yapılmıştır. Birçok dildeki kırk hadis derleme ve tercümelerini inceleyen

⁷ Bu hadisin sened ve metin açısından tahlili için bkz. Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, İstanbul 2000, s. 33-41.

⁸ Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis: Toplama, Tercüme ve Şerhleri*, Ankara 1991, s. 5-7; Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, s. 20-22.

⁹ Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü'l-Cihad* (İstanbul Üniversitesi, TY 729) yk. 1^b.

¹⁰ Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü'l-Cihad* (İstanbul Üniversitesi TY 729), yk. 1^b. Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 12-13; Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, s. 22-24.

¹¹ Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü'l-Cihad* (İstanbul Üniversitesi TY 729) yk. 1^b; Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 13-14; Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, s. 25-26.

¹² Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 15-16.

¹³ Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 17-18; Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, 28-29.

¹⁴ Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 7-12.

Abdülkadir Karahan, araştırmalarına dayanarak bu konuda bir tasnif denemesi gerçekleştirmiştir.

1. Şekil Bakımından 40 Hadisler

a. Mensur olanlar: Kırk hadis alıřmaları İslâmî ilimlerde ve Arap edebiyatında mensur olarak bařlamıř ve uzun sűre bu Őekilde devam etmiřtir. Bir ilim olarak telakki edildiđi, edebî yűnű revaç bulmadıđından Arap edebiyatında kırk hadisler umumiyetle mensur olarak kaleme alınmıřtır.

b. Manzum ve mensur karıřık olanlar: Bu tűre daha ziyade İnan ve Tűrk edebiyatında rastlanır. Zira âlim ve sűfilerden bařka řairler de bu tűre ilgi gűstermiřlerdir. Arap edebiyatında ilmî yűnű yeterince iřlendiđinden Fariřî ve Tűrk řairler de edebî vadide kalem oynatmıřlar ve epeyce eser vermiřlerdir. Őzerinde çalıřmakta olduđumuz *Fezâilü'l-Cihâd* adlı esrimiz de manzum-mensur karıřık telifâtdandır.

c. Manzum olanlar: Arapçada manzum kırk hadislere pek rastlanmamakla birlikte İnan ve űzellikle de Tűrk edebiyatında bu tűr pek rađbet gűrműřtir.¹⁵

2. Muhteva Bakımından 40 Hadisler

Muhtevanın Őekline gűre yapılan deđerlendirmelerde řu ű Őekil karřımıza çıkmaktadır:

a. Yalnız hadis metinlerinden oluřan erbaűnlar: Bunlarda seçilmiř kırk hadisin sadece metinlerine yer verilmiřtir.

b. Kısa izahların yapıldıđı 40 hadisler: Arapçada musanniflerin bűyűk bir kısmı hadislerden sonra kısa izahlar getirmeyi faydalı gűrműřlerdir.

c. Ayet ve hadisler ve kısa hikâyelerle desteklenen metinler: Sık olmamakla beraber her hadisin ya da bazı hadislerin âyetle veya bir bařka hadisle takviye edildiđi metinlere de rastlanır. Hazinî'nin 40 hadisi bűyle bir eserdir. Bazı metinlerde de hadislerin peřinden birtakım mevize ve hikâyeler anlatılarak ifade zenginleřtirilmeye çalıřılmıřtır.¹⁶ Ali Dede Bosnevî'nin űzerinde çalıřtıđımız *Fezâilü'l-Cihâd* isimli eseri, bu tűrűn en gűzel űrneklerinden biridir.

¹⁵ Konu hakkında daha geniř bilgi için bkz. Abdűlkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 20-23.

¹⁶ Abdűlkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 24-25.

3. Seçim Prensibine Göre Yapılan 40 Hadis Derlemeleri

- a. Kudsî hadislerden oluşturulan kırk hadisler. Bunlara daha çok ulema sınıfının Arapça olarak kaleme aldıkları erbaûnlarda tesadüf edilir.
- b. Hz. Peygamber'in hutbelerinden seçilen kırk hadisler.
- c. Sahih hadislerden seçilen kırk hadisler.
- d. Kırk rakamını esas alarak oluşturulan erbaunlar.
- e. Ezberlenmesi kolay hadislerden seçilen kırk hadisler.
- f. Veciz, câmiialı hadislerden derlenen kırk hadisler. Ali Dede Bosnevî'nin Kelimât-ı Ulviyye başlığı altında derlediği *Ehâdîs-i Erbaîn* adlı eseri ezberlenmesi kolay ve câmiialı hadisler türüne örnek verilebilecek bir çalışmadır.¹⁷
- g. Noktasız harflerden seçilen kırk hadisler.¹⁸

4. Muhtevanın Mahiyetine Göre Yapılan 40 Hadis Derlemeleri

- a. Kur'ân'ın faziletleri: Erbaûnlardan bazıları genel olarak Kur'ân'ın faziletlerinden bahsetse de bazıları tek bir surenin veya âyetin faziletlerine hasredilmiştir. Bu türün güzel örneklerinden biri de Ali Dede Bosnevî'nin *Ehâdîs-i Erbaîn der Fazl-ı Kur'ân-ı Mübin* isimli eseridir.¹⁹
- b. İslâmın şartları: İslâm'ın beş şartının izahı ve faziletleri üzerine derlenmiş kırk hadis kitaplarıdır.
- c. Hz. Peygamber'in âilesi, ashabı üzerine derlenmiş kırk hadis kitapları.
- d. Tasavvuf ve tarikatlar hakkında derlenmiş kırk hadis kitapları: Bunlar tasavvufî yorumlara açık hadislerden derlenmiş olabileceği gibi bir tarikatı müdafaa için hazırlanmış kırk hadis kitapları da vardır.
- e. Zühd ve takva konulu kırk hadis kitapları: Zikir, duâ, kabir ziyareti, kabir azabı, peygambere salat ve selam, ahiret konulu hadis kitapları bu nevidendir.
- f. İlim ve âlim konulu kırk hadis kitapları: İlim adamlarının ve ilmin faziletlerinden bahseden hadisler bu kapsamda derlenmişlerdir.
- g. Siyaset ve hukuk konulu kitaplar: Ulû'l-emre itaat, adalet, âdil olmak, zulümden kaçınmak konularında derlenmiş kırk hadis kitapları bunlar arasında zikredilebilir.

¹⁷ OIS 604, yk. 24^b-28^a.

¹⁸ bkz. Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 25-30.

¹⁹ OIS 604, yk. 52^b-56^a.

h. Cihâd konulu kırk hadis kitapları: Hz. Peygamber'in cihâda, cihâd vasıtalarına dair pek çok hadis-i şerifi bulunmaktadır. Bu hadis-i şerifler bazı müstakil eserlere konu olduğu gibi hadis mecmualarında da “*Kitabü'l-Cihâd*” veya “*Fezâilü'l-Cihâd*” başlıkları altında toplanmıştır.²⁰ Lüzumuna binaen olsa gerek bu tür eserler bilhassa geçiş devirlerinde telif edilmişlerdir. Bu tezin konusu olan *Fezâilü'l-Cihâd* adlı eser buna örnek verilebilir.

i. Sosyal ve ahlâkî hayat, bir kavim veya bir şehrin fazileti, tıp, mizah, hüsn-i hat, gibi birçok konuda da kırk hadis derlemeleri yapılmıştır. Bazen de kırk hadisin kırkı da ayrı bir mevzudan tercih edilmiştir. Bunun en meşhur örneği ise İmam Nevevî'nin (ö. 677/1278)'nin kırk hadis derlemesidir.²¹

---

²⁰ Ahmet Özel, “Cihad”, *DİA*, İstanbul 1993, VII, 527-528. Osmanlı döneminde bu konuda kaleme alınan eserler için bkz. Bursalı Mehmed Tahir. *Menâkıb-ı Harb*, İstanbul 1333/1917, s. 25-31. Burada 31 esere yer verilmiştir.

²¹ Konu hakkında daha geniş bilgi için bkz. Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 30-39.

I. BÖLÜM
ALİ DEDE BOSNEVÎ HAYATI ve ESERLERİ

1. Ali Dede Bosnevî'nin Yaşadığı Döneme Genel Bakış

Ali Dede Bosnevî'nin ömür sürdüğü 16. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin en güçlü olduğu, askerî, kültürel, edebî ve ekonomik açıdan zirveye ulaştığı bir dönemdir. Bir milleti kudretinin zirvesine çıkararak, büyük adamların tesirleridir. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethiyle başlayan yükseliş, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman gibi kudretli padişahlarla askerî ve ekonomik alanda, İstanbul'un bir ilim ve kültür merkezi haline gelmesiyle de edebî, kültürel alanda devam etmiştir.

15. yüzyılda kuruluşunu tamamlayan Türk şiiri, 16. yüzyılda kendi özgünlüğüne kavuşarak Bâkî (ö. 1008/1600), Fuzûlî (ö. 963/1556), Bağdatlı Rûhî (ö. 1014/1605), Taşlıcalı Yahya (ö. 990/582) gibi en kudretli şâirlerini yetiştirdi. Mimar Sinan bugün hâlâ şehirlerimizi süsleyen eserlerini bu asırda anıtlattı. Kemalpaşazâde (ö. 940/1534), Hoca Sadeddin Efendi (ö. 1008/1599), Gelibolulu Mustafa Âli (ö. 1008/1600), Şeyhülislam Ebüssuud Efendi (ö. 982/1574), Latifî (ö. 990/1582), Âşık Çelebi (ö. 979/1572), Kara Memî, bu devrin ilim, kültür, edebiyat, sanat alanlarında yıldızlaşan ve topluma yön veren isimleri oldular.

Ali Dede Bosnevî Kanunî Sultan Süleyman (1526-1566)'ın saltanat sürdüğü yıllarda doğmuş ve eğitimini tamamlamıştı. Yaşadığı süre içinde II. Selim (1566-1574), III. Murad (1574-1595) ve III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah dönemini idrak etti.

Kanunî dönemi Osmanlı medeniyetinin her açıdan zirveye ulaştığı bir dönem olarak bilinir. Bu dönemde Osmanlı İmparatorluğu tarihinin en geniş sınırlarına ulaştı, Akdeniz bir Türk Gölü haline geldi. Avrupa'da Macaristan, doğuda İran toprakları Osmanlı sınırlarına dâhil edildi. Ancak Kanunî'nin hükümdarlığının son zamanlarında, özellikle Şehzâde Mustafa Bayezid olayları sırasında Anadolu'da şiddetli bir kargaşa başlamıştı. Askerî sınıfa geçmek için rakip şehzâdeler hizmetine giren binlerce başıboş Anadolu genci bu kargaşayı körüklerken tımarlı ve tımarsız sipahiler de bu kaosun ön saflarında yer aldılar. İlmiye sınıfının vergiden muaf olması gibi ayrıcalıkların peşine düşen fakat soygunculuk ve eşkıyalığa sürüklenen binlerce genç, softa adı altında medreselerde toplanıyor yahut dağ başlarında kendi medreselerini ya da çetelerini kuruyorlardı. Ancak Kanunî Sultan Süleyman zamanında devletin gücü bu keşmekeşin görünür olmasını engelledi.

II. Selim'in saltanat sürdüğü yıllarda gördüğümüz parlaklık, Kanunî Sultan Süleyman zamanından gelen güce ait olduğu gibi, sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'nın devleti güçlü tutmak konusundaki dirayetinin eseridir. Nitekim Anadolu'nun bir göç taşıma ve

sürgün bölgesi olan Balkanlar'da 16. yüzyılın ikinci yarısında yayılma duraklamıştır. Dolayısıyla yeni tımar olanakları kalmamış ve uç akıncı kurumu zaafa uğramıştır. Orta Anadolu'da hızla artan nüfusun baskısı, doğuda İran'la 1578 itibariyle başlayan uzun savaş dönemi merkezi yönetimi zayıflatmıştır.²² Özellikle II. Selim dönemi (1566-1574) itibariyle kapıkulu zorbaları, ulema ve saray nedimleri, devlet işlerine karışmışlar, devletin çıkarlarını ve düzenini her şeyin üstünde tutan sistem çığnemiştir. İmparatorluğun klasik kanun ve düzeni bozulmaya, Fatih zamanında devletleştirilen topraklar vakıf ve mülkler halinde devlet kontrolünden çıkmaya başlamıştır.²³

Ali Dede Bosnevî'nin olgunluk dönemini yaşadığı ve eserlerini verdiği III. Murad ve III. Mehmed dönemlerinde İspanya ile denizlerde, Almanya-Avusturya Habsburglarıyla hem karada hem denizde devam eden çekişme, buna ilaveten doğuda İran savaşları, askerî alanda büyük bir ekonomik zorluğa sebep olmuştur. Askerin parasını akçenin değerini düşürerek ödeyen sistem enflasyona sebep olup üstelik de bu açmazı büyütürerek ekonomik açıdan Avrupa parasına bağımlılığı beraberinde getirmiştir. Yine ekonomik zorunluluklar sebebiyle Avrupa cephesine kaydırılamayan askerler Anadolu'da Celalî isyanlarını başlatmış, Anadolu baştanbaşa yakılıp yıkılmış Ali Dede Bosnevî'nin vefatından birkaç sene sonrasına tarihlenen ve "*Büyük Kaçgun*" olarak anılan Anadolu'dan Balkanlara zorunlu göç hadisesi patlak vermiştir.²⁴

Macaristan'da Osmanlı hâkimiyeti yaklaşık 150 yıl kadar sürmüştür. Bu toprakların kaybedilmesinin ilk sonucu müslüman topluluğun tümüyle yok olmasıdır. Müslümanların çoğu Osmanlı ordusuyla geri dönerek güneye, Sırbistan ve Bosna'ya göç etmiş, kalanlar ya öldürülmüş ya da hıristiyanlaştırılmıştır. Müslümanlardan kalan bütün yapılar ya savaşlar esnasında ya da sonradan tamamen tahrip edilmiş, yok edilmiştir.²⁵

²² İsmet Kasumoviç bu savaşlardan birine Ali Dede Bosnevî'nin de katıldığını yazar. bkz. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak: I Njegova Filozofjsko Sufijska Misao*, Sarajevo 1994, s. 39.

²³ Halil İnalçık, *Devlet-i Aliyye I*, İstanbul 2009, s. 193.

²⁴ *a.g.e.*, s. 194.

²⁵ Aleksandre Popoviç, *Balkanlar'da İslâm*, İstanbul 1995, s. 112.

2. Hayatı

Yazarın ismi kaynaklarda Ali Dede Bosnevî,²⁶ eş-Şeyh Ali Dede,²⁷ Şeyh Ali,²⁸ Ali Efendi -Türbe Şeyhi-²⁹ Şeyh Bosnevî Ali Dede,³⁰ Alaaddin Ali Dede b. Mustafa el-Mostarî ez-Zigetvarî,³¹ Ali b. Mustafa el-Bosnevî,³² Ali Dede b. Mustafa,³³ Ali Harirî Bosnevî³⁴ olarak geçmektedir. Yazar adı, tetkik ettiğimiz eserin mevcut nüshalarında Ali b. el-Hac Mustafa,³⁵ Derviş Ali b. Hacı Mustafa³⁶ ve Derviş Ali b. Hacı Mustafa el-Bosnevî³⁷ şeklinde verilmiştir.

İsmet Kasumoviç, gerçek adının Aliya Mustafaoğlu Boşnak olduğunu belirtir.³⁸ Ayrıca yazarın el-Halvetî, en-Nûri, er-Rûmi ve el-Kanlî olarak da tanındığını bildirir.³⁹ Ali Dede Bosnevî'nin dinî ve tasavvufî literatürde en çok bilinen ismi ise “*Türbe Şeyhi*”dir.⁴⁰ Ali Dede Bosnevî, Mekke ve Medine'ye yakınlığından dolayı şiirlerinde *Harîmî* (Kâbe muhafazakârı) mahlasını tahallus etmiştir.⁴¹ Münîr-i Belgradî bunu aşağıdaki şekilde dile getirmiştir:

... *Kâbe'ye nice yıllar mücâvir olup ve Şeyh-i Ekber ve İmam-ı Suyûtî*
hazretlerinin musannefâtından çok istifadeler idiüp galiba bu takrîble
*Harîmî tahallus idiüp...*⁴²

²⁶ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333, I, 115. Muhammed Emin el-Muhibbî, *Hulasatü'l-Eser fi Ayani Karni'l-Hadi Aşer*. Beyrut [t.y.], III, 200. M. Serhan Tayşi, “Ali Dede”, *DİA*, İstanbul 1989, II, 386.

²⁷ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1286, I, 122.

²⁸ Ataî, *Hadayikü'l-Hakâyık fi Tekmileti's-Şekâyık*, İstanbul 1268, s. 465-466.

²⁹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul 1311, III, 504.

³⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, İstanbul 1318, s. 14.

³¹ Muhammed b. Muhammed el-Hancî, *el-Cevherü'l-Esna fi Teracimi Ulemai ve Şuarai Bosna*, Kahire 1992, s. 137. Zigetvar kelimesi bütün eski kaynaklarda Sigetvar olarak geçmekteyse de biz bugünkü kullanımını tercih ettik.

³² Carl Brockelman, *Geschihte der Arabischen Litteratur*, Leiden 1949, II, 562.

³³ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Ankara 2000, s. 133.

³⁴ Osanzâde Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya-i Ebrar Şerh-i Esmar-ı Esrar*, Süleymaniye Yazma Bağışlar, nr. 2307, yk. 228^a. Osanzâde Hüseyin Vassaf, *Sefine-i Evliya*, İstanbul 2006, III, 344. Eserin Latin harfleriyle neşrinde, yazma nüshasındaki mürekkep dağılması sebebiyle olsa gerek, *Harîmî ismi Harirî* olarak okunmuştur.

³⁵ Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 196.

³⁶ TSMK Revan Köşkü 2034/01, yk. 4^b.

³⁷ İÜ TY 729, yk. 1^b. MK. Yz. A. 1941/6, yk. 17^b. Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi, nr. 1025/5, yk. 83^a.

³⁸ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak: I Njegova Filozofijsko Sufijska Misao*, s. 39.

³⁹ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 39.

⁴⁰ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 122. Ataî, *a.g.e.*, s. 466. Bursalı Mehmed Tahir, *a.g.e.*, s. 14. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, s. 504. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. el-Muhibbî, *Hulasatü'l-Eser*, III, 200. M. Serhan Tayşi, “Ali Dede”, II, 386. Muhammed b. Muhammed el-Hancî, *el-Cevherü'l-Esna*, s. 138.

⁴¹ Bu konudaki örnekler için yazarın Türkçe eserleri kısmındaki manzum eserlerde yeteri miktarda örnek verilmiştir.

⁴² Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

Ali Dede Bosnevî 16. yüzyılın ilk yarısında Mostar'da dünyaya gelmiştir. Doğum yeri hakkında bütün kaynaklar hemfikirdir, ancak doğum tarihi kesin olarak belirtilmemiştir.⁴³ Yalnızca İsmet Kasumoviç eserinde doğum tarihini yaklaşık 1540 olarak verir.⁴⁴

Ali Dede Bosnevî ilk eğitimini memleketinde tamamlamış daha sonra tahsiline İstanbul'da devam etmiştir. Hayatının özellikle bu devresi hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılamamakla birlikte kaynaklarda İstanbul'da Ayasofya Medresesi'nde, Sofyevî Bâlî (ö. 960/1553) hazretleri hulefâsından Nureddinzâde Muslihiddin Efendi'nin (ö. 981/1574) talebesi olduğu kayıtlıdır.⁴⁵ Bir yandan medrese eğitimine devam ederken öte yandan Halvetiye tarikatı şeyhlerinden olan hocası Nureddinzâde'nin etkisiyle tasavvufî eserleri de okumaya başlamış ve tasavvufa meyletmiştir.⁴⁶

Münîr-i Belgradî (ö. 1057/1647) eserinde, Ali Dede'nin gençlik yıllarında âşık olduğunu, durumundan hocasını haberdar ettiğini, hocasının da genç Ali'ye nasihatler ederek mecazî aşk yerine hakikî aşkı tercih etmesini tavsiye ettiğini ve Ali Dede'nin böylelikle tasavvufa meylettiğini de söyler:

*İbtidâ sülûkuna bâis budur ki dânişmend iken bir tâzeye meftûn olup,
hayret ü dehşetle gezüp, bir yerden çâre ola deyü meşâyihün himmetine
tevessül idüp, dermân ümidiyle Nureddinzâde merhûmun huzûruna gelüp
arz-ı hâl eder ve bî-muhâbâ hayretinden keşf-i râz eyler. Şeyh buyurur ki
hoş safâ idelüm ammâ bu gice bunda evvelün görelüm deyu alıkoyup ol gice
itdüği fedâhat ve arz eyledüği kabâhat hatırına gelür, nedâmetler çeker
azizler yanında rüsvây oldum deyü kendüye nefrin ider, seheri şeyh çıka-
geldükde tevbekâr olup özrün diler Hakkun aynıyle ve şeyh himmetiyle aşk-ı
mecâzi aşk-ı hakîkîye mübeddel kılınup şeref-i sohbetle hüsn-i hâli kemâle
varup hilâfetle müşerref olup...*⁴⁷

⁴³ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, s. 122. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 14. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, s. 504. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 39. M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

⁴⁴ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 39.

⁴⁵ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 14. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 39-41.

⁴⁶ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn ve Menâkibü'l-Müttakîn*, Şehid Ali Paşa Kütüphanesi, nr. 2819, yk. 104^a. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 41.

⁴⁷ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

Ayasofya ve Sahn-ı Semân medreselerinde eğitimini tamamlayan Ali Dede Bosnevî, icâzete hak kazandıktan sonra bir müddet seyahat edip meşhur tekkelerde tasavvufî eğitimini tamamlamıştır.⁴⁸ Bu arada Muhyiddin İbnü'l-Arabî (ö. 638/1240)'nin eserlerini okumuştur. Hocasıyla beraber, 1566 yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın Zigetvar savaşına iştirak etmiştir. Daha sonra Mekke'ye gitmiş ve orada 983/1575 yılına kadar kalmıştır. Bu dönemde hayatında önemli değişiklikler olduğu rivâyet edilmektedir. Meselâ, 981/1574 yılında hocası Nureddinzâde'yi kaybetmiştir. Aynı yıl Sokullu Mehmet Paşa (1505-1579)'nın Zigetvar'da Kanunî Sultan Süleyman için yaptırdığı türbeye türbedar tayin edilmiştir.⁴⁹ Ara sıra İstanbul ve Mekke'ye yolculuk yapıp savaşlara katılsa da ömrünün sonuna kadar türbedar olarak Zigetvar'da kalmıştır. Türbe'nin yanına yapılan hankâhda tebliğ ve irşad vazifesini yürütmüştür.⁵⁰

Ali Dede Bosnevî, Mostarlı Derviş Paşa (ö. 1012/1603)'nın önerisiyle, 1001/1592 yılında, Sultan III. Murad tarafından teftiş ve Makam-ı İbrahim'i yenilemek amacıyla Mekke'ye gönderilmiştir.⁵¹ Burada sahasında ehil kişileri toplayan Ali Dede Bosnevî, o devir için cesur bir karar vererek makamın yıkılıp yeniden inşâsını gerçekleştirmiş olup makamın üzerine kendisinin kaleme aldığı manzumeyi yazmıştır.⁵²

Ali Dede, Makam-ı İbrahim'in tarihçesini ve tamirat kronolojisini hazırlamış ve hac ibadetini yerine getirmiştir. Mekke'den dönüşünde Şam'da dönemin meşhur şeyhlerinin sohbetlerine katılmıştır. Makamdaki tamiratın ve yapılan işlerin raporunu hazırlayan Ali Dede Bosnevî, hac dönüşü bunu *Temkinü'l-Makam fi Mescidi'l-Haram*, olarak isimlendirerek Sultan III. Murad'a takdim etmiştir. Daha sonra bu rapora Kâbe'nin kudsiyeti ve tarihi ile ilgili bilgiler de ekleyerek *Fazlu'l-Makam fi Mescidi'l-Haram* adıyla yeni bir eser kaleme almış,⁵³ makamı yenileme görevini ifa edip, raporunu sunduktan sonra Zigetvar'a geri dönmüştür.⁵⁴

⁴⁸ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122.

⁴⁹ Münir-i Belgradî, *a.g.e.*, yk. 104^a.

⁵⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 14. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 41.

⁵¹ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, 49, M. Serhan Tayşi. "Ali Dede", II, 386.

⁵² Ali Dede'nin bu konudaki şiiri, bazı kelime değişiklikleri ve mısra tekrarlarıyla birlikte üç farklı yerde mevcuttur. Bkz: Ali Dede Bosnevî, *Fazlu'l-Makam fi Mescidi'l-Harâm*, Darü'l-Kütübi'l-Arabiyye, nr. 8304, yk. 8^{a-b}, 69^b, 80^a, 69^b.

⁵³ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 49. M. Serhan Tayşi. "Ali Dede", II, 386.

⁵⁴ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 49

Münîr-i Belgradî (ö. 1057/1647), *Silsiletü'l-Mukarrabîn* adlı eserinde, Ali Dede Bosnevî'nin Mekke ve Medine'de bulunduğu sırada Kur'ân ve hadis konusunda eğitim aldığını, ayrıca Arap edebiyatıyla tanışarak Arap dili ve edebiyatını ileri derecede öğrendiğini yazmaktadır.⁵⁵

Aslen Boşnak olan Ali Dede eğitimi sırasında Farsça ve Türkçeyi anadili gibi öğrenmiş ve bu dillerde de eserler vermiştir. Onun eserlerinde Süyûtî (ö. 911/1505) ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin etkisi fark edilir derecededir. Süyûtî'nin yazdığı *Kitabü'l-Vesâil ila Marifeti'l-Evâil* adlı eserini *Muhadarat* adlı kitabında ana kaynak olarak kullanmış,⁵⁶ daha sonra eserini genişleterek, 998/1589 yılında bitirmiştir. Hemen ardından yeni eseri “*Usulü's-Seb'iyat*”ı yazmış ve 1590 yılında tamamlamıştır.⁵⁷

Fars bölgesinde savaş sırasında *Risaletü'l-İntisar li-Kıdvati'l-Ahyâr* adlı eserini yazmıştır.⁵⁸ Şiirlerini ise Arapça ve Türkçe olarak kaleme almıştır.⁵⁹ Hayatının son zamanlarını sürekli yazarak ve çalışarak geçiren Bosnevî, en önemli eseri olan *Hâvâtümü'l-Hikem ve Hallü'r-Rumuz ve Keşfü'l-Kunuz* adlı tasavvufî eserini, 1000/1592'de telif etmiştir.

Ali Dede Bosnevî, Satırcı Mehmed Paşa (1505-1579)'nın daveti üzerine *Tarih-i Peçevî* yazarı İbrahim Efendi (ö. 1059/1649 [?]) ile beraber *Varadin Seferi*'ne katılmış, bu savaş esnasında vaazlarıyla askerinin maneviyatını güçlendirerek savaşta büyük yararlılık sağlamıştır.⁶⁰ Bosnevî *Varadin Seferi* dönüşünde Macaristan'da *Gyula* (Göle) civarında, 1 Rebiülevvel 1007 (2 Ekim 1598)'de Tezkireci Feridun Ali Efendi'nin çadırında ikinci namazını eda ederken, secde halinde vefat etmiştir.⁶¹

Peçevî Ali Dede Bosnevî'nin son anlarını ve cenazesinin defin işlemlerini şu şekilde hikâye etmektedir:

Ali Dede merhûm ki bir sâhib-i kerâmet velâyet-i müstecâb-ı da' ve azîz idi. Bu sefer pür hatarda bile idi. Serdâr'ın tezkîrecisi Feridûn Ali denmekle ma'rûf Tezkîreci Ali Efendi'nin çadırında bir mikdar teneffüs idüp

⁵⁵ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

⁵⁶ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 45

⁵⁷ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 46.

⁵⁸ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 46.

⁵⁹ Şiirlerinden örneklere “*Ali Dede Bosnevî'nin Edebî Şahsiyeti*” bölümünde yer verilmiştir.

⁶⁰ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 15.

⁶¹ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 15. Muhammed Emin el-Muhibbî, *Hulasatü'l-Eser*, III, 200. İsmet Kasumoviç Szolnok'ta defnedildiğini söyler. Bkz. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Boşnak*, s. 28, 50.

*kahve içerler ve çadırdan çıkup tanâbî mâbeyninde vakt-i 'asra niyet iderler. Meğer vâdeleri irişmiş ve vâsıl-ı huld-i berîn olacak zaman gelmiş imiş. Secdede zamân-ı tevakkufları imtidâd bulıcak Hacı Sefer nâm sûfisi yapışınca vefat itdüğüne ve rahmet-i Hakk'a gitdiğüne vâkıf olur ve kaldırup uzadırlar ve kıraat-ı Kur'ân-ı 'Azîm tilâvet idiüp ba'de gusl-i teçhiz ü tekfîn idiüp namazın kulurlar ve hâliyen merkad-i itur-nâkî olan Sigetvar sahrâsına getirürler ve vasiyeti üzere Şeyh Kâsım nâm aziz ki Sigetvar fethinde şehâdet rütbesine irişmiş ve anda medfundur. Ol mahalde yani cenbinde defn iderler.*⁶²

Münîr-i Belgradî'nin *Silsiletü'l-Mukarrabîn* adlı eserinin derkenarında, Ali Dede Bosnevî'nin ölümü için bir tarih düşürme beyti vardır:

Ana tabi olan âşıklarından

Didi tarihini âh öldü Şeyh

*sene: 1007*⁶³

آکا تابع اولان اشقزلرندن

دیدى تاريخى آه اولدى شيخ

سنه ۱۰۰۷

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) ile Zigetvar Belediyesi arasında imzalanan antlaşma çerçevesinde hayata geçirilen “*Macaristan Zigetvar'daki Kanunî Sultan Süleyman Türbesi Kazı ve Araştırma Projesi*” kapsamında, 2015 yılında, Kanunî Sultan Süleyman'ın kayıp türbesinin kalıntıları gün yüzüne çıkarılmıştır. 2016 yılında, türbenin kuzeybatısındaki cami yapısının tamamı ortaya çıkarılmıştır. Aynı yıl, türbe, cami ve tekke yapılarının kuzeydoğusunda, alanı çevreleyen palanka hendeğinin yeri belirlenmiştir. Ancak, Ali Dede Bosnevî'nin makamına dair bugüne kadar herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır.⁶⁴

Ali Dede Bosnevî sevilen-sayılan bir âlim ve âmil bir müşid-i kâmil olarak itibar görmüştür.⁶⁵ Peçevî ve Münîr-i Belgradî, eserlerinde kaynak olarak Ali Dede Bosnevî'yi

⁶² İbrahim Peçevî, *Tarih-i Peçevî*, İstanbul 1283/1866, II, 219.

⁶³ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

⁶⁴ TİKA Macaristan Zigetvar Kanunî Sultan Süleyman Türbe Palankası Kazı Ve Araştırma Projesi 2017 Sezonu Arkeolojik Kazı ve Araştırma Çalışmaları Değerlendirme Raporu, [Ankara] 2018, s. 4.

⁶⁵ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122.

kullanmışlardır. İsmet Kasumoviç Münîr-i Belgradî'nin *Silsiletü'l-Mukarrabîn* adlı eserinde Ali Dede Bosnevî'nin tesirinin büyük olduğunu belirtmektedir.⁶⁶

3. İlmî ve Tasavvufî Şahsiyeti

Ali Dede Bosnevî, Bosna'da doğmuş olmasına rağmen küçük yaşta, tahsil için İstanbul'a gelmiştir.⁶⁷ Bu sayede Doğu kültürünün ve İslâm medeniyetinin merkezi olan bir ortamda yetişmiş, İstanbul'da Ayasofya ve Sahn-ı Semân medreselerinde Hanefî mezhebinin hâkim olduğu bir eğitim sisteminde tahsilini tamamlamıştır. Osmanlı Devleti'nin sosyal ortamında tarikatların fonksiyonu fazla olduğundan eğitiminde medrese ve tekke ayağını aynı zamanda gerçekleştirmiştir. Devrin revaçta tarikatının Halvetî olması, medresede ders aldığı hocasının aynı zamanda bir Halvetî şeyhi olması gibi muhtemel sebepler dolayısıyla Halvetîliği tercih etmiştir.⁶⁸

Ali Dede Bosnevî *Silsilenâme-i Meşâyih* isimli eserinde Cebrail'in Hz. Peygambere ⁶⁹ *إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ* Hz. Peygamber'in bu biatı Hz. Ali'ye, Hz. Ali'nin Hz. Hasan-ı Basrî'ye eriştirdiği kayıtlıdır.⁷⁰ Bosnevî tarikat silsilesindeki bütün isimleri aşağıdaki sırayla zikretmiştir:

Hz. Muhammed → İmamü'l-Müslimîn Ali kerremallahu vechehu → Kutbu'l-Aktab Hasan Basrî → Şeyh Habib-i 'Acemî → Şeyh Davud et-Taî → Şeyh Maruf-ı Kerhî → Serî-i Sakatî → Şeyh Cüneyd el-Bağdadî → Şeyh Mimşad Dineverî → Şeyh Muhammed Dineverî → Şeyh Muhammed Bekrî → Şeyh Kadı Ömer Bekrî → Şeyh Ebu Necib Sühreverdî → Şeyh Kutbeddin Ebherî → Ruknüddin Muhammed Nehhasî → Şihabüddin-i Maktul → Seyyid Cemaleddin → İbrahim Zahid Gilanî → Şeyh Âhî Muhammed Aziz → Şeyh Ömer Halvetî → Şeyh Âhî Harem → Hacı İzzeddin → Şeyh Sadreddin [el-Hayyavî] → Seyyid [Celaleddin] Yahya → Piri Cemaleddin → Çelebi Halife → Şeyh Kasım Çelebi → Sofyevî Bâlî → Tatarpazarcıklı Şeyh Kurd Efendi → Öziçevî Şeyh Muslihiddin Efendi.⁷¹

Ali Dede Bosnevî'nin tarikat silsilesi hocası Nureddinzâde tarikiyle, onun da hocası Sofyevî Bâlî Efendi (ö. 960/1553), Kasım Çelebi, Cemal-i Halvetî (Cemaliyye kolu)

⁶⁶ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 42.

⁶⁷ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 14.

⁶⁸ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

⁶⁹ el-Fetih 48/10.

⁷⁰ Ali Dede Bosnevî, *Silsilenâme-i Meşâyih*, OIS 604, yk. 111^b.

⁷¹ Ali Dede Bosnevî, *a.g.e.*, yk. 111^b-112^a.

münasebetiyle Pir Muhammed Erzincanî ve onun vasıtasıyla Halvetiyye'nin ikinci piri Yahya-yı Şirvanî (ö. 870/1466)'ye ulaşır.⁷²

Ali Dede Bosnevî'nin şeyhi Nureddinzâde yöneticilerle yakın ilişki içindeydi. Hatta Kanunî Sultan Süleyman ve Sokullu Mehmet Paşa (1505-1579)'ya zikir telkin ettiği nakledilir. Rivâyete göre Kanunî Sultan Süleyman'ın Zigetvar seferi için karar vermesinde Nureddinzâde etkili olmuştur.⁷³ Kanunî sefere Nureddinzâde ve dervişlerini de götürmüştür. Fetih gerçekleşmeden vefat ettiğinde, naaşın İstanbul'a getirilmesinde Nureddinzâde ve dervişleri de yer almıştır.⁷⁴ Hocası gibi Ali Dede Bosnevî de devlet yöneticileriyle yakın ilişki içerisindeydi. Bu sebeptendir ki, Zigetvar'a Kanunî Sultan Süleyman için bir türbe yapıldığında türbedar olarak Ali Dede Bosnevî uygun görülmüştür.⁷⁵

Zigetvar Macaristan toprağıdır ve Macaristan'da müslüman topluluğun oluşması, 1526 tarihli Mohaç Seferi ile başlamış, 1541'de Budin'in, 1543'de Peşte ve Estergon'un ve 1566'da Zigetvar'ın Osmanlılar'ın eline geçmesiyle devam etmiştir. Osmanlı egemenliğine giren her yerde olduğu gibi bu topraklarda da egemenliğin ilk doğrudan sonucu ülkede askerler, memurlar, çiftçiler (Bosna'dan getirilmiş Boşnaklar) çeşitli tarikatlerden dervişler ve bir kısım müslümanlaştırılmış yerli halktan meydana gelmiş bir topluluğun oluşturulmasıdır.⁷⁶

Zigetvar'ın, Kanunî'nin türbesini barındırması ve bir uç karakol olması bakımından müslümanlaştırma, devletin fetih ve gazâ faaliyetleri açısından önemi büyüktür. Aleksandre Popoviç eserinde bu düzeydeki bir dinî şahsiyetin bulunmasının bölgenin müslümanlaştırma faaliyetleri açısından taşıdığı öneme işaret eder.⁷⁷ Ali Dede Bosnevî Osmanlı bünyesine yeni katılmış bir coğrafyada devletin siyasetini uygulayıp koruyacak en uygun kişi olarak seçilmiş görünmektedir. Merkezden çok uzakta, sınır boyunda devletin gücünü ve hâkimiyetini temsil eden, aynı zamanda eğitim, iskân, müslümanlaştırma amaçlı varlığını organize eden, her yönüyle yetkin ve insiyatif sahibi bir şeyh, türbedar, devletin izzetinin koruyusucudur.

Halvetî tarikatının geleneğinde medreseler tekke olarak da kullanılıyordu. Tekkenin şeyhleri aynı zamanda Ayasofya Medresesi'nin müderrisleri idi. Ayasofya

⁷² Reşat Öngören, "Nureddinzâde", *DİA*, Ek II, 364-365.

⁷³ Reşat Öngören, "Nureddinzâde", *DİA*, Ek II, 365.

⁷⁴ İbrahim Peçevî, *Tarih-i Peçevî*, İstanbul 1283/1866, I, 423. Reşat Öngören, "Nureddinzâde", *DİA*, Ek II, 364-365.

⁷⁵ İbrahim Peçevî, *Tarih-i Peçevî*, İstanbul 1283/1866, II, 219.

⁷⁶ Aleksandre Popoviç, *Balkanlar'da İslâm*, İstanbul 1995, s. 111.

⁷⁷ a.g.e, s. 112.

Medresesi'nde olduğu gibi Zigetvar'da Kanunî'nin türbesinin yanına yapılan tekkede de bu gelenek devam etmiş ve Ali Dede Bosnevî, Sokullu Mehmet Paşa tarafından Zigetvar'daki medrese-tekkeye, müderris ve şeyh olarak atanmış buna binaen daha sonraları “*Türbe Şeyhi*” olarak anılmıştır.⁷⁸

Ali Dede'nin tahsilini bitirdikten sonra birçok memlekete seyahatler yaptığını kaynaklardan öğreniyoruz.⁷⁹ Bu seyahatlerinde tekkeleri mekân tutarak tasavvufî eğitimini ilerletmiş, Mekke seyahati sırasında Arapçasını geliştirmiş ve Arap edebiyatına vukûfunu arttırmıştır. Bu hususta Münîr-i Belgradî, Ali Dede'nin “... *Kasaid-i Arabiyye ile müvâneseti hususunda hod zamanında mânendi yok idi*” demektedir.⁸⁰

Ali Dede Bosnevî'nin Zigetvar'daki Kanunî türbesine türbedar olarak atanmasıyla birlikte orada bir tekke açılarak onun özellikle sınır boyunda eğitime memur edilmesi ilmî bir şahsiyet olarak kendisini ispat ettiğinin ve bu konuda kendisine güvenildiğinin işaretidir. Bosnevî, savaflara âlim ve şairleri de beraberinde götüren padişah geleneğine uygun olarak uç bölgelerdeki önemli savaflarda da komutanların isteğiyle çeşitli işlerde görevlendirilmiştir.

Ali Dede Bosnevî, birçok kitap yazmıştır. Eserlerinde çoğunlukla Arapça, bazen Türkçe, bazen de Farsçayı kullanmış, döneminde revaçta olan ilimlerde ihtisasını derinleştirmiş ve bu konularda eser verdiğinde de Arapçayı tercih etmiştir. *Muhadarat* adlı eseri için Süyûtî (ö. 911/1505)'nin eserini kaynak olarak kullanmış ve bunu da açıkça belirtmiştir.⁸¹ O, ilmî literatüre vâkıf, bu eserleri kendi dilinde okuyup tercüme eden, yazdığı kitaplarda kaynak olarak kullanan, döneminde ilmi ve tasavvufî kişiliği ile itibar edilmiş bir şahsiyettir. Eserleri vefatı sonrasında çok rağbet görmüştür.⁸² Sadece *Muhadarat*'ın dünya kütüphanelerinde 70'e yakın nüshasının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu eser 1300/1883, 1311/1893, 1314/1896 ve 1978 yıllarında dört defa basılmıştır.

İbrahim Peçevî tarihinde Ali Dede Bosnevî için keramet sahibi ve duası kabul olunan bir zat olduğunu, vefat ettiği gün, bazı ahabplarına “... *biz bu seferde şehadetimize müterakkib idik. Hikmet-i Huda tehallüf etdi, sebebi ne oldu bilmedik*”⁸³ dediğini nakleder. Sonrasındaki intibalarını “*Onun bu kıymetli inciler yağar gibi sözlerini can kulağıma küpe*

⁷⁸ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115; İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 39; M. Serhan Tayşi, “Ali Dede”, II, 386.

⁷⁹ Münîr-i Belgradî, *Silsiletü'l-Mukarrabîn*, yk. 104^a.

⁸⁰ Münîr-i Belgradî, *a.g.e.*, yk. 104^b.

⁸¹ Ali Dede Bosnevî, *Muhadaratü'l-Evâil ve Müsameratü'l-Evâhir*, Bulak 1300/1883, s. 3.

⁸² Muhtelif basılı ve elektronik katalogların taranması sonucunda Ali Dede Bosnevî'nin eserlerinin Türkiye ve Dünya kütüphanelerinde 200'e yakın nüshasının olduğu tespit ettik.

⁸³ İbrahim Peçevî, *Tarih-i Peçevî*, İstanbul 1283/1866, II, 219.

ettim, şimdi de kaleme getirmeğe çalıştım. Bir azizin ibret ve hikmet dolu olan bu sözleri belki çok kimselere nasihate sebep olur”⁸⁴ şeklinde dile getirir.

Katib Çelebi (ö. 1067/1657) de eserinde “...Şeyhu’l-fen, efrâd-ı ulûm, müstecâbü’-d-dave, âlim ve âmil, mürşid-i kâmil idi, nice resâili manzûr-ı fakîr olmuşdur...”⁸⁵ diyerek onu takdirle anar.

Ali Dede’nin eserlerinde de tasavvufî kişiliği ön plana çıkmıştır. İnsanları doğru yola iletmek üzere tebliğ ve irşad vazifesini yerine getirmek amacıyla didaktik unsurları ön planda olan eserler kaleme almıştır.

Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü’l-Cihâd* isimli eserinde bâriz olarak görüleceği gibi, daha önce şehid olmuş insanların yaşamakta olanlar tarafından rüyada müşahede edilmesi ve onların bazı talimatlarının yerine getirilmesi gibi hakikî bilginin yanında gaybî bilgi unsurlarına da yer vermiştir.⁸⁶ Bu da tasavvufî kişiliğinin eserlerine yansımalarının en bariz örneklerinden sayılır.

4. Edebî Şahsiyeti

Ali Dede Bosnevî Türk edebiyatının zirveye ulaştığı, kendi tavır ve üslubunu kazanıp, özgün eserler verdiği bir dönemde yaşamış ve yetiştiği ortam itibariyle yüksek bir edebî kültür ve eğitimle beslenmiştir.

Kaynaklardan anladığımız kadarıyla yaklaşık 57 yaşında vefat eden Ali Dede Bosnevî kısa süren hayatına rağmen geride epeyce eser bırakmış velûd bir yazardır. Şeyh oluşu itibariyle genelde tasavvufî alanda eserler vermiş, eserlerinde edebî bir endişeyle değil, eğitici konumundan dolayı sadelik ve öğreticilik gayesiyle hareket etmiştir.

Ali Dede Bosnevî’nin Arapça eserleri ansiklopedik, kelimî, tasavvufî, fezâil ve tarihî konularda didaktik eserlerdir ve mensurdur. Bu eserler, yoğun bilgi içermeleri hasebiyle medrese camiası için yazılmış görünmektedir. Bu sebeple edebî endişe ve gayelerden uzaktır.

Türkçe eserlerinin büyük çoğunluğu manzumdur. Sadece *Fezâilü’l-Cihâd* nazım-nesir karışık bir eserdir. Mevlid, kırk hadis gibi dinî edebiyat örneklerini gördüğümüz eserlerini müellif, dile vukûfiyetini ispat etme amacıyla değil kolay ve anlaşılır bir dille yazmıştır. Dönemin kitlelerin ahlakî ve dinî tavırlarını belirleyen tasavvufî düşüncesinin

⁸⁴ a.g.e, II, 220.

⁸⁵ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, İstanbul 1286, I, 122.

⁸⁶ Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü’l-Cihad* (İstanbul Üniversitesi, TY 729), birinci hikâye 12^a-13^b, yirmi dördüncü hikâye 24^a-25^b, yirmi beşinci hikâye 25^b-26^a, yirmi beşinci hikâye 26^a-26^b.

yönlendirmesinden kaynaklanan bir anlayışla eserini geniş kitlelerin okuması için kaleme aldığından gayet sade ve akıcı bir dil kullanmıştır. Kullandığı dil yaşadığı zamanın dil özelliklerini yansıtmaktadır. Peygamber sevgisini 687 beyitlik bir mevlidle dile getiren Ali Dede Bosnevî, muhabbetini, içindeki coşkuyu hissettiren kelimelerle anlatmıştır:

Mevlidünden niceler yazdı nişân

Hazretün evsâfını kıldı beyân

Safha-i devr içre kıldı yâdigâr

Okunup bezm içre buldu itibâr

Kangunız ol cevhere sarrâf ola

Kangu dil ol Hazrete vassâf ola⁸⁷

Onun *Gencîne-i Levâih* adlı 637 beyitlik, ahlakî konuları işlediği mesnevisinde aynı usulü takip ettiğini, hedef kitlenin anlayabilmesi için sade ve anlaşılır bir dili tercih ettiğini görüyoruz:

Güher dizdim meşâyih sözlerinden

Ki kabza-i kühli aldım izlerinden

Sadefden inci aldım dane dane

Cevâhir gibi dizdim silk-i cânê⁸⁸

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere Ali Dede Bosnevî, diğer eserlerinde de mümkün olduğunca halkın anlayacağı bir anlatımı tercih etmiştir. Ancak onun süslü bir anlatıma da muktedir olduğu, İbn-i Sina'dan tercüme ettiği *Tercüme-i Kaside-i Ruhaniye* isimli eserinden anlaşılmaktadır.

Bahr-i hikmetten alup bir nice dürr-i mânidâr

Akd-i nazmen marifet levhinde geldim ihtiyâr

⁸⁷ OIS, 604, yk. 2^a

⁸⁸ OIS, 604, yk.35^a

*Bir güherdir ehl-i hikmet cümle sarrâfe onun
Hakka ki hikmette yokdur böyle âli yâdigâr*

*Kıdve-i erbâb-ı hikmet İbn-i Sînâ-i zemân
Genc-i hikmette gevherler kildi nazmında nessâr*

*Natika vasfında nazm etti hakâyik akdini
Eve-i hikmetle Süreyya akd gibi Şuledâr*

*Bir muammâ-yi hakikidür sehâ irfan-i nefis
Anı fekkeyle Harîmî bir hakîm-i râz-dâr⁸⁹*

Ali Dede Bosnevî, *Fezâilü'l-Cihâd*'ı yazarken de aynı usûlü takip etmiş, birçok ilmî ve edebî esere müracaat ederek alıntılar yapmış, hadisleri hem mensur hem manzum tercüme etmiş, gerektiğinde tefsir ve şerh edip maksadını anlaşılır kılmaya gayret etmiştir. Hikâyelere başvurarak konunun zihinlerde kalıcı olmasını hedeflemiştir. Yazarın bu konuda yararlandığı eserlerden tezin ikinci bölümünde bahsedilmiştir. Ali Dede Bosnevî diğer eserlerinde de birçok eseri kaynak olarak kullanmış, müktesebatını azamî derecede kitlelere aktarmıştır. Bu kadar çok ve değişik türde eserden faydalanmış olması da ilmî ve edebî literatüre hakimiyetinin bir göstergesidir.

⁸⁹ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 99'den naklen GHB Ktp R 2995, fol. 826.

5. Eserleri

Ali Dede Bosnevî'nin eserlerinin tespiti için, başta Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn*'u, Bağdatlı İsmail Paşa'nın *İzahü'l-Meknun fi Zeyl-i ala Keşfü'z-Zünûn an Esamiü'l-Kütüb*'ü ile *Esmâü'l-Müellifin*'i, Bursalı Mehmed Tahir'in *Osmanlı Müellifleri ve Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, Muhammed el-Hancî'nin *el-Cevherü'l-Esnâ fi Terâcimi Ulemâi ve Şuârâi Bosna*'sı ile İsmet Kasumovic'in *Ali Dede Boşnjak* isimli eseri gibi temel biyografya ve bibliyografya kaynakları taranmıştır.⁹⁰

Bosnevî'nin hem tezimizin konusu olan eserin, hem de diğer eserlerinin nüshalarını tespit için ise Türkiye ve dünya kütüphanelerinin basılı ve elektronik katalogları; hem yazar adının hem de eserlerinin muhtelif imlâları dikkate alınarak tek tek taranmıştır. Bu kapsamda, Süleymaniye Kütüphanesi, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi, İBB Atatürk Kitaplığının fiş ve basılı katalogları ile elektronik katalogları taranmıştır. Ayrıca başta Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi katalogları, İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları katalogları, Mevlana Müzesi Yazmaları katalogları, TÜYATOK (Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu) katalogları, Milli Kütüphane Yazmaları katalogları, IRCICA'nın Osmanlı Bilim Literatürü katalogları olmak üzere toplam 149 yazma eser kataloğu tek tek taranmıştır.⁹¹ Son olarak İSAM Türkiye Kütüphaneleri veritabanı, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının yazmalar veritabanı, Milli Kütüphane Başkanlığı veritabanı, AÜDTCF Kütüphanesi kataloğu ile İBB Atatürk Kitaplığı kataloğu web üzerinden taranmıştır.

Yapılan kaynak ve katalog taramaları sonucunda, Ali Dede Bosnevî'nin 11'i Arapça, 15'i Türkçe olmak üzere toplam 26 eserinin olduğunu tespit ettik. Ayrıca kaynaklarda Bosnevî'ye ait olduğu belirtilen 4 eserin ise ona ait olmadığını tespit ettik.

⁹⁰ Bu eserler ile diğer temel danışma kaynaklarının tam künye bilgileri tezimizin "Kaynakça" kısmında verilmiştir.

⁹¹ Bu katalogların tam bir listesi ve ayrıntılı tanımları için bkz. Hüseyin Türkmen, *Türkiye Kütüphaneleri Yazma Eser Katalogları (1923-2006)*, İstanbul 2010, s. 44-195.

A. Arapça Eserleri

1. *Muhâdaratü'l-Evâil ve Müsâmerâtü'l-Evâhir*

محاضرة الاوائل ومسامرة الاواخر

Ali Dede Bosnevî'nin en çok bilinen ve istinsah edilen eserlerinin başında bu eser gelmektedir. İmam Süyûtî'nin *Kitabü'l-Evâil*'i örnek alınarak yazılmış, *Evâil* ve *Evâhir* adlı iki bölüm halinde tertib edilmiştir. İlk bölüm 37, ikinci bölüm ise 4 fasıldır.⁹²

Eserin pek çoğu Türkiye kütüphanelerinde olmak üzere dünya kütüphanelerinde 100'e yakın nüshasının olduğu tespit edilmiştir. İsmet Kasumovic *Ali Dede Bošnjak* adlı çalışmasında bunlardan 77 tanesinin kısa tavsifini yapmıştır.⁹³ *Muhâdarat*'ın bugüne kadar bilinen en eski nüshası, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki, AY 5913 numaralı, 996/1587 tarihli nüshadır.

Bosnevî'nin bu eseri 1300/1883'de Bulak'da 1311/1894 ve 1314/1897 yıllarında Kahire'de ve 1978 yılında Beyrut'ta olmak üzere 4 kere basılmıştır.⁹⁴

2. *Es'ületü'l-Hikem (Havâtimü'l-Hikem ve Hallü'r-Rumuz ve Keşfü'l-Kunuz)*

اسئلة الحكم (خواتم الحكم وحلل الرموز وكشف الكنوز)

Müellif bu eserinde, tasavvufî ve kelimî konularda 360 meseleyi ele almıştır. Kahire'de 1314 H/1897 yılında basılan eserde Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin tesiri dikkati çekmektedir.⁹⁵

Eserin çoğu Türkiye kütüphanelerinde olmak üzere dünya kütüphanelerinde 50'ye yakın nüshasının olduğu tespit edilmiştir. İsmet Kasumovic *Ali Dede Bošnjak* adlı çalışmasında bunlardan 39 tanesinin kısa tavsifini yapmıştır.⁹⁶

⁹² Katib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, İstanbul 1971, II, 1610; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115; M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 61-67

⁹³ Eserin nüshalarından bazılarının tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 119-125.

⁹⁴ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eserin bazı yazma nüshalarının tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 119-125.

⁹⁵ Katib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, İstanbul 1971, I, 91, 686. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 61-67;

⁹⁶ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eserin yazma nüshalarının tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 125-128.

3. *Risâtü'l-İntisâr li Kıdveti'l-Ahyâr*

رسالة الانتصار لقدماء الاخيار

Osmanlı hanedanının faziletlerine ve saltanatlarına dair ehl-i keşfin ifâdât ve nakliyyatını hâvi muhtasar bir eserdir.⁹⁷ İsmet Kasumovic *Ali Dede Bošnjak* adlı çalışmasında eserin tespit edilen dokuz nüshasının kısa tavsifini yapmıştır.⁹⁸ Çalışmamız sırasında eserin iki nüshasının daha olduğunu tespit ettik. Bunlar: Çorum İl Halk Kütüphanesi, 5543/2 ve Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, nr. 1257/2'de kayıtlıdır.

4. *Temkînü'l-Makam fi'l-Mescidi'l-Harâm*

تمكين المقام في المسجد الحرام

Ali Dede Bosnevî, Mostarlı Derviş Paşa (ö. 1012/1603)'nın önerisiyle, 1001/1593 tarihinde III. Murad tarafından makam-ı İbrahimi yenilemek ve teftiş amacıyla Mekke'ye gönderilmiştir.⁹⁹ Burada sahasında ehil kişileri toplayarak makamın yıkılıp yeniden inşasını gerçekleştirmiştir.¹⁰⁰ Ali Dede, hac sonrası İstanbul'a dönüşünde, Makam-ı İbrahim'deki tamirat ile burada yapılan işlerin raporunu hazırlayarak *Temkînü'l-Makam fi Mescidi'l-Harâm* olarak isimlendirmiş ve Sultan III. Murad'a takdim etmiştir.¹⁰¹

Eser beş bölümden meydana gelmiştir: 1. Kabe ve Mekke'nin fazileti hakkındaki ayetler, 2. Bu makamda kılınan namazın fazileti, 3. Makamın esrarı, 4. Makamın evâili, 5. Hâtîme.

Eserin bugüne kadar dört nüshası tespit edilmiştir. Bunlar; Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu, nr. 3814/1 (4-32 yk.), Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 3128 (32 yk.), Manisa İl Halk Kütüphanesi, nr. 5817/17 (64^b-105^a yk.) ve Berlin KB, nr. 371 (1-30 yk.)'de kayıtlıdır.¹⁰²

⁹⁷ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 116. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 73-76. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

⁹⁸ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 129-130.

⁹⁹ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, 47. M. Serhan Tayşi. "Ali Dede", II, 386.

¹⁰⁰ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 47-49.

¹⁰¹ Katib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, İstanbul 1971, I, 483. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 116; M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 76-80.

¹⁰² Eserin ulaşılamayan bu nüshalarının tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 132.

5. *Fazlü'l-Makam ve'l-Mescidi'l-Harâm*

فضل المقام والمسجد الحرام

Ali Dede Bosnevî, *Temkînü'l-Makam fi Mescidi'l-Harâm* isimli eserine, daha sonraki yıllarda Kâbe'nin inşa tarihçesiyle ve faziletiyle ilgili bilgileri de ekleyerek, *Fazlü'l-Makam ve'l-Mescidi'l-Harâm* adıyla müstakil yeni bir eser kaleme almıştır. Kaynaklarda tek nüshasının Kahire'deki Darü'l-Kütübi'l-Kavmiyye'de olduğu belirtilen eserin nüshasına ulaşamadık.¹⁰³

6. *Letâifü'l-Fâhire fi Mevâkıfi'l-Âhire*

لطائف الفاخرة في مواقف الاخرة

Kaynaklarda bu eserden, *Mevâkıfu'l-Âhire* ve *Letâifü'l-Fâhire* adıyla bahsedilmekle birlikte herhangi bir nüshasına işaret edilmemiştir.¹⁰⁴ Hatta M. Serhan Tayşi, Katib Çelebi ve Bursalı Mehmed Tahir'in zikrettiği bu eserin yazma nüshalarının bulunmadığını belirtmiştir. Yalnız İsmet Kasumoviç yer numarası belirtmemekle birlikte bir nüshasının Petersburg (Leningrad) Fen-Edebiyat Akademisi Asya Müzesi'ndeki Oryantal Enstitüsü'nün Arapça El Yazmaları Kitap Koleksiyonunda bulunduğu bildirmektedir.¹⁰⁵

Çalışmamız sırasında eserin bir nüshasını daha tespit ettik. Bu nüsha hâlen Süleymaniye Kütüphanesi'nde mahfuz Fatih Kütüphanesi Bölümü, nr. 2802'de kayıtlıdır. Bu nüshada eser adı *Letâifü'l-Fâhire fi Mevâkıfi'l-Âhire* olarak yazılmıştır.¹⁰⁶

7. *Risâletün fi Beyâni Ricâli'l-Gayb*

رسالة في بيان رجال الغيب

Müellif bu eserinde tasavvuf ilminin temel konularından biri olan, ricalü'l-gayb nazariyesini konu almaktadır. Eserin Türkiye kütüphanelerinde nüshası tespit edilememiştir.¹⁰⁷

¹⁰³ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 76-80; Ayrıca eserin bilinen tek yazma nüshasının (Kahire Darü'l-Kütübi'l-Kavmiyye Kütüphanesi, nr. 9087) tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 132.

¹⁰⁴ Katib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, İstanbul 1971, II, 1891. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 16. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115; M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

¹⁰⁵ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 134.

¹⁰⁶ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 81-82.

¹⁰⁷ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. -82 83. Ayrıca eserin tespit edilebilen iki yazma nüshasının tavsifi için bkz. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 133.

8. *el-Envârü'l-Meşârik (Hâşiyetü fi'l-Meşâriki'l-Envâr)*

الانوار المشارق (حاشية في مشارق الانوار)

Kaynaklarda bu eserden bahsedilmekle birlikte herhangi bir nüshasına işaret edilmemiştir.¹⁰⁸ Çalışmamız sırasında eserin Türkiye kütüphanelerinde üç nüshası olduğunu tespit ettik. Bunlar Beyazıd Devlet Kütüphanesi Veliyyüddin Efendi Bölümü, nr. 545 ve 546 ile Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi Eki, nr. 180.

9. *Usûlü's-Sebâ'ıyyât fi'l-Furu'*

اصول السباعات في الفروع

Eserin herhangi bir nüshası tespit edilememiştir.¹⁰⁹

10. *Esrârü'l-Hakk ve Hakâyikü'l-Âyâti'l-Mekkiyye*

اسرار الحق وحقائق الآيات المكية

Eserin herhangi bir nüshası tespit edilememiştir.¹¹⁰

11. *Risâletü's-Seyfiyye*

رسالة سيفية

Eserin herhangi bir nüshası tespit edilememiştir.¹¹¹

B. Türkçe Eserleri

Kaynaklarda Ali Dede Bosnevî'nin Türkçe eserlerine pek fazla yer verilmemiştir. Basılı ve elektronik kütüphane katalogları taramamız neticesinde *Fezâilü'l-Cihâd ve Kelimât-ı Ali* dışında onun herhangi bir Türkçe eserini tespit edemedik.

İlk defa İsmet Kasumoviç tarafından işaret edilen¹¹² ve Ali Dede Bosnevî'nin Türkçe eserlerini muhtevi mecmua, *Orientalni Institit u Sarajevu Kütüphanesi*'nde bulunmaktadır. OIS 604 numaralı bu mecmua 165 yapraktır. Söz konusu eseri, temin

¹⁰⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 16. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 85, 134.

¹⁰⁹ Katib Çelebi, *Keşfü'z-Zünûn*, İstanbul 1971, II, 974. Bursalı Mehmed Tahir, *Meşâyih-i Osmaniyyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli*, s. 16. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. Muhammed b. Muhammed el-Hancî, *el-Cevherü'l-Esna*, Kahire 1992, s. 139. İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 84-85.

¹¹⁰ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 85-86, 134.

¹¹¹ İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 86-87, 134.

¹¹² İsmet Kasumoviç, *a.g.e.*, s. 90-100, 135-138.

ettiğimiz dijital kopyası üzerinden inceledik.¹¹³ İnceleme sonucunda söz konusu mecmua içerisinde Ali Dede Bosnevî'nin biri Arapça, on üçü Türkçe olmak üzere toplam on dört eserini tespit ettik.

1. *Kitab-ı Meşâhid-i Mevlid-i Ahmedî*

Bu risale OIS 604 numaralı mecmuanın ilk risalesi olup, 1^b-20^b yaprakları arasındadır. 10 beyitlik bir tevhidden sonra 23 meşhed (bölüm) halinde tertib edilmiştir. Bazı meşhed aralarında salavatlar mevcuttur. Giriş kasidesi olan tevhide mahlasını kullanmamasına rağmen bazı meşhed ve salavatlarda (13^a, 14^a, 15^a, 17^b, 18^b, 19^a yaprakları) *Harîmî* mahlasını kullandığı görülmektedir. İlk bölüm *Meşhed-i Salavât ber Seyyid-i Kâinât*, eserde tevhidden sonra gelen bir münâcat özelliği verir. Nur-ı Muhammedî'nin intikali, ehl-i beyt, Hz. Fatıma, Hz. Peygamber'in hastalığı, Hz. Hüseyin ve Kerbela vak'ası, Hz. Ebubekir ve Ömer hakkında medhiyye, kıyamet günü ve tekrar dirilişin anlatıldığı, temmet-i meşâhide ile birlikte eser toplam 687 beyittir. Eser Zigetvar Kalesi yakınlarında istinsah edilmiş olup istinsah tarihi bulunmamaktadır. Sade, samimî ve âşıkane bir üslupla *Fâilâtün Fâilâtün Fâilün* vezniyle kaleme alınmıştır.

2. *Ehâdis-i Erba'în*

Bu manzume bir 40 hadis derlemesi olup mecmuanın 24^b-28^a yaprakları arasındadır. Kurşun kalemle sonradan eklenmiş serlevhasında eser adı *el-Kelimâtü'l-Ulviyye* olarak kayıtlıdır. Müellif eserine 15 beyitlik tevhid kasidesiyle başlamış ve 10 beyitlik bir *Fazilet-i Cem'i Ehâdis-i Erba'în* başlığı altında sebep-i telif olan meşhur “*Ümmetimden kim kırk hadis hıfz eyleser...*” hadisini tercüme ve tefsir ettiği manzume ile devam etmiştir. el-Hadisü'l-evvel başlığı altında “*Her sözün başı Bismillahirrahmanirrahimdir*” hadisini iki beyitle tercüme etmiş, peşinden herhangi bir numara vermeden güzel ahlak, ibadet, ahiret gibi farklı konulardaki hadisleri zikretmiştir. Eser “*Eminü hatemü Rabbi'l-Âlemin 'alâ lisâni 'ibadi'l-mü'minîn*” hadisinin manzum tercümesi ile tamamlanmaktadır. Müellif bu eserine Besmele hadisiyle başlayıp bitiş ifade eden bir hadisle bitirerek güzel bir nükte yapmıştır. Eserin giriş kasideleri *mefâilün mefâilün feûlün*, hadis tercümeleri ise *Fâilâtün Fâilâtün Fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

¹¹³ Bu kopyanın temini konusundaki yardımlarından Sayın Nusret Çolo'ya çok teşekkür ederim.

3. *Kelimât-ı ‘Ali*

Bu manzume mecmuanın 28^a-31^a yaprakları arasındadır. 11 beyitlik tevhid kasidesinin son beyitinde *Harîmî* mahlası yer alır:

Harîmî'nin budur aslı usûlü

Kerem ehlindedür özrûn kabulü

el-Kelimâtü'l-ûlâ min Kelimât-ı ‘Ali radiyallahü anhü başlığı atılarak ve ilk söz zikredilerek esere başlanmıştır. Bu eserde Hz. Ali'nin 40 vecizesi yer almakta ve her bir vecize 2 beyitle tercüme edilmektedir. Bu eser hakkında Adem Ceyhan tarafından bir makale yazılmıştır. Söz konusu makalede Adem Ceyhan, eserin Millet Kütüphanesi, Ali Emiri - Şeriyye, nr. 821/9'da 163b-167a ve Almanya'da Gotha Kitaplığı, nr. 3, 22'de 157b-161a'da bulunan nüshalarını esas alarak, *Harîmî*'nin kimliğini tartışmaya açmış ve Ali Dede Bosnevî olduğuna kanaat getirmiştir.¹¹⁴ Eserin giriş kasidesi *mefâilün mefâilün feûlün*, vecize tercümelere ise *Fâilâtün Fâilâtün Fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

4. *Kelimât-ı Hikmet*

Bu manzum eser, mecmuanın 31^b-35^a yaprakları arasındadır. 6 beyitten oluşan, hikmetin niyaz edildiği bir tevhidden sonra 8 beyitlik bir *Sebeb-i Cem'i Kelimât-ı Hikmet* ile manzumenin telif sebebi açıklanmıştır. el-Hikmetü'l-ûlâ diyerek ilk söz zikredilmiş ve 2 beyitlik tecümelere 40 adet hikmet konulu veya ahlâkî tavırlara yönelik vefa, sadakat, şükür, ibadet ve benzeri vasıfları yüceltip nasihat veren vecizeler derlenmiştir. Son beytin bitiminde derkenârda

Nazmda var ise n'ola kusuru

Harîmî'nin budur aslı usulü

beyti yazılmıştır. Eserin giriş kasidesi *Mefâilün Mefâilün Feûlün*, vecize tercümelere ise *Fâilâtün Fâilâtün Fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

¹¹⁴ Adem Ceyhan, “Harîmî'nin Hz. Ali'den Kırk Vecize Tercümesi”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 1, sayı 2 (2003), s. 45-58.

5. *Gencine-i Levâih*

Bu manzum eser, mecmuanın 35^a-50^a yaprakları arasında yer alır. Besmeleden sonra 12 beyitten müteşekkil bir tevhid ile esere başlanmıştır. Daha sonra 14 beyitle *Sebeb-i Gencine-i Levâih* nazmedilmiştir. İlk lâyiha tevhid lâyihasıdır. Şeyhlerden ve tarikat büyüklerinden, Cüneyd-i Bağdadî ve İmam Gazâlî gibi meşahirin aşk, himmet, muhabbet, ölüm, edeb, ilim, sabır vb. konulardan bahseden sözleri derlenmiş ve bunlar birkaç beyit ile tercüme ve tefsir edilmiştir. Eser 40 lâyihadan oluşmaktadır. Lâyiha aralarında 6 kaside ve 9 şiir yer almaktadır. 637 beyitten oluşan manzume *mefâilün mefâilün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır.

6. *Şurût-i Semâniye der Tasfiye-i Kalb u Kâlib*

Bu manzume, mecmuanın 50^a-52^a yaprakları arasında yer almaktadır. Başlığın altında “Şeyh-i Ekber Risale-i Kudsiyye’de zikretmiştir” şeklinde bir açıklama cümlesi vardır. Manzume insanın ruhunu ve bedenini arındırması yani nefis tezkiyesi için takip edilmesi gereken yol ve yerine getirilmesi gerekli 8 şartı içermektedir. Şart-ı evvel “Beyan-ı Halvet u Uzlet”, Şart-ı sâni “Savm”, Şart-ı sâlis “Devam-ı Vuzu”, Şart-ı râbi “Samt (az konuşma)”, Şart-ı hâmis “Zikr-i devam”, Şart-ı sâdis “Nefy-i havâtır (kalbini dünya düşüncelerinden uzak tutmak)”, Şart-ı sâbi’ “Basat-ı dil-i Şeyh (gönlünü şeyhine bağlamak)”, Şart-ı sâmin “Terk-i itiraz-ı der tarikat” hakkındadır. Başlıklar Farsça yazılmıştır. 100 beyitten müteşekkil olan manzume *mefâilün mefâilün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır.

7. *Ehâdis-i Erba’în [Der Fazl-ı Kur’ân-ı Mübîn]*

Bu manzum eser, mecmuanın 52^b-56^a yaprakları arasındadır. Besmeleden sonra 17 beyitten oluşan bir tevhid kaleme alınmıştır. Tevhidden sonra *Fazilet-i Cem’i Ehâdis-i Erba’în* başlığı altında “Men hafize ‘alâ ümmeti erba’îne hadisen...” hadisi zikredilerek 9 beyitle bu hadisin tercümesi yapılmıştır. Devamında *Sebeb-i Cem’i Hadis-i Erba’în der Fazl-ı Kur’ân-ı Mübin* başlığıyla 51 beyitte sebep-i telif izah edilmiştir. Daha sonra Kur’ân okumanın ve öğretmenin faziletine, bazı ayetlerin okunup yazılmasının sevabına dair 40 hadisi içeren bir risale meydana getirilmiştir. Müellif sebep-i telifin 44. beytinde *Harîmî* mahlasını da kullanmıştır. Manzume *mefâilün mefâilün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır.

8. Kur'ân-ı Hakîm'in ve Furkân-ı Kerîm'in Fazilet ve Sevâbı Beyânındadır ve 'Ulum-ı Kur'ân'da Kitâb-ı İtkân'da Mezkûr Olan 'Aded-i 'Âyât Beyânındadır (İmâm-ı Süyûtî rahimehullâh ehl-i tefsîrden nakletmiştir.)

Bu manzum eser, mecmuanın 56^a-67^b yaprakları arasındadır. Bosnevî 524 beyitlik bu manzumesini İmam Süyûtî'nin *el-İtkan* kitabından faydalanarak hazırlamıştır. Manzumede Kur'ân-ı Kerim'den bazı ayet ve surelerin fazileti konu alınmıştır. 34 beyitlik bir giriş kasidesinden sonra bazı ayet yahut surelerin faziletine dair 33 manzume bulunmaktadır. Bunlar arasında Âyete'l-kürsi'nin fazileti ve özellikleri, Fâtiha'nın fazilet ve özellikleri, Yasin suresinin fazileti, el-Bakara sûresinin son iki âyetinin fazileti, el-Vâkıa, ed-Duhan, el-En'am, el-Fetih, el-Kehf gibi bazı sûrelerin fazileti sayılabilir. Müellif eserini *Kaside-i der Medh-i Hazreti Kur'ân* başlıklı medhiyye ile bitirmiş, 4 beyitten oluşan *Hâtîme* manzumesinde de bilgi aldığı kaynağı belirtmiş ve Süyûtî'nin ismini anmıştır:

Süyûtî Hazreti tasnif idüpdür

Onunla âlemi teşrif idüpdür

İde ruhuna Hak'dan feyz ü rahmet

Hüdâ'ya evvel ahir hamd ü minnet

Manzume *mefâîlün mefâîlün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır.

9. Kasîde-i Levâih-i Nesaih

Bu manzume mecmuanın 67^b-69^b varakları arasında yer almaktadır. Tasavvufî öğütler içeren bir pendnâme mahiyetinde olup dünyanın fâniliği ve ahiretin asıl menzil olduğu hatırlatılmıştır. İslâm tarihinden önce Hulefâ-i Râşîdîni sonra İmam-ı Gazzalî ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî gibi şahısları telmihen insanın yüce gayelerle donanması ve bu şahsiyetlerin rehber edinilip eserlerinin okunması ve yollarından gidilmesi tavsiye edilmiştir. *Gibi* redifli 100 beyitlik bu manzume *fâîlatün fâîlatün fâîlatün fâîlün* kalıbıyla yazılmıştır.

10. *Kasîde-i ‘Unsûr-ı ‘Azam*

Bu manzume mecmuanın 69^b-73^a varakları arasındadır. Ali Dede Bosnevî bu eserinde dünyanın yaratılışındaki en büyük unsur;¹¹⁵ ilk ve tek olan maddeyi muamma ve lügaz sanatına başvurarak anlatır. 160 beyitten oluşan bu mesnevide farklı redifler kullanılmıştır. İlk 49 beyit “*Su*” rediflidir; bu manzumede kâinatın yaratılışından itibaren suya müteallik olaylar Hz. Peygamber’i telmihen anlatılmaktadır. Sonra “*Su*” ile ilişkileri bulunan peygamberler, Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa ve aralarında su ile bir bağ kurularak Çeharyâr-ı güzîn hakkında bilgi verilir. Buradaki bazı beyitler Fuzûlî’nin *Su Kasidesi*’ni andırır. Mesela *Secde-i şükr eylemişdir yüz urub sahralara ve Saçma eşkim sakın bu deli pür-zâre su* mısraları, *Su Kasidesindeki Başını taştan taşa vurup gezer âvâre su* ve *Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlara su* mısralarını hatırlatmaktadır.

Müellif *Su* redifinden sonra *Çarh* redifiyle 24 beyit, *Eyledi* redifiyle 22 beyit, *Yok* redifiyle 5 beyit, *Var* redifiyle 23 beyit, *Düşdü* redifiyle 6 beyit, *Bahar* redifiyle de 32 beyitlik manzumeler kaleme almıştır. Şairin son beyitlerden birinde Zigetvar’a baharın gelmesine şükretmesinden bu mesneviyi Zigetvar’da yazdığı düşünülebilir. Manzumeler *fâilatün fâilatün fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

11. *Mersiye-i Meyve-i Dil Oğlum Mustafa Rahimehullah*

Bu manzume mecmuanın 73^a-73^b yaprakları arasında yer alan bir mersiye-dir. Bosnevî, manzumesini vefat eden oğluna yazmıştır. 9 bendden oluşan mersiye muhammes şeklinde yazılmıştır; beşinci mısra nakarattır. Bu nakaratta müellif kendisine gafletten uyanmasını ve Allah’a yönelmesi gerektiğini hatırlatır. Manzumeden Bosnevî’nin oğlunun çocuk yaşta vefat ettiği anlaşılmaktadır. Bosnevî çocuğuna çok bağlandığını, Hz. Peygamber’e olan sevgisinden dolayı ona Mustafa adını verdiğini, aslında Allah’tan başkasına gönül vermemek gerektiğini, yarın kıyamet gününde malın ve oğulların fayda vermeyeceğini ifade eden eş-Şuara suresi 88. âyetini (يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ) telmihen zikretmiştir. Mersiye *fâilatün fâilatün fâilatün fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

¹¹⁵ Abdürrezzak el-Kâşânî, *Tasavvuf Sözlüğü*, İstanbul 2004, 405.

12. *Mersiye-i Sürur-ı Dil Oğlum Mustafa Rahimehullah*

Bu manzume de şairin oğlu Mustafa için yazdığı bir diğer mersiye'dir. Muhammes şeklinde 5 bend olarak kaleme alınmış olup mecmuanın 73^b yaprağındadır. Ali Dede, bu mersiyesinde oğlunun vefatıyla içine düştüğü elemi ifade etmektedir. Bu ölüm onun yaşama sevincini söndürmüştür. O, ölüm karşısında yaşadığı çaresizliği *Kûs-i rihlet çalınur bunda kararım kalmadı* mısrayla ifade etmektedir. Bu manzume bir önceki mersiye'nin devamı gibi düşünülebilecekse de ayrı bir başlıkla yazılması müstakil bir mersiye olduğunu göstermektedir. Şiir *fâilatün fâilatün fâilatün fâilün* kalıbıyla yazılmıştır.

13. *Silsilene-i Meşâyih*

Bu eser mecmuanın 111^b-112^a yaprakları arasında yer almaktadır. Müellif hamdele ve salveleden sonra Cebrail'in Hz. Peygamber'e *إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ* ¹¹⁶ *أَيْدِيهِمْ* ayetini biat için getirdiğini, Hz. Peygamber'in bu biatı Hz. Ali'ye, Hz. Ali'nin Hz. Hasan-ı Basrî'ye eriştirdiğini ifade ederek; tarikat silsilesindeki bütün isimleri Ömer el-Halvetî, takiben Nureddinzâde'ye kadar zikretmektedir.

14. *Tercüme-i Kâside-i Ruhâniyye*

İbn-i Sina'nın *el-Kasidetü'l-'Ayniyyetü'r-Rûhiyye* isimli kasidesinin tercümesidir.¹¹⁷ İbn Sina yirmi beyitten ibaret olan bu eserinde insanî nefsin bedenle ittisâlini ve ondan ayrılmasını konu edinmektedir. Ali Dede Bosnevî bu kasideyi 26 beyitten oluşan bir manzume ile tercüme etmiştir. Eserin bir nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi 4024 numaralı mecmuanın, 40^b-43^b yaprakları arasında sayfa kenarındadır.¹¹⁸ Manzume *mefâilün mefâilün feülün* kalıbıyla yazılmıştır.

15. *Fezâilü'l-Cihâd*

Bu tezin konusu olan Fezâilü'l-Cihâd, Ali Dede'nin Türkçe olarak kaleme aldığı en hacimli ve en önemli eserlerinden biridir.

¹¹⁶ el-Fetih 48/10

¹¹⁷ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

¹¹⁸ Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 97-100.

C. Ali Dede Bosnevî'ye Atfedilen Eserler

1. *Tertibu'l-Merâtib ve'l-Usul*¹¹⁹

Bursalı Mehmed Tahir eser adını *Terbiü'l-Merâtib ve'l-Usûl li Erbâbi'l-Mevsûl* olarak zikretmektedir.¹²⁰ M. Serhan Tayşi eserin bilinen tek nüshasının Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü nr. 1773'de bulunduğunu söylemektedir.¹²¹ Ancak, eserin sonundaki kayıta bu eserin müellifinin eş-Şeyh İbrahim el-Bosnevî b. eş-Şeyh Ali Dede Bosnevî olduğu açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla bu eser, Ali Dede Bosnevî'nin değil, Ali Dede Bosnevî'nin oğlunun eseridir.

2. *Tefsiru Şeyh Ali Dede*

Kastamonu Yazma Eserler Kütüphanesi 2958/4'da *Tefsîru Şeyh Alî Dede* isminde bir eseri bulunmaktadır.¹²² Ali Dede Bosnevî'nin biyografisini konu alan biyografya kaynaklarının hiçbirinde, Kur'ân'ın tamamını tefsir ettiğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Bu esere Osmanlı dönemi müfessirlerini konu alan bir makalede değinilmiş ve içeriğinden hareketle Beyzâvî'nin *Envâru't-Tenzîl* isimli eserinin istinsah edilmiş kopyası olduğu kanaatine varılmıştır.¹²³

3. *Şerh-i Dibâce-i Mesnevî*

Mevlana'nın *Mesnevî*'sinin Bosnalı şarihlerini konu alan bir makalede; *XVI. yüzyıl Halvetî şeyhlerinden Bosna'nın Mostar ilinden Ali Dede'ye Mesnevî'nin dibâce kısmının bir şerhi nispet edilmektedir*, denilmektedir.¹²⁴ Burada, İlmî Dede'nin isminin, yazım yakınlığı sebebiyle Ali Dede şeklinde okunduğunu ve bundan kaynaklanan bir hatanın kataloglara girdiği kanaati dile getirilmiştir.¹²⁵ Ancak, Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Koleksiyonu 125/12 numaradaki (29^a-41^a yk.) nüsha incelendiğinde yazar adının nüshanın 1^a yaprağındaki fihristte ve 29^a yaprağında Mevlana Ali Dede el-Mevlevî şeklinde yazılı olduğu

¹¹⁹ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, s. I, 115.

¹²⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, s. I, 115.

¹²¹ M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

¹²² <http://yazmalar.gov.tr/eser/tefsiru-seyh-ali-dede/81917> [erişim 18.12.2018]

¹²³ Ekrem Gülşen, "Osmanlı Dönemi Bazı Müfessirler Üzerine, I (1463-1878)", *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 10 (2017), s. 29

¹²⁴ Ali Çoban, "Klasik Bir Tasavvufî Eser Olarak Mesnevî ve Bosnalı Bazı Şârihleri: Sûdî Bosnevî, Ali Dede Bosnevî ve Abdullah Bosnevî", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 42 (Konya 2016), s. 247.

¹²⁵ Ali Çoban, a.g.m., s. 247.

tarafımızdan tespit edilmiştir. Dolayısıyla eserin yazara isnadı bir okuma değil imla hatasından kaynaklanmaktadır.

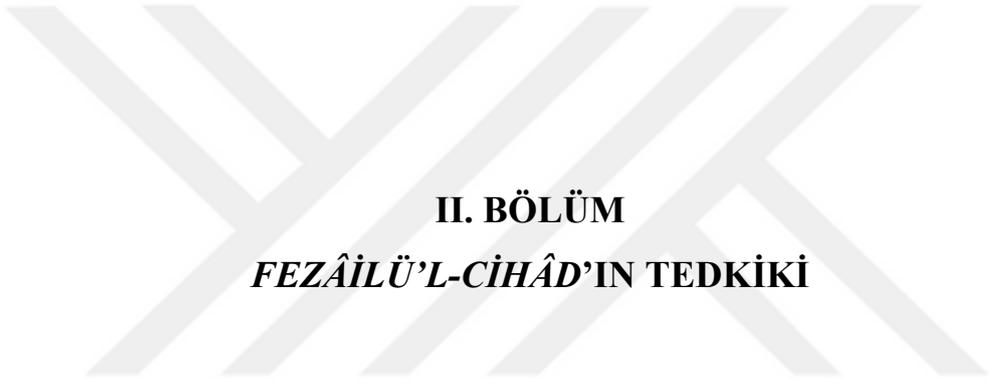
4. *Terceme-i Nesâih-i Celile*

Terceme-i Nesâih-i Celile isimli bir eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Türkçe Yazmaları Koleksiyonunda (nr. 1791) Ali Dede'nin eseri olarak kataloglanmıştır.¹²⁶ Ancak, söz konusu kütüphanenin basılı ve elektronik kataloglarında bu eser, mütercimi belirtilmeksizin ve *Ali b. Ebi Talib'in oğlu Muhammed b. Hanefi'ye nasihatı* olarak kataloglandığı tespit edilmiştir.¹²⁷

M. Serhan Tayşi, Ali Dede Bosnevî'nin kaynak belirtmeksizin iki eserinin daha olduğunu belirtmiştir. Bunlar *Risâle fi Teşrihi's-Sûfiyye* ile *Fevâidü'l-Fıkhiyye*'dir.

¹²⁶ <http://yazmalar.gov.tr/eser/terceme-i-nesaih-i-celile/109657> [erişim 18.12.2018]

¹²⁷ Nail Bayraktar ve Hüseyin Türkmen, *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Alfabetik Kataloğu IV*, İstanbul 2003, s. 8.

II. BÖLÜM
FEZÂİLÜ'L-CİHÂD'IN TEDKİKİ

1. Eser Adının Tespiti

Bu tezin konusu olan eserin, ikisi şahıs kütüphanesinde olmak üzere dünya ve Türkiye kütüphanelerinde toplam 8 nüshasının olduğu tespit edilmiştir. Bu nüshalar arasında eser adı konusunda bir birliktelik bulunmamaktadır.

Eserin tespit edilen ilk nüshası kitapçı Raif Yelkenci'nin şahsî kütüphanesindeki nüshadır. Bizim ulaşamadığımız ve bugün nerede olduğu bilinmeyen bu nüshaya ulaşmış olan Abdülkadir Karahan, kitabın mukaddimesindeki;

*Türâb-i akdemü'l-guzâti'l-mücâhidîn efkari'l-fukarâi'l-muvahhidîn,
Ali b. el-Hâcc Mustafa afallahu anhumâ bu risaleyi gâzîlerün hayır
duâların ricâ idüp tezekkür kıldum ve 'Amâil-i Fezâil-i cihâd deyü tesmiye
eyledüm.*¹²⁸

kaydından yola çıkarak, kitap ismini *Amâil-i Fezâil-i Cihâd* olarak vermiştir.¹²⁹ Ancak bizim ulaştığımız hiçbir nüshada, eser adı bu şekilde zikredilmemiştir.

Eserin tespit edilen ikinci nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Revan Köşkü, nr. 2034). Metin içerisinde eser adına dair bir bilgi bulunmamakla birlikte Fehmi E. Karatay tarafından hazırlanan kütüphane katalogunda eser adı *Fezâil-i Gazâ* olarak verilmektedir.¹³⁰ Bu isim eserin serlevhasına sonradan yazıldığı anlaşılan eser adı esas alınarak verilmiş olsa gerektir.¹³¹

Eserin tespit edilen üçüncü nüshası Milli Kütüphane koleksiyonunda Mil. Yz. A. 3987 numara ile kayıtlıdır. İlk defa Müjgan Cunbur tarafından tanıtılan bu nüshada müellif, ne kendi adından ne de eserinin adından bahsetmektedir.¹³² Ancak Müjgan Cunbur (ö. 2013), kitabın serlevhasındaki *Hâzâ Kitâbu İmâdü'l-Cihâd*¹³³ kaydına istinâden risaleyi *İmadu'l-Cihâd* olarak isimlendirmiştir.¹³⁴ Eserin bu nüshası Türkiye Yazmaları web sayfasındaki elektronik katalogda da kaynak belirtilmeksizin aynı adla kataloglanmıştır.¹³⁵ Müjgan Cunbur söz konusu makalenin sonunda eserden *Umdetu'l-Guzât* diye de bahsetmektedir.¹³⁶

¹²⁸ Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 196.

¹²⁹ Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 187

¹³⁰ Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul 1961, II, 356

¹³¹ TSMK Revan Köşkü, nr. 2034, yk. 4^b

¹³² Müjgan Cunbur, "İmadu'l-Cihâd ve XVI. Yüzyıl Kadın Şairlerinden Ayşe Hubbî Kadın", *IX. Türk Tarih Kongresi (21-25 Eylül 1981): Kongreye Sunulan Bildiriler*, Ankara 1988, II, 901-913.

¹³³ Mil. Yz. A. 3987, yk. 1^b

¹³⁴ Müjgan Cunbur, "İmadu'l-Cihâd", Ankara 1988, II, 901.

¹³⁵ <http://www.yazmalar.gov.tr> [22 Ekim 2011]

¹³⁶ Müjgan Cunbur, "İmadu'l-Cihâd", Ankara 1988, II, 913.

Eserin tespit edilen dördüncü nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi Koleksiyonundaki 1025/5 numaralı nüshadır. Bu nüsha, diğer nüshalarda bulunmayan uzun bir Hamdele-Salvele bölümü ile başlamaktadır. Ancak eser adı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Eserin tespit edilen beşinci nüshası Milli Kütüphane koleksiyonunda Mil. Yz. A. 1941/6 numara ile kayıtlıdır. Bu nüshanın da metin kısmında eser adıyla ilgili bilgi bulunmamaktadır. Ancak, bir mecmuanın içinde bulunan bu eserin zahriye kısmında, *Risaletün fi'l-Cihâd* notu bulunmaktadır. Kütüphanenin yayınlanan kataloğunda eser adı, kaynak belirtilmeksizin *İmâdü'l-Cihâd* olarak verilmiştir.¹³⁷ Bununla birlikte kurumun resmi web sayfasında eser adı, sehven olsa gerek *İmâdü'l-Kulûb* olarak kayıtlıdır.¹³⁸

Kütüphane taramaları sonucunda tespit ettiğimiz altıncı nüsha ise İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'ndeki TY729 numaralı nüshadır. Bu nüshada müellif eserine şu girizgâh ile başlar:

Habîb-i hâzret-i 'izzet şâhib-i seyf-i şerî'at merkez-i dâire-i risâlet hadîs-i şerîfînde بِعَثْتُ بِالسَّيْفِ وَالْجِهَادِ حِرْفَتِي buyurmuş ya'nî ben seyfle irsâl olundum ve ğazâ benüm şan'atumdur didi. Bu türâb-i aqdamî'l-mücâhidîn ve efkar-i fuqarâ-i müslimîn Dervîş 'Ali bin Hacı Muştafa el-Bosnevî 'afallahu 'anhümâ aḥbâr-ı şahîḥadan ve âşâr-ı mu'tebereden kırk hadîs-i nebevî ve kırk hikâye ğazâ faẓlında ve ğazîler menâkıbında tercüme eyledi.¹³⁹

Burada açıkça görüldüğü üzere müellif eserin mukaddimesinde kendi ismini zikretmekle birlikte eserin adını belirtmemiştir. Ancak eserin ilk yaprağında kitap sahibinin veya müstensihinin kaydı olduğunu düşündüğümüz *İmâdü'l-Cihâd ve tusemmâ Fezâilü'l-Cihâd li-Dervîş Ali el-Bosnevî* kayıtları vardır.¹⁴⁰ Bu yaprakta ayrıca bab başlıklarının bulunduğu bir fihrist yer almaktadır. Eserin 1^b'deki serlevhasında kırmızı mürekkeple sonradan ilave edilmiş

¹³⁷ Millî Kütüphane Yazmalar Kataloğu, IV, Ankara 1994., s. 147-148.

¹³⁸ <http://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/manuscripts/catalog/list> [erişim 21.11.2018] Bu konudaki resmi başvurumuza da bugüne kadar (07.03.2019) herhangi bir cevap verilmemiştir.

¹³⁹ İÜ TY729 yk. 1^b

¹⁴⁰ İÜ TY729 yk. 1^a

kayıtta ise eser adı *Kitâbu Fezâilü'l-Cihâd, Ehâdis-i Erbaîn ve Hikâyât-ı Erbaîn* şeklinde verilmiştir.

Eserin 7. ve 8. nüshaları ise, merhum Muhammed Tayyip Okiç'in sonradan kitaplaştırılan ders notlarında işaret edilen nüshalardır. Bu nüshalara elimizde olmayan ve aşağıda eserin nüshaları bölümünde bahsedilen sebepler dolayısıyla ulaşılamadığı için değerlendirmeye alınamamıştır.

Eser adı konusunda nüshalar arasındaki çeşitlilik, temel kaynaklara da yansımıştır. Meselâ Kâtib Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünûn* adlı eserine zeyl yazan Bağdatlı İsmail Paşa burada *Fezâilü'l-Cihâd* isimli iki esere yer vermiştir.¹⁴¹ Bunlardan birinin müellifinin de *Ali b. el-Hâc Mustafa el-Bosnevî er-Rûmî el-Hanefî* olduğunu bildirmektedir. Bu eserin Ali Dede Bosnevî'nin *Fezâilü'l-Cihâd*'ı olduğu kanaatindeyiz. Zira bu nüshanın baş kısmı ile Milli Kütüphane Yz. A. 3987 numaralı nüshanın baş kısımları aynıdır.

Bursalı Mehmed Tahir (1861-1825), *Menâkıb-ı Harb* isimli eserinin *Fezâil-i Cihâd Hakkında Müellefât-ı Osmaniye* kısmında Derviş Ali bin Mustafa-yı Bosnevî tarafından *İmâdü'l-Cihâd-Fezâilü'l-Cihâd* adı ile bir eser kaleme alındığını kaydetmektedir.¹⁴² Kendisi de Bosnalı olan merhum Muhammed Tayyip Okiç ise sonradan kitaplaştırılan ders notlarında, Ali b. Mustafa'nın eserini *Fedâilu'l-Cihâd* olarak kaydetmiştir.¹⁴³

Araştırmalarımız esnasında eserin adı konusunda ulaştığımız bir diğer bilgi de Ali Dede Bosnevî'nin *Risale-i Seyfiyye* adlı bir eserinin olduğudur. Ancak, bu esere işaret eden Kasumoviç, eserin herhangi bir nüshasına ulaşılamadığı bilgisini vermektedir.¹⁴⁴ İsim yakınlığı itibarıyla bu eserin de aynı eser olabileceğini düşünüyoruz. Fakat biz de yaptığımız araştırmalarda eserin herhangi bir nüshasına ulaşamadık.

Sonuç olarak yukarıdaki bilgiler ışığında Ali Dede Bosnevî'nin tezimizin konusu olan eserinin isminin *Fezâilü'l-Cihâd* olarak kabul edilmesinin daha isabetli olacağı kanaatine varmış bulunuyoruz.

¹⁴¹ Bağdatlı İsmail Paşa, *İzahü'l-Meknun fi Zeyl-i ala Keşfü'z-zünûn an Esamiü'l-Kütüb*, İstanbul 1971. II, 196.

¹⁴² Bursalı Mehmed Tahir, *Menâkıb-ı Harb*, İstanbul 1333/1917, s. 28.

¹⁴³ Muhammed Tayyip Okiç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, Ankara 2017, s. 255-256.

¹⁴⁴ İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Bošnjak*, s. 86-87, 134.

2. Eserin Yazara Aidiyeti

Eserin Ali Dede Bosnevî'ye aidiyetiyle ilgili olarak aydınlatılması gereken bazı hususlar bulunmaktadır: Bunların birincisi Ali Dede Bosnevî'nin hayatını anlatan birçok kaynakta müellifin bu eserin zikredilmemesidir.¹⁴⁵ İkincisi eserin Milli Kütüphane'deki nüshasının Müjgan Cunbur tarafından Ayşe Hubbî (ö. 998/1590 [?])'ye ait olabileceğinin dile getirilmesidir.¹⁴⁶ Üçüncüsü ise eserin aynı isimli bir diğer Ali Bosnevî (ö. 1050/1640)'ye ait olabileceği iddiasıdır.¹⁴⁷

Öncelikle belirtmek gerekir ki eski biyografik ve bibliyografik kaynaklarda, bir yazarın bütün eserlerinden ziyade meşhur eserlerine yer verilmektedir. Bu sebeple Ali Dede Bosnevî'nin hayatını konu alan bazı eserlerde, bu eserin zikredilmemesi, Ali Dede'nin böyle bir kitabının olmayacağı anlamına gelmemektedir. Kaldı ki kimi kaynaklarda yazarın bu eserine de işaret edilmiştir.

Bağdatlı İsmail Paşa *İzahü'l-Meknun fi Zeyl-i ala Keşfü'z-Zünûn an Esamiü'l-Kütüb*'da *Fezâilü'l-Cihâd* isimli iki esere yer vermiştir.¹⁴⁸ Bunlardan birinin müellifinin de *Ali b. el-Hâc Mustafa el-Bosnevî er-Rûmî el-Hanefî* olduğunu bildirmektedir. Bu eserle tezimizin konusu olan eserin aynı olduğu önceki sayfalarda¹⁴⁹ vurgulanmıştır.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*'nde Ali Dede Bosnevî'nin eserleri arasında bu eseri zikretmemiştir.¹⁵⁰ Ancak *Menâkıb-ı Harb* isimli bir diğer eserinin *Fezâil-i Cihâd Hakkında Müellefât-ı Osmâniye* kısmında Derviş Ali bin Mustafa-yı Bosnevî tarafından *İmâdü'l-Cihâd-Fezâilü'l-Cihâd* adı ile bir eser kaleme alındığını kaydetmektedir.¹⁵¹

Eserin araştırma konusu olan nüshalarından biri de Mil. Yz. A. 3987 numaralı nüshadır. Bu nüsha ilk defa Müjgan Cunbur tarafından, 21-25 Eylül 1981 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen IX. Türk Tarih Kongresi'nde tanıtılmıştır. Müjgan Cunbur söz konusu makalenin sonuç kısmında

¹⁴⁵ Kâtib Çelebi, *Fezleke*, I, 122-123; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115. İsmet Kasumoviç, *Ali Dede Boşnjak*, s. 119-138. M. Serhan Tayşi, "Ali Dede", II, 386.

¹⁴⁶ Müjgan Cunbur, "*İmadu'l-Cihâd*", Ankara 1988, II, 901-913.

¹⁴⁷ Hasan Aksoy, *Mustafa Âli'nin Manzum Kırk Hadis Tercümelere*, İstanbul 1991, s. 7-8; Muhammed Tayyip Okiç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, s. 255-256.

¹⁴⁸ Bağdatlı İsmail Paşa, *İzahü'l-Meknun fi Zeyl-i ala Keşfü'z-zünûn*, İstanbul 1971, II, 196.

¹⁴⁹ bkz. "Eser Adının Tespiti" kısmı.

¹⁵⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 115-116.

¹⁵¹ Bursalı Mehmed Tahir, *Menâkıb-ı Harb*, İstanbul 1333/1917, s. 28.

*Ayşe Hubbî değerli ve Arapça şiir yazacak kadar bu dili bilmektedir. Buna dayanarak Umdetü'l-guzât'ın onun çevirisi olduğu düşünülebilir. Her ne kadar sefer sırasında üç gün içinde tercüme edildiği yazılıyorsa da hiç değilse risaledeki bütün şiirler bu kadın şairimizindir, denilebilir.*¹⁵²

ifadelerini kullanmıştır.

Müjgan Cunbur'un yukarıdaki değerlendirmeleri sonrası Ayşe Hubbî'yi konu alan hemen her kaynakta, Ayşe Hubbî'nin *İmâdü'l-Cihâd* isimli bir eserinin olduğu iddiası tekrarlanmıştır.¹⁵³ Hâlbuki Müjgan Cunbur'un yukarıdaki cümleleri dikkatlice okunulduğunda da anlaşılacağı üzere; Cunbur, eserdeki bütün şiirlerin Ayşe Hubbî'ye ait olduğunu ifade ederken eserin ona aidiyeti konusunda kesin bir yargıda bulunmamaktadır. Eserin tespit ettiğimiz diğer nüshalarıyla yaptığımız karşılaştırmalar sonucunda bu eserin Ali Dede Bosnevî'nin *Fezâilü'l-Cihâd* adlı eseri olduğu kesinlik kazanmıştır.¹⁵⁴

Hasan Aksoy Mustafa Âli'nin manzum kırk hadis tercümelerini konu alan eserinde XVI. asırda ortaya konulmuş kırk hadis çalışmaları arasında Ali Dede'nin *Amâil-i Fezâil-i Cihâd*'ını da saymaktadır. Dipnotta eserin *-Abdülkadir Karahan'ın Kırk hadis kitabında bulunmayan-* yeni nüshalarına yer verdikten sonra;

*Bu derviş Bosnevî Ali'nin Bosnevî Ali Dede (v. 1007/1598) olması ihtimali varsa da yaptığımız araştırmalarda kaynaklarda mezkûr şahsa ait böyle bir eserden bahsedilmemesi ve başka ip uçlarının tespit edilememesi bu ihtimali zayıflatmaktadır.*¹⁵⁵

ifadelerini kullanmaktadır. Ancak, yukarıda da belirtildiği üzere hem Bağdatlı İsmail Paşa¹⁵⁶ hem de Bursalı Mehmed Tahir¹⁵⁷ yazarın böyle bir eserinin olduğunu açıkça belirtmektedirler. Ayrıca eserin bu çalışmamızda kullandığımız nüshalarında müellifin adının Derviş Ali b. Hacı Mustafa¹⁵⁸ ve Derviş Ali b. Hacı Mustafa el-Bosnevî¹⁵⁹ olduğu açıkça görülmektedir.

¹⁵² Müjgan Cunbur, "*İmadu'l-Cihâd*", Ankara 1988, II, 913.

¹⁵³ Mustafa Uzun, "Hubbî Hatun", *DİA*, 18, 265-266; Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, İstanbul 1999, s. 421. Kadriye Hocoğlu, "*Ayşe Hubbâ Hanım*", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=776> [erişim tarihi 27.11.2018]

¹⁵⁴ Bu nüshayla ilgili olarak eserin nüshaları bölümünde ayrıntılı bilgi verilmiştir.

¹⁵⁵ Hasan Aksoy, *a.g.e.*, s. 7

¹⁵⁶ Bağdatlı İsmail Paşa, *İzahü'l-Meknun fi Zeyl-i ala Keşfü'z-zünûn*, İstanbul 1971, II, 196.

¹⁵⁷ Bursalı Mehmed Tahir, *Menakıb-ı Harb*, s. 28.

¹⁵⁸ TSMK Revan Köşkü 2034/01, yk. 4^b.

¹⁵⁹ İÜ TY 729, yk. 1b. MK. Yz. A. 1941/6, yk. 17^b. Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi, nr. 1025/5, yk. 83^a.

Hasan Aksoy gibi merhum Muhammed Tayyip Okiç de eseri bir başka Bosnalı Ali'nin eseri olarak kaydetmektedir.¹⁶⁰ Tayyip Okiç, söz konusu eserde bu konuda herhangi bir delil ortaya koymamaktadır. Ancak, dipnotta eserin nüshalarını belirtirken tezimizde esas metin olarak kabul ettiğimiz İstanbul Üniversitesi nüshasını da (TY 729) zikretmektedir. Yazarın hayatı bahsinde de zikredildiği üzere bu nüshada yazarın adı açıkça Derviş Ali b. Hacı Mustafa el-Bosnevî olarak kayıtlıdır.¹⁶¹

Yukarıdaki bilgiler ışığında eserin Ali Dede Bosnevî'ye âdiyetinin kesin olduğunu söylemeliyiz.

3. Eserin Telif Sebebi

Fezâilü'l-Cihâd, gazâ ve cihâd konulu bir kırk hadis derlemesidir. Kırk hadis derlemelerinin telif sebeplerine giriş kısmında değinilmiştir. Bu kısımda zikredilen sebepler, araştırma konumuz olan eserin de telif sebepleri arasında sayılabilir. Müellif eserini kaleme alırken eserin mukaddimesinde kendisini bu eseri yazmaya sevk eden sebepleri açıkça beyan etmiştir.

Müellif esere başlamadan önce *بُعِثْتُ بِالسَّيْفِ وَالْجِهَادِ حَرْفَتِي* yani *Ben seyfle irsâl olundum ve gazâ benim san'atımdur*,¹⁶² hadis-i şerifini zikretmektedir. Devamında gazâ fazlında ve gâziler menâkıbında kırk hadis ve kırk hikâye tercüme ettiğini ve bundan maksadının da Hz. Peygamber'in *مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ* *مَنْ حَفِظَ عَلَيَّ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِهَا بَعَثَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ* hadis-i şerifine imtisâl etmek olduğunu söylemektedir.¹⁶³

Müellif öncelikle Hz. Peygamber'in bir hadis-i şerifiyle amel etmeyi istemiştir. Hadisin müjdelediği uhrevî menfaat; kıyamet gününde ulema ile fukaha bölüğünde haşredilmek, Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak, bununla beraber gâzi kardeşlerin hayır duasını almak müellifin eserini yazmasını sağlayan ve kendisinin de eserin başında açıkça zikrettiği hususlar arasındadır.¹⁶⁴

Ali Dede Bosnevî'nin bu eseri telif etme sebeplerinden biri de dönemin siyasî ve sosyo-ekonomik şartları ile bu şartlardan kaynaklanan toplumsal ihtiyaçlar olmalıdır. Zira Ali

¹⁶⁰ Muhammed Tayyip Okiç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, Ankara 2017, s. 255-256.

¹⁶¹ İÜ TY 729, yk. 1^b

¹⁶² İÜ TY 729, yk. 1^b

¹⁶³ İÜ TY 729, yk. 1^b

¹⁶⁴ İÜ TY 729, yk. 1^b

Dede Bosnevî'nin yaşadığı 16. yüzyılın ikinci yarısında Sultan II. Selim devri (1566-1574) itibarıyla Avrupa'da yayılma duraklamış, uç akıncı kurumu çökmüş ve yeni tımar olanakları kalmamıştır. Bu çökmenin temel nedeni Kanunî Sultan Süleyman zamanında en yüksek gelişme düzeyine ulaşmış klasik Osmanlı kurumlarının bozulmasıdır. Devlet gelirlerinin yarısı asker maaşlarına gitmektedir. Yeni tımar imkânları sağlamak, devletin gelirlerini artırmak, fetihle yeni topraklar edinip askeri meşgul etmek için gazâyâ çıkmak bir hareket ideolojisi olarak Osmanlı Devleti'nde daima işlemesi gereken bir mekanizma idi.¹⁶⁵

Ali Dede Bosnevî'nin hayatına baktığımızda tahsilinden hemen sonra hocası Nureddinzâde ile birlikte seferlere katıldığını görüyoruz. Ali Dede yaşadığı müddetçe seferlere katılmaya devam etmiş ve vefatı da bir sefer esnasında vuku bulmuştur. Bu seferlerde ulemâ, askerlerin maneviyatını güçlendirmek, coşkuyu artırmak dolayısıyla zorlukları azaltarak fethi kolaylaştırmak gibi birçok vazife üstlenmiştir. Askerin zapt u rabt altına alınabilmesi ve maneviyatının güçlendirilmesi için savaşa ikna edilmesi gerekmektedir. Zira devlette maddi kaynak sıkıntısı yaşandığından ordu maddî açıdan çok fazla tatmin edilememektedir. Müellifin eserinde zikrettiği cihâdın her müslümana farz kılınması, gâzilerin ve şehidlerin Allah katındaki müstesna durumları, onlara vaat edilen cennet, savaştan kaçmanın büyük günah olması, Hz. Peygamber'in gâziler ve şehidler hakkındaki övücü sözleri ile cennette ulaşılacağı vadedilen türlü nimetleri anlatan menkıbeler askerde bir cihâd motivasyonu oluşturmak amaçlıdır.

Ali Dede Bosnevî'nin kaynak olarak kullandığını ifade ettiği İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî (ö. 814/1411)'nin *Fezâilü'l-Cihâd*¹⁶⁶ adlı kitabına baktığımızda bu kitabın da yazılış gayesinin benzeştiğini görmek mümkündür. Zira İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî, yaşadığı coğrafyadan Timur'un seferleri ve baskısı yüzünden Mısır'a göç etmiş, orada da Frankların akınları yüzünden huzur bulmak mümkün olmayınca müslümanları savaşa ve cihâda teşvik için bu eseri kaleme almıştır.

Osmanlı devletinin kuruluş ve gelişmesinde gazâ ülküsünün önemli bir etken olduğu dikkate alındığında¹⁶⁷, müellifin eserini katıldığı seferlerin birinde devlet adamlarının talebi üzerine yazmış olduğunu düşünebiliriz. Zira eserin ilk nüshalarından biri olması muhtemel Mil. Yz. A. 3987 numaralı nüshanın sonunda

¹⁶⁵ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, İstanbul 2003, s. 191.

¹⁶⁶ Kitabın orijinal adı, *Meşariü'l-Eşvak ila Mesâriü'l-Uşşak*'dir. Ancak *Fezâilü'l-Cihad* olarak meşhurdur. Bakî de tercüme ettiği bu eseri *Fezâilü'l-Cihad* olarak isimlendirmiştir.

¹⁶⁷ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ*, s. 12.

“... bu fakîr ta‘cille sefer üzerinde bazı gâzilerin hayır duâsın iltimâs idüip İmam-ı Dımaşkî hazretlerinin Kitab-ı cihâdından bu risâleyi üç günde lisan-ı Arabî’den Türki’ye tercüme itdüm. Ehl-i nazardan mercûdur kim tabirin kusûrun seferin ta‘bine ve meşakkatine haml idüip ma‘zur dutalar...”¹⁶⁸

kaydı bulunmaktadır.

Müellifin tercüme ettiğini söylediği bu eser, yazarın yaşadığı dönemde meşhur olup Bâkî tarafından da edebî bir üslupla Sokullu Mehmet Paşa’nın ricası üzerine tercüme edilmiştir. Bâkî eseri aslına uygun olarak 33 bab ve bir hatime halinde eserin başına edebî bir mukaddime ve Sigetvarname ilavesiyle kaleme almıştır.¹⁶⁹

Ali Dede Bosnevî’nin hazırladığı bu tercüme daha geniş kitlelere ulaşabilmesi açısından asıl metnin sadeleştirilip ihtisar edilmiş bir tercümesi gibidir. Ali Dede Bosnevî edebî cümleler kurmak yerine metnini hikâyeler ve şiirlerle zenginleştirerek halka ve asıl hedef kitleye yönelik didaktik bir eser meydana getirmiştir.

İbn Haldun (ö. 808/1406) fethedilen topraklarda hâkimiyetin ve nizamın devam etmesi için oluşturulan ordunun vazifesine devam etmesinin dinî ilhamlardan yola çıkıp kader ve Tanrı’dan güç alınarak bir mukaddes çağrı etrafında büyük gayeler için savaşmaya ikna edilmesinden geçtiğini dile getirmektedir.¹⁷⁰ İbn Haldun’un bu görüşü Osmanlı Devleti’nin kuruluş dinamikleri ve bu zihniyetin yetiştirdiği yüksek şahsiyetlerin felsefesiyle paralellik arz etmektedir. Ali Dede Bosnevî ve onun beslendiği İbnü’n-Nehhas ed-Dımaşkî de bu gayeye uygun bir şekilde bu dünyadan ayrılmışlardır. Nitekim Ali Dede Bosnevî, Peçevî’nin ifadesiyle, *Biz bu seferde şehâdetimize müterakkib idik. Hikmet-i Huda tehallüf etdi, sebebi ne oldu bilmedik*, dedikten bir müddet sonra savaş devam ederken ikinci namazını eda ettiği sırada secdede bu dünyadan ayrılmıştır. İbnü’n-Nehhas ed-Dımaşkî de Dimyat Geçidi’nde Franklarla yapılan bir savaş sırasında şehâdete nâil olmuştur.¹⁷¹

4. Eserin Telif Tarihi

Bosnevî, XVI. asırda yaşamış olmasına rağmen elimizdeki eserler XVII. asırda istinsah edilmiştir. İstanbul Üniversitesi’ndeki nüsha (İÜ TY 729) 1086/1675 tarihinde, Mil. Yz. A. 1941 numaralı nüsha ise 1097/1686 tarihinde istinsah edilmiştir. Buradaki istinsah

¹⁶⁸ Mil. Yz. A. 3987, yk. 18^b

¹⁶⁹ Ali Emiri, Şeriyye, nr. 1286, yk. 1^{b-3}^a

¹⁷⁰ Allen James Fromherz, *İbn Haldun (çev. Yusuf Selman İnanç)*, İstanbul 2018, s. 64

¹⁷¹ Ferhat Koca, “İbnü’n-Nehhas ed-Dımaşkî”, *DİA*, 2000, XXI, 176.

tarihleri eserin telif tarihi konusunda ipucu olmakla birlikte kesin bir tarih vermemektedir. Bu kayıtlar eserin telifinden ne kadar bir süre sonra rağbet görmeye başladığını göstermesi açısından önemlidir.

Eserin farklı bir nüshasına ulaşmış ve incelemiş olan Abdülkadir Karahan,

'Arsa-'i 'âlemde kılsun gün gibi

Hân-ı Selim devrinde hoş devrân-ı tîğ

Tab-ı şevkinden du-cihân rüşen ola

Berr ü bahre eylesün seyrân-ı tîğ¹⁷²

beyitlerini referans göstererek “Risalenin Sultan Selim devrinde kaleme alındığını gösterebilir”¹⁷³ demektedir. Devamla eserin dili ve tarihî havası sebebiyle III. Selim (1761-1808) devrinde yazılmış olmasının mümkün olamayacağını, ancak şiirdeki padişahın, I. Selim mi (saltanat yılları 1512-1520) yoksa II. Selim mi (saltanat yılları 1566-1574) olduğu konusunda kesin bir şey söylemenin mümkün olmadığını belirtmektedir.¹⁷⁴

Önceki bölümlerde ifade ettiğimiz üzere Ali Dede Bosnevî'nin tahmini doğum tarihi Miladî 1540, ölüm tarihi ise 2 Ekim 1598'dir. Buna göre Ali Dede Bosnevî, Sultan I. Selim ve Sultan III. Selim (1761-1808) devirlerinde yaşamamıştır. Dolayısıyla da şiirde adı geçen Hân Selim, Sarı Selim diye maruf olan II. Selim'dir. Buradan hareketle eserin telif tarihi için kesin ve net bir tarih verilemese de, Sultan II. Selim'in saltanat sürdüğü 1566-1574 tarih aralığında telif edildiğini söylemek mümkündür.

5. Eserin Muhteviyatı

Eser bir kırk hadis tercüme ve şerhidir. Müellifin esere başlarken iktibas ettiği “*Ben seyfle irsal olundum ve gazâ benim san'atımdur*”¹⁷⁵ hadis-i şerifi esas itibariyle kitabın konusunu oluşturur. Yani temelde eserin konusu cihâddir. Çünkü eserde derlenmiş bütün

¹⁷² Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 196-197'den naklen Ali Dede Bosnevî. *Fezâilü'l-Cihâd*. Raif Yelkenci, yk. 16^{a-b}. krş. İÜ TY 729, yk. 17^a

¹⁷³ Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 197.

¹⁷⁴ Abdülkadir Karahan, *a.g.e.*, s. 197.

¹⁷⁵ İÜ TY 729, yk. 1^b

hadislerin konusu cihâd, seçilmiş tüm hikâyelerin konusu şehidlik; gâzilik, gazânın fazileti, cihâdın keyfiyeti ve cihâda müteallik benzer konulardır.

Birinci bab olan kırk hadisin devamında müellif, eserini çeşitli kaynaklardan tercüme ettiği cihâdın faziletine ve gazilere dair menkıbelerden oluşan kırk hikâyeye ile zenginleştirmiştir. Bu kısım eserin ikinci bâbıdır. Müellif hikâyeler babında insanların adalet duygusuna, ahiret inancına, yönetici özelliklerine, gazânın âdâbına, şehidliğin faziletine, gâzilerin kerametlerine, iman gücüne, sahabe hayatından tablolara kadar birçok konuyu ele almıştır. Özellikle kıssadan hisse meyanında kul hakkına riayet edilmesine dikkat çekmesi, kişi üzerinde kul hakkı varsa şehadetin bile derecesinin eksik olacağına işaret etmesi Bosnevî'nin dönemin ahlâk tasavvurunu oluşturan tasavvufî kişiliğinin gereği olmalıdır.

Müellif cihâd konulu hadisleri ve hikâyeleri derleyip bir eser meydana getirirken şiirin etkisini öngörmüş, her bir hadisi en az iki beyitle manzum olarak da tercüme etmiş, ihtiyaç hâsıl olduğunda beyit sayısını artırarak şerh ve tefsir etmiş, ritmik ve kafiyeli söylenen sözün gücünden faydalanmıştır.

Müellif eserin üçüncü babdan on ikinci baba kadar olan kısmında cihâda dair dinî, ahlâkî, sosyal, kültürel, ekonomik, duygusal görüşleri eserine serpiştirmiştir. Bu görüşlerini ayet ve hadislerle, sahabe hayatından tablolarla desteklemiştir. Bir bab açıp izah ettiğinde bu konuda hemen, Hz Peygamber'in hayatından bir örnekleme yapıp peşinden yine Hz. Peygamber'in bu durumda nasıl davrandığı, varsa eğer bu durumda okuduğu ayet-i kerimeyi, ettiği duayı zikretmiş ve birkaç nasihatle konuyu bağlamıştır.

Müellif eserini toplam on iki bab üzere tertip etmiştir. Bu babların sıralanışı İÜ TY 729'a göre şöyledir:¹⁷⁶

1. Bab: *Cihâdın fazileti hakkında kırk hadis [yk. 1^b-12a]*
2. Bab: *Cihâd hakkında kırk hikâyeye [yk. 12^a-41^a]*
3. Bab: *Gâzinin durumu [yk. 41^a-42^a]*
4. Bab: *Muharebenin vakti [yk. 42^a-42^b]*
5. Bab: *Mübareze hakkında [yk. 42^b-43^b]*
6. Bab: *Savaş sırasında sebat etmek [yk. 43^b-44^a]*
7. Bab: *Savaş sırasında dua [yk. 44^a-44^b]*
8. Bab: *Allah yoluna niyet etmek [yk. 44^b-46^a]*

¹⁷⁶ İÜ TY 729, yk. 1^a krş. Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 189

9. Bab: *Güluldan ihtiraz etmek* [yk. 46^a-46^b]
 10. Bab: *Müşavere ve ittifak* [yk. 46^b-47^a]
 11. Bab: *Sabır ve tevekkül* [yk. 47^a-48^b]
 12. Bab: *Allah yolunda zikir ve dua* [yk. 48^b-49^b]

6. Eserin Kaynakları

Bosnevî eserin girişinde ahbâr-ı sahîha ve âsâr-ı mutebereden faydalandığını beyan etmektedir.¹⁷⁷ Ahbâr-ı sahîha sahih hadis kaynaklarıdır. Âsâr-ı mutebere de müellifin iktibaslar yaptığı ilim ve irfan dünyasında tercih ve itibar edilen İslâm dünyasının yakinen bildiği eserlerdir.

Bosnevî, eserin 40 hadisten oluşan ilk babında hadislerin kaynaklarını belirtmemiştir. Sadece 31. ve 32. hadisin tercümesinde; *Sahih-i Buhârî'den mervidür, Rasulullah (s.a.v.) buyurdi...*,¹⁷⁸ şeklinde açıkça belirtmiştir. 34. hadis tercümesinde de kaynağını *Şifau's-sudur* olarak belirtir. Ayrıca hadislerin hepsinde rivâyet zincirinin tamamını kaydetmemiş, ihtisarda bulunarak sadece sahabe olan râviyi zikretmiştir.

İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî'nin kitabıyla yaptığımız karşılaştırmada Ali Dede Bosnevî'nin belli bir sıra gözetmeden kendisinin belirlediği bir tasnife uygun olarak İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî'nin kitabından bazı hadisleri seçtiğini, bunlardan özgün bir kırk hadis derlemesi çıkardığını görürüz. Öyleki, rivâyetlerin neredeyse yarısına yakını sadece İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî'nin kitabında mevcut olup klasik hadis kitaplarında bu rivâyetlere rastlanmamıştır.

Kırk hikâye babına geldiğimizde müellif bu babdaki hikâyelerin İmâmı Dımaşkî'nin *Fezâil-i Cihâd*'ından seçildiğini açıkça belirtir.¹⁷⁹ Bosnevî bu babda bazı hadisleri seçmiş, ancak bunları bir olay örgüsüne büründürüp hikâyeleştirerek anlatmıştır. Kitaptaki hikâyelerin yarısına yakını bu şekildedir. Yine bazı hikâyeler de kaynak eserde hadis olarak geçmeyip fasıl başlığı altında müellifin eserine aldığı kıssalardır. Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'nın anlatıldığı otuz üçüncü hikâye buna örnek olarak gösterilebilir.¹⁸⁰

Müellif bazı hikâyelerin başlarında kaynak isimleri zikretmiştir. Bunları aşağıdaki şekilde listeleyebiliriz:

¹⁷⁷ İÜ TY 729, yk. 1^b

¹⁷⁸ İÜ TY 729, yk. 9^a

¹⁷⁹ İÜ TY 729, yk. 12^a

¹⁸⁰ İÜ TY 729, yk. 31^a

1. Hikâye: *Kitâbu Fezâil-i Cihâd*
2. Hikâye: *Abdullah bin Mübarek - İmâd-ı Cihâd*
4. Hikâye: *Kitâb-ı Şifâi's-Sudûr*
5. Hikâye: *Kitâb-ı Şifâi's-Sudûr*
16. Hikâye: *Kitâb-ı Şifâi's-Sudûr*
17. Hikâye: *Kitâb-ı Dekâik*
22. Hikâye: *Kitâb-ı Şifâi's-Sudûr*
24. Hikâye: *Kitâb-ı Mesâlik-i Ebrâr*
25. Hikâye: *Abdullah el-Yafî - Kitâb-ı Ravza-i Riyâh*
26. Hikâye: *Abdullah bin Mübarek: Kitâbu Fezâil-i Gazâ*
31. Hikâye: *Şeyh Şihâbüddin - Mecmaü'l-Letâyif*
36. Hikâye: *İmâm-ı Kurtubî - Tarih*
38. Hikâye: *Osman bin Huzâî - Fezâil-i Cihâd*
39. Hikâye: *İmam-ı Dimaşkî - Kitâbu Fezâil-i Cihâd*
40. Hikâye: *İmam-ı Dimaşkî - Kitâbu Fezâil-i Cihâd*

Sonuç olarak Bosnevî İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî'nin eserini ana kaynak olarak kullanmıştır. Dolayısıyla Bosnevî'nin eserinin kaynakları, Dımaşkî'nin eserinin kaynaklarıyla aynıdır. İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî ise eserini 30 eserden istifade ile hazırladığını belirtmiştir.¹⁸¹

1. Abdullah b. Mübarek'in *Kitabü'l-Cihâd*'ı
2. Abdürrezzak b. Hemmam es-San'anî'nin *Musannef*'i
3. Said b. Mansur el-Horasanî'nin *Müsned*'i
4. Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'i
5. Ebu Şeybe'nin *Musannef*'i
6. Buharî'nin *Sahih*'i
7. Müslim'in *Sahih*'i
8. Ebu Davud'un *Sünen*'i
9. Tirmizî'nin *Cami*'i
10. en-Nesai'nin *Süneni'l-Kübra*'sı

¹⁸¹ İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak ila Mesariü'l-Uşşak*, s. 14-15.

11. İbn Mace'nin *Sünen*'i
12. Ebi Avvane Yakub b. İshak el-Mehricanî'nin *Sahih*'i
13. Ebu Yala'nın *Müsned*'i
14. Ebu Bekir el-Bezzar'ın *Müsned*'i
15. Taberanî'nin *Mucemü'l-kübra*, *Mucemu'l-Evsat* ve *Mucemu's-Sugra*'sı
16. Ebu Hatem b. Hibban'ın *Sahih*'i
17. İbnü'l-Münzir'in *Kitabü'l-Evsat*'ı
18. İbnü'l-Münzir'in *Kitabü't-Tefsir*'i
19. Ebu Abdullah Hakim'in *Müstedrek*'i
20. Ebu Bekir el-Beyhakî'nin *Sünenü'l-Kübra*'sı
21. Ebu Bekir el-Beyhakî'nin *Kitabu Şuabi'l-İman*'ı
22. Ebu Hatem'in *Tefsir*'i
23. İmam Kurtubî'nin *Tefsir*'i
24. İmam Kurtubî'nin *Tezkire*'si
25. İbnü'l-Münzir'in *Kitabü'l-İşrâf ala Mezahibi'l-Eşraf*'ı
26. er-Rafî'nin *Şerhu'l-Kebir*'i
27. er-Rafî'nin *Kitabu'r-Ravza*'sı
28. İbnü'l-Hacib'in *Şerhu Muhtasar*'ı
29. *Kitabü'l-Hidâye fi Şerhi'l-Bidâye*
30. *Kitabü'l-Muğni ala Mezhebi el-İmam Ahmed b. Hanbel*

7. Eserin Dili ve Edebî Değeri

Tahminen (1566-1574) yılları arasında telif edilmiş olan bu kitap, doğal olarak kendi döneminin dil özelliklerini taşımaktadır.

Eserin elimizdeki nüshalarının iki tanesinin ferağ kaydı arasında on sene fark vardır. Dolayısıyla bu iki nüsha arasında benzerliklerin çok olması tabîidir. Ancak karşılaştırmaya tâbi tuttuğumuz diğer nüshaların da benzer özellikleri taşıması bu eserlerin de aynı zaman diliminde istinsah edildiklerini göstermektedir.

Ali Dede Bosnevî eserin yazılış gayesine uygun olarak zamanında kullanılan konuşma dilini tercih etmiş, süslü, secili, yabancı kelimelerle örülü ifadelerle rağbet etmemiştir. Eser umumiyetle konuşma dilinde, edebî olmaktan ziyade didaktik, coşturucu bir dille yazılmıştır.

Elimizdeki nüshaların ikisinin (İÜ TY729 ve MK Yz. A. 1941) müstensihlerinin esir ya da asker oluşu eserin askerî camiada revaç bulduğunun, nüshaların çok olması da eserin hüsn-i kabul gördüğünün göstergesidir.

Ali Dede Bosnevî'nin eserini kaleme alırken edebî endişelerden ziyade uhrevî gayret ve manevî faydaları gözettiğini eserin mukaddimesinden açıkça anlıyoruz. Müellif eserinde insanlar için yol gösterici olabilecek konuları ele almış ve birey eğitiminde bir merhale kat edebilmeyi amaçlamıştır.

Ancak bu durum müellifin tamamen didaktik, estetik endişesi taşımadan ders kitabı mahiyetinde bir eser ortaya koyduğunu göstermez. Müellif eserine aldığı her hadisi önce anlaşılır ve kısa bir şekilde Türkçeye tercüme etmiş, ardından aynı hadisi manzum olarak tekrar tercüme etmiştir. Bu manzum tercüme kalıbında, **Fâilâtün Fâilâtün Fâilün** kalıbında, **aa / bb** şeklinde mesnevî tarzında kâfiyelenmiş, en az iki en fazla on bir beyit olarak hazırlanmıştır. Eserin geneli göz önüne alındığında müellifin bu hususta gayet başarılı olduğu görülmektedir.

Eserin tertibinde 40 hadisten sonra gelen 40 hikâye babına gelince; eser içinde hikâye anlatma, konuyu örneklemek ve desteklemek, maksadın daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla edebiyatımızda sıklıkla başvurulan bir yöntemdir. Eseri zenginleştirdiği kadar ihtiyaçtan da kaynaklanan bu yöntemin dinleyen ve okuyanlar üzerinde dikkati cezbedici, merak uyandırıcı, motivasyonu artırıcı bir etkisi vardır. Zira hikâye ve temsil merak uyandırır, ilgi çeker, mesajın muhataba daha kolay ve kısa yoldan ulaşmasını ve akılda kalıcılığı sağlar. Hikâye burada vasıta görevi görür. Mantıklı, akla yatkın bir sonuca ulaşmasa da -ki Ali Dede Bosnevî'nin tetkikini yaptığımız bu eserin bazı hikâyelerinde bu gözlenmektedir-¹⁸² hikâye kendisi için değil vermek istediği ahlâkî mesajlar, nasihatler içindir. Eserimizdeki Allah yolunda savaş, şehadet, gâzilik konulu hikâyeler neticeye ulaşmak için başvurulan bir araç olmuştur.¹⁸³

Gönül Ayan, bu geleneğin İslâmî edebiyatla ortaya çıktığını, temelinin Kur'ân kıssalarına dayandığını, Kur'ân'da bir ifade vasıtası ve üslup özelliği olarak müşahede edilen kısa hikâyeciliğin bütün müslüman müellifler ve eserleri üzerinde etkili olduğunu

¹⁸² bkz: birinci hikâye (İÜ TY 729, yk. 12^a), ikinci hikâye (İÜ TY 729, yk. 14^a), yirmi dördüncü hikâye (İÜ TY 729, yk. 34^a).

¹⁸³ İsmail Avcı. "Kısa Hikâyecilik Geleneği Çerçevesinde Hazînî'nin Manzum Şerh-i Hadîs-i Erbaîn tercümesindeki Bazı Hikâyeler", *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, c.3/2 (Spring 2008), s. 73.

söylemektedir. Ona göre Mevlana Celaleddin-i Rûmî, Sadî-i Şirazî ve Feridüddin Attar gibi edebî sanatkârların büyük bir şöhrete ulaşmaları ve bir ekol meydana getirmeleri, bu üslup ve tekniği bir ölçüde kavramış ve benimsemiş ve başarıyla uygulamış olmalarındandır.¹⁸⁴

Müellif de bu geleneğe tâbi olarak hikâyeden faydalanmış, hadisleri bir olay örgüsüyle hikâyeleştirerek eserini zenginleştirmiş, sade vaaz ve nasihat olan bir kitaptansa hikâye ve şiirin desteğiyle rağbet gören bir eser yazmaya muvaffak olmuştur diyebiliriz.

Hikâyeler babında umumiyetle her hikâyeden sonra gazâ, gâziler, şehadet ve şehitler hakkında yazılmış gazeller vardır. Bu gazeller, Hubbî mahlaslı bir şaire aittir. Tezimizin konusu olan eserin tespit edilen üçüncü nüshasını tanıtan Müjgan Cunbur,

Kimdi bu “Hubbî”?.. Edebiyat tarihimizde ve kaynaklarda adı eski harflerle “حبى” yazılan kimilerince Hubbî ve genellikle Hubbâ diye okunan tek şair, XVI. Yüzyıl sonlarında yaşamış olan Ayşe Hatun’dur¹⁸⁵

cümleleriyle bu şairin 998/1590 (?)’de vefat eden Amasyalı Ayşe Hubbî Hatun olduğu sonucuna varmıştır.¹⁸⁶

Ayşe Hubbî Hatun tarafından yazılmış olan bu gazellerin Ali Dede Bosnevî’nin telif-tercüme ettiği bu esere dâhil oluş hikâyesi hakkında yaptığımız araştırmalarda herhangi bir sonuç ortaya çıkmamıştır. Ayrıca Süleymaniye Kütüphanesi, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi ve Atatürk Kitaplığı’nda Ayşe Hubbî Hatun’un şiirlerini bulmak amacıyla mecmua-i eş’arlarda yaptığımız taramalarda, Ayşe Hubbî Hatun’un bu eserdeki şiirlerine rastlayamadık.

8. Eserin Dinî Değeri

Bir kırk hadis derleme ve tercümesi olan *Fezâilü’l-Cihâd* edebiyatımızdaki tevhid, münacat, na’t, hilye, mevlid gibi mevzusunu dinden ve dine müteallik meselelerle Hz. Peygamber’den ve dinî şahsiyetlerden alan dinî bir eserdir. Ayrıca eser İslâm dininde mühim bir mesuliyet olan cihâdî işlemektedir.

Cihâd, İslâm dininin mensuplarına emrettiği, her müslümanın yerine getirmesi gereken bir mesuliyettir. Bir müslüman, bazen müslüman olmayanlara bazen de kendi nefesine

¹⁸⁴ Gönül Ayan, “Mesnevî ve Kısa Hikâyecilik”. 5. Milli Mevlânâ Kongresi (Tebliğler), 3-4 Mayıs 1991. Konya: Selçuk Üniversitesi, s. 57-58.

¹⁸⁵ Müjgan Cunbur, “*İmadu’l-Cihâd*”, Ankara 1988, II, 907.

¹⁸⁶ Müjgan Cunbur, “*İmadu’l-Cihâd*”, Ankara 1988, II, 907-913.

karşı cihâd içinde olur. Önemine binâen dinî ve tasavvufî literatürde bu konu çokça işlenmiştir.

Fezâilü'l-Cihâd, cihâdı ve cihâda müteallik meseleleri muhteva bir kırk hadis mecmuasıdır. Müellif eserinde her müslümana farz kılınmış olan cihâdı; farziyeti, sebab-i hikmetleri, gâzi ve şehide vaat edilen manevî ve uhrevî mükâfatlarla bu farzı yerine getirmeyenlerin karşılaşacakları durumu işlemiştir. Bu yönüyle de müslümanların müslüman kimlikleriyle yükledikleri sorumlulukların gereğini yerine getirirken davranış biçimlerini şekillendirmede ve amelin ifasından sonra bulacakları ödül veya sorumlulukları ifa ederken nakıs kalınırsa karşılaşacakları ceza konusunda muhatabını uyarmaktadır. Ancak esere hâkim olan husus mükâfat ve yüksek ecir, öbür dünyada da mevki ve makam vaadidir. Bu açıdan bakıldığında tamamen dinî endişelerle yazılmış bir görünüm arz eden eser manzum tercümelerle ve kitabın ikinci babında yer alan hikâyelerle zenginleştirilmiştir.

Bir kırk hadis mecmuası olan eserinde müellif gazâ, cihâd, şehadet, gâzilik ve sefere dair hadisleri biraraya getirmiştir. Müellifin bir mutasavvıf, sınır boyunda bir Halvetî dergâhı ve türbe şeyhi olduğu göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Hadis ilmi çerçevesinde hadislerin sıhhat tespiti cerh ve tadil yöntemi ile yapılır ve bu yöntem gerek metinlerin, gerekse ravilerin değerlendirmesini objektif ve sert bir teste tabi tutar. Tasavvufî düşünce ve literatürde ise hadis derlemeleri yapılırken konuya uygun olarak hadislerin tek tek sened ve metin tenkitlerinin yapılması yerine genellemeci bir tavırla İslâm âlimlerinin kitaplarındaki hadislere sahih olduğu düşünülerek itibar edilmiştir. Muteber âlimlerin eserlerine tenkit kapısı kapatılmış ve buradaki hadislerin sıhhatinden şüphe edilmemiştir.¹⁸⁷

İslâm ümmeti içinde dinî yaşayışı ile örnek olup ilmi otoritesi kabul edilen, takdir ve teveccüh gören bütün âlimlerin eserlerindeki hadislerin sahih olduğunu söylemek mümkün değildir. Özellikle muhaddis olmayan âlimler, hadislerin naklinde oldukça müsamahakâr davranmış, derin mânâlar ihtiva ettikleri gerekçesiyle yahut muhtevanın Kur'ân ve sünnete uyduğu düşüncesiyle o hadisi eserine alan âlime hüsnüzanla amel etmişler ve kendi eserlerinde de mevzubahis hadisleri kullanmışlardır. Nitekim Ali Dede Bosnevî de 3, 4, 5, 7, 9, 15, 16, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 40. hadislerde bu anlayışla hareket etmiştir. Bu

¹⁸⁷ Seyit Avcı, "Sûfîlerin Hadis Tesbit Ölçüleri: İsmâil Hakkı Bursevî Üzerine Bir İnceleme", *Hadis Tetkikleri Dergisi*, c. II/1 (İstanbul 2004), s. 21-22.

saydığımız hadisler, Kütüb-i Sitte ve sahih itibar edilen diğer hadis kaynaklarında yoktur. Bu hadislerin kaynağı hicri 9. yüzyıla tarihlenen ve müellifin de temel kaynağı olarak kullandığı İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî'nin *Fezâilü'l-Cihâd* adlı eseridir.

Müellif sufiler arasında hayli yaygın olan anlayışla, insanı konuya ısındırma amacıyla Allah rızasını gözeterek ve eserini de zengin kılmak için bu sözleri eserine almıştır. Hatta Yahya bin Muaz'dan nakledilen; “*Güzel söz güzeldir. Sözden daha güzeli manasıdır. Mânadan daha güzeli o mânayı kullanmaktır. Mânadan daha güzeli ise onun sevabıdır. Sevaptan daha güzeli ise kim için amel ediliyorsa onun rızasıdır*”¹⁸⁸ sözü mutasavvıf müellifler için olduğu gibi Ali Dede Bosnevî için de rehber niteliğindedir.

Mutasavvıflar biraz daha ileri giderek, hidayete delalet eden, hayra götüren sözlere engel olunmamasını, bunlara karşı çıkılmamasını tavsiye etmişler ve hadislerin hafızlar tarafından ezberlenenden çok daha fazla olduğunu ve sahih olan her hadisin kaynaklarda dillendirilmediğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla fayda umulan, manası güzel ve Kur’ân ve sünnete uygun bulunan, derin bir incelik barındırdığı düşüncesiyle lafız olarak değilse de mana yönünden sahih addedilen bu sözler, tasavvufî literatürde, özellikle muteber bir âlimin eserinde hadis olarak zikredilmişse hiç itiraz edilmemiş ve sahih hadis muamelesi görmüşlerdir.¹⁸⁹ *Fezâilü'l-Cihâd*’da da bu tavır değişmemiş, Sened ve metin açısından sahih ve hadis kaynaklarında yer alan hadislerle birlikte muteber âlimlerin eserlerinde hadis olarak zikredilmiş olan sözler de iktibas edilip esere dahil edilmiştir.

Eserdeki hikâyeler çoğunlukla İslâm tarihinden seçilmiştir. Bunlar bazen bir hadisin sebab-i vürûdu olabildiği gibi bazen de menkıbevî olaylardır. İnsan zihninin telkine açıklığını iyi değerlendiren müellif menkıbelerin kritik zamanlarda insanda oluşturduğu motivasyonu amaçlamış ve bunda da başarılı olmuştur. Eserin bazı nüshalarının asker kökenli olanlar tarafından istinsah edilmiş olması da bu tezimizi desteklemektedir.

Ali Dede Bosnevî eserinde birçok dinî unsuru birlikte kullanmıştır. Bunları şöyle listeleyebiliriz:

¹⁸⁸ Seyit Avcı, “*Sûfîlerin Hadis Tesbit Ölçüleri*”, s. 21.

¹⁸⁹ Bu konudaki örnekler ve değerlendirmeler için bkz. Seyit Avcı, a.g.m., s. 7-29. Ayrıca bkz. Ahmet Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, Ankara 2009.

a. Ayet-i Kerimeler ve Hadis-i Şerifler

Ali Dede Bosnevî eserine aldığı hadisleri, hikâyeleri ve daha sonraki bablarda ileri sürdüğü düşünceleri yeri geldiğinde ayetlerle desteklemiştir.

Eser bir kırk hadis mecmuası olması hasebiyle kitabın birinci babında toplam 40 hadis-i şerife yer verilmiştir. İkinci bölümdeki bazı hikâyeler de hadis-i şeriflerden nakildir. Ayrıca diğer bölümlerde mânâyı kuvvetlendirmek gâyesiyle de yer yer bazı hadis-i şeriflerden alıntılar yapılmıştır.

b. Dinî Hikâyeler

Kitaptaki hikâyelerin 35. ve 36. hikâyeleri hariç tümü İslâm tarihinden alınmıştır. Bu iki hikâye Acem ve Rum padişahı arasında geçen veya geçtiği düşünülen, iki düşman kavmin aralarında somut bir savaş olmasa da daima savaşta olduğu düşüncesini ve su uyur düşman uyumaz düsturunu pekiştiren ve içinde de kıssadan hisse meyanında “*Harb hiledir*” hadisine atıfta bulunulan hikâyelerdir. Kısa bir mev’ıza gibi, bir hadisin Hz. Peygamber’den vârid oluşu esnasındaki küçük bir hadise ya da Muaviye,¹⁹⁰ Harun Reşid,¹⁹¹ Mutasım Billah¹⁹² ve Alparslan¹⁹³ gibi İslâm büyüklerinin başından geçen olaylar hikâye edilmektedir.

Olaylar anlatılırken daima, hadis-i şeriflerle desteklenmekte, ayet-i kerimelerle mevzu kuvvetlendirilip, çıkarılacak olan hisse de açıkça zikredilerek sonuca bağlanmaktadır. Eserin ikinci babındaki hikâyelerin tamamı bu özelliklerden bir veya birden fazlasını taşımaktadır.

c. Dinî Şahsiyetler (Peygamberler, Ashâb, Hulefâ-i Raşidin, Ehl-i Beyt)

Müellif eserinde hikâyelerin tamamını İslâm tarihinden seçmeye özen göstermiştir. Bu sebeple de eserinde başta hulefâ-i raşidîn, ehl-i beyt ve sahâbe-i kirâm olmak üzere birçok dinî şahsiyete yer vermiştir. Hikâyelerin ilk dördü hulefâ-i râşidîn hakkındadır. Müellif bu hikâyelerin ardından hulefâ-i râşidîni öven gazeller de kaleme almıştır. Bu gazeller arasında Hz. Ali’yi medheden gazeller daha çok tekrarlanmaktadır. Hikâyelerde de Hz. Ali’nin hayatından kesitler dikkati çekmektedir.

¹⁹⁰ 29. ve 34. Hikâye (İÜ yk. 28^a-23^b ve 32^a-33^a)

¹⁹¹ 32. hikâye (İÜ yk. 29^b-30^b)

¹⁹² 37. hikâye (İÜ yk. 36^a-36^b)

¹⁹³ 33. hikâye (İÜ yk. 31^a-32^a)

Müellifin Halvetî olduğu, Halvetîliğin de ehl-i beyt sevgisi göz önünde bulundurulursa; Ali Dede Bosnevî'nin hikâye ve şiirde Hz. Ali'yi öncelemesi ayrı bir mânâ kazanmaktadır. Hz. Ali'nin medhedildiği gazellere örnek olarak aşağıdaki gazeli zikredebiliriz.

Hâtem-i sırr-ı hilâfet bâb-ı 'irfândur 'Alî

Çeşme-i baħr-ı velâyet 'ayn u a'yândur 'Alî

Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr

Merkez-i ehl-i şeca'at şîr-i yezdândur 'Alî

Mazhar-ı cümle 'acâyib mecma'-ı esrâr-ı Hak

Kevkeb-i bürc-i hidâyet nûr-ı bürhândur 'Alî

Ente minnî yâ 'Alî didi aña ħayrû'l-verâ

Mazhar-ı 'ayn-ı 'inâyet saķi-'i cândur 'Alî

Ĥaydar-ı kerrâr-ı şıdķdur ol seĥâvet ma'deni

Server-i ehl-i şecâ'at merd-i meydândur 'Alî¹⁹⁴

Eserde isimleri geçen dinî şahsiyetlerden bazıları ise şunlardır: Aişe binti Ebi Bekr,¹⁹⁵ İmam Hasan b. Ali,¹⁹⁶ İbn-i Abbas,¹⁹⁷ Ebu Eyyub el-Ensârî,¹⁹⁸ Zübeyr b. Avvâm,¹⁹⁹ Abdullah b. Selâm,²⁰⁰ Muaz b. Enes,²⁰¹ Dirar b. Amr,²⁰² Abdullah el-Yafî.²⁰³

¹⁹⁴ İÜ yk. 16^a

¹⁹⁵ bkz. 22. hikâye.

¹⁹⁶ bkz. 9. ve 14. hikâyeler.

¹⁹⁷ bkz. 8. hikâye.

¹⁹⁸ bkz. 2. ve 18. hikâyeler.

¹⁹⁹ bkz. 5. hikâye.

²⁰⁰ bkz. 6. hikâye.

²⁰¹ bkz. 10. hikâye.

²⁰² bkz. 11. hikâye.

²⁰³ bkz. 25. hikâye.

9. *Fezâilü'l-Cihâd*'ın Yazma Nüshaları

Tezimizin Bosnevî'nin eserleri kısmında bahsedilen temel biyografya ve bibliyografya kaynakları ile kütüphane katalogları taramaları sonucunda, *Fezâilü'l-Cihâd*'ın 8 farklı nüshasının olduğunu tespit ettik.

- a. Sahhaf Raif Yelkenci Nüshası (RY).
- b. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası (Revan Köşkü 2034).
- c. Milli Kütüphane Nüshası (Mil. Yz. A. 1941).
- d. Milli Kütüphane Nüshası (Mil. Yz. A. 3987).
- e. Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası (Reşid Efendi 1025/5).
- f. İ. Ü. Nadir Eserler ve Müze Bölümü Kütüphanesi Nüshası (TY 729).
- g. Diğer Nüshalar: Muhammed Tayyip Okiç'in işaret ettiği nüshalar (Tayyip Okiç Hususî Kütüphane nüshası ile Saraybosna Balkan Enstitüsü Kütüphanesi (nr. 489) nüshaları).

a. Sahhaf Raif Yelkenci Kütüphanesi [RY]

Eserin tespit edilen ilk nüshası merhum Sahhaf Raif Yelkenci'de olduğu bildirilen nüshadır.²⁰⁴ Abdülkadir Karahan'ın eserin bilinen tek nüshası olarak belirttiği bu nüshaya - Sahhaf Raif Yelkenci'nin vefatını müteakiben kütüphanesinin dağılması sebebiyle- ulaşmak mümkün olmamıştır. Bu sebeple bu nüsha hakkındaki bilgilerimiz, Abdülkadir Karahan'ın vermiş olduğu bilgiler ile sınırlıdır. Bu sebeple karşılaştırmalı metin inşasında bu nüsha zorunlu olarak kapsam dışı tutulmuştur.

b. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Nüshası [TSMK]

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan Köşkü 2034/01 numarada kayıtlı olan nüsha 89 yapraklık bir mecmuanın 4^b-69^b yaprakları arasında yer almaktadır. İstinsah ve ferağ kaydının bulunmadığı bu nüsha nesih hattıyla yazılmıştır. 205x140, 190x130 mm. ölçüsünde, olup her yaprakta 21 satır bulunmaktadır. Sözbaşları kırmızıdır. Kahverengi deri ve ebru kaplıdır. Eserin başında Arapça ve Türkçe bazı fevâid ve dualar vardır.

Bu nüsha bazı yerlerde İstanbul Üniversitesi, bazı yerlerde Milli Kütüphane'de bulunan Mil. Yz. A 1941 numaralı nüsha ile benzerlikler taşımaktadır.

²⁰⁴ Abdülkadir Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis*, s. 196-201

c. Milli Kütüphane Nüshası: Mil. Yz. A. 1941 [MK 1]

Milli Kütüphane koleksiyonunda Yz. A. 1941 ile kayıtlı olan bu nüsha, 36 yapraklık bir mecmuanın 17^b-36^b yaprakları arasında yer alır. Halil b. İbrahim el-Antakî isimli müstensih tarafından nesih hattıyla yazılmıştır. 213x152, 163x100 mm. ebadında, olup her varakta 34 satır bulunmaktadır. Sözbaşları kırmızı, yaprakları rutubet lekeli. Şapka filigranlı, krem rengi Avrupaî kâğıt üzerine 1097 Rebiü'l-Evvelinde (Ocak - Şubat 1686) yılında Sakız Adası'nda istinsah edilmiş olup ciltlidir.

Bu nüshanın başı ve sonu İstanbul Üniversitesi nüshası ile aynıdır. Müstensih ve ferağ kaydı vardır. Sonlarında bir yaprak eksik, bazı sayfaları mürekkep dağılmaları sebebiyle okunamayacak durumdadır. Ancak bu bölümler karine yoluyla okunmaya çalışılmış ve bu nüsha da karşılaştırmaya tabi tutulmuştur. Eserin ferağ kaydı şu şekildedir:

Ferağ Kaydı: Temmeti'l-kitāb bi-'avnilāhi'l-Meliki'l-Vehhāb leyleti'l-ḥamīs ba'de'l-'iṣāi'l-āhiri fi ḥāmis leyleti Rebi'ü'l-āḥir fi beledi Cezireti Sākız hīne künnā murābiṭan fiḥā yedi'l-faḳīr Ḥalīl bin Mü'min el-Vā'iz el-Anṭakī 'afallahü'l-'anhü'l-bārī ve 'an vālideyhi ve cemī'i'l-Müslimīne ecma'in fi sene seb'a ve tis'in ve elf mine'l-Hicreti'n-Nebeviyyeti 'aleyhi minellāhi efḍalu'ş-şalāti ve külli't-taḥiyyeti ve'l-ḥamdülillāhi Rabbi'l-'ālemīn.

d. Milli Kütüphane Nüshası: Mil. Yz. A. 3987 [MK 2]

İlk defa Müjgan Cunbur tarafından tanıtılan²⁰⁵ Milli Kütüphane koleksiyonunda Yz. A. 3987 ile kayıtlı olan bu nüshanın hadisler bölümünde 12 hadis, hikâyeler bölümünde 7 hikâye vardır. Diğer bablar ise 9 tanedir. Ayrıca bu eserin tertibi de diğer nüshalardan oldukça farklıdır. Kitabın başında hamdele salve bölümünün ardından eserin yazılışında müessir olan âmillerden bahsedilmekte, bilahere cihâda müteallik bablara geçilmektedir. Ardından on iki hadisin yer aldığı bölüm ve hikâye-i latife alt başlıkları ile verilen hikâyeler bölümü gelmektedir.

Bu nüsha eksik olması, tertibinin diğer nüshalardan farklılığı, özde aynı olmakla beraber farklı babların varlığı, bölümlerin karışıklığı, babların konu anlatımlarının birbirine karışmış olması sebebiyle karşılaştırmalı metin kapsamı dışında tutulmuştur.

²⁰⁵ Müjgan Cunbur, "İmadu'l-Cihād", Ankara 1988, II, 901-913

Eserin Sonu: “Bu fakîr ta‘cille sefer üzerinde ba‘zî gâzilerün hayır du‘âsın iltimâs idüp İmâm-ı Dimaşkî Hazretlerinün Kıtab-ı Cihād’ından bu risāleyi üç günde lisān-ı ‘Arabî’den Türkî’ye tercüme itdüm. Ehl-i nazardan mercûdur kim ta‘biriñ kuşurun seferiñ ta‘bine ve meşakkatine haml idüp ma‘zûr dutalar.”²⁰⁶

e. Süleymaniye Kütüphanesi Nüshası [SK]

Süleymaniye Kütüphanesi Reşid Efendi Bölümü 1025/5 numarada kayıtlı bulunan nüsha, 300 yapraklık bir mecmuanın 81^b-160^b yaprakları arasında yer alır. İstinsah ve ferağ kaydının bulunmadığı bu nüsha nesih hattıyla yazılmıştır. 210x150, 160x100 mm. ebadında olup her yaprakta 15 satır bulunmaktadır. Sözbaşları kırmızıdır.

Bu nüsha eksik olup karşılaştırmaya dâhil edilen en zayıf nüshadır. Çünkü diğer nüshalarla akrabalığına işaret olacak bir karine tespit edilememiştir. Ayrıca diğerlerinden farklı olarak, yaklaşık iki yapraklık bir hamdele salvele girizgâhı vardır. Hikâyeler babında birinci ve ikinci hikâye diğer nüshalardan farklı olduğu için bu bölümler dipnotta verilmiştir.

Bu nüshada bariz imla hataları, kelime yanlışları ve ciddi ifade tikanlıkları görülmektedir. Müstensihin ya çok kötü bir nüshadan kopya ettiği ya da cehaleti sebebiyle böyle bir metin oluştuğu ihtimali akla gelmiştir. Bu özellikleri ile karşılaştırmada en çok zorlanılan nüsha olmuştur.

Eserin Başı: Hamdü bî-ḥad eḥadi ḥamīde Qur‘ān-ı ‘Azīm’inde ve Kitāb-ı Kerīm’inde mü‘minleri tarīkinde nuşrete terḡib idüp yine cezelerin nuşret ve sebāt-ı ḳadem va‘de ḳilub ḥitāb eyledi... Ḥabīb-i ḥazret-i ‘izzet şāḥib-i seyf-i şerī‘at merkez-i dāire-i risālet ḥadīs-i şerīfinde ...

Eserin Sonu: Bu ḥizbün esrār-ı ḥalīlesi ve ḥavāşşı seniyyesi çokdur ve mücerrebdür.

²⁰⁶ MK2 yk.18b

f. İstanbul Üniversitesi Nüshası [İÜ]

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler ve Müze Bölümü TY 729 numarada kayıtlı bulunan nüsha, 49 yapraklık müstakil bir yazmadır. Nüsha 250x190, 210x160 mm. ebadında olup her yaprakta 19 satır bulunmaktadır. Sözbaşları kırmızı, yaprakları kısmen rutubet lekeli. Ebru kaplı mukavva ciltlidir. Bu nüsha filigranlı, krem renkli, aharlı kâğıt üzerine 1086 Ramazan'ının ilk gününde (19 Kasım 1675) yılında Osman Cünadî isimli müstensih tarafından nesih kırması hatla Malta Adası'nda istinsah edilmiştir.

Eserin Başı: Ḥabīb-i ḥazret-i 'izzet şāḥib-i seyf-i şerī'at merkez-i dāire-i risālet ḥadiş-i şerīfinde...

Eserin Sonu: Bu ḥizbūñ esrār-ı ḥalīlesi ve ḥavāşşı seniyyesi çokdur ve mücerrebdür.

Ferağ Kaydı: Ḳad veḳa'a'l-ferāgu yevme'l-işneyn ba'de'z-zuhr ve temmet bi-yedi 'Osmān Cünādī ḥālī kevnihī esīran fī Malta demmerallahu tedmīran ve kāne fī zīmnihi evvelū yevmin min Ramażāni'l-Mübārek velākinne'l-ūsārā eftarū's-sıyāme mine's-sülesā.

g. Diğer Nüshalar: Bosnalı âlim Tayyip Okiç'in sonradan kitaplaştırılan ders notlarında,²⁰⁷ Ali Dede Bosnevî'nin *Fezâilü'l-Cihād* adlı eserinin varlığından ve iki nüshasından bahsedilmiştir. Söz konusu eserin bir nüshasının Saraybosna Balkan Enstitüsü Kütüphanesi (nr. 489) ve bir diğer nüshasının da kendi hususî kütüphanesinde bulunduğu belirtilmiştir. Saraybosna Balkan Enstitüsü Kütüphanesi'ndeki nüshanın 1993'de savaş sırasında çıkan büyük yangında zayi olan kitaplardan olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Tayyip Okiç'in hususî kütüphanesinde olduğunu belirttiği nüshaya ise hocanın kütüphanesinin intikal ettiği söylenen Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde²⁰⁸ yaptığımız etraflı tarama ve araştırmalarımıza rağmen ulaşamadık.

²⁰⁷ Muhammed Tayyip Okiç, *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler*, Ankara 2017, 255-256.

²⁰⁸ Mehmet Mahfuz Söylemez, "Muhammed Tayyip Okiç'in Kütüphanesi ile İlgili Bazı Mülâhazalar", *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, I/1 1 (2014), 11.

10. Metnin Neşrinde Takip Edilen Usul

Fezâilü'l-Cihâd'ın yukarıda işaret edildiği üzere toplam 8 nüshasının olduğu tespit edilmiştir. Ancak, bunlardan sadece beşine ulaşılabilmektedir. Bunlardan biri hariç hepsi karşılaştırılmalı metin inşâsında kullanılmıştır.

Mevcut nüshalardan İstanbul Üniversitesi nüshası elimizde bulunan noksansız, müellif ve ferağ kaydı mevcut, istinsah tarihini belirleyebildiğimiz en eski nüsha olduğundan; metin inşâsı bu nüsha üzerine kurulmuştur.

İncelenen *Fezâilü'l-Cihâd* nüshalarından sadece ikisinde ferağ kaydı bulunmaktadır. Bu sebeple nüshalar arasında tam bir öncelik sonralık ve soyağacı tespiti yapılamamıştır.

Nüshaların imlâsındaki ipuçları, nüshaların istinsah tarihlerinin birbirine yakın olduğunu göstermektedir.

Nüshalar arasında pek çok imlâ farkı bulunmaktadır. Farklılıkların çok olması metin tamirini gerektirdiğinden ortak noktaları belirleyip farklılıkları dipnotlarda göstermeye çalıştık.

Fezâilü'l-Cihâd'ın hem mensur hem manzum bir eser oluşu, ayetler, hadisler ve bazı Arapça metinlerin varlığı, mensur metinlerde müstensihlerden kaynaklanan anlatım farklılıkları ve imlâ yanlışlıkları sebebiyle tenkidli neşir esnasında zaman zaman güçlükler ve tereddütler yaşadık.

Yer yer farklı bir metin haline gelen bazı bölümlerde²⁰⁹ farklı olan kısmın tamamını dipnota aldık.

Manzum kısımlarda ortak mısra ve beyitleri metne koyduk. Farklı olup da metne ait olabileceğini düşündüklerimizi de metne ekleyerek dipnotta açıklayıcı bilgiler verdik.

Metinde kırmızı mürekkeple yazılmış olan ibâreler (bölüm başlıkları, hadis başlıkları, nazm ve nesir başlıkları) **koyu siyah** karakterle yazılmıştır.

Bâriz hatalar ve dipnotlarda işaret edilen istisnalar dışında İÜ nüshasının imlâsı tercih edilmiştir.

Allah lafzıyla yapılmış olan tamlamalarda “Allah” lafzının önüne kesme işareti veya kısa çizgi konmamış, bu kelimeler rağıyallahu, şallallahu ve ‘Abdullah örneklerinde olduğu gibi bitişik yazılmıştır.

²⁰⁹ Bu durum RE nüshasının başı ile birinci ve ikinci hikâyede açıkça görülmektedir.

Yaprak numaraları, nüsha rumuzlarıyla birlikte köşeli parantez içerisinde [] şeklinde yazılmıştır.

Birleşik isim ve sıfatları oluşturan kelimeler arasında ve kelime-bağlaç bileşkesinde araya kısa çizgi (-) konmuştur.

Arapça ibareler metin içerisinde Arap harfleri ile verilmiş, kaynakları dipnotta belirtilmiştir.

Türkçeye girmiş Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun sesler â, î ve û şeklinde şapkalı olarak gösterilmiştir.

3. Transkripsiyon Sistemi ve Alfabeti

Osmanlı imlâsında mevcut olup, bugün kullanılmayan harfler için aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

Arapçası	Transkripsiyon	Arapçası	Transkripsiyon	Arapçası	Transkripsiyon
ء	A, a / E e	ر	R / r	ق	Q / q
ب	B / b	ز	Z / z	ك	K / k - G / g
پ	P / p	س	S / s	گ	ñ
ة / ت	T / t	ث	Ş / ş	ل	L / l
ث	Ş / ş	ط	Ş / ş	م	M / m
ج	C / c	ض	D / d - Z / z	ن	N / n
چ	Ç / ç	ط	Ṭ / ṭ	ه	H / h - a / e
ح	H / h	ظ	Z / z	و	V / v
خ	H / h	ع	‘	ي	Y / y
د	D / d	غ	Ġ / ġ		
ذ	Z / z	ف	F / f		

FEZĀILÜ'L-CĪHĀDĪN
TENKİDLİ METNİ

[SK 81^b] Ḥamd-i bī-ḥad Eḥad-i Ḥamid'e Qur'an-ı 'Azīm'inde ve Kitāb-ı Kerīm'inde mü'minleri tariķinde nuşrete terġib idüp yine cezelerin nuşret ve şebāt-ı kadem va'de kıilup ḥiṭāb eyledi: ²¹⁰ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَصَرَّوْا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ Ve şükr-i bī-'add Vāhid-i Mecīd'e ki cihādı erkān-ı İslām içinde rükn-i a'zām kıilup māl ve cān bezl etmegi emr itdi. ²¹¹ وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Ve müntehā-i bī-müntehā-i Kerīm-i Cevād'e ki ecr-i 'azīm-ile ve derecāt-ı 'āliyye ile maġfired ve raḥmet va'de kıilup ġāzīleri ve sāir kıulları üzerine tafđil eyledi. [SK 82^a] وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ²¹² Ve şalavāt-ı bī-ġāye ve teslimāt-ı bī-nihāye, raḥmeten li'l-ālemīn ve faḥri'l-mürselīn ve seyyidi'l-mücāhidīn ve şefi'i'l-müznibīn Rasūl ki Yā Ḥabīb-i Ḥaḳḳ Celle ve 'Alā üzerine olsun, ḥadīs-i şerīfide رَمَى ظِلَّ رَفِيٍّ وَجَرَفَتِي وَرَزَقِي تَحْتَ ظِلِّ رَمِيٍّ buyurdi. Ve imām-ı evvel, emīrū'l-mü'minīn, Ebī Bekri's-Şiddīk, rağıyallahu 'anhu üzerine ki yār-i ġār ve ḥarīm-i esrār, imām-ı taḥkīk ve kıatil-i zındıkdur. Ve imām-ı s̄anī emīrū'l-mü'minīn, 'Ömer-i Fāruḳ üzerine ki ḥuşām-ı ġayret ve şamşām-ı nuşret, miftāḥ-ı Şām-ı İraḳ'dur ve imām-ı s̄ālīs, emīrū'l-mü'minīn 'Osman-ı Şehīd üzerine ki cāmī-'i Kur'an ve nūr-ı dīde-i ehl-i imāndır. Ve imām-ı rābi' emīrū'l-mü'minīn, ḥatemū'l-ḥilāfet ve maḫhari'l-'acaīb ve vilāyet-i yār-ı nāmdār-ı Düldül ve Zülfikār, 'Aliy-yi veliy-yi kerrār ve vaşiy-yi Nebiy-yi Muḫtār ve cemī'ü'l-aḥbār ve şahb-ı ebrār, el-eşiddāu 'ale'l-küffār. [SK 82^b] Muhācirīn ve enşār üzerine olsun ki suyūf-ı Ḥudā ve nücūm-ı hüdādur ve daḥī 'amme-'i e'imme-i dīn ü mücāhidīn, fī tariķi'l-Ḥaḳḳi ilā yevmi'd-dīn üzerine olsun ki kıılıçları ġölgelerinde ehl-i imān ve ḥudūd-ı dār-ı İslām emīn ve mu'tenimdir.

Ammā ba'du; ehl-i ḥikmet dimişlerdür: Allah Subḥāneḫü ve Te'ālā cihādı üç ḥikmet için farz eyledi. Biri Kelime-i Tevhīdi i'lā için ve aḥkām-ı İslām'ı icrā için. Biri ġayret-i dīn-i Ḥaḳḳı izḫār için. Biri ümmet-i Muḫammed'e māl-ı ġanīmetle i'ānet için.

²¹⁰ Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder ve ayaklarınızı sağlam bastırır (Muhammed 47/7).

²¹¹ ... mallarınızla canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Bilerseniz, bu sizin kendi iyiliğinizdir (Tevbe 9/41).

²¹² Gerçi Allah bütün müminlere o güzel geleceği vaad etmiştir, ama mücahidleri -çok büyük bir karşılıkla- oturanlardan üstün kılınmıştır. (Bur karşılık,) O'ndan gelen rahmet, günahların örtülmesi ve üstünlük dereceleridir (Nisa 4/95-96).

Bundan evvel sâir ümmete māl-ı ganimet helâl degil idi. Bundan evvel gelen enbiyâ muqâtele iderlerdi ammâ māl-ı ganimet almazlar idi ve Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem buyurdu: Hakk Te‘âlâ benüm rızqumı seyfüm gölgesünde kıldı. Ve ümmetimün rızqumı atları arkasında ve sünüleri demirlerinde oldı. Anıñçün gâzilerün fi-sebilillâh niyyeti Kelime-i Tevhîdi icrâ ve i‘lâdur ve ehl-i küfri qahr u qatl idüp emvâlin ganimet etmektür. [SK 83^a] B‘azı ulemâdan haber-i meşhurda mervîdür ki derece-i nübüvve ulemâdan ve gâzilerden aqreb kimesne yoqdur. Zîrâ kim ulemâ, aḥkâm-ı şer‘ ile qâim olup tarîq-i Hakkı halka ta‘lîm iderlerdi. ‘Ulûmda, ‘ulemâ vereşetü’l-enbiyâdur ammâ gâziler şalâvâtullâhi ‘alâ Nebiyyinâ ve ‘aleyhim getürdügi Kelime-i Tevhîdiñ nûrı muntafi olmayup izdiyâd üzre olsun ve dîn-i Hakk zuhûr bulup gâlib ve muzaffer olsun deyu mücâhede iderler ki bunlar vereş-e seyf-i Muhammedîdür.²¹³

[İÜ 1^b]²¹⁴ Kitâbu Fezâil-i-Cihâd Eḥâdis-i Erba‘in ve Hikâyat-ı Erba‘in ve Şallâllâhu ‘alâ Seyyidinâ Muhammed ve ‘alâ ‘âlihî Şahbihî Ecma‘in²¹⁵

[TSMK 4^b] Hâbîb-i Hâzret-i ‘İzzet Şâhib-i seyf-i şeri‘at merkez-i dâire-i risâlet ḥadis-i şerîfinde²¹⁶ بِعِنْتِ السَّيْفِ وَالْجِهَادِ حَرْفِي buyurmuş. Ya‘nî ben seyfle irsâl olundum ve gaza benim şan‘atumdur, didi. Bu türâb-i aqḍâmi’l-mücâhidîn ve efkar-i fuqarâ-i müslimîn,²¹⁷ Dervîş ‘Alî bin Hacı Muştafa el-Bosnevî ‘afallahu ‘anhüma, aḥbâr-ı şahîhadan ve âşâr-ı mu‘tebereden kırk ḥadis-i Nebevî²¹⁸ ve kırk²¹⁹ hikâye²²⁰ gaza fazlında ve gâziler menâkıbında

²¹³ Metnin buraya kadar olan kısmı sadece SK nüshasında vardır.

²¹⁴ Eserin sadece İÜ nüshasında [bkz. İÜ 1^a] “‘İmâdü’l cihâd ve tusemmâ fezâilü’l-cihâd li-Dervîş ‘Alî el-Bosnevî min ricâli’l-karni’l-ḥādî ‘aşr Mürettebün ‘alâ isnâ ‘aşara bâben el-evvelü fî erba‘ine ḥadisün fî fazli’l-cihâdi, 2 fî erba‘ine hikâyeten fî ḥakki’l-cihâdi, 3 fî hey‘eti’l-gâzi, 4 fî vaḳti’l-muḥarabe, 5 fî keyfiyyeti’l-mübâraze, 6 fî ş-sübuti ‘inde’l-katâl, 7 fî d-du‘â’i ‘indehü, 8 fî n-niyyeti fî sebilillâhi, 9 fî l-ihtirâzi ‘ani’l-gulûli, 10 fî l-müşâverati ve’l-ittifâki, 11 fî ş-şabri ve’l-tevekkül, 12 fî l-evrâdi ve’l-ed‘iyeti fî sebilillâhi” şeklinde fihrist kaydı vardır.

²¹⁵ Risâletü fî’l-cihad MK 1, Fezail-i gaza TSMK; SK’nin serlevhasında eser adı kaydı yoktur.

²¹⁶ SK بحرفتي: حرفتي.

²¹⁷ fuqarâ-i müslimîn: fuqarâi’l-müslimîn SK.

²¹⁸ Nebevî: İÜ’de yok; Nebeviye SK.

tercüme eyledi. Hâzreti Risâlet-penâhuñ hadîs-i şerîfine²²¹ imtişâl idüp [SK 83^b] رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ²²² مِنْ حَفِظَ عَلَيَّ²²³ أُمَّتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا مِنْ أَمْرِ دِينِهَا²²⁴ بَعَثَهُ اللهُ تَعَالَى²²⁵ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي زُمْرَةِ الْعُلَمَاءِ²²⁶. Ya'nî Hâzreti Risâlet şalavâtüllâhi 'aleyhi ve selâmu²²⁷ hadîs-i şerîfinde ve haber-i münîfînde buyurdu: Bir kimesne benüm ümmetümden, dîn emrinde üzerine lâzım olandan kırk hadîş hıfz eylese, ya'nî naql eylese,²²⁸ Allah Te'âlâ anı kıyâmet gününde fuçahâ ile 'ulemâ²²⁹ bölüğünde haşr eyleye.²³⁰ Ve bir rivâyetde kıyâmet gününde façih ve 'âlim haşr ola. Ve bir rivâyetde, ben aña kıyâmetde şefî' ve şehîd olam, didi. Bu zerre-i kemîne, türâb-ı aqđami'l-fuçarâ lisân-ı Nebevî üzre mev'ud olan fazîlete râğıb olup ve gâzî qardaşlaruñ²³¹ hayır du'âsunı iltimâs idüp bu risâle-i tezkire için tesvîd eyledi.

الْحَدِيثُ الْأَوَّلُ: [TSMK 5^a] عَنْ أَبِي ذَرٍّ [IÜ 2^a] رَضِيَ اللهُ عَنْهُ²³² قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ²³³، أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ؟ قَالَ: "إِيمَانٌ²³⁴ بِاللَّهِ وَالْجِهَادُ²³⁵ فِي سَبِيلِ اللهِ".²³⁶

²¹⁹ kırk: firqat: SK.

²²⁰ hikâye: hikâye-i SK.

²²¹ şerîfine: şerîfinde olan emre SK.

²²² صلى الله عليه وسلم: IÜ nüshasında eserin tamamında صلعم şeklinde kısaltılarak verilmiştir.

²²³ من: MK 1. على أمر: IÜ; على: من.

²²⁴ دینها: IÜ, دینه: SK, دینی: SK.

²²⁵ تعالى: sadece IÜ'de kullanılmıştır.

²²⁶ Sahih hadis kitaplarında geçmeyen bu hadisin sened ve metin açısından tahlili için bkz. Selahattin Yıldırım, *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*, s. 33-41.

²²⁷ şalavâtüllâhi 'aleyhi ve selâmu: şallâllâhu 'aleyhi ve sellem SK.

²²⁸ dîn emrinde üzerine lâzım olandan kırk hadîş hıfz eylese ya'nî naql eylese: üzerine kırk hadîş hıfz eylese ya'nî naql eylese emr-i dinden: SK ve TSMK, üzre kırk hadîş hıfz eylese ya'nî naql eylese emr-i dinden MK 1

²²⁹ 'ulemâ: 'ulemâ fuçahâ: SK.

²³⁰ eyleye: eyle TSMK.

²³¹ qardaşlaruñ: qarındaşlaruñ SK.

²³² رضي الله عنه: IÜ nüshasında eserin tamamında رضىه, MK 1'de ise ر şeklinde kısaltılarak verilmiştir.

²³³ SK nüshasında burada "ayıtdı" kelimesi vardır.

²³⁴ إيمان: SK.

²³⁵ جهاد: MK 1.

²³⁶ Müslim, Kitabü'l-İman 136. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak ila Mesarii'l-Uşşak*, Gırnata 2016, s. 52 (Hadis 66).

Nesr²³⁷

Ebî Z̄er Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem den²³⁸ su’âl eyledi: A‘malũñ kaçğusı [SK 84^a] efdaldür? Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem²³⁹ didi: Evvel Allah Te‘alāya²⁴⁰ iman getürmek ve Allah yolunda gaza etmek ya‘nî imāndan soñra efdal-i a‘maldür.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Kıldı Aħmed’den Ebî Z̄er çün sü’âl

Kağı hayrı efdāl²⁴¹ etmiş²⁴² Z̄ü’l-celāl

Haķka imāndur didi hayru’l-‘ibād

Daħi efdal Haķ için kılmaķ cihād

الْحَدِيثُ الثَّانِي: عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "غَدْوَةٌ²⁴⁴ فِي سَبِيلِ اللَّهِ²⁴⁵ أَوْ رَوْحَةٌ²⁴⁶ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا".²⁴⁷

Nesr

Enes’den mervīdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi: Bir şabaħlık ya²⁴⁸ aħşamlık fi-sebilillah ya‘nî gaza yüzünde dünyadan ve dünyā içinde olandan hayırludur. Ya‘nî

²³⁷ İÜ nüshasının tamamında “Nesr” ibaresi atlanmıştır.

²³⁸ ‘aleyhi ve sellem den: ‘aleyhi ve sellem h̄azretlerinden MK 1.

²³⁹ Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem: bu kısım SK nüshasında atlanmıştır.

²⁴⁰ Te‘alāya: İÜ, MK 1 ve TSMK nüshalarında yoktur.

²⁴¹ efdāl: SK nüshasında yoktur.

²⁴² etmiş: imiş SK.

²⁴³ قال: İÜ ve TSMK ve MK 1’de yoktur.

²⁴⁴ لغدوة: غدوة SK, MK 1 ve TSMK.

²⁴⁵ في سبيل الله: İÜ’de yoktur.

²⁴⁶ روحة: درجة İÜ ve TSMK.

²⁴⁷ Buhari, Cihad 5, 6, 73, Rikak 2, 51; Müslim, İmaret 112-15; Tirmizî, Fezâilü’l-Cihād 17, Nesâî, Cihad 11, 12, Ebu Davud, Cihad 9, Müsned-i Ahmed b. Hanbel I, 25. İbnü’n-Nehhas, *Meşariü’l-Eşvak*, s. 123 (Hadis 235).

²⁴⁸ “ve” SK.

şabahdan zevāle dek yā zevālden aḥşāma dek dūnyā malunı aḥret yolunda bezl etmekden ḥayırludur.²⁴⁹ İmām Nevevî²⁵⁰ Buḥārī şerḥinde bu ḥadıṣ-i şaḥīḥ ma'nāsını böyle taḥkīk ve beyān kıldı:

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḳ yolunda şubḥ u aḥşāma şehā

Dünye ve içindeki²⁵¹ olmaz behā

Ḥaḳ Rasūlī böyle virmişdür²⁵² ḥaber

Cümle aḥbārında şābit mu'teber²⁵³

الْحَدِيثُ الثَّلَاثُ: عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ²⁵⁴ قَالَ: قَالَ رَسُولُ²⁵⁵ [TSMK 5^b] اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ [SK 84^b] عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"إِنَّ لِكُلِّ أَحَدٍ حِرْفَةً وَحِرْفَتِي اثْنَانِ: الْفَقْرُ وَالْجِهَادُ، فَمَنْ أَحَبَّهُمَا²⁵⁷ فَقَدْ أَحَبَّنِي وَمَنْ أَبْغَضَهُمَا²⁵⁸ فَقَدْ أَبْغَضَنِي".²⁵⁹

Neşr

Enes'den mervîdür; Rasūlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi: Herkesün bir şan'atı vardur, benim iki şan'atum vardur. Biri faqr, biri gaza. Bunları seven beni sevdi, bunları buğz iden beni buğz itdi.

²⁴⁹ Bu cümle SK nüshasında yoktur.

²⁵⁰ İmām Nevevî: Bu ibare İÜ nüshasında yoktur.

²⁵¹ içindeki: içinde SK.

²⁵² virmişdür: virmiş SK.

²⁵³ şābit mu'teber: şābit ve mu'teber SK.

²⁵⁴ رضي الله عنه: MK 1'de yoktur.

²⁵⁵ قَالَ: İÜ ve TSMK ve MK 1'de yoktur.

²⁵⁶ رسول: İÜ'de yoktur.

²⁵⁷ أحبهما: أحبها: İÜ.

²⁵⁸ أبغضهما: أبغضها: İÜ.

²⁵⁹ Bu hadise, sahih hadis kitaplarında ve İbnü'n-Nehhas'ın eserinde tespit edilememiştir. Sadece İbnü'n-Neccar'ın *Zeyl-i Tarih-i Bağdat*'inde rastlanmıştır (143/17).

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Dir hadîs içinde Hakk'ũñ rahmeti

Herkesũñ vardur ŧehā bir ŧan'atı

ŧan'atum oldu benim faqr u gāzā²⁶⁰

Sevmeyenler rahmete olmaz sezā

Hem münāfıklıķ niŧānı ittifāk

Kim gāzāyı sevmeyen ehl-i nifāk

[İÜ 2^b] الْحَدِيثُ الرَّابِعُ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَا تَزَالُ الْمَلَائِكَةُ

تُصَلِّي عَلَى الْغَازِي مَا دَامَ حَمَائِلُ سَيْفِهِ فِي عُنُقِهِ".²⁶²

Neŧr²⁶³

İbn 'Abbās rağıyallahu 'anhuma, Rasūlullah ŧallallahu 'aleyhi ve sellemden²⁶⁴ rivāyet eyledi. Ya'nı: Melekler gāzı için²⁶⁵ du'a ve istigfār iderler,²⁶⁶ [MK 1 18^a] tā kim gāzı boynunda kılıç hamā'il²⁶⁷ ola. Tarıķ-i Hāk niyyetine.

²⁶⁰ İÜ'de bu kelimedden sonra Nazm ibaresi vardır.

²⁶¹ قال: İÜ ve TSMK ve MK 1'de yoktur.

²⁶² Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meŧariü'l-Eŧvak*, s. 349 (Hadis 851). Burada bu hadisin zayıf olduğu belirtilmiŧtir.

²⁶³ Neŧr: neŧr-i tercüme SK.

²⁶⁴ "Rasūlullah ŧallallahu 'aleyhi ve sellem den" MK 1.; "Rasūlullah ŧl'm" İÜ; "Rasūlüllāh'dan" SK.

²⁶⁵ gāzı için: gāzı-çün MK 1 ve TSMK.

²⁶⁶ iderler : ider İÜ.

²⁶⁷ hamā'i'l: hamāyılı MK 1 ve TSMK.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Dir hadîs içinde²⁶⁸ [SK 85^a] Hâkkuñ raḥmeti

Qıldı raḥmetle mübeşşer ümmeti

Kim melekler ġāziye eyler du‘ā

Gerdeninde²⁶⁹ tā ḥamāil seyf olā

Seyf-ile geldi Ḥabībi Ḥazretün

Seyf miftāḥı olupdur cennetün²⁷⁰

الْحَدِيثُ الْخَامِسُ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ²⁷²: "مَنْ تَقَلَّدَ سَيْفًا فِي

سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ، وَمَنْ حَمَلَ رُمْحًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَ لَهُ عَلَمًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ".²⁷³

[TSMK 6^a] Nesr

İbn ‘Abbās’dan mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi: Bir kimesne Allah yolunda kılıç bağlasa kıyāmet gününde aña ateşden yaña kalkan olur²⁷⁴ ve bir kimesne Allah yolunda bir süñü götürse²⁷⁵ kıyāmet gününde ana nürdan sancaq olur.

²⁶⁸ hadîs içinde: hadîsinde İÜ.

²⁶⁹ Gerdeninde: gerdanında SK.

²⁷⁰ cennetün :ḥâkkuñ SK.

²⁷¹ قال: İÜ ve TSMK ve MK 1’de yoktur.

²⁷² hadisin buradan sonraki metin kısmı SK nüshasında yoktur.

²⁷³ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 348 (Hadis 849).

²⁷⁴ olur: ola MK 1.

²⁷⁵ götürse: getirse SK ve TSMK.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Râh-ı Hâk' da eyleyen seyfi kemer

Aña ateşden yarın olur siper²⁷⁶

Râh-ı Hâk' da bir süñü götürse hem

Yevm-i maḥşerde olur aña 'alem

الْحَدِيثُ السَّادِسُ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ²⁷⁸ "لَا يَجْتَمِعُ كَافِرٌ وَقَاتِلُهُ فِي النَّارِ أَبَدًا." ²⁷⁹

Neşr

Hadîs-i şaḥîḥde Ebî Hüreyre'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi: Kâfiri katl iden kimesne kâfir ile²⁸⁰ cehennemde cem' olmaz ya'nî cehennem odı anuñ üzerine²⁸¹ ḥarâm olur.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Ümmete kıldı beşâret ol beşîr

Ol Celilü'l-kadr [SK 85^b] ol bedrû'l-münîr²⁸²

Gâzî-i kâtil kim oda girmeye

Kâfir-ile odada ol cem' olmaya

²⁷⁶ yarın olur: olur yarın MK 1.

²⁷⁷ قَالَ: İÜ ve TSMK ve MK 1'de yoktur.

²⁷⁸ MK 1. رسول الله عليه وسلم: رسول الله صلى الله عليه وسلم.

²⁷⁹ Müslim, İmaret 130, 131; Ebu Davud, Cihad 11; Nesaî, Cihad 8; İbn Mace, Cihad 9. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 365 (Hadis 885).

²⁸⁰ kimesne kâfir ile: kimesne ile kâfir MK 1.

²⁸¹ anuñ üzerine: aña MK 1.

²⁸² bedrû'l-münîr: bedr-i münîr İÜ, MK 1 ve TSMK.

الْحَدِيثُ السَّابِعُ: عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي الْحِسَابِ [iÜ] 3^a] وَأَهْلُ الْجِهَادِ خَلْقٌ خَلَقَ يَتَذَكَّرُونَ الْجِهَادَ".²⁸³

Neşr

İbn Sa'îd'den mervîdür. Rasûlullah 'aleyhi ve sellem didi: Nâs kıyâmetde hesap içinde ola. Ğazîler halka halka maşşer yerinde oturup ğazâ aḥvâlini söyleşeler ya'nî hesabıñ şiddetüni bilmeyeler.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ola maşşerde hesap içre 'ibād

Halka halka [TSMK 6^b] otura ehl-i cihād

Söyleşeler hoş²⁸⁴ ğazâ aḥvâlünü

Naql ideler²⁸⁵ birbirin ef'alünü²⁸⁶

الْحَدِيثُ الثَّامِنُ: عَنْ عُبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "جَاهِدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنَّ الْجِهَادَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يُنْجِي اللَّهُ بِهَا²⁸⁷ مِنَ الْهَمِّ وَالْعَمَلِ".²⁸⁸

Neşr

'Ubāde'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi: Allah Te'āla²⁸⁹ yolunda mücāhede²⁹⁰ eylen. [SK 86^a] Taḥkîk Allah Te'āla²⁹¹ yolunda ğazâ cennet

²⁸³ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 103 (Hadis 196).

²⁸⁴ hoş :SK'da yoktur.

²⁸⁵ naql ideler: naql ide SK.

²⁸⁶ birbirine'f'alünü: Vezin gereği böyle okunmuştur. Aslı "birbirine ef'alünü" şeklindedir.

²⁸⁷ بها :به :iÜ.

²⁸⁸ Müsned-i Ahmed b. Hanbel V/314, 316, 317, 319, 326, 330. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 96-97 (Hadis 179).

çapularundan bir çapudır. Hâk Te‘ālā iki cihānda ğamm ve ğuşşadan necāt virür²⁹² anuñla. Ve hāber-i āhārdā cennet kılıçlar ğölgesündedür didi.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ümmetine didi ol hayrū’l-‘ibād

Hâk yolunda şıdķıla eyleñ cihād

Çullarına bāb-ı raħmetdür ğaza

Hemm u ğamdan ğazīler yarın cüdā²⁹³

Hem mübeşşer kıldı Aħmed ümmeti

Dir kılıçlar ğölgesinde cenneti

‘Aşık-ı didār iseñ kurbāna gel

Hâk yolunda şıdķ-ile meydāna²⁹⁴ gel

الْحَدِيثُ النَّاسِعُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو: "أَتَعْلَمُ²⁹⁵ أَوْلَ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِي؟"، قُلْتُ:

اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ²⁹⁶، فَقَالَ: "الْمُجَاهِدُونَ، يَأْتُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ وَيَسْتَقْتِحُونَ، فَتَقُولُ لَهُمْ²⁹⁷ الْخَزَنَةُ: أَوْ قَدْ

²⁸⁹ Te‘āla: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

²⁹⁰ mücāhede: ğaza ve mücāhede SK.

²⁹¹ Te‘āla: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

²⁹² virür: vire SK ve MK 1.

²⁹³ Metne MK 1’deki mısrayı aldık. Bu mısra; İÜ ‘de “Ğamm ü hemden ğazī yarın hem cüdā”, SK’de “Hemm u ğamdan ğazīleri yarın ğudā” şeklindedir.

²⁹⁴ meydāna :imāna İÜ.

²⁹⁵ اتعلم: MK 1’de yoktur.

²⁹⁶ اللَّهُ أَعْلَمُ وَرَسُولُهُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ MK 1 ve TSMK.

²⁹⁷ لهُمْ: لهُمْ: SK; İÜ’de yoktur.

حُسَيْبُكُمْ؟ قَالُوا: بِأَيِّ شَيْءٍ نَحَاسَبُ وَإِنَّمَا كَانَتْ أَسْيَافُنَا عَلَى عَوَاتِقِنَا²⁹⁸ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟، فَفُتِحَ لَهُمْ، فَيَقْبَلُونَ²⁹⁹ فِيهَا أَرْبَعِينَ
[iÜ 3^b] عَامًا قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَهَا النَّاسُ".³⁰⁰

Neşr

Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem ‘Abdullāh bin ‘Ömer’e [TSMK 7^a] bilür müsün? Didi. [SK 86^b] Evvel bölüğü ki benüm ümmetümden cennete girür. Allah ve Rasūlü bilür, didüm. Ya‘nī ‘Abdullah bin ‘Ömer’e Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem³⁰¹ didi: Kıyāmet gününde gāziler evvel cennet kapusuna gelüp feth-i bāb³⁰² isteyeler. Kapucılar anlara; siz hesap olundunuz mı? Diye. Anlar diyeler: Ne nesne ile muḥaseb olavuz?³⁰³ Bizüm kılıçlarımız Allah yolunda omuzlarımızda idi.³⁰⁴ Anlara³⁰⁵ fi’l-ḥāl cenneti açalar.³⁰⁶ Kırk yıl evvel³⁰⁷ sāir nāsdan muḫaddem³⁰⁸ girüp egleneler.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Didi ‘Abdullāh’a ol ḥayrū’l-beşer

Cennete evvel giren kim olısar

Didi ‘Abdullāh Ḥak a‘lem aña

Hem daḥī a‘lem Rasūl-i Kibriyā

²⁹⁸ SK: عوانقنا, İÜ: عوانقنا: اعناقنا

²⁹⁹ SK: يدخلون, İÜ: يقبلون: فيقبلون

³⁰⁰ Hakim, *Müstedrek*, (2389). İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 94-95 (Hadis 172).

³⁰¹ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: ‘aleyhi ve sellem SK.

³⁰² feth-i bab: feth İÜ, MK 1 ve TSMK.

³⁰³ olavuz: oluruz SK.

³⁰⁴ idi: oldı SK.

³⁰⁵ anlara: anlar İÜ ve TSMK, bu kelime MK 1’de yoktur.

³⁰⁶ açalar: açdılar İÜ.

³⁰⁷ evvel: SK’da yoktur.

³⁰⁸ muḫaddem: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

Kim dimişdür aña ol hayrū'l-'ibād

Cennete evvel girür ehl-i cihād

Diyeler Rıdvan'a gel aç bize bāb

Gördünüz mü diye maḥşerde ḥesāb

Ḳaḅgı şeyle³⁰⁹ diyeler ola ḥesāb

Kim omuzlarda kılıçlardur cevāb

Cennetün ḳapusunı Rıdvan açā

Dür ü cevher şunup³¹⁰ raḥmetler saça

Ḳırk yıl evvel duralar³¹¹ ḥalḳdan tamam [MK 1 18^b]

Kim ḥesāb içinde ola³¹² ḥaş u 'ām [SK 87^a]

Ḥaḳ yolunda niyyetün pāk³¹³ eylegil

Şıdḳla varuñ yola ḥāk eylegil

الْحَدِيثُ الْعَاشِرُ: عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنْ

أَلْفِ يَوْمٍ فِيمَا سِوَاهُ مِنَ الْمَنَازِلِ".³¹⁵

³⁰⁹ ḳaḅgı şeyle: ḳaḅgısıyla SK ve MK 1.

³¹⁰ cevher şunup: cevher-ḥün İÜ, MK 1 ve TSMK.

³¹¹ duralar: SK'da yoktur.

³¹² ola: olalar İÜ.

³¹³ pāk: SK'da yoktur.

³¹⁴ قال: MK 1 ve TSMK'da yoktur.

³¹⁵ Tirmizi 1667. Nesaî, Cihad 39. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 470. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 255 (Hadis 621).

Nesr

Hzret-i ‘Osmān raḍiyallahu ‘anhdan³¹⁶ mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi: Bir gün serḥad yirde olmaḵ Allah yolunda [TSMK 7^b] biñ günden ḥayırludur. Menāzilden ğayri menzilde ya‘nī biñ gün ‘ibādet etmeden, ya‘nī Mekke’de veyā³¹⁷ Medine’de yā Kudūs’de. [İÜ 4^a] Hzret-i ‘Osmān raḍiyallahu ‘anh³¹⁸ her ḥuṭbesinde Medine’de bu ḥadiş-i şerīfi³¹⁹ okurdu,³²⁰ ḥalkı serḥadde terġīb idüp ve Medine’ye gelen³²¹ şadaḳatı serḥadde olana irsāl iderdi.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḳ Rasūli didi kim serḥad yerün

Bir gün efḍaldür şehā ḥıfzı anuñ

Ġayri yerde biñ gününden ṭa‘atün

Ḥaḳ yolunda fevt kıılma fırsatun

الْحَدِيثُ الْحَادِي عَشَرَ: عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ³²² قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "رِبَاطُ يَوْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا"³²⁴ عِنْدَ اللَّهِ [SK 87^b]³²⁵، وَمَوْضِعُ سَوْطِ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا، وَالرُّوحَةُ يَرْوَحُهَا الْعَبْدُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى³²⁶ مِنَ الْغَدْوَةِ إِلَى الرُّوَالِ³²⁷ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا عَلَيْهَا"³²⁸.

³¹⁶ ‘Osmān raḍiyallahu ‘anhdan: Osmān’dan SK, MK 1.

³¹⁷ veyā: yā SK, MK 1 ve TSMK.

³¹⁸ raḍiyallahu ‘anh: SK’da yoktur.

³¹⁹ ḥadiş-i şerīfi: ḥadişi İÜ.

³²⁰ Medine’de bu ḥadiş-i şerīfi okurdu: ḥadiş-i şerīfi her hutbesinde Medine’de okurdu SK, MK 1 ve TSMK.

³²¹ Medine’ye gelen: Medine’den İÜ, Medine’ye MK 1 ve TSMK.

³²² رضي الله عنه: SK’da yoktur.

³²³ قَالَ: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

³²⁴ TSMK. وما عليها من الدنيا: من الدنيا وما عليها.

³²⁵ عند الله: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

³²⁶ تعالى: SK’da yoktur.

³²⁷ الرُّوَالِ أو الغدوة: من الغدوة بالزوال SK, MK 1 ve TSMK.

³²⁸ Buhari, Cihad 73; Müslim İmaret 113; İbn Mace, Cihad 7; Darimî, Cihâd 31; Müsned-i Ahmed b. Hanbel 1/62, 65, 66, 75, II/177, III/468, V/339, 440, 441. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 239 (Hadis 575).

Nesr

Sehl'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi: Bir günlük ribâṭ ya'nî serḥad yerin hıfzı ḥudûd-ı dâr-ı İslâm'dan ve dünyâdan ve dünyâ üzerinde olandan ḥayırludur ve sizden bir kimesnenüñ kamçusu yeri miḳdârı cennetde dünyâdan ve dünyâ üzerinde olandan ḥayırludur ve şabaḥdan zevâle degin bir kıṭ'a sefer ki ğazî Allah yolunda kaṭ' ider, tâ³²⁹ zevâlden aḥşâma deĝin, dünyâdan ve üzerinden olandan ḥayırludur. Ya'nî bir kimesne dünyâ malına mâlik [TSMK 8^a] olup aḥret yoluna infâk etse, ğazîlerüñ³³⁰ bu miḳdar seferi³³¹ ḥayırludur ya'nî bir revḥa yâ bir ğadve miḳdarı.³³²

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Hıfz-ı serḥad yerün³³³ bir gün ğazînüñ

Cümle vârandan ḥayırlu dünyenüñ³³⁴

Ḥaḳ yolunda anı şarf etse şehâ

Ḥaḳ yolunda sâ 'ate olmaz bahâ[SK 88^a]

Kamçusu yeri cinândan ğazînüñ

Cümle varundan mufaḍḍal dünyenüñ³³⁵

Ḥaḳ yolunda ravḥa yâ ğadve şehâ [İÜ 4^b]

Dünyâ ve üstündeki olmaz bahâ

³²⁹ tâ: yâ İÜ ve TSMK.

³³⁰ ğazîlerüñ: ğazîler İÜ ve TSMK.

³³¹ seferi: seferli SK, MK 1 ve TSMK.

³³² miḳdarı: İÜ'de yoktur.

³³³ yerin: yerde MK 1 ve TSMK.

³³⁴ dünyenün: dinine SK.

³³⁵ dünyenüñ: dinünüñ SK.

Gāziyi kıldı mübeşşer³³⁶ ol hayrū'l-beşer³³⁷

Cümle aḥbār³³⁸ içre şābit mu'teber

الْحَدِيثُ الثَّانِي عَشَرَ: عَنِ ابْنِ عُمَرَ³³⁹ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا³⁴⁰ قَالَ: قَالَ³⁴¹ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَلَا أُنبئُكُمْ لَيْلَةً أَفْضَلُ مِنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ؟ حَارِسٌ حَرَسَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فِي أَرْضٍ خَوْفٍ لَعَلَّهُ لَا يَرْجِعُ إِلَى أَهْلِهِ."³⁴²

Nesr

İbn-i 'Ömer'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi: Ümmetine ḥiṭāb idüp āgāh oluna. Ben size ḥaber vireyin bir gāceden, leyle-i' kâdrden efḍal ola:³⁴³ Şol gicedür ki bir gāzî fî-sebîlillāh qorqulu yerde serḥadd-i dār-ı İslām'ı yā 'asker-i³⁴⁴ İslām'ı bekledi. Nolaydı³⁴⁵ aña ol yerden rücu' itmese ya'nî anuñ gibi³⁴⁶ efḍal ve eşref 'amele³⁴⁷ mülāzım ve müdāvim olsa.³⁴⁸ zīrā kim serḥad yerde³⁴⁹ fî-sebîlillāh fevt olana 'azāb-ı kabr olmaz ve 'amelî kıyāmete degin yazılır ve kabrinde merzūk³⁵⁰ olur [SK 88^b] ve şehid³⁵¹ ile ḥaşr olur. Kütüb-i şihāḥda³⁵² 353 لا تحصى ولا تعد aḥbār-ı 'aliyye ve āşār-ı şeniyye-i [TSMK 8^b] şikātdan mervîdür.

³³⁶ mübeşşer: mübeşşer böyle MK 1 ve TSMK.

³³⁷ Bu mısradaki vezin bozuktur. Doğrusu "Gāziyi kıldı mübeşşer ol beşir" şeklinde olabilirdi.

³³⁸ aḥbār: aşḥāb İÜ, MK 1 ve TSMK.

³³⁹ ابن عمر: İÜ.

³⁴⁰ رضي الله عنهما: رضي الله عنه: İÜ, MK 1 ve TSMK.

³⁴¹ قال قال: İÜ, MK 1 ve TSMK.

³⁴² Hakim, *Müstedrek*, (2424). İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 289 (Hadis 734). Burada bu hadisin *zayıf* olduğu belirtilmiştir.

³⁴³ efḍal ola: efḍal SK, MK 1 ve TSMK.

³⁴⁴ asker-i: askerî İÜ ve SK ve TSMK.

³⁴⁵ nolaydı: bulundu SK.

³⁴⁶ anuñ gibi: anuñ ÜK.

³⁴⁷ 'amele: 'ameli SK.

³⁴⁸ olsa: olmasa ÜK, olsa: ola: SK.

³⁴⁹ serḥad yerde: serḥadde SK.

³⁵⁰ merzūk: pür zevk İÜ.

³⁵¹ şehid: şüheda SK.

³⁵² şihāḥda: ehādişde SK.

³⁵³ لا تحصى ولا تعد: لا تحصى ولا تعد MK 1.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Dir hadîşinde ki³⁵⁴ ol hayrû'l-beşer

Bir giceden ben size virem³⁵⁵ haber

Ol gice efdal Qadrden ġazîye

Hağ yolunda anda nevbet bekleye³⁵⁶

Ehline dönmese ayruğ andan ol

Böyle buyurdı hadîş içre Rasûl³⁵⁷

Qalsa³⁵⁸ serhad yerde bir ġazî ebed³⁵⁹

Fazl-ı Hağdan ecri ola bi-aded³⁶⁰

Qorkısı arttuğca artar fazlı hem

Fazl-ı Hağ'dan dā'im olur³⁶¹ mu'tenem

الْحَدِيثُ الثَّلَاثُ عَشَرَ: عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْعُلَيْيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "سَيَكُونُ فِي

أُمَّتِي قَوْمٌ نُسِدُوا بِهِمُ الشُّعُورُ وَتُوُخِدُوا مِنْهُمْ الْحُقُوقُ وَلَا يُعْطُونَ حُقُوقَهُمْ، أُولَئِكَ مِنِّي وَأَنَا مِنْهُمْ، وَأَنَا مِنْهُمْ".³⁶⁴

³⁵⁴ hadîşinde ki: hadîşinde SK ve TSMK, hadîşinde pes MK 1.

³⁵⁵ virem: virdim SK.

³⁵⁶ anda nevbet bekleye: ide nevbeti ta 'lim SK, bekleye: bağlaya MK 1.

³⁵⁷ bu mısra İÜ nüshasında yoktur.

³⁵⁸ Qalsa: Qal SK.

³⁵⁹ ebed :eğad İÜ, MK 1 ve TSMK.

³⁶⁰ bu beyit İÜ nüshasında yoktur.

³⁶¹ olur: ola MK 1.

³⁶² قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

³⁶³ İÜ من: في.

³⁶⁴ أولئك مني وأنا منهم İÜ nüshasında bir kere yazılmıştır. Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/168. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 264 (Hadis 657).

Nesr

Ebî Yezîd ‘Ukallî’den mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi: Benim ümmetimden yaqîn zamānda bir tā’ife olırsardur.³⁶⁵ Ol tā’ife serhadleri seq ideler³⁶⁶ ve añlarun³⁶⁷ [5^a] haqlarun alup virmeye³⁶⁸ ya‘nî hâkimleri [SK 89^a] aqlahallahu şānehüm temām beytü’l-mālden ma‘aşların virmeye ve gānîmet alduqlarından³⁶⁹ ala ketm ideler.³⁷⁰ Zîrâ kim serhad hâfîzları olan gâzîlerün nafaqası ve levâzımı miqdârı beytü’l-māl-i müslimîndendir. Bi hasebi’s-şer‘, Rasûlullâh³⁷¹ şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem³⁷² buyurdi: Ol tā’ife ya‘nî serhad gâzîleri bendendir ve³⁷³ ben anlardanam, ol [MK 1 19^a] tā’ife bendendir³⁷⁴ ben anlardanam.³⁷⁵ Bu hadîs-i şerîfde hakîmlerün cefâsına şabr iden gâzîlere [TSMK 9^a] kemâl-i beşâret vardır ki Fahr-i ‘âlem anları zât-ı şerîfine muða‘af kıldı. Bu beşâret ‘azîmi³⁷⁶ cihānuñ³⁷⁷ fi’l-haķîka cümle gānîmet malundan³⁷⁸ ehl-i haķîkat katında a‘lâdur³⁷⁹ ve efđaldur. Allahu a‘lem ve aħkem.³⁸⁰

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Kim yaqında³⁸¹ didi ol hayrû’l-beşer

Ümmetim içinde bir kavm olırsar

³⁶⁵ olırsardur: olırsar İÜ.

³⁶⁶ Ol tā’ife serhadleri seq ideler: ol ta’ife ile serhad yeri seq ideler, SK.

³⁶⁷ añlarun: añun SK.

³⁶⁸ virmeye: virmeye kim SK; virmeyeler MK 1 ve TSMK.

³⁶⁹ alduqlarından: alduqlarında SK.

³⁷⁰ ketm ideler: kim ide SK ve TSMK.

³⁷¹ Rasûlullâh: Rasûl MK 1.

³⁷² şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

³⁷³ bendendir ve: bendendir İÜ, MK 1 ve TSMK.

³⁷⁴ ol tai’fe bendendir: SK’da yoktur.

³⁷⁵ ben anlardanam: İÜ ve SK nüshalarında yoktur.

³⁷⁶ ‘azmî: ‘azîmî MK 1.

³⁷⁷ cihānuñ: cihāduñ SK.

³⁷⁸ malundan: maldan SK.

³⁷⁹ a‘lâdur: SK’da yoktur.

³⁸⁰ Allah ‘alam ve aħkem: İÜ, MK 1 ve TSMK nüshalarında yoktur.

³⁸¹ yaqında: tefide (تفیده) SK.

Hıfz idiserdür olar³⁸² serhadleri

Alunısardur³⁸³ olaruñ haqları

Din yolunda çalışın gâzilerün³⁸⁴

Haqları ketm olısardur anlaruñ³⁸⁵

Kim ben anlardan³⁸⁶ olar benden didi

Haq Rasûli bunu tekrâr eyledi

Hem haberde didi Faḥrû'l-mürselîn

Nûr-ı 'âlem rahmeten li'l-'âlemîn [SK 89b]

Haq yolunda san'atım olmuş gâzâ

Sevmeyenler rahmete olmaz seza

Gâziye benden didi ḥayrû'l-beşer

Gâziye zulm eylemeñ gör nolısar

Haq Rasûlüne ki³⁸⁷ güyâ zulm ider

Gâzî haqqın kağı kimse ketm ider

Çün gâzâdur Faḥr-ı 'âlem şan'atı

Canla kııl sen gâzâya rağbeti

³⁸² idisardur olar: idisar ol SK.

³⁸³ Alınusardur: Alısardur SK.

³⁸⁴ "Din yolunda haq için gâzilerün" SK, MK 1 ve TSMK.

³⁸⁵ "Haqların alısardur anlaruñ" SK, Haqlar ketm olunısar anlaruñ MK 1 ve TSMK.

³⁸⁶ anlardanam: İÜ.

³⁸⁷ Rasûlüne ki: Rasûlüne SK, MK 1 ve TSMK.

Didi Rasūl sevmeyen şan'atımı³⁸⁸

Kim muḥaqqak sevmemişdür ol beni³⁸⁹

Kim cihādı sevmemek bi'l-ittifāk

Küfrüne kılmış nişān ehl-i vifāk³⁹⁰

الْحَدِيثُ الرَّابِعَ عَشَرَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغُزْ وَلَمْ يُحَدِّثْ

نَفْسَهُ بِه مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ".³⁹¹

Nesr

[İÜ 5^b] Ebī Hureyre'den mervīdür. Rasūlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi:

Bir kimesne³⁹² ölse gāzā etmeden ḥıyn-i kudretinde daḥī gāzā ile³⁹³ nefesine ḥaber itmese ya'nī nefisini gāzāya terḡib idüp anı ṭarik-i gāzāya ilkā itmese, ol kimesne nifākdan [TSMK 9^b] bir şu'be üzerinde ölür. Zīrā kim gāzādan tekāsül nifākuñ mu'azzam 'alāmātundandır ve cihād-ı İslām'uñ mu'azzam erkânundandır. [SK 90^a]

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Dir ḥadīs içinde ol ḥayrū'l-'ibād

Ölse bir kes³⁹⁴ kılmasa bir kez cihād

Hem cihādı nefesine teklif etmese

Kendüyi anuñla teşrif etmese

³⁸⁸ Didi Rasūl sevmeyen şan'atımı: Şan'atımı sevmeyen didi Rasūl SK ve MK 1.

³⁸⁹ ol beni: beni ol: SK ve MK 1.

³⁹⁰ vifāk: nifāk SK MK 1 ve TSMK.

³⁹¹ Müslim, İmaret 158; Ebu Davud, Cihād 17; Nesâi, Cihād 2; Darimî, Cihād 25; Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/374. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 37 (Hadis 43).

³⁹² kimesne: kimse SK.

³⁹³ gāzā ile: Azrail SK.

³⁹⁴ kes: kimse İÜ.

Ol münāfıklık budāğundan³⁹⁵ olur

Rāh-ı Hāğda kendüzin nākış³⁹⁶ kıılır³⁹⁷

الْحَدِيثُ الْخَامِسُ عَشَرَ: عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "انْقُؤُوا أَدَى الْمُجَاهِدِينَ فَإِنَّ اللَّهَ يَغْضَبُ لِلْمُجَاهِدِينَ كَمَا يَغْضَبُ لِلْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ"³⁹⁹، وَيَسْتَجِيبُ لَهُمْ كَمَا يَسْتَجِيبُ لِلْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ، وَلَا طَلَعَتْ شَمْسٌ وَلَا غَرَبَتْ عَلَى أَحَدٍ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ مِنْ مُجَاهِدٍ"⁴⁰⁰.

Nesr

Hāğret-i ‘Alī’den mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem didi: Kōğğun gāzīlere cefā etmekden zīrā kim Hāğ celle ve ‘alā gāzīler için gāğab ider.⁴⁰¹ Enbiyā ve Rusūl için gāğab etdüğü gibi. Zīrā kim bunlar enbiyā getürdüğü dine ve kelime-i’ tevḥīde ḥıdmet iderler.⁴⁰² Ve Hāğ Te‘alā gāzīlerūñ duāsına⁴⁰³ icābet ider. Enbiyānuñ⁴⁰⁴ ve rusulūñ etdüğü gibi. Daḥi güneş⁴⁰⁵ doğmadı⁴⁰⁶ ve dolanmadı⁴⁰⁷ bir kimesne⁴⁰⁸ üzerine ki Allah üzerine ekrem ola,⁴⁰⁹ ya‘nī Allah kātında mücāhidūñ⁴¹⁰ ekrem ve efđal ola.

³⁹⁵ budāğundan: budāğunda MK 1 ve TSMK.

³⁹⁶ nākış: nokşan MK 1.

³⁹⁷ Rāh-ı Hāğda kendüzin nākış kıılır : Bu beyit SK’da yoktur.

³⁹⁸ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

³⁹⁹ مرسلين والرسل MK 1.

⁴⁰⁰ İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 68 (Hadis 108). Burada hadisin mevzu olduğu belirtilmiştir.

⁴⁰¹ ider: iderler SK.

⁴⁰² enbiyā ve rusūl için gāğab etdüğü gibi zīrā kim bunlar enbiyā getürdüğü dine ve kelime-i tevḥīde ḥıdmet iderler: bu kısım SK’da yoktur.

⁴⁰³ İÜ, SK Ve TSMK’da duāsını şeklindedir.

⁴⁰⁴ enbiyānuñ: enbiya İÜ.

⁴⁰⁵ daḥi güneş: güneş daḥi MK 1.

⁴⁰⁶ doğmadı: toğmadan SK, toğmadı MK 1.

⁴⁰⁷ dolanmadı: tolanmadı SK ve MK 1.

⁴⁰⁸ kimesne: kimse SK.

⁴⁰⁹ Allah üzerine ekrem ola: SK’da yok, Allah üzerine MK 1 ve TSMK.

⁴¹⁰ mücāhidun: mücāhidden SK, mücāhidinden MK 1.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Hak Rasûlî ümmete⁴¹¹ kıldı nidā

Ġazīye korkun şakın kılmañ eza⁴¹²

Enbiyā için ġazab niçe kıılır

Ġazīye zulm etmeden [İÜ 6^a ve SK 90^b], öyle⁴¹³ olur[TSMK 10^a]

Ġazīlerden hem du‘ā eyler⁴¹⁴ kabūl

Enbiyādan niçe kim eylerse⁴¹⁵ ol

Kimse üzre gün doğup⁴¹⁶ dolanmaya⁴¹⁷

Ġazīden bir kimse efđal olmaya

Ġazīler Haqq’un mufađđal kulları

Hak yolunda bezl iderler cānları

الْحَدِيثُ السَّادِسَ عَشَرَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِثَّةَ

دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ تَعَالَى لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ".⁴²⁰

⁴¹¹ ümmete: ümmetine SK.

⁴¹² şakın kılmañ eza: haqir katlün eza SK, haqqın kılmañ edā MK 1 ve TSMK.

⁴¹³ öyle: ile SK ve TSMK.

⁴¹⁴ eyler: eyle SK.

⁴¹⁵ eylerse: eylese SK.

⁴¹⁶ doğup: toğup SK ve MK 1.

⁴¹⁷ dolanmaya: tolanmaya MK 1.

⁴¹⁸ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁴¹⁹ تعالى: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁴²⁰ Buhari (2790). İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 72-73 (Hadis 122).

Nesr

Ebî Hureyre'den, rağıyallahu 'anhü,⁴²¹ mervîdür. Rasûlu'l-lah şallallahu 'aleyhi ve sellem didi:⁴²² Cennetde yüz derece vardır. Hağ Te'ālā kendü yolunda ġāzā iden⁴²³ ġāzîlere va'de kılmışdır. Her iki derece ortası⁴²⁴ yir ve gök deñlüdür. Nitekim bu ma'nāya āyet-i kerîmede beşāret⁴²⁵ geldi: ⁴²⁶ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْفَاعِلِينَ أَجْرًا عَظِيمًا دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً⁴²⁶ el-āyet⁴²⁷

Naẓm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Dir hadîs içinde ol hayrû'l-enām

Ġazîler için cinānda yüz mağām

[SK 91a] Va'de kılmış Hağ anı ġāzîlere

Ġāzîden ġayrı irişmez anlara

Yir ve gök ortasında⁴²⁸ her biri

Hağ mufađđal eyledi ġāzîleri

الْحَدِيثُ السَّابِعُ عَشَرَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ مَكَلُومٍ يُكَلِّمُ فِي

سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَكَلَّمَهُ يَدْمِي⁴³⁰، اللُّونُ لَوْنُ دَمٍ وَالرَّيْحُ رِيحُ الْمِسْكِ".⁴³¹

⁴²¹ rağıyallahu 'anhü: İÜ, SK'da yoktur.

⁴²² didi: ayıtdı MK 1.

⁴²³ ġāzā iden: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

⁴²⁴ ortası: ortasında: İÜ, TSMK ve MK 1.

⁴²⁵ beşāret: işāret SK.

⁴²⁶ Gerçi Allah bütün müminlere o güzel geleceği vaad etmiştir, ama mücahidleri -çok büyük bir karşılıkla- oturanlardan üstün kılınmıştır. (Bur karşılık,) O'ndan gelen rahmet, günahların örtülmesi ve üstünlük derecelerdir (Nisa 4/95-96).

⁴²⁷ el-āyet: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴²⁸ ortasında: ortasından İÜ, Yir ve gök ortasında: Birünün ortası kadar SK.

⁴²⁹ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴³⁰ SK. كلمة يرمي: كلمه يدمي.

Nesr

Ebî Hureyre'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem [MK 1 19^b] didi: Bir yârelenmiş⁴³² kimesne⁴³³ yoğdur, Allah yolunda yârelenmiş ola, illa ol kimesne⁴³⁴ [TSMK 10^b] kıyâmete⁴³⁵ gele, kıan damlaya,⁴³⁶ rengi kıan rengi ola, kıoşusu⁴³⁷ misk kıoşusu⁴³⁸ ola, maşşer yerini mu'aşşar kııla.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Yâre irse Hâk yolunda gâziye [İÜ 6^b]

Hâşre gele kıanı anda⁴³⁹ damlaya⁴⁴⁰

Rengi kıan rengi ve-lîkin mu'teber

Kıoşusu⁴⁴¹ ola anuñ çün misk-i ber⁴⁴²

الْحَدِيثُ الثَّامِنُ عَشَرَ: عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا أَحَدٌ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَلَهُ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا الشَّهِيدُ، يَتَمَتَّى أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ لِمَا بَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ".⁴⁴⁴

⁴³¹ اللون لون دم والريح ریح مشک SK'de yok, المسك: مشک İÜ. Buhârî, Cihâd 10, Zebaih 31; Müslim, İmaret 103; Tirmizî, Fezâilü'l-cihâd 21; Nesâî, Cenâiz 82, Cihâd 27; Darimî, Cihâd 15; Muvatta, Cihâd 29; Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/348. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 354 (Hadis 859).

⁴³² Buraya kadar olan tercüme kısmı SK'da yoktur.

⁴³³ kimesne: kimse SK.

⁴³⁴ kimesne: kimse SK.

⁴³⁵ kıyâmete: kıyâmetde SK.

⁴³⁶ damlaya: şamlaya MK 1.

⁴³⁷ kıoşusu: kıokusu MK 1.

⁴³⁸ kıoşusu misk kıoşusu: misk gibi kıoşusu SK, mişk kıoşusu MK 1 ve TSMK.

⁴³⁹ anda: andan SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁴⁰ damlaya: şamlaya MK 1.

⁴⁴¹ kıoşusu: kıokusu MK 1.

⁴⁴² misk-i ber: misk-i ter SK, mişk-i ter MK 1 ve TSMK.

⁴⁴³ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁴⁴ Buhari, Cihâd 208; Müslim, İmaret 3; Tirmizî, Fezâilü'l-Cihad 4; Nesâî, Cihâd 6. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 504 (Hadis 1120).

Nesr

Enes'den mervîdür. Rasûlullah, [SK 91^b] şallâllâhu 'aleyhi ve sellem, didi:⁴⁴⁵ Bir kimesne⁴⁴⁶ cennete girmez yine dünyaya çıkmak⁴⁴⁷ talep eyleye. Yeryüzünde bir 'amele ya fazilete rağbet için.⁴⁴⁸ İllâ şehîd olan kimesne⁴⁴⁹ dünyāya rüçü'ı temennî ide ve⁴⁵⁰ dünyāya çıkpup on kez maqtûl ola. Hâk Te'ālā⁴⁵¹ şühedāya ve gāzîlere va'de kılduğı derecātı ve kerāmātı görüb rüçü-'ı dünyāya ğıbta eyleye. İzdiyād-ı rif'atı taḥşîl için.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Dünyāyı ehl-i cinān yād etmeye

Çıkmağı yine şehîdler⁴⁵² isteye

Dileyeler⁴⁵³ her biri on kez katlini

Görelere çün kim şehâdet fazlını

الْحَدِيثُ التَّاسِعَ عَشَرَ: عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ سَأَلَ اللَّهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ⁴⁵⁵ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ".⁴⁵⁶

Nesr

Sehl'den mervîdür. Rasûlullah şallâllâhu [TSMK 11^a] 'aleyhi ve sellem⁴⁵⁷ buyurdu: Bir kimesne⁴⁵⁸ Hâk Te'ālā'dan şıdqla şehâdet istese,⁴⁵⁹ Hâk Te'ālā ol kimesne'i

⁴⁴⁵ didi: buyurdu SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁴⁶ kimesne: kimse SK.

⁴⁴⁷ çıkmak: çıkmağı SK.

⁴⁴⁸ burada MK 1'de, "ve cümle yeryüzünde olan emlak ve erzak kendünün olası birle" cümlesi vardır.

⁴⁴⁹ kimesne: kimse SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁵⁰ ve: SK'da yoktur.

⁴⁵¹ Hâk Te'ālā: Hâk Celle ve 'ālā SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁵² şehidler: şehid SK.

⁴⁵³ Dileyeler: Dileye SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁵⁴ Te'ālā: MK 1'de yoktur.

⁴⁵⁵ بصدق: بصدق SK.

⁴⁵⁶ Müslim, İmaret 157; Nesâî, Cihâd 36. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 469 (Hadis 1081).

şehîdler menâziline irgöre. Egerçi döşeginde daḥî fevt olursa ḥüsn-i himmetle⁴⁶⁰ ve ḥulûş-ı niyyetle.⁴⁶¹

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḥ Rasûli kim [SK 92^a] ḥadîşinde didi

Şıdḳla şol-kim şehâdet istedi

Ḥaḥ şehîdler rütbesine irgöre

Ol firâşında eger kim cān vire

الْحَدِيثُ الْعِشْرُونَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا يَجِدُ الشَّهِيدُ مِنْ مَسِّ الْقَتْلِ إِلَّا كَمَا يَجِدُ [IÜ 7^a] أَحَدُكُمْ مِنْ مَسِّ الْقَرْصَةِ".⁴⁶³

Neşr

Ebi Hureyre'den, raḍıyallahu 'anhüden,⁴⁶⁴ mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem⁴⁶⁵ buyurdi: Şehîd olan ḳatlıñ ve yārenüñ elemin bulmaya, illā sizden bir kimesne el ucuyla yapışmadan bulduḡı eşeri ya'nî şehîdiñ zaḥmeti,⁴⁶⁶ eleme ol deñlü ola.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḥ yolunda şıdḳla olan şehîd

Ḳatlı-i zaḥmın duymayısar⁴⁶⁷ ol sa'îd

⁴⁵⁷ Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem: Rasûlüllāh'dan SK.

⁴⁵⁸ kimesne: kimse SK.

⁴⁵⁹ istese: dilese MK 1.

⁴⁶⁰ himmetle: himmetiyle SK.

⁴⁶¹ niyyetle: niyyeti sebebiyle SK.

⁴⁶² قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁶³ Nesai, Cihad 35; İbn Mace, Cihad 16; Darimi, Cihad 16; Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/297. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 526 (Hadis 1165).

⁴⁶⁴ raḍıyallahu 'anhüden: SK, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁶⁵ şallallāhu 'aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁴⁶⁶ zaḥmeti: zaḥmı SK, MK 1 ve TSMK.

Eliyle tutmak⁴⁶⁸ gibi bula eşer

Böyle geldi Hağ Habîbinden haber

الْحَدِيثُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ: عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ⁴⁶⁹ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ⁴⁷⁰ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ⁴⁷¹ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ".⁴⁷²

Nesr

İbn ‘Abbas’dan mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem,⁴⁷³ buyurdu: İki kimesne gözine⁴⁷⁴ cehennem odı irişmez: Biri Allah havfından [SK 92^b] ağladı, biri gazâ yolunda⁴⁷⁵ ‘asker-i İslâm’ı bekledi.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

[TSMK 11^b] İki gözi sūz-ı dūzahı yakmaya

Birisi Hağ korkusundan ağlaya

Biri anıñ gice olsa bekleye

‘Asker-i İslâm’ı ya‘nî şağlaya

الْحَدِيثُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ⁴⁷⁶ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ احْتَبَسَ فَرَسًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِيْمَانًا⁴⁷⁷ وَتَصَدِّقًا بِوَعْدِهِ فَإِنَّ شِبَعَهُ وَرِيَّهُ وَرَوْنَهُ وَيَوْلُهُ فِي مِيزَانِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ".⁴⁷⁸

⁴⁶⁷ duymayısar: tıymayısar MK 1.

⁴⁶⁸ tutmak: tıtmak MK 1.

⁴⁶⁹ İÜ. عباس: ابن عباس

⁴⁷⁰ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁴⁷¹ ماتت: باتت SK.

⁴⁷² Tirmizî, Fezâilü’l-Cihâd 12. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü’l-Eşvak*, s. 281 (Hadis 708).

⁴⁷³ şallallahu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

⁴⁷⁴ gözine: yüzine SK.

⁴⁷⁵ yolunda: nurundan SK, yüzünde MK 1.

Neşr

Ebî Hüreyre'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem buyurur:⁴⁷⁹ Bir kimesne fî-sebîlillâh bir at beslese, Hâk'ka imân getürüp ve va'dine⁴⁸⁰ taşdıķ kılup ol atun toķluđı ve içmesi ve gübresi ve sidügi yevm-i maḥşerde mîzâna gele, ya'nî şevâb 'addoluna. Bi-fağli'llâhi Te'âlâ ve keremihi.⁴⁸¹

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Hâķ yolunda ḥabs⁴⁸² kılsañ bir atı

Va'deye taşdıķ kılsañ niyyeti

Revş ü bevl ve içmesi toķluđ-ıla

Rûz-ı maḥşer içre mîzâna gele

الْحَدِيثُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ: [İÜ 7^b] عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [SK 92M^a] لِرَجُلٍ جَاءَ بِنَاقَةٍ مَحْطُومَةٍ فَقَالَ: هَذِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "لَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَبْعُمِئَةٍ

نَاقَةٍ".⁴⁸⁵

Neşr

İbn⁴⁸⁶ Mes'ud'dan mervîdür. Rasûl, şallâllâhu 'aleyhi ve selleme bir kimesne geldi. Bir oyanlu⁴⁸⁷ deve getürdi. Bu nâķam Allah yoluna olsun didi.⁴⁸⁸ Faḥr-i 'Âlem ana

⁴⁷⁶ İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁷⁷ SK: ايماننا بالله: ايماننا.

⁴⁷⁸ Buhari, Cihâd 374; Nesai, Hayl 11; Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/374. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 202 (Hadis 457).

⁴⁷⁹ Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem buyurur: Rasûlullah buyururdu SK, buyurur: MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁸⁰ va'dine: va'desine SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁸¹ bi-fağli'llâhi Te'âlâ ve kerremehu: bu kısım sadece SK'de vardır.

⁴⁸² ḥabs: vakf SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁸³ TSMK: ابني.

⁴⁸⁴ İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁴⁸⁵ Müslim, İmaret 132; Nesai, Cihad 46. Bu hadis İbnü'n-Nehhas'ın eserinde tespit edilememiştir.

hiṭāb itdi: Senüñ için kıyāmet gününde yidi yüz nāḩa vardur didi.⁴⁸⁹ [TSMK 12^a] Y‘ani⁴⁹⁰ yidi yüz cevāhir⁴⁹¹ oyanlu⁴⁹² Buraḩ vardur. Fi-sebilillāh taṣadduḩun eḩaḩḩı⁴⁹³ ḩin-i ḩu‘udda birine yidi yüzdür⁴⁹⁴ ve ğazā yolunda ve yüzünde yidi yüz bindür.

Naẓm [MK 1 20^a]

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

ḩıldı bir kes ḩaḩ Rasûlüne nidā

ḩaḩ yolunda bir devem olsun fedā

Saḩa ki⁴⁹⁵ ḩaḩtan didi maḩşerde ṣeḩā

Yidi yüz naḩā olur anda bahā

الْحَدِيثُ الرَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ أُرْسِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَفَقَّهُ وَأَقَامَ فِي بَيْتِهِ فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِئَةِ دِرْهَمٍ، وَمَنْ عَزَا بِنَفْسِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَنْقَقَ فِي وَجْهِهِ ذَلِكَ فَلَهُ بِكُلِّ دِرْهَمٍ سَبْعُمِئَةِ أَلْفِ دِرْهَمٍ"، ثُمَّ تَلَا [SK 92M^b] رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁴⁹⁶ هَذِهِ الْآيَةَ: (وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ).⁴⁹⁷

Neşr

ḩazret-i ‘Alī’den mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁴⁹⁸ buyurdı: Bir kimesne fi-sebilillāh ğazāya⁴⁹⁹ nafaḩa irsāl itse ve evinde muḩim olsa her aḩḩesine yedi yüz

⁴⁸⁶ İbn: Ebi İÜ, MK 1 ve TSMK.

⁴⁸⁷ oyan (uyan): dizgin, gem, yular.

⁴⁸⁸ didi: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

⁴⁸⁹ vardur didi: vardur İÜ ve TSMK, MK 1’de yoktur.

⁴⁹⁰ y‘ani: MK 1’de yoktur.

⁴⁹¹ cevāhir: MK 1’de yoktur.

⁴⁹² y‘ani yidi yüz cevāhir oyanlu: yüz oyanlu SK.

⁴⁹³ eḩaḩḩı: eḩalli SK.

⁴⁹⁴ yüzdür: yüz İÜ.

⁴⁹⁵ Saḩa ki: Saḩa SK, MK 1 ve TSMK.

⁴⁹⁶ رسول الله صلى الله عليه وسلم: İÜ’de yoktur.

⁴⁹⁷ Allah dilediğine katlayarak verir (el-Bakara 2/261).

⁴⁹⁸ şallallahu ‘aleyhi ve sellem: TSMK’da yoktur.

⁴⁹⁹ ğazāya: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

aķçe miķdārı ūevāb yazılır ve bir kimesne⁵⁰⁰ nefsiyle⁵⁰¹ ğazā idüp infāķ etse her dirhemine yedi yüz biñ yazılır. Andan soñra Rasūlullah ūallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵⁰² وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ āyetin okudu. Y‘ani⁵⁰³ Hāķ Te‘ālā diledüğine ķat ķat ūevāb virür ve bir rivāyetde her dirhemine⁵⁰⁴ yedi yüz ķat, her ķatı yedi yüz biñdür.⁵⁰⁵

[İÜ 8a] Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Hāzret-i Hāydar hikāyet eyledi

Hāķ Rasūlünden rivāyet eyledi [TSMK 12^b]

Hāķ yoluna hāyır irsāl etse er

Līk kendü kılmasa aña sefer

Yedi yüz ķat birine⁵⁰⁶ olur cezā

Līk kendü zātıyla kılan ğazā

Yedi yüz biñ birine bulur ūevāb

[SK 93^a] Hāķ Hābībi’nden muħāķķāķdur cevāb

İsteyene Hāķ virür ķat ķat cezā

Diledüğin fażluna kılur⁵⁰⁷ sezā

⁵⁰⁰ kimesne: kimse SK.

⁵⁰¹ nefsiyle: SK’da yoktur.

⁵⁰² Bakara 2/261’den iktibastr. “Allah dilediği için artırır.”

⁵⁰³ y‘ani: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁵⁰⁴ dirhemine: dirheme SK, dirhem MK 1 ve TSMK.

⁵⁰⁵ bindür: bin ola SK, bin TSMK.

⁵⁰⁶ birine: yerine İÜ ve SK.

⁵⁰⁷ kılur: kıl SK.

الْحَدِيثُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ رَمَى بِسَهْمٍ⁵⁰⁹ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَصَابَ الْعَدُوَّ أَوْ أَخْطَأَ كَانَ لَهُ كَعْدَلٍ نَسَمَةٍ"⁵¹⁰.

Neşr

Sa'd bin Vaḳkaş'dan mervîdür. Rasûlullah şallâllâhu 'aleyhi ve sellem buyurdu: Bir kimesne fî-sebîlillâh bir oḳ atsa, düşmāna işābet etse yā ḥaṭā etse, anuñ-çün bir āzād olmuş ḳul şevābı vardır.⁵¹¹ Bi-faẓlihî ve mennihî ve keremihi.⁵¹²

Naẓm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḳ yolunda her ki bir oḳun ata

Yā ire düşmāna yā ḳıla ḥaṭā

Ḥaḳ iḳün şan bir ḳulı ḳıldı āzād

Böyle didi ümmete ḥayrû'l-'ibād

الْحَدِيثُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا اغْبَرَّتْ قَدَمًا عَدِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ"⁵¹⁴.

Neşr

'Abdurrahman'dan mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem buyurdu: Bir ḳuluñ ayakları fî-[SK 93^b]sebîlillâh tobraḡa bulaşmaz ki aña nār-ı cehennem irişe.⁵¹⁵ Ya'nî

⁵⁰⁸ İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁵⁰⁹ بسهم: SK'da yoktur.

⁵¹⁰ Nesai, Cihâd 26; Müsned-i Ahmed b. Hanbel IV/386. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 312 (Hadis 805).

⁵¹¹ vardır: var MK 1.

⁵¹² bi-faẓlihî ve mennihî ve keremihi: sadece SK'de var.

⁵¹³ İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁵¹⁴ من اغبرت قدماه في سبيل الله حرمه الله على النار, SK, ما اغبرت قدما عبد في سبيل الله تمسه النار, İÜ, ان غير قدما في سبيل الله تمسه النار: TSMK. Buhari, Cihâd 16. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 131 (Hadis 259).

ğazā yüzünde ğubār irdügi yire cehennem odu irişmeye. Aĥbār-ı şahîhde⁵¹⁶ ve āsar-ı mu‘teberde mervîdür ve maĥkidür.⁵¹⁷

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

[TSMK 13^a] Ĥaĥ yolunda vāruñi ĥāk eyle-gil

Ĥaĥ için sen⁵¹⁸ niyyetüñ pāk eyle-gil

Ĥaĥ yolunda her yere⁵¹⁹ irse ğubār

Yevm-i maĥşerde aña irmeye⁵²⁰ nār

الْحَدِيثُ السَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ ابْنِ خَالِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ جَهَرَ غَازِيًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَقَدْ غَرَا [IÜ 8^b], وَمَنْ خَلَفَ غَازِيًا فِي أَهْلِهِ فَقَدْ غَرَا.⁵²²

Neşr

İbn-i Ĥalîd'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵²³ buyurdi: Bir kimesne⁵²⁴ bir ğāziyi Allah yolunda techîz eylese ya‘nî aña mu‘āvin olsa, ol kimesne⁵²⁵ ğazā eyledi. Ya‘nî fazlında müşterek oldı ve bir kimesne⁵²⁶ ğāzîñüñ ehlin ve ‘ıyālin ĥayır ile gözetse, ğazāya gitdükde ol kimesne ğazā eyledi ya‘nî ğazā şevābında müşterekdür.⁵²⁷

⁵¹⁵ irişe: irse SK.

⁵¹⁶ şahîhde: şahîhdür SK.

⁵¹⁷ ve maĥkidür: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁵¹⁸ sen: SK'da yoktur.

⁵¹⁹ yere: yere ki SK.

⁵²⁰ aña irmeye: irmeye aña SK.

⁵²¹ قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁵²² Buhari, Cihād 38; Müslim, Cihad 135, 136; Ebu Davud, Cihad 60; Tirmizi, Fezâil 6; Nesai, Cihad 44; Darimi, Cihad 62; Müsned-i Ahmed b. Hanbel I/30, 53 IV/115, 116, 117, V/192, 193, 234. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 185 (Hadis 399).

⁵²³ şallallāhu ‘aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁵²⁴ kimesne: kimse SK.

⁵²⁵ kimesne: kimse SK, MK 1.

⁵²⁶ kimesne: kimse SK, MK 1.

⁵²⁷ müşterekdür: müşterek oldı MK 1.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Ġazîdür kim ġazîye ola mu‘în

Ġazî⁵²⁸ ecrin vire Rabbü’l-‘âlemîn

Ĥayr ile ehlin gözetse bir kişi⁵²⁹

Kim ġazâ⁵³⁰ gibi [SK 94^a] olur anuñ işi

الْحَدِيثُ الثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ ابْنِ 531 جَادَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "يَدْخُلُ الْجَنَّةَ سَرَابًا وَالنَّاسُ فِي شِدَّةِ الْحِسَابِ مَنْ أَمَرَ بِالْجِهَادِ وَحَضَّ عَلَيْهِ".⁵³³

Neşr

İbn Cuĥĥâde'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵³⁴ buyurdi: Niçe bölük cennete gire, sâir ĥalk daĥî⁵³⁵ ĥesâb şiddetinde olalar. Anlardur kim ġazâ ile emr idüp ĥalkı ġazâya tergîb iderlerdi, zîra kim ġazâya tergîb etmek aĥlâķ-ı enbiyâdandur. Kemâ ĳalellâhu Te‘âlâ: ⁵³⁶ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

[TSMK 13^b] Aĳalar bir ĳavme yarın cenneti

Ĥalk içinde kim ĥesâbuñ şiddeti

⁵²⁸ Ġazî: Ġazâ SK, TSMK.

⁵²⁹ bir kişi: kişi SK, MK 1 ve TSMK.

⁵³⁰ Kim ġazâ: Ġazî SK.

⁵³¹ ابن: İÜ'de yoktur.

⁵³² قال: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁵³³ İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 113 (Hadis 222). Burada hadisin *Şifau's-Sudur*'da zikredildiği belirtilmiştir.

⁵³⁴ şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁵³⁵ daĥî: SK'de yok, ĥalk daĥî: ĥalkdan MK 1 ve TSMK.

⁵³⁶ Ey Peygamber! Müminleri savaşa teşvik et. (el-Enfal 8/65).

Ola anlar kim ğazāya emr ide

Hem cihāda halkı ol terġib ide

الْحَدِيثُ التَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ: عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا تَرَكَ قَوْمَ الْجِهَادِ إِلَّا عَمَّهُمْ" 537 اللَّهُ بِالْجِهَادِ". 538

Nesr

Ebī Bekr es-Sıddīk, rađıyallahu ‘anhudan,⁵³⁹ mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem,⁵⁴⁰ [MK 1 20^b] buyurdi: Bir Ƨā’ife benim ümmetimden ğazāyı Allah yolunda terk eylemez, illā Hāğ Te‘ālā ol tā’ifeye ‘umūmen [SK 94^b] ‘azāb havāle ider; yā Ƨağt-ıla⁵⁴¹ yā fağr-ile yā a‘dā galebesiyle.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Terk olunsa ‘ālem içre ger ğazā

[İÜ 9^a] Hāğ ‘azābına olur Ƨullar⁵⁴² sezā

Hāğ yolunda bāb-ı rahmetdür cihād

Sed olunsa kim mu‘azzebdür ‘ibād

الْحَدِيثُ الثَّلَاثُونَ: عَنْ بِلَالِ الْحَبَشِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفْضَلُ عَمَلِ الْمُؤْمِنِ الْجِهَادُ". 544

⁵³⁷ SK. لأعمهم: الاعمهم

⁵³⁸ İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 35 (Hadis 35). Burada hadisin *Şifau's-Sudur*'da zikredildiği belirtilmiştir.

⁵³⁹ es-Şıddık: İÜ yok, es-Şıddık rağıyallahu ‘anhudan: es-Şıddık’dan SK, TSMK.

⁵⁴⁰ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: İÜ, SK’da yoktur.

⁵⁴¹ Ƨağt-ıla: Ƨağd-ıla SK.

⁵⁴² olur Ƨullar: Ƨullar olur SK.

⁵⁴³ SK. المؤمن: المؤمن

⁵⁴⁴ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 56 (Hadis 77). Burada bu hadisin *zayıf* olduğu belirtilmiştir.

Nesr

Bilāl-ı H̄abeşî'den mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem buyurdu:⁵⁴⁵
 Mü'minüñ efđal 'ameli fî-sebilillâh gazâdur ki naşş-ı K̄ur'an-ıla şâbitdür. ⁵⁴⁶ **وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ**
 el-âyet.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Kân-ı 'izzet ma'den-i şıdk u şafâ

Böyle buyurdu H̄abîbi Muştafa

Efđal işdür mü'mine kılmak cihâd

Hâk yoludur⁵⁴⁷ maṭla'-ı bedr-i reşâd

⁵⁴⁸ **الْحَدِيثُ الْحَادِي وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "الْحَرْبُ خُدْعَةٌ."**

Nesr

Câbir'den Şâhiḥ-i Buḥârî'de⁵⁴⁹ mervîdür. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem⁵⁵⁰ **[TSMK 14^a]** buyurdu: Cenk hud'adur ya'nî düşmânı aldamağdur. Bir dürlü hîle ile. Tâ kim aña zafer bula. Şer'de⁵⁵¹ küffarla hîle ve kızb cā'izdür, huşuşan kim maḥall-i harbde.

Nazm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Dir **[SK 95^a]** ḥadîş içinde Fahrü'l-enbiyâ

Cenk yüzünde kızb ile hud'a revâ

⁵⁴⁵ buyurdu: TSMK'da yoktur.

⁵⁴⁶ Nisa 4/95'den iktibastr: Allah mücahitleri üstün kıldı.

⁵⁴⁷ yoludur: yolundur SK.

⁵⁴⁸ Buhari, Cihad 157, Menakıb 25. Müslim, Zekat 153, Cihad 18, 19. Ebu Davud, Cihad 92, Sünnet 28. Tirmizi, Cihad 5. İbn Mace, Cihad 28. Darimî, Siyer 13. Müsned-i Ahmed b. Hanbel I/18, 90, 113, 126, 131, 134; II/312, 314, III/224, 297, 308 VI/387. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 734 (Hadis 1299).

⁵⁴⁹ Şâhiḥ-i Buḥârî'den: Şâhiḥ-i Buḥârî'den İÜ ve SK.

⁵⁵⁰ şallallâhu 'aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁵⁵¹ şer'de: şer'ide İÜ, SK ve TSMK.

Haḡ Rasūli böyle ta'lim eyledi

Harbde hud'a dūşmene kıluñ didi

الْحَدِيثُ الثَّانِي وَالثَّلَاثُونَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁵⁵²: "إِنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّ السُّيُوفِ".⁵⁵³

Neşr

Şahih-i⁵⁵⁴ Buḡari'den⁵⁵⁵ mervīdür. Rasūlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem buyurdi: Taḡkik cennet kılıçlar gölgesindedür.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Dir ḡadiş içinde Haḡḡ'ın rahmeti

Kim kılıçlar gölgesinde cenneti

'Aşık-ı didar iseñ kurbane gel

Haḡ yolunda şıdk-ıla meydane⁵⁵⁶ gel

الْحَدِيثُ الثَّالِثُ وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو⁵⁵⁷ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁵⁵⁸: "حَجَّةٌ لِمَنْ لَمْ

يَحْجَّ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ غَزَوَاتٍ⁵⁵⁹، وَغَزْوَةٌ لِمَنْ قَدْ حَجَّ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ حَجَجٍ [iÜ 9^b], وَغَزْوَةٌ فِي الْبَحْرِ خَيْرٌ مِنْ عَشْرِ

غَزَوَاتٍ⁵⁶² فِي الْبَرِّ، وَمَنْ أَجَارَ الْبَحْرَ فَكَأَنَّمَا أَجَارَ الْأُودِيَةَ كُلَّهَا، وَالْقَائِدَةُ⁵⁶³ فِيهِ كَالْمُشْتَحَةِ فِي دَمِهِ".⁵⁶⁴

⁵⁵² SK'da yoktur. صلى الله عليه وسلم

⁵⁵³ Buhari, Cihad 33, 112, 156; Müslim, Cihad 30, İmaret 146; Ebu Davud, Cihad 89; Tirmizi, Fezâilü'l-Cihâd 2; Müsned-i Ahmed b. Hanbel IV/354, 396, 411. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 94 (Hadis 170).

⁵⁵⁴ Şahih-i: Şahihayn-ı SK ve TSMK.

⁵⁵⁵ Buḡari'den: Buḡari'de SK, MK 1.

⁵⁵⁶ meydane: imāna: İÜ.

⁵⁵⁷ عمر: عمرو İÜ, SK.

⁵⁵⁸ صلى الله عليه وسلم SK'da yoktur.

⁵⁵⁹ عشرة: عشر SK.

⁵⁶⁰ غزوات: غزوات İÜ.

⁵⁶¹ عشرة: عشر SK.

⁵⁶² غزوات: غزوات MK 1, TSMK.

Nesr

‘Abdullāh bin ‘Amr’dan⁵⁶⁵ mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵⁶⁶ buyurdi: Bir hac, hac etmeyen kimesneye on ğazādan hayırludur. Ve bir ğazā hac iden kimesneye on hacdan hayırludur. Ve deryāda bir ğazā [SK 95^b] qarada olan⁵⁶⁷ on ğazādan hayırludur. Ve derya [TSMK 14^b] seferin çat‘ iden güyā kim cümle vādiler seferin çat‘ itdi ve deryāda bulanıcı kimesne⁵⁶⁸ qarada kana bulaşmak gibidür, ya‘nī bulanmadan⁵⁶⁹kanı dökülmek gibi müşāb ola, bi-faḍli’llāhi.⁵⁷⁰

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Hâk Rasūlünden muḥakkak bu haber
On ğazādan hac⁵⁷¹ olupdur mu‘teber

Hac idene bir ğazā efḍal şehā
Aña on hac nāfile olmaz behā

Bir ğazā deryāda efḍal ğāziye
On ğazādan kim quruda eyleye

Kim ğazā qaşdına deryā’ı geçer
Cümle vādilerde şan kıldı sefer

⁵⁶³ الفائدة: SK ve TSMK, المايد MK 1.

⁵⁶⁴ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 141 (Hadis 293). Burada bu hadisin *zayıf* olduğu belirtilmiştir.

⁵⁶⁵ ‘Amr’dan: ‘Ömer’dan İÜ, SK.

⁵⁶⁶ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

⁵⁶⁷ olan: SK’da yoktur.

⁵⁶⁸ kimesne: kimse SK, MK 1 ve TSMK.

⁵⁶⁹ bulanmadan: bulanmada MK 1.

⁵⁷⁰ bi-faḍli’llāhi: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁵⁷¹ hac: SK’da yoktur.

Ġāzīnūñ deryāda ger başı döne
Kim bulaşmak gibi kıuruda kıana

Dađı geldi Ĥađ Rasūlünden cevāb
Derde dermandur⁵⁷² bize andan ĥiṭāb⁵⁷³

Didi hem cümle şehīdūñ kıuruda⁵⁷⁴
Borçdan ayru cümle ‘işıyānı gide

Deyn ü ‘işıyān bağır içinde ‘afv olur
Kim şehīd-i bağre çok iĥsān olur⁵⁷⁵

Viridi ‘Azrā’ ile cānlar kıabzını
İlle deryāda şehīdler rūĥunu⁵⁷⁶

Dest-i kıudretle Ĥađ anı kıabz ider
Böyle geldi Ĥađ Rasūlünden kıaber

الْحَدِيثُ الرَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁵⁷⁷: "شَهِيدُ الْبَحْرِ لَا يَأْتُمُ السَّلَاحَ إِلَّا كَثْرَتِهِ عَسَلٍ بِمَاءٍ بَارِدٍ عَلَى الظَّمِّ، وَشَهِيدُ الْبِرِّ لَا يَأْتُمُ [SK 96^a] السَّلَاحَ إِلَّا كَعَصَّةٍ نَمْلَةٍ".⁵⁷⁸

Neşr

Şāhib-i *Şifā'i's-Şudūr* bu ĥadīs-i [IÜ 10^a] şerīfi nađl eyledi: Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵⁷⁹ buyurdı: Derya şehīdi silāĥ elemin duymaz,⁵⁸⁰ illā ‘asel şerbetin bārid şu

⁵⁷²dermandur :dermanda İÜ.

⁵⁷³ Dađı geldi Ĥađ Rasūlünden cevāb // Derde dermandur bize andan ĥiṭāb: Bu beyit SK’da yoktur.

⁵⁷⁴ Didi hem cümle şehīdūñ kıuruda: Bu mısra SK’da yoktur.

⁵⁷⁵ iĥsān olur: iĥsān kıılır SK, MK 1, ‘işıyan kıılır TSMK.

⁵⁷⁶ şehīd rūĥunu: şehīdler rūĥunu SK, şehīdler cānını MK 1.

⁵⁷⁷ صلى الله عليه وسلم: SK’da yoktur.

⁵⁷⁸ Bu ĥadis, sağih ĥadis kıitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 150 (Ĥadis 321).

ile şusuzluk üzerine içmek gibi ve kuru şehidi silāh elemin duymaz,⁵⁸¹ illā bir qarınca ısırması gibi.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

[TSMK 15^a] Duymaya⁵⁸² deryā şehīdi zaḥmetī

İçe şusuz gibi şankim şerbetī

Çekmeye berrün şehīdi hiç elem

Bir qarınca zaḥmeti gibi gele hem

الْحَدِيثُ الْخَامِسُ وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ⁵⁸³: "لَأَنْ أُمَّتَع⁵⁸⁴ بِسَوْطٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَحَبُّ إِلَيَّ [MK 1 21a] مِنْ حَجَّةٍ فِي إِثْرٍ⁵⁸⁵ حَجَّةٍ"⁵⁸⁶.

Neşr

İbn-i Mes‘ūd’dan mervīdür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁵⁸⁷ buyurdu:⁵⁸⁸

Taḥḳīk ben fī-sebilillāh bir ḳamçı virmek baña⁵⁸⁹ bir ḥacdan sevgülüdür ḥaccuñ ardınca.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ḥaḳ Rasūli dir ḥadiş içre şehā

Ḥaḳ yoluna virmege ḳamçı behā

⁵⁷⁹ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

⁵⁸⁰ duymaz: tuymaz MK 1.

⁵⁸¹ duymaz: tuymaz MK 1.

⁵⁸² Duymaz: Tuymaz MK 1.

⁵⁸³ صلى الله عليه وسلم: SK’da yoktur.

⁵⁸⁴ إئ. لا متع: لان امتع.

⁵⁸⁵ اثره: اثر SK.

⁵⁸⁶ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 191 (Hadis 416). Burada bu hadisin İbnü'l-Mübarek'in *Fezâilü'l-Cihad*'ında geçtiği ve *hasen* olduğu belirtilmiştir.

⁵⁸⁷ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

⁵⁸⁸ buyurdu: aydur MK 1, TSMK’da yoktur.

⁵⁸⁹ baña: ben SK.

Bir haccuñ ardınca hacdan sevgülü

Ġazīye yardım kılan bahtı ulu⁵⁹⁰

الْحَدِيثُ السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ [SK 96^b] مَكْحُولٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَثُرَ⁵⁹¹ الْمُسْتَأْذِنُونَ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الْحَجِّ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "غَزْوَةٌ لِمَنْ قَدْ حَجَّ أَفْضَلُ مِنْ أَرْبَعِينَ حَجَّةً". وَفِي

رَوَايَةٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: "غَزْوَةٌ بَعْدَ حَجَّةِ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ حَجَّةٍ".⁵⁹²

Neşr

Mekhül'den mervîdür. Çün ġazādan istedi, ġazve-'i Tebük'da hac etmege. Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem⁵⁹³ buyurdi: Bir ġazā hac iden kimesneye kırk hacdan efďaldür ve bir rivāyetde Enes'den, bir ġazā farz olan hacdan soñra biñ nāfile hacdan efďaldür deyu Ĥabīb-i Ekrem buyurmuşdur.⁵⁹⁴

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Viridi Mekhül Faħr-ı 'Ālem'den⁵⁹⁵ haber

Kim Buħārī içre naqli mu'teber[TSMK 15^b]

Ol zamān kim ġazve idi kim Tebük

İzn almaġa geldi anda bir bölük

Hac kıлмаġa icāzet istedi

Farz hacdan soñra efďaldür didi

⁵⁹⁰ ulu: olur SK.

⁵⁹¹ كثرة: İÜ ve SK.

⁵⁹² Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 110 (Hadis 214). Burada bu hadisin *zayıf* olduğu belirtilmiştir.

⁵⁹³ şallāllāhu 'aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁵⁹⁴ deyu Ĥabīb-i Ekrem buyurmuşdur: İÜ, MK ve TSMK'da yoktur.

⁵⁹⁵ Faħr-ı 'Ālem'den: Ĥaġ Rasülü'nden İÜ.

Ya'nī kim kırk hacdan efdal bir ğazā[iÜ 10^b]

Fazl-ı Hakk'la kul⁵⁹⁶ olur ecre seza

Bir rivāyet daḥī Enes eyledi

Bir ğazā biñ hacdan efdaldür⁵⁹⁷ didi⁵⁹⁸ [SK 96M^a]

Niyetüñ kadrinedür ecr-i şevāb

Şer' içinde böyle gelmişdür hiṭāb

Pāk niyyet himmet-i 'ālī gerek

Hakk yolunda meşreb-i şāfī gerek

الْحَدِيثُ السَّابِعُ وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "أَفْضَلُ الْغَزَاةِ خَادِمُهُمْ، ثُمَّ الَّذِي يَأْتِيهِمْ بِالْأَخْبَارِ". وَفِي رِوَايَةٍ: "ثُمَّ رَاعِي دَوَابِّهِمْ، ثُمَّ مُؤَدِّئُهُمْ".⁶⁰⁰

Neşr

Ebi Hüreyre'den mervīdür. Rasūlullah şallāllāhu 'aleyhi ve sellem buyurdu: Ğazīlerüñ efdali hizmetkārlarıdır yine haber getüren kimesnelerdür.⁶⁰¹ Bir rivāyetde atların güden⁶⁰² ve⁶⁰³ yolda te'zīn iden. Ya'nī ğazīlerüñ şevābı hıdmetine göre olur.

⁵⁹⁶ kul: ol iÜ.

⁵⁹⁷ efdal: efdaldür MK 1.

⁵⁹⁸ SK nüshasında, 6. ve 7. beyit arasında birinci beyit tekrar edilmiştir.

⁵⁹⁹ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 195 (Hadis 433, 435). Burada bu hadisin *münker* olduğu belirtilmiştir.

⁶⁰⁰ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 195 (Hadis 433, 435). Burada bu hadisin *münker* olduğu belirtilmiştir.

⁶⁰¹ kimesnelerdür: kimesne SK, kimesnelerdür MK 1.

⁶⁰² güden: gören iÜ.

⁶⁰³ ve: yine SK, MK 1 ve TSMK.

Naẓm**[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]**

Ḥaḳ yolunda efḍali ġazîlerüñ

Ḥıdmetin artuḳ idendür anlaruñ⁶⁰⁴

Hem ‘adüvden yine irgören ḥaber

Ġazîlerde bu iki⁶⁰⁵ kes mu‘teber⁶⁰⁶

Bu ḥaberde faḥr-i dîn ‘âlimlerüñ⁶⁰⁷

Ḥaḳ yolunda efḍalî ġazîlerüñ

Ya‘nî ḥâdim yine atların gören⁶⁰⁸

Yine yolda anlara te’zîin iden

الْحَدِيثُ الثَّامِنُ [SK 96M^b] وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ عَمْرٍو⁶⁰⁹ بْنِ الْعَاصِ⁶¹⁰ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا⁶¹¹: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ غَازِيَةٍ أَوْ سَرِيَّةٍ تَغْزُو فَتَغْنَمُ⁶¹² وَتَسَلِّمُ إِلَّا كَانُوا قَدْ تَعَجَّلُوا بِئْتِي [TSMK 16^a] أُجْرِهِمْ، وَمَا مِنْ غَازِيَةٍ أَوْ

سَرِيَّةٍ تُحَقِّقُ وَتُصَابُ إِلَّا تَمَّ أُجْرُهُمْ".⁶¹³

Neşr

‘Amr⁶¹⁴ bin el-‘Āş’ dan mervîdür. Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem buyurdu:

Bir bölük yoḳdur ki fî-sebilillâh ġazâ ider ve ġanîmet bulup selâmetle gelür. İllâ anlaruñ iki

⁶⁰⁴ anlaruñ: anuñ İÜ.

⁶⁰⁵ iki: ikisi MK 1.

⁶⁰⁶ Bu beyit SK’da yoktur.

⁶⁰⁷ Bir ḥaberde dir faḥr-i ‘âlemlerüñ SK; faḥr-i dîn: faḥridür MK 1 ve TSMK.

⁶⁰⁸ gören: güden SK ve TSMK, yine atların gören: anların atun güden MK 1.

⁶⁰⁹ عمرو: عمر İÜ ve SK.

⁶¹⁰ عاص: العاص İÜ.

⁶¹¹ عنهما: doğrusu عنه.

⁶¹² تغنم: فتغنم MK 1 ve TSMK.

⁶¹³ Müslim, İmaret 153, 154; Ebu Davud, Cihad 12; Neş, Ciḥd 15; İbn Mace, Cihad 13. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 295 (Hadis 750).

hışşe şevābları dūnyāda ta‘cīl olundu.⁶¹⁵ Ve bir bölük yokdur ki ğanīmetsiz inhizām ile rücu‘ iderler.⁶¹⁶ İllā anlaruñ ecirleri temām virüldi ve ğazā şevābları kāmīl yazuldu. Zīrā kim māl-ı ğanīmet ğazā şevābına kemāliyle [İÜ 11^a] māni‘dür ve ğazāda bir ziyān işābet etmek ecr-i kāmīle ve kıbūle dāldür.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Ħak yolunda bir bölük⁶¹⁷ yok ğazīler

Kim ğanīmetle müselleme döneler⁶¹⁸

Böyle dedi mefħari⁶¹⁹ ‘alemlerüñ

İki baħş ecri virüldi anlaruñ⁶²⁰

Ger ziyānıyla ğanīmetsiz ire

Ol ğazāda ecr-i kāmīl Ħak vire

الْحَدِيثُ [SK 97^a] التَّاسِعُ وَالثَّلَاثُونَ: عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو⁶²¹: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بُعِثْتُ

بِالسَّيْفِ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ حَتَّى يُعْبَدَ اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَجُعِلَ رِزْقِي تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِي، وَجُعِلَ الدَّلَّةُ وَالصَّغَارُ عَلَى مَنْ

خَالَفَ أَمْرِي، وَمَنْ تَشَبَّهَ⁶²³ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ".⁶²⁴

⁶¹⁴ ‘Amr: ‘Ömer İÜ ve SK.

⁶¹⁵ olundu: verüldi İÜ.

⁶¹⁶ iderler: ideler SK, TSMK.

⁶¹⁷ bir bölük: SK’da yoktur.

⁶¹⁸ bu beyit İÜ’de: Ħak yolunda bir bölük ğazīlerüñ Kim ğanīmetle mükārīn selāmete anlaruñ şeklindedir.

⁶¹⁹ Böyle dedi mefħari: Buyurmuşdur rehberi İÜ.

⁶²⁰ anlaruñ: bunlaruñ İÜ.

⁶²¹ عن عبد الله بن عمرو: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

⁶²² تعالى: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

⁶²³ تشبه: تشبههم: TSMK.

⁶²⁴ Müsned-i Ahmed b. Hanbel II/50, 96. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 345 (Hadis 841).

Nesr

‘Abdullah bin ‘Ömer’den⁶²⁵ mervîdür: Rağıyallahu ‘anhü.⁶²⁶ Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem buyurdi: Ben kılıç ile gönderüldüm. Kıyâmet önünde Hâk celle ve ‘alâ tâ kim yalnız ma‘bûd ola anuñ şerîki yokdur. Mezellet ve horlık baña⁶²⁷ muhâlefet [TSMK 16^b] iden kimesne için kılundi, ya‘nî benim şer‘ime muhâlefet⁶²⁸ iden zelîl ve şağîr oldu. Ve Hâk Te‘âlâ benim rızkımı sünüm gölgesinde eyledi ki māl-ı gânimetdür, gayri peygambere hâlâl degül idi. Ve bir kimesne bir kavme kendüyi benzetse anlardan olur y‘ani ne tâ‘ifeye kişi kendin benzetse anlar ile haşr olur. Eger gâzîlere, eger şâlihlere, eger fâsıklara.

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Fahr-i ‘âlem kim hadîs içre didi

Hâk beni seyf-ile irsâl eyledi

Maşşerüñ [MK 21^b] önünce gönderdi [SK 97^b] beni

Da‘vet idem⁶²⁹ Hâk’a küfrüñ ehlini

Gelmişem Hâk’dan beşîrem hem nezîr

Vâhid ü ma‘bûd Hâkdur dest-gîr

Eyledi seyf-ile ihyâ şer‘imi

Kıldı rumhum gölgesinde rızkımı

Şer‘ime olsa muhâlif bir kişi

İki ‘âlemde mezelletdür işi

⁶²⁵ ‘Ömer: ‘Amr MK 1 ve TSMK.

⁶²⁶ rağıyallahu ‘anhü: SK, MK 1’de yoktur.

⁶²⁷ baña: benim emrime SK, benim MK 1 ve TSMK.

⁶²⁸ eden kimesne için kılundi ya‘nî benüm şer‘ime muhâlefet: TSMK’da yoktur.

⁶²⁹ idem: itdüm SK, MK 1 ve TSMK.

Dü cihānda ‘izzet⁶³⁰ isterseñ eger[İÜ 11b]

Şer‘olsun cānuña tīg u teber

Hem beşāret kıldı Faḥrū’l-enbiyā

Kim teşebbüh kılsa bize bī-riyā

Ehl-i şer‘imden olısar ‘āqıbet

Hem bulısar ümmetimle ‘āfiyet⁶³¹

Ḥaḫ virür taḥkīki taḫlīd eyle-gil

Himmetüñ şıdḫ-ile te’kīd eyle-gil⁶³²

Böyle demişdür Rasūl-i Kibriyā

Sevdügiyle kişi ḥaşr olur şehā

الْحَدِيثُ الْأَرْبَعِينَ⁶³³: عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ⁶³⁴ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ:

يَا رَسُولَ اللَّهِ، الرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِلْمَغْنَمِ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيُذَكَّرَ، وَالرَّجُلُ يُقَاتِلُ لِيَرَى مَكَانَهُ، فَمَنْ⁶³⁶ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ

اللَّهِ⁶³⁷ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ قَاتَلَ لِنُكُونِ كَلِمَةً لِلَّهِ هِيَ الْعُلْيَا فَهُوَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ".⁶³⁸

⁶³⁰ ‘izzet: gayret SK.

⁶³¹ Hem bulısar ümmetimle ‘āfiyet: Bu mısra SK’da yoktur.

⁶³² Bu beyit İÜ’de Ḥaḫ virür taḫlīde taḥkīk eylemek, Himmetüñ şıdḫ-ile te’kīd eylemek; SK’de Ḥaḫ virür taḫlīd taḥkīki taḫlīd eyle-gil, Himmetüñ şıdḫ-ile te’yid eyle-gil şeklindedir.

⁶³³ İÜ: الأربعة: الأربعة.

⁶³⁴ الأشعري: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁶³⁵ يقاتل للمغنم والرجل: SK’da yoktur.

⁶³⁶ فمن: MK 1’de yoktur.

⁶³⁷ رسول الله: MK 1’de yoktur.

⁶³⁸ Buhari, *Kitabu’l-İlim* 45, *Kitabu’l-Cihad* 15. Müslim, *Babu’l-İmare* 150-151. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü’l-Eşvak*, s. 428 (Hadis 999).

Nesr

Ebî Mūsā Eş‘arî‘den⁶³⁹ mervîdür. [TSMK 17^a] Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve selleme bir a‘râbî⁶⁴⁰ geldi, [SK 98^a] su‘âl etdi.⁶⁴¹ Bir er⁶⁴² küffâr ile muķâtele etse, ğanîmet ecl-içün yâ nâm-içün yâ şecâ‘ati⁶⁴³ izhâr için. Bunlaruñ Allah yolunda olanı⁶⁴⁴ ķangısıdır? Rasûlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem⁶⁴⁵ buyurdi: Şol kimse⁶⁴⁶ ki cenk ve muķâtele eyleye; kelime-i tevĥîd nûrı yüce olsun ve ğâlib ve źâhir, kelime-i küfr üzerine. Zîrâ kim⁶⁴⁷ ğâzileruñ maţlab-ı a‘lâsı ve maķşad-ı aķşâsı ĥasbeten lillâhi kelime-i tevĥîd nûrı sönmeyp a‘lâ⁶⁴⁸ için⁶⁴⁹ ve izhâr-içün Ĥaķ yolunda muķâtele iderler. Ya‘nî bu niyyetle ğazâ iden ol⁶⁵⁰ kimesne Ĥaķ yolundadır, ğâziler mertebesin bulur. Ĥasbeten lillâhi, ĥâliş niyyet ğâziye farzdur tâ kim ğazâ ve şehâdet şevâbın ve fazlın bula. Ğazâya çıķduķda kelime-i tevĥîdi icrâ için ve izhâr-ı dîn-i Ĥaķ⁶⁵¹ için ve ğayret-i Ĥaķ için çıķa. Diyâr-ı⁶⁵² küfri ğâret eyleye,⁶⁵³ mâlunı ve ehlünü esîr ve ķatl ide. Ğayreten lillâh ve ‘alellâh⁶⁵⁴ ve ķazıyye⁶⁵⁵ fillâh ve ‘b-tiĝâen [İÜ 12^a] li-vechillâhi Te‘âlâ ve li-merĥatihu.⁶⁵⁶

Nazm

[Fâilâtün Fâilâtün Fâilün]

Sıdķla sen niyyetüñ pāk eyle-gil

Ĥaķ yolunda vâruñı ĥâk eyle-gil

⁶³⁹ Mūsā Eş‘arî‘den: Sa‘îd‘den İÜ, Mūsâ‘dan SK ve TSMK.

⁶⁴⁰ bir a‘râbî: SK‘da yoktur.

⁶⁴¹ itdi: ayıtdı SK, MK 1 ve TSMK.

⁶⁴² er: âdem MK 1.

⁶⁴³ şecâ‘ati: şecâ‘atüni SK.

⁶⁴⁴ olanı: İÜ, SK ve TSMK‘da yoktur.

⁶⁴⁵ şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem: İÜ‘de yoktur.

⁶⁴⁶ kimse: kimesne SK, MK 1 ve TSMK.

⁶⁴⁷ kim: İÜ, MK 1‘de yoktur.

⁶⁴⁸ a‘lâ: i‘lâ MK 1.

⁶⁴⁹ için: SK‘da yoktur.

⁶⁵⁰ ol: İÜ‘de yoktur.

⁶⁵¹ dîn-i Ĥaķ: dîn İÜ.

⁶⁵² diyâr-ı: deryâ SK.

⁶⁵³ eyleye: idüp SK.

⁶⁵⁴ lillâh ve ‘alellâh: ‘alellâh: İÜ, SK ve TSMK.

⁶⁵⁵ ķazıyyen: ğadâben SK ve MK 1.

⁶⁵⁶ ve li-merĥatuhu: İÜ, MK 1 ve TSMK‘da yoktur.

Qıldı bir kes⁶⁵⁷ Hax Rasulünden sü'al[SK 98^b]

Hax yolunda qangi kes⁶⁵⁸ eyler qital

Magnem için kılisa ya mansıb için

Ya cihanda nam-ı nık kesb-içün⁶⁵⁹

Nur-ı 'alem rahmeten li'l-'alemın

Hax Habibi ya'ni Fahrü'l-mürselin

Gaziye bu niyyeti kıldı sebak [TSMK 17^b]

Yuce ola Hax için tevhid-i Hax

Niyyetün kıl gazi iseñ⁶⁶⁰ Hax için

Nami terk it bu deni dünya için

el-Babü's-Sani fi Hikayati'l-Cihad

Ya'ni ikinci bab risale-'i *'Imadü'l-Cihad* uñ hikayat-ı lañfidür ve rivayat-ı şerife⁶⁶¹ beyanındadır ki hikayeler⁶⁶² kırk hikayedür. İmam-ı Dimaşki Hazretlerinün *Kitabu Fezaili Cihad* ından⁶⁶³ intihab olındı.

⁶⁵⁷ kes: kişi SK.

⁶⁵⁸ qangi kes: qangısı SK.

⁶⁵⁹ bu mısra İÜ, MK 1 ve TSMK nüshalarında yoktur.

⁶⁶⁰ kıl gazi iseñ: qatl-i gaza ise SK.

⁶⁶¹ lañife ve rivayat-ı şerife: lañfidür ve ayat-ı şerifi İÜ, lañfidür ve dañi ayat-ı şerifi MK 1, lañfidür ve ayat-ı şerife.

⁶⁶² hikayeler: İÜ ve SK ve TSMK'da yoktur.

⁶⁶³ cihad'ında: cihad'ındur SK.

Der Medh-i Şiddîk-ı Ekber rağıyallahu ‘anh⁶⁶⁴

Şi‘ir⁶⁶⁵

Server-i aşhâb-ı⁶⁶⁶ Aħmed yâr-i ġâr

Hâzret-i Şiddîk-ı Ekber râz-dâr

Muştafâ’dan şoñra ümmet rehberi

Aña şâhip kıldı anı gird-ġâr

Cümle vârin yoluna şarf eyledi

Hıdmetinde şıdķla kıldı ġarâr

Da‘veti ol evvelâ kıldı ġabûl

Aña şiddîk u ‘atîķ oldu şî‘âr

Nûri görmez râfizi ġuffâşdur[SK 99^a]

Ol fazîlet külbeti⁶⁶⁷ ġurşîd-vâr

el-Hikâyetü’l-ülâ: Ān refîķ-i ġâr ve ġarîm-i esrâr ān yâr-i evvel ve imâm-ı efđal ān ġâtil-i zındîķ ve ġalîfet-i taġķîķ Ebî Bekr eş-Şiddîķ rağıyallahu ‘anh, ġilâfeti zamânında bir ġazâda Sâbit İbni Ķubeys⁶⁶⁸ rağıyallahu ‘anh şehîd oldu. Arġasında cübbesi vār idi.⁶⁶⁹

⁶⁶⁴ rağıyallahu ‘anh: İÜ, SK’da yoktur.

⁶⁶⁵ Şi‘ir: İÜ’de yoktur.

⁶⁶⁶ aşhâb-ı: SK’da yoktur.

⁶⁶⁷ külbeti: SK’da yoktur.

⁶⁶⁸ Sâbit İbni Ķubeys: Sâbit bin Ķays MK 1, Sâbit bin Ķubeys TSMK.

⁶⁶⁹ Hikâyenin bundan sonraki kısmı SK’de şu şekilde devam etmektedir: bir nefer ‘asker-i İslâm’dan üzerine uğrayup mübârek arġasından çekdi ol ġalde aşhâb-ı ‘ızâmdan bir merd-i Sâlih uyġuya varmış idi fi’l-ġâl Sâbit-i şehîd rüyâsına ġirdi ana ġiġâb itdi fûlan kes nâm-ile benüm cübbem alup fûlan yerde pinġân kıldı Ĥalid bin Velid’e benden varup selâm eyle ki ol zamânda ser-‘asker idi ve ana di-gil fûlân şaġış benüm cübbem alup ġizledi benüm vaşiyetim hevâya ġaml etmeyüp tefahġuş eylesün ve benüm Medîne-i Münevvere’de fûlâna deynüm vardur edâ kılsun ve ġulumı dahî âzâd kılung fi’l-ġâl aşhâbı ġâbdan uyanup seyfullâh Ĥalid bin Velid’e rağıyallahu [SK 99^b] ‘anh ġeldi ġaber kıldı Ĥalid fi’l-ġâl durup ol didüġi şaġışın menzîlini sordı ve cübbesin arayup buldı çün Ĥalid Medine’ye ġeldi es-Şiddîķ’a vaşiyetin ‘arż kıldı fi’l-ġâl Sıdķ-ı Ekber vaşiyetin icrâ

kılıp deynün edā kıldı ve kılun azād itdi zīrā kim şühedānun hayātı ve b'ade'l-mevt 'ıyş ü 'ışret itdügi naşş-ı Kır'an'la şābitdür ğāzī şehid olduğı saat hüsn-i niyete ve 'uluvv-ı himmete göre ħurilere vāşıl olup mesrūr ve merzūk olur ve kıyāmete degin zevk ve ıyşde olup ve 'arşda seyr-i sülūk kılır ki haber-i şaħiħde mervidür ve kıyāmet koparduğda şehidler kılıçların boynuna ħamāil kılıp kırk yıl evvel cennete gireler ve şehid olmayan ğāziler kıyāmet koparduğı gibi maşşer yerinde ħalka ħalka oturup ğazā ħikayetini birbirine nakl ideler kıyāmetin şiddetin ve ħavfın çekmeyeler haber-i meşhūrda mervidür

Nazm

Ĥaĥĥ [SK 100^a] yoluna şıdkla gel baş kadem
Ĥaĥĥ yolunda 'ayn-ı raħmetdür elem

Ġāfil olma kân-ı raħmetdür ğazā
Gel berü-gil bāb-ı cennetdür ğazā

Şiir

'İyd-i ekberdür demā-dem her demi ğāzilerün
Ravza-i rıqvan-ı Ĥaĥĥdur melcei ğāzilerün

Baş ü cāna baħmayup şarf eylediler vārın
'Aşĥ-ı Ĥaĥĥdur rāh-ı Ĥaĥĥda maħremi ğāzilerün

Gel nazār kııl şufiyā 'aşık geçersen ben daħi
Kendü kāmı Ĥaĥĥ yolunda maħremi ğāzilerün

Sāķi-i kevşer elinden nüş kıldılar şarāb
Bāde-i 'aşĥ-ı Ĥüdā cām u cemi ğāzilerün

Faħr-ı 'ālem şan'atun 'ālemde nüş-kār itdiler
Nuşret ü avn-ı Ĥüdādur hemdemi ğāzilerün

Der medħ-i 'Ömer Ĥazret-i Ömer rağıyallahu 'anh

Şi'r-i ma'delet-kân-ı vezir-i Muştafa
'Ömer-i Fāruĥ ol kân-ı şafā

Himmetinden fetħ olupdur Mışr u Şām
Şevketinden çekdi kaşerler cefā

Ümmetinden eylemiş Ĥaĥĥ ıştıfā
Muştafa'ya yār-ı şāni olmağā

Ĥaĥĥ anı Kır'an'da taşdıĥ eyledi
Tiğ-ı ğayret mefħar-i şıħāb-ı [SK 100^b] şafā

Rehber-i ümmet İmām-ı ma'delet
Fażlına güneş gibi yokdur ħafā

Ġāziler içinde maḳbūl ve meşhūr-ı libās idi. Ehl-i İslām'dan bir kimesne şühedā içinde gezerken görüp tama' kıldı. Ol şehīd-i pākiñ üzerinden soyıp aldı. Ol hinde 'asker-i İslām içinde bir merd-i şāfi dil⁶⁷⁰ uyḥuda [İÜ 12^b] iken nāgāh ol şehīd vaḳı'asına girüp ḥikāyet ve vaşıyyet kıldı. İsm-i [TSMK 18^a] resmiyle,⁶⁷¹ fūlan kimesne benim eynimden silāḥım aldı ey merd-i ġāzi, āgāh ol-gıl, ben saña vaşıyyet iderim, ḥazer eyle ġaflet idüp⁶⁷² bu rü'yadur ve⁶⁷³ 'ālem-i ḥayāldür dime. Benim vaşıyyetüm zāyi' idüp ki şüheda ehl-i ḥayātdur,⁶⁷⁴ sāir emvāte kıyās olunmaz. Anlaruñ umūr-ı 'āleme kemāl-i 'ıttıla'⁶⁷⁵ vardur ve ġazālarda cevalānı ve müşāhedede seyrānı [MK 1 22^a] ve 'ālem-i milk ü melekūtda deverānı mevhibe-i Ḥaḳḳ'dan anlaruñ bir heykel-i münif ve cism-i ḥayvāniden bir beden-i şerif ve ḥılḳatı⁶⁷⁶ laṭif yed-i ḳudret-i Feyyāz'dan giyürülmüş ki ḥālā anuñla ḳable'l-ḥaşr ilā yevmi'n-neşr muḡtenim olup cinān-ı 'ālāda tena'um ve 'arş-ı 'alā ḳanādilinde ḥavaşıl, tuḃūr-ı ḥazarda maḥmūl ve mükerrerem ihvān-ı ġuzāta müstebşer olup ferḥān ü ḥandān olurlar. Ve ḥālā benim ḥālūmden sual⁶⁷⁷ ve vaşıyyetimden ġaflet itme. Dünki gün meydān-ı merdānda fī-sebilillāh cevalānda vaḳtā kim şehīd olup melekūt-i 'ālem-i şehādetden şühedā zümresine irişdüm. Gördüm eynimde cübbem yoḳ. Ġazabla meslūb olmuş. Zirā kim her şehīd, şehīd olduḡı silāḥile ve cerāḥatiyle ḥaşr olur. Aḳan ḳanı bŷy-ı misk-i cināndan atıyab ve meşāme-i ehl-i ḥaşre a'lā ve eḥab ola. Her silāḥına ve aḥvāline şehīdūñ şu'ūr-ı tāmı vardur. İmdi benim cübbem [TSMK 18^b] 'asker-i İslām içinde fūlan⁶⁷⁸ kimesne nāmıyle diyüp aldı ve fūlan maḥalde defn etdi.⁶⁷⁹ Atları durduḡı yerde üzerine bir ḳazan ḳoyup [İÜ 13^a] ḳazan üzerine⁶⁸⁰

⁶⁷⁰ şāfi dil: şāf-dil: İÜ ve SK.

⁶⁷¹ ism-i resmiyle: ism ve resmiyle MK 1.

⁶⁷² ġaflet idüp: ve ġaflet eyleme MK 1.

⁶⁷³ ve: İÜ'de yoktur.

⁶⁷⁴ ki şehid ehl-i ḥayātdur: ihmal itme şüheda ehli ḥayāttadur MK 1, ki şehid ehl-i ḥayātdur İÜ.

⁶⁷⁵ 'ıttıla': 'ıttıla'ları MK 1.

⁶⁷⁶ ḥılḳatı: ḥıl'at MK 1 ve TSMK.

⁶⁷⁷ sual: TSMK'da yoktur.

⁶⁷⁸ fūlan: fūlan nām: MK 1 ve SK.

⁶⁷⁹ etdi: eyledi MK 1.

⁶⁸⁰ üzerine: üstüne MK 1 ve TSMK.

eyerleri⁶⁸¹ kodı. Serdār-ı ‘asker-i dīn ve seyf-i şer-‘i mübīn olan Hālid ibni Velīd⁶⁸², e benden selām ir-gör. Varup alsun, cübbe idünsün ve Medīne-i Münevvere’ye Hālife-i Rasūl-i Ekrem şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem huzūruna varduqda selāmım teblīg ve vaşıyyetüm tenfīz itmege himmet etsün. Ve benim deynüm fülāna ve fülāna⁶⁸³ edā etsün ve fülān gulāmım āzād olsun ve hāzer idüp benim vaşıyyetüm rüyāya ve ahlāma kıyās etmesün.⁶⁸⁴ Şehīdlerūñ aḥkāmı ehl-i ḥayat gibi olup⁶⁸⁵ öyle⁶⁸⁶ icrā etsün. Fi’l-ḥāl bu rüyā’-ı şāliha’ı⁶⁸⁷ gören merd-i şāliḥ uyḥudan uyanub Hālid-i seyfullāh ve ‘alemdār-ı Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem huzūruna gelüp kışsa’-ı rüyāyı beyān itdi.⁶⁸⁸ Hālid bi-tereddüd ve tevaḥḫuf ol şahsuñ menziline varup⁶⁸⁹ didügi maḥalde cübbe’i bulup aldı. Vaşf olunduğı aḥvāl-ile. Vaḳtā kim gāzādan rücu’ kılıp Hāzret-i Şiddīk-ı Ekber huzūruna geldi. Aḥvālī bir bir beyān eyledi. İmām-ı Rehber Şiddīk-ı Ekber ber-mücib-i vaşıyyet-i şehīd-i sa‘īd ḳulların āzād idüp cemī‘ duyūnun edā idüp⁶⁹⁰ temāmı tenfīzī vaşıyyet eyledi.⁶⁹¹ Ve şühedā [TSMK 19^a] vaşıyyetūñ ba‘de’l-mevt tenfīz iden evvelā Şiddīk Ekber’dür. Sābit bin Ḳays, şahābī raḥmetu’l-lahi ‘aleyh⁶⁹² vaşıyyeti ba‘de’l-mevt icrā olındı. Evvelā İslām’dan aña maḥşuş şeref oldı ve Şiddīk-ı Ekber emr itdi ki şehīdlerūñ duyūnı herkes ḳudretine göre edā idüp ta‘cīl ide te’ḥīr eylemeye.⁶⁹³ Zīra kim ḥaber-i şahīḥde mervidür. Şehīdlerūñ⁶⁹⁴ cemī‘ zūnūbı maḡfīret olunur, illā deyni yarlığanmaz. Şol deyn ki edāya ḳudreti var idi, ḳarż-ı ḥasen deyu almış idi. ‘Özr ü tekāsül idüp [İÜ 13^b] edā etmedi. Ammā şol deyn ki edāya ḥayatında ḳudret olmaya. Ol deyn ḥaḳḳında Ḥaḳ celle ve ‘alā anı şahībinden edā ide. Ḥaber-i Nebevīde

⁶⁸¹ eyerleri: eyerlerin MK 1 ve TSMK.

⁶⁸² Hālid ibni Velīd: Hālid bin Velīd MK 1 ve TSMK.

⁶⁸³ ve fülāna: İÜ’de yoktur.

⁶⁸⁴ etmesün: etmeyüp MK 1 ve TSMK.

⁶⁸⁵ olup: bilüp TSMK.

⁶⁸⁶ olup öyle: İÜ’de yoktur.

⁶⁸⁷ rüyā’-ı şāliha’ı: rüyāyı şālihayı MK 1.

⁶⁸⁸ itdi: eyledi MK 1.

⁶⁸⁹ ve tevaḥḫuf ol şahsuñ menziline varup: MK’da yok, tevaḥḫuf etmeyüp ol şahsuñ menziline varup İÜ.

⁶⁹⁰ idüp: etdi İÜ ve TSMK.

⁶⁹¹ temāmı tenfīzī vaşıyyet eyledi: İÜ’de ve TSMK’da yoktur.

⁶⁹² raḥmetu’l-lahi ‘aleyh: raḥmetu’l-lah, MK 1’de ise yoktur.

⁶⁹³ eylemeye: olmaya MK 1.

⁶⁹⁴ şehīdlerūñ: şehīdūñ MK 1 ve TSMK.

sābitdür. Bu hikāye Burhān-ı Kātī ‘ İmām-ı Cevzi Hāzretleri⁶⁹⁵ Ebī Zeyd Mālik hikāyetin *Fezā’il-i Cihād*’ında irād etmiş. ‘Abdurrahmān Endelüsī ki Nāşır Billāh derler anıñ zamānında bir ‘azīm inhizām vākı⁶⁹⁶’ oldu. ‘Asker-i İslām’ dan kırk biñ fāris ve yigirmi biñ rācil şınup eṭrāfa perişān oldu. Ebī Zeyd Mālik⁶⁹⁷ ‘ulemā-i kirāmdan idi. Hikāyet-i ‘asker içinde bir yaña firar idüp gündüz maḥfi gice āşikāre olup⁶⁹⁸ giderdi. Nāgāh bir şahrāya düşdüm, gīce idi. Nāgāh bir ‘azīm ‘asker göründü. Kōnmuş. Atları baĝlu, ateşleri yanar, her yañada Kūr’ān okunur. El-ḥamdülillāh deyü ‘askerden yaña yürüdüm. Bir ḥaymeye [TSMK 19^b] teveccüh kıldum.⁶⁹⁹ Bir tāze cuvān sūre-i Beni İsrā’il okur. Sūñūsüne atı baĝlu. Aña selām virdüm, ‘aleyk aldı.⁷⁰⁰ Sen münhezim olan ‘askerden⁷⁰¹ misin deyü su’āl itdi.⁷⁰² Ne’am didüm. İstirāḥat eyle, otur. Tāze üzüm ve ıssı⁷⁰³ etmek ve ṭatlu şu getürdi. Dünyāda mişli yok. Beni ḥayret aldı. Uyḥu teklif etdi.⁷⁰⁴ Başum dizine aldı, uyḥuya⁷⁰⁵ vardum. Yarın ḍaḥve zamānında güneşiñ ḥarāretinden uyandum. Dört yaña baĝdum, hiç kimesne görmedüm, illā başum altında bir ayak kemüĝi buldum. Şehid-imiş. Fi’l-ḥāl durdum, gitdüm, yine gice oldu. Nāgāh ardumdan [MK 22^b] bir leşker gelür gördüm,⁷⁰⁶ üzerime gelen. Selām virdi, geçdi envā’ zıkr ile. Leşkerüñ işinde bir kimesne gelür girü ḳalmış,⁷⁰⁷ atı a’rec. Baña irişdi, selām virdi. Aña su’āl kıldum: Bunlar kimdür? Cevāb [İÜ 14^a] itdi:⁷⁰⁸ Bunlar şehidlerdür,⁷⁰⁹ kendü ehli ziyāretünden gelürler.⁷¹⁰ Aña sordum: Senüñ atuñ niçün aḳsadı. Didi ki: İki altun at behāsından borcum bāķi ḳaldı. Kūdretim var iken edā etmedüm. Fi’l-ḥāl

⁶⁹⁵ Hāzretleri: MK 1’de yoktur.

⁶⁹⁶ vākı’: MK 1’de yoktur.

⁶⁹⁷ Mālik: Mālik İÜ.

⁶⁹⁸ olup: İÜ ve TSMK’da yoktur.

⁶⁹⁹ kıldum: itdüm MK 1.

⁷⁰⁰ aldı: İÜ’de yoktur.

⁷⁰¹ ‘askerden: leşker MK 1.

⁷⁰² itdi: ayıtdı MK 1.

⁷⁰³ ıssı: sıcak MK 1.

⁷⁰⁴ uyḥu teklif itdi: uyḥuya teklif etdi İÜ, TSMK ve SK.

⁷⁰⁵ uyḥuya: uyḥuya MK 1.

⁷⁰⁶ gelür gördüm: gördüm gelür MK 1.

⁷⁰⁷ gelür girü ḳalmış: girü ḳalmış gelür MK 1 ve TSMK.

⁷⁰⁸ itdi: ayıtdı MK 1.

⁷⁰⁹ şehidlerdür: şühedālardür MK 1 ve TSMK.

⁷¹⁰ ehlini ziyāretinden gelürler: ziyāret-i ehl-i beyitlerinden gelürler MK 1.

hâtırıma huṭūr etdi. Eger şıhhatle dār-ı İslām'a çıksam seniñ deyninin edā iderdim. Hemān atı uçdı gitdi, 'askere irişdi, girü döndi. Beni atı arduna aldı, yürüdi. Ḥoros āvāzın işitdüm, şubḥa qarīb. Meğer kim şehr-i Mağrib diyārında irdim. Beni alduğı [TSMK 20^a] maḥalden on menzil yol⁷¹¹ idi. Beni şehir⁷¹² kenārına indürdi. Şehre girdügiñde⁷¹³ Muḥammed bin Yahya ḥānesin suāl eyle. Benim 'avratım Fāṭıma adlu. Aña selām kıl ve di-gil: Fülān tağda bir desti içinde beş yüz altun vardur.⁷¹⁴ İki altun at behāsın ödesün. Fi'l-ḥāl şehre girdüm, anuñ⁷¹⁵ ḥānesin su'āl itdüm, ḳapusın ḳaḳdum, ḥātunı taşra çıḳdı. Selāmun iblağ itdüm.⁷¹⁶ 'Aleyk aldı. Te'accüb etdi.⁷¹⁷ Ol şāliḥā ḥātun⁷¹⁸ didi ki: Bir niçe yıldır ol benim zevcim şehid olmuşdur.⁷¹⁹ Zevc-i şālih idi. Baña on dāne altun⁷²⁰ çıkarup viridi. Seferiñe mu'āvenet olsun, didi. Bu ḳışşadan ḥişşe şühedānuñ⁷²¹ ḥaḳıḳat ḥayātına delālet ider ve seyr-i sülükuna ve deynüñ lüzüm-ı edāsına. Ḥaḳḳ-ı Feyyāz'dan, kemāl-i 'ayn-ı 'ināyetinden rütbe-'i şehadet recā olunur. Vallahu'l-muvaffaḳü'l-Feyyāz ve'n-Nāşirü'l-Fettāḥ.

el-Ḥikāyetü's-şāniyetü⁷²² min '*İmādi'l-Cihād*. İkinci hikāye '*İmād-ı Cihād*'dan, Emirü'l-mü'minīn Ḥazret-i 'Ömer raḳıyallahu 'anhdan⁷²³ mervidür.

⁷¹¹ yol: İÜ ve TSMK'da yoktur.

⁷¹² şehir: şehriñ MK 1.

⁷¹³ girdügiñde: girdükde MK 1.

⁷¹⁴ vardur: var MK 1.

⁷¹⁵ anuñ: İÜ'de yoktur.

⁷¹⁶ itdüm: eyledüm MK 1.

⁷¹⁷ te'accüb itdi: MK 1'de yoktur.

⁷¹⁸ ol şāliḥā ḥātun: ol ḥātun şāliḥā idi MK 1.

⁷¹⁹ olmuşdur: İÜ ve TSMK'da yoktur.

⁷²⁰ altun: İÜ ve TSMK'da yoktur.

⁷²¹ şühedānuñ: şehidlerinüñ İÜ.

⁷²² SK nüshasında ikinci hikāye şöyledir: [SK 100^b]

An vezir-i Ḥazret-i Risālet
Kān-ı fütüh-ı 'adālet

Nür-ı dide-i ehl-i sünnet
Seyf-i ḡayret ü nuşret

Der Medh-i ‘Ömer rağıyallahu anh

Ĥazret-i Farūk emirü’l-mü’minin

Seyf-i ‘ibret mefhar-i şıhab-ı güzın

Şi‘ir

‘İzz ü te’yid oldı İslām’ı anuñ

Fātih-i emşār-ı ĥatm-ı erba‘ın

Ĥıldı carı Nil-i Mışrı nāmesi⁷²⁴

‘Abdullāh bin Mübārek [İÜ 14^b] rivāyet [TSMK 20^b] eyledi. Ba‘zı ekābir-i şāhābeden, rağıyallahu ‘anhüm⁷²⁵ mervīdür buyurmuşdur ki Ĥazret-i emirü’l-mü’minin ‘Ömer rağıyallahu ‘anh ĥuzurunda ĥāzır⁷²⁶ idim. Bir yaña ‘asker-i İslām-ile Nu‘man bin Mağribi’i irsāl etmiş idi. Beşāretle bir kimesne geldi. Ĥazreti ‘Ömer rağıyallahu ‘anh ‘askerden su‘āl eyledi.⁷²⁷

‘Ömerü’l-Farūk rađıyallahu ‘anh bir gün Ĥabīb-i ‘izzetün ve şems-i faziletün meclis-i cān-baĥtında hilāl-i muĥtebes gibi beşāret-i envār-ı cemālinden mültemis idi. Nāgāh bezm-i cihān-ārāya yani şohbet-i Rasūl-i Ĥüdā’ya bir kimse gelüp ĥaber virdi ki fūlan kimesne vefāt itdi. Ĥazreti Risālet’i namazına da‘vet itdi. Ĥazret-i ‘Ömer bin Ĥaĥṭāb ayıtdı: Yā Ĥabīballah! Ol vefāt eden kimesne fāsıķ ve fācır idi. Cenāzesine ĥāzır olman. Zīrā kim ṭariķ-i şer‘de seyf-i ĥayret itdi. Ol gelen kimesne Ĥazreti Risālete ve kân-ı rahmete ĥiṭāb itdi ki: Yā Rasūlallah! Fūlan gice sen ‘asker-i İslāmı ĥıfz iderken ol bile idi, Aşhāb-ıla ĥırāsetde [SK 101^a] ol rahmeten li’l-‘ālemīn yanī şefīu’l-müznibīn fi’lĥāl yerinden durdı. Namazın ĥıldı ve ĥabrine degin cenāzesine tābi‘ oldu. Definden sonra mübārek eliyle üç kez ṭoprak alup şaçdı ve buyurdu: Nās senūñ üzerine şetirle senā ve şehadet iderler. Senūñ üzerine ĥayr-ile senā iderem. Yine Ĥazret-i ‘Ömer ĥiṭāb itdi: Yā rahmeten li’l-‘ālemīn ve yā şefī ‘a’l-müznibīn! Bu ne ĥalet-i ‘uzma ve beşāret-i kübradır? Ve yine Ĥazreti Risālet buyurdu: Yā İbni Ĥaĥṭāb من سبيل الله وجبت له الجنة يا جاهد في سبيل الله وجبت له الجنة anıñ-çün cennet vācibdür.

Nazm

Ĥoş beşāret ĥıldı ol ĥayrū’l-‘ibād

Ümmetinden her kim eylerse cihād

Anıñ-çün didi vācib cenneti

‘Aşıķ isen fevt ĥılma fırsatı

⁷²³ rağıyallahu ‘anhdan: İÜ’de ve TSMK’da yoktur.

⁷²⁴ Buradaki nazım ve şiir kısmı İÜ’de yoktur.

⁷²⁵ rağıyallahu ‘anhüm: MK’de yok

⁷²⁶ ĥāzır: İÜ’de yoktur.

⁷²⁷ eyledi: ayıtdı MK 1, etdi TSMK.

Gelen kimesne didi: Yā Emīre'l-mü'minīn! Fülān kimesne ve fülān isimle şehīd ve niçe kimesneler daḥī, ben anları bilmezem. Ḥazreti 'Ömer raḍıyallahu 'anh⁷²⁸ buyurdu: Ḥaḳ Te'ālā⁷²⁹ anları bilür. Baḥr-ı raḥmete ve maḳām-ı ḳurbete, şehādete vuşlat-ıla vāsıl⁷³⁰ oldılar. Ol gelen şaḥābī didi: Bir kimesne gördüm, yalnız bir 'askere ḥamle ḳılup nefsini şatdı. Nice ḥaḳ ḥaḳḳında zu'm itdiler. Bu bābda nefsini tehlikeye ilkā ḳıldı. Ḥazreti 'Ömer raḍıyallahu 'anh ayıtdı:⁷³¹ Ḥāşa! Bunu diyenler kızb itdi. Bu ol gāzīdür ki āḥireti dünyā ile şatun aldı. Nitekim Ḥaḳ celle ve 'alā ḥaḳḳında buyurdu:^{732 733} إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ Ya'nī taḥḳīḳ Ḥaḳ Te'ālā mü'minlerden malların ve cānların şatun aldı. Taḥḳīḳ⁷³⁴ anlar için cennet vardır.⁷³⁵ İmām-ı Dımaşḳī *Fezāi'l-i Cihād* ında ḥikāyet etdi. Ḥazreti Risaletiñ 'alemdarı Eyyüb-i Enşārī Ḥazretleri bir kez İslāmbol'a 'asker-i İslām-ile gāzā ḳıldı. 'Asker-i küffār bī-ḥadd ü bī-ḳıyas idi.⁷³⁶ [TSMK 21a] Arḳaların ḥisār divārına virüp bir kimesne yalnız düşmāna ḥamle ḳıldı. Ba'zı kimesneler te'accüb idüp⁷³⁷ kendü nefsin tehlikeye bıraḳtı. Eyyüb-i Enşārī, serverler serdārı bu sözü⁷³⁸ işidüp ḥiṭāb-ı müsteṭāb ḳıldı:⁷³⁹ Ya ma'sher-i enşār diyü. Bu āyet-i kerīme bizüm ḥaḳḳımuza nāzil oldı. Vaḳtā kim Ḥaḳ celle [İÜ 15^a] ve 'alā⁷⁴⁰ Rasūl-i ekremine ve Ḥabīb-i efḍaline nuşret idüp dīn-i İslām'ı gālib ve zāḥir ḳıldı. Biz bir bölük zümre-i enşārdan söyleşdik. Şimden-girü emvālimizi ve baḡ-ı rā'atımızı ıslāḥ idelüm, ehl-i 'ıyālimizle iḳāmet idüp zaḥmet-i sefer-i cihāddan istiraḥat idelüm. 'Allāmu'l-guyüb ve settāru'l-'uyüb ḥavātır-ı ḳulūba nazar ḳılup

⁷²⁸ raḍıyallahu 'anh: MK'da yoktur.

⁷²⁹ Ḥaḳ Te'ālā: İÜ'de yoktur.

⁷³⁰ vāsıl: İÜ'de yoktur.

⁷³¹ raḍıyallahu 'anh: MK 1'de yok, ayıtdı: İÜ'de ve TSMK'da yoktur.

⁷³² buyurdu: İÜ ve MK 1'de yoktur.

⁷³³ Allah, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır. (et-Tevbe 9/111).

⁷³⁴ taḥḳīḳ: MK 1'de yoktur.

⁷³⁵ vardır: virdi MK 1, TSMK'da yoktur.

⁷³⁶ bī-ḳıyas idi: bī-ḳıyas MK 1 ve TSMK.

⁷³⁷ te'accüb idüp: ne 'aceb MK 1 ve TSMK.

⁷³⁸ serverler serdārı bu sözü: serverler serdārı İÜ ve TSMK, serverlerden bu sözleri MK 1.

⁷³⁹ ḳıldı: İÜ'de ve TSMK'da yoktur.

⁷⁴⁰ Ḥaḳ celle ve 'alā: Ḥaḳ Te'ālā celle ve 'alā MK 1.

bu āyet-i kerīme’i [MK 1 23^a] inzāl kıldı.⁷⁴¹⁷⁴² وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَآتَوْا مَا مَلَكَتْ أَيْدِيهِمْ كَتَابَتُهُمْ وَسَبَّحُوا اللَّهَ خَائِفِينَ أُولَئِكَ هُمْ الصَّالِحُونَ Ya‘nī Allah yolunda malñızı infāk eyleñ ve nefslerññüzi tehlikeye ilķā kılmanñ. Fī-sebīlillāh infākı terk tehlikedür. Hāzret-i İmām-ı ‘Alī kerremallahu vecchēdan⁷⁴³ müttefeķun ‘aleyh hādīşinde mervīdür. Bir kimesne ğazā yoluna bir aķça infāk eylese,⁷⁴⁴ her⁷⁴⁵ aķçasına yidiyüz aķça şevāb yazılır ammā kendü nefsiyle ğazāda infāk kılan ķuluna⁷⁴⁶ yidiyüz biñ ḥasene yazılır. Ve bir rivāyetde mal ü nefisle ğazāya ķıķan her dirhemine yidiyüz ķat her ķatı yetmiş biñ dirheme yazılır. *Kitāb-ı Delā’il-i Nebevī*’de Ebī Hureyre’den rađıyallahu⁷⁴⁷ ‘anh mervīdür. Mi‘rāc gicesinde Hāzret-i [TSMK 21^b] Risālet bir řā’ife’i ümmet iķinde her dem añup ögerdi. Her bār añsalar fi’l-ḥāl ḥācetī ‘avdet iderdi. Cebrā’il’e su’āl idüp didi: Bunlar ğāzilerdür, her şevābları yidiyüz ķat ‘adedince virilür. Kezālik fī-sebīlillāh her ‘amel-i şālih nafaķa şevābı gibi yazılır.

Der Medḥ-i ‘Oşman rağıyallahu anh⁷⁴⁸

Nazm

Cāmi‘ü’l-Kur’an imāmü’l-aşfiyā

Mefḥarü’l-aşḥāb zeynü’l-evliyā

Baña ‘Oşmān’dur cinān iķre refīķ

Dir hādīş iķinde⁷⁴⁹ Faḥrū’l-enbiyā

⁷⁴¹ kıldı: eyledi MK 1.

⁷⁴² Allah yolunda harcama yapın; kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın (el-Bakara 2/195).

⁷⁴³ kerremallahu vecchē: İÜ’de yok; raḥmetullah TSMK.

⁷⁴⁴ eylese: kılsa MK 1 ve TSMK.

⁷⁴⁵ her: İÜ’de yoktur.

⁷⁴⁶ kılan ķuluna: ķuluna İÜ; kılan MK 1 ve TSMK.

⁷⁴⁷ rağıyallahu: MK 1’de ve TSMK’da yoktur.

⁷⁴⁸ SK nüshasında bu kısımda önce şīir sonra nazım kısmına yer verilmiştir.

⁷⁴⁹ iķinde: iķre SK.

Utanur bir⁷⁵⁰ daḥi pes⁷⁵¹ andan melek⁷⁵²

Gün gibi faẓlı virür anıñ z̄iya⁷⁵³

Yār-ı şālīşdür şehīd-i rāz-ı dil⁷⁵⁴

Ya'nī z̄i'n-nūreyn erkān-ı⁷⁵⁵ ḥayā

Qıdve-i hāfız-ı⁷⁵⁶ dīn-i Aḥmedi⁷⁵⁷

Maḥrem-i yār-ı Rasūl-i Kibriyā

Şi'ir⁷⁵⁸

Dār-ı İslām'ı münevver kıldı envār-ı ğazā[IÜ 15^b]

'Ālemi kılmış mu'aṭṭar büy-ı gülzār-ı ğazā

Nuṭqa gelse zerreler⁷⁵⁹ şerḥ eylemez faẓlın anuñ

Defter-i evrāka şıgmaz faẓl-ı güftār-ı ğazā

Ehlini Ḥaḫ taḥkīk u tafḍīl eyledi

Faẓl-ıla 'izzetde olsun yā Rāb erbāb-ı ğazā

Himmet-i merdān-ile menşūr ola a'lām-ı dīn

Dā'imā meftūḥ ola dünyāda esfār-ı ğazā

⁷⁵⁰ ber: didi SK.

⁷⁵¹ pes: SK ve TSMK'da yoktur.

⁷⁵² Utanur bir daḥi pes andan melek: Bu mısra İÜ'de yoktur.

⁷⁵³ virür anıñ z̄iya: vire renk-i z̄iya SK.

⁷⁵⁴ rāz-ı dil: rāz-ı rāz SK, Yār-ı şālīşdür şehīd-i rāz-ı dil: Bu mısra İÜ'de yoktur.

⁷⁵⁵ erkān-ı: el kār-ı SK.

⁷⁵⁶ hāfız: huffāz SK.

⁷⁵⁷ Qıdve-i hāfız-ı dīn-i Aḥmedi: Bu mısra İÜ'de yoktur.

⁷⁵⁸ Şi'ir: İÜ'de yoktur.

⁷⁵⁹ zerreler: zerre İÜ.

Fahr-ı ‘ālem şan‘atum didi derd-i dünyāda

Haşre dek gāzilere meydādadur dār-ı gāzā⁷⁶⁰

el-Hikāyetü’s-Sāliḥe: ‘An şehīd-i Ramazān, ‘an cāmi‘u’l-Ḳur‘ān, nūr-ı dīde-‘i ehl-i imān, ‘Osmān bin ‘Affān raḍıyallahu ‘anh Medīne-’i Münevvere’de minber-i⁷⁶¹ Muştafa’da huṭbesinde hiṭāb-ı müsteṭāb-ile ma‘şer-i aşhāb-ı şafāya [SK 102^a] hiṭāb⁷⁶² iderdi. Yā ehl-i Medine, niçün ḥazzınız ve naşibiñüz gāzādan almazsınız? Görmez misiz, sizüñ ihvānuñuz ehl-i⁷⁶³ Şam u ‘Irāk’dan,⁷⁶⁴ [TSMK 22^a] fī-sebīlillāh mufaḍḍal ve muḡtenem oldılar. Allah ḥaḳḳ-ıçün⁷⁶⁵ sizüñ bir günüñüz biñ gündən ḥayırludur. Kimse⁷⁶⁶ anı evinde şāyim ve ḳāyim olup ‘amel etse ki ifṭār etmeyüp ṭā‘atden münfek olmaya. Ve ḥadıṣ-i meşhūrda andan mervīdür. Fī-sebīlillāh bir gün gāzāda olmaḳ menāzilden menzil-i aḥarda⁷⁶⁷ biñ gün olmadan ḥayırludur.

Nazm

Ümmetine didi ol ḥayrū’l-beşer

Ḥaḳ yolunda ḳıla bir gāzī sefer

Ġayri yerde ṭā‘atinden biñ günüñ

Bir günü efḍal olupdur gāzīñüñ

Şi‘ir

Ḥaḳ yolunda bezl ider māl ü dil ü cān gāzīler

Ḳarşu dergāh-ı Ḥudā’ya dutdı meydān gāzīler

⁷⁶⁰ Şiir başlığı ile verilen bu gazel SK’da yoktur.

⁷⁶¹ minber-i: ḳabr-i SK.

⁷⁶² hiṭāb: İÜ ve SK’da yoktur.

⁷⁶³ ehl-i: İÜ’de yoktur.

⁷⁶⁴ ‘Irāk’dan: ‘Irāk’dur SK.

⁷⁶⁵ MK 1, TSMK ve SK’nde diyu ilavesi vardır..

⁷⁶⁶ kimse: kimesne SK.

⁷⁶⁷ aḥarda: aḥretde İÜ.

Vāruni⁷⁶⁸ şarf eyleyüp maqbūl-ı Hāzret oldılar

Bāş u cān rāh-ı Hudā'da kıldı qurbān ġāziler

İrdiler 'iys-ı⁷⁶⁹ vişāle virdiler cānāne cān

Hāq yolunda 'aşk-ile sekrān ü hayrān⁷⁷⁰ ġāziler

Birligi 'aşkına Hāq'ın⁷⁷¹ ġayret-i tevḥid ile

'Aşq-ıla rāh-ı Hudā'da [İÜ 16^a] aqıdur qān ġāziler

Kuḥl-i cāndur Ḥubbiyā⁷⁷² ḥāk-i⁷⁷³ rehi ġāzilerün⁷⁷⁴

Buldılar Hāq'ın dan 'aṭā bi-ḥadd u pāyān ġāziler

Der Medḥ-i Ḥatem-i Ḥilafet İmam-ı⁷⁷⁵ 'Alī raḍıyallahu 'anhü

Ḥatem-i sırr-ı ḥilāfet bāb-ı 'irfāndur 'Alī

Çeşme-i baḥr-ı velāyet 'ayn u⁷⁷⁶ a'yāndur 'Alī

Lā fetā illā 'Alī lā seyfe illā Zülfiḳār

Merkez-i ehl-i şecā'at şir-i yezdāndur 'Alī

Mazḥar-ı cümle 'acāyib mecma-'ı esrār-ı Hāq

Kevkeb-i bürc-i hidāyet nūr-ı bürhāndur 'Alī⁷⁷⁷ [TSMK 22^b]

⁷⁶⁸ Varunı: Varlığın SK.

⁷⁶⁹ 'iys-ı: 'iyd-i SK.

⁷⁷⁰ ḥayrān: ḥazān SK.

⁷⁷¹ 'aşkına Hāq'ın: Hāq'ın 'aşkına SK.

⁷⁷² Ḥubbiyā: Ḥabībā İÜ.

⁷⁷³ Ḥubbiyā ḥāki: SK.

⁷⁷⁴ ġāzilerün: 'aşıklarun MK 1.

⁷⁷⁵ Ḥatem-i Ḥilafet İmam-ı: İÜ, MK ve TSMK'da yoktur.

⁷⁷⁶ 'ayn u: 'add-ı İÜ.

⁷⁷⁷ bu beyit SK'da yoktur.

Ente minnī yā ‘Alī didi aña hayrū’l-verā

Mazhar-ı ‘ayn-ı ‘ināyet saķi-’i cāndur ‘Alī

Haydar-ı kerrār-ı şıdķdur ol seķāvet ma‘deni⁷⁷⁸

Server-i ehl-i Őecā‘at merd-i meydāndur ‘Alī

el-Ĥikāyetü’r-Rābi‘atu: [MK 1 23^b] ‘An bāb-ı ‘ilm-i Muĥammedī, muĥāṭāb-ı⁷⁷⁹

ĥiṭāb-ı Aĥmedī, ente minnī yā ‘Alī vaŝi-i veli-i vefiy-yi haydar-ı saĥi-yi kerrār, ŝaĥib-i Döldül-i Zülfiķār-ı⁷⁸⁰ nād-ı⁷⁸¹ ‘Alıyyen mazharu’l-‘acāyib, esedü’l-lahü’l-gālib⁷⁸² bin Ebī Ṭalib rağıyallahu ‘anh bu rivāyet-i Őerife *Kitāb-ı⁷⁸³ Őifa’i’s-Şudūr*’dan mervīdür. Ya‘nī ol seyf-i Ĥaķ ve veliyy-i muṭlaķ buyurdı: Fī-sebilillāh bir ĝāzinün ĥamāyil-i seyf altında ŝalātı [SK 102^b] kılıĥsız namaz kılan⁷⁸⁴ ĝāzinün namazı⁷⁸⁵ üzerine yetmiŝ ķat mufađđaldur. Ve bir rivāyetde yediyüz mertebe mufađđaldur.⁷⁸⁶ Ve Seyfullāh-ı ĝālib-i ĥiṭāb-ı müsteṭāb’ında⁷⁸⁷ buyurdı: Ben Ĥazreti Risālet-penāhdan iŝitdüm. Buyurdı: Ĥaķ celle ve ‘alā kılıĥ baĝlar. Fī-sebilillāh ĝāzinün kılıĥ ile melā’ike-’i muķarrebine faĥr eyler. Y‘ani⁷⁸⁸ faziletlerin i‘lām ider ve melā’ikeler⁷⁸⁹ her ĝāzinün üzerine ŝenā iderler ve anın~iĥün istiĝfār iderler. Mādāmki ĥamāyil-i seyf boynunda ola. Ve serĥad beķler. Ğāzilere sünnetdür, ĥamāyil-i seyf ekŝer evķātde gerdeninden ayru olmaya.⁷⁹⁰ Zira kim seyf ĥızb-i Őerif ve ĥırz-ı laṭifdür.

⁷⁷⁸ Haydar-ı Ĥaķdur seķāvet ma‘deni: İÜ ve TSMK; Haydar-ı Ĥaķdur seķāvet ma‘deni hem bāb-ı ‘ilm MK 1.

⁷⁷⁹ muĥāṭāb-ı: İÜ’de yoktur.

⁷⁸⁰ saĥi-yi kerrār ŝaĥib-i Döldül-i Zülfiķār-ı: saĥi-yi eger erbāb-ı dilden Zülfiķār-ı İÜ.

⁷⁸¹ nād-ı: nār-ı İÜ ve SK.

⁷⁸² esedü’l-lahü’l-gālib: esedü’l-lah İÜ, SK ve TSMK.

⁷⁸³ Kitāb-ı: SK’da yoktur.

⁷⁸⁴ kılıĥsız namaz kılan: bir ĝāzinün kılıcun namazı kılan SK.

⁷⁸⁵ ĝāzinün namazı: ĝāzi İÜ ve SK.

⁷⁸⁶ ve bir rivāyetde yediyüz mertebe mufađđaldur: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁷⁸⁷ ĝālib-i ĥiṭāb-ı müsteṭāb’ında: ĝālib-i müsteṭāb’ında MK 1.

⁷⁸⁸ y‘ani: İÜ’de yoktur.

⁷⁸⁹ melā’ikeler: melā’ike-i kirām SK.

⁷⁹⁰ ayru olmaya: ayrılmaya SK ve MK 1.

Şi'ir

Çadr-ı ā'lā'ya iriŝdi⁷⁹¹ himmeti ğāzīlerüñ

Tabl-ı kudretten uruldı nevbeti ğāzīlerüñ

Sāki-'i Kevşer elinden içdiler cām-ı şarāb

Haşr olunca meşhedinde⁷⁹² [İÜ 16^b] 'işreti ğāzīlerün~ [TSMK 23^a]

Tā'ati Hağ içre şūfi şarf iderse 'ömrini

Hağ yolunda bezl-i cāndur tā'ati ğāzīlerüñ

'İyd-i [SK 130^b] ekber her günü her gicesi Çadr ü Berāt

Çün şīr-i⁷⁹³ merdān-ı 'Alī'dür kıdveti ğāzīlerüñ

Zülfikār-ı Haydar-ı kerrār Hağğı Hubbiyā⁷⁹⁴

Milket-i ālemde efdāl devleti ğāzīlerün

el-Hikāyetü'l-Hāmisetü: An şāhib-i hayr-i enām ve nāşır-ı dīn-i İslām Zübeyr bin 'Avvām rağıyallahu 'anh Mekke-i Müşerreffe fethinde seyf-i ğayreti boynuna hamāyil kılup küffār katl⁷⁹⁵ iderken nāğāh gönlüne vesvese-'i şeytāndan bir nefha iriŝdi. Ya'nī Hazreti Risālet ve Habīb-i Hazret-i 'İzzet⁷⁹⁶ şehīd oldı. Fi'l-hāl ol seyf-i ğayret tığ-ı berrānı çeküp küffārı taraf taraf esed-i ğayūr gibi şağ kıldı.⁷⁹⁷ Hazreti Risālet Mekke kırbünde bir yüce yerde durup ğāzīlere taşsīn ve kıtāle taħrıđ iderdi. Mā leke yā Zübeyr! Yā'nī⁷⁹⁸ yā Zübeyr⁷⁹⁹

⁷⁹¹ irişdi: İÜ'de yoktur.

⁷⁹² meşhedinde: meşhedinde olur SK.

⁷⁹³ şīr-i: şehri SK, şehī MK 1.

⁷⁹⁴ Hubbiyā: Habībā İÜ.

⁷⁹⁵ küffār katl: kıtāl iderken SK, MK 1 ve TSMK.

⁷⁹⁶ Habīb-i Hazret-i 'İzzet: Habīb-i Hazret İÜ, MK 1 ve TSMK.

⁷⁹⁷ kıldı: eyledi MK 1.

⁷⁹⁸ yā'nī: MK 1'de yoktur.

saña n'oldu deyü hıṭāb itdi. Huzūr-ı şerīfine ve maḥḍar-ı münīfine da'vet idüp⁸⁰⁰ aña ve seyfine du'a kıldı. Aña su'al itdi:⁸⁰¹ Neylerdün? Didi. Va'llāhi deyü ḳasem itdi. Vadi-'i Mekke'den ḳan aḳıdup anlardan [SK 104^a] bir kimesne⁸⁰² ḳurtarmazdum,⁸⁰³ illā ḳatlı iderdüm. Hāzreti Risālet tebessüm itdi ve ridāsını indirüb aña giyürdi. Fi'l-hāl Cebrā'il⁸⁰⁴ 'aleyhi's-selām Cenāb-ı Hāzret'ten nāzil oldı. [TSMK 23^b] Hāzret-i Risālete didi: Hāḳ Te'ālā selām itdi ve saña buyurdı ki benden Zübeyr'e selām eyle ve aña beşāret kııl. Tahḳīḳ Hāḳ Te'ālā ḳıyāmete degin fi-sebīlillāh ḳılıç ḥavāle iden ğāzīlerün şevābın virdi. Hāzret-i Risāletün ba'sinden ḥaşre dek anlarun şevāblarından daḥi⁸⁰⁵ nāḳış olmayup zīrā kim tarīḳ-i İslām'da fi-sebīlillāh Zübeyr ḳılıç çeküp evvel ḳan dökdi ve Hāzret-i Risālet Bedr Ğāzāsında 'Ukkāşe'nün [İÜ 17^a] ḳılıcı şandukda aña bir ağaç pāresin şundi. Fi'l-hāl deprenüp bir şemşīr-i berrān ve tiĝ-i şārim oldı. 'Ukkāşe anuñla muḳātele kıldı. Ehl-i İslām ğālib oldı. Andan soñra 'Ukkāşe sāyir ğazālarda anuñla muḳātele etdi ve aña 'avn deyü ād komuş idi.⁸⁰⁶ Ehl-i riddet ğazāsında [SK 104^b] şehīd oldı. Rıḍvānillāhi 'aleyhim ecma'in. Ve Zübeyr Hendeḳ ğazāsında bir kāfiri ṭolĝasından eyerine degin çaldı, iki pāre kıldı. Zīrā kim⁸⁰⁷ Zübeyr'ün ve 'Ukkāşe'nün ḳılıçları ḥaḳḳında du'āsı maḳbūl olmuşdur Hāzret-i Risāletün şallāllāhu 'aleyhi ve sellem.

Şi'ir-i Der Beyān-ı Seyf⁸⁰⁸

Hāḳ yolunda ğāzīnün bürhānı tiĝ

Şoñ deminde derdinün dermān-ı tiĝ

⁷⁹⁹ yā Zübeyr: İÜ, SK ve MK 1'de yoktur.

⁸⁰⁰ idüp: irüp SK.

⁸⁰¹ itdi: ayıtdı MK 1.

⁸⁰² kimesne: kimse SK.

⁸⁰³ ḳurtarmazdım: ḳomazdım SK, kurtardım MK 1.

⁸⁰⁴ Cebrā'il: Cibrīl SK.

⁸⁰⁵ daḥi: SK'da yoktur.

⁸⁰⁶ aña avn deyü ād komuş idi: aña ād 'avn itmişdi İÜ, SK ve TSMK.

⁸⁰⁷ zīrā kim: İÜ'de yoktur.

⁸⁰⁸ Şi'ir-i Der Beyān-ı Seyf: Naẓm SK.

Hak Rasülü seyfle geldim didi
Cennetün miftāhı hem dermānı tīg

Gölgesinde didi seyfüñ cenneti
Ravza-i firdevs ider meydān-ı tīg⁸⁰⁹

Dā'imā meftūh ola bāb-ı⁸¹⁰ ğaza
Haşre dek server⁸¹¹ ola merdān-ı tīg

[TSMK 24^a] Feth olur ebvāb-ı rahmet 'āleme
Haqq-içün kıla kaçan cevelānı tīg

'Arsa-'i 'ālemde kılsun gün gibi
Hān-ı Selīm devrinde hoş devrān-ı tīg

Tāb-ı maşrıqdan⁸¹²du-cihān rüşen ola
[MK 1 24^a] Berr ü bahre eylesün seyrānı tīg

el-Hikāyetü's-Şādisetü: An nāşır-ı dīn-i İslām, mübeyyinü's-şerāyi'i [SK 105^a] ve'l-aḥkām, 'Abdullāh bin Selām raḍıyallahu 'anh rivāyet idüp buyurdi: Ya'nī biz bir bölük yārān-ı şafādan ve aşḥāb-ı Muştafa'dan şalavātüllāhi 'aleyhi ve selāmu⁸¹³ müzākere idüşdük. Aḥbāb-ı vefā ya'nī şıḥāb-ı Muştafa şallāllāhu 'aleyhi ve sellem⁸¹⁴ didüler ki⁸¹⁵ eger ma'lūmumuz olaydı, 'indellāh a'mālün kangısı efdaldür, emvālimizi ve nefslerimizi fi-

⁸⁰⁹Ravza-i firdevs ider meydān-ı tīg: Bu beyit İÜ'de, MK 1'de ve TSMK'da yoktur.

⁸¹⁰bāb-ı: erbāb-ı İÜ.

⁸¹¹server: mesrur SK.

⁸¹²Tāb-ı maşrıqdan: Bāb-ı şevkinden SK, Tāb-ı şevkinden MK 1.

⁸¹³şalavātüllāhi 'aliyhi ve selāmu: şalavātüllāhi 'aleyh MK 1 ve TSMK.

⁸¹⁴şallāllāhu 'aleyhi ve sellem: SK ve MK 1'de yoktur.

⁸¹⁵didüler ki: didi SK, didiler MK 1 ve TSMK.

sebīlillāh bezl iderdük. Fi'l-hāl emīn-i tenzīl ya'nī Hāzret-i Cibrīl⁸¹⁶ 'aleyhi's-selām 'ilm-i beşāret-ile ya'nī Furqāndan āyetle nāzil oldı. Ol Hāzret-i Risalet, Hābīb-i Hāzret-i 'İzzet aşhāb-ı şafāya ve aḥbāb-ı vefāya tilāvet kıldı: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَهُمْ بُنْيَانٌ

⁸¹⁷ مَرْصُوصٌ [İÜ 17^b] Ya'nī taḥkīk Allah Te'ālā 'azze ve celle sever anları; kendü yolında mukātele ideler. Şāf şāf oldukları ḥalde güya kim anlar bünyānun merşüşdur.⁸¹⁸ Ya'nī birbirine muttaşıldur.⁸¹⁹ Ve muḥkem binādur ki ḥarcası⁸²⁰ ve gedügi olmiya. Bu āyet-i kerīmede işāret-i 'uzmā [SK 105^b] ve beşāret-i kübrā vardur, ya'nī gāzīler müttefik ve müttehid oldukları ḥalde Hāḳ Te'ālā muḥabbetine mazḥar düşer.⁸²¹ [TSMK 24^b] Ve maḥabbetullāha mazḥar olanlar fevz ve nuşret ve 'avn ü 'ināyete lāyık olurlar.⁸²² Zīrā kim gāzā şerāyuḥundandır. İttifaḳ ve ittiḥād zāhir ve bātında ki mūcib-i nuşret ve sebeb-i ḳuvvedür ve ihtilāf ü nizā' gāzā yüzünde inhizām⁸²³ ve 'adem-i nuşrete sebebdür ki nitelim Hāḳ Te'ālā⁸²⁴ bu āyet-i kerīmede⁸²⁵ beyān kıldı:⁸²⁶ ⁸²⁷ وَلَا تَنَارَعُوا فَنفَسَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ Ya'nī siz⁸²⁸ gāzā yüzünde münāza'a etmeñ ki bī-aḳdām ve bī-cür'et olursız, daḥī sizün riḥuñız⁸²⁹ gider, ya'nī nuşret yelī size irişmez. Feşşāl lisān-ı 'Arab'da muḥannete dirler. Ne'uzu billāh ihtilāf kāfirler şan'atıdır.⁸³⁰ Hāḳ Te'ālā buyurur:⁸³¹ Kendü Rasūlüne ⁸³² يَا نَبِيَّاتُ كُلِّ قَوْمٍ لِيُحِبُّوا قَوْمَهُمْ كَمَا يُحِبُّونَ قَوْمَهُمْ وَكَمَا يُحِبُّونَ قَوْمَهُمْ

⁸¹⁶ Hāzret-i Cibrīl: Cibrīl SK.

⁸¹⁷ Bilin ki Allah kendi yolunda sağlam örölmüş bir dubar gibi kenetlenmiş saflar halinde çarpışanları sever (es-Saff 61/4).

⁸¹⁸ merşüşdur: merşüş MK 1 ve TSMK.

⁸¹⁹ muttaşıldur: muttaşıl MK 1 ve TSMK.

⁸²⁰ Hārcası: fercesi SK, MK 1 ve TSMK.

⁸²¹ düşer: düşerler SK, düşe MK 1.

⁸²² olurlar: olur MK 1 ve TSMK.

⁸²³ inhizām: inhizāmına SK ve MK 1, inhizāma TSMK.

⁸²⁴ Hāḳ Te'ālā: İÜ'de yoktur.

⁸²⁵ āyet-i kerīmede: āyet-i kerīmeden SK, MK 1 ve TSMK.

⁸²⁶ kerīmede beyān kıldı: kerīmeden beyān kıldı İÜ.

⁸²⁷ ... birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırsınız (el-Enfal 8/46).

⁸²⁸ siz: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁸²⁹ riḥuñız: yelüñüz SK, MK 1 ve TSMK.

⁸³⁰ şan'atıdır: şıfatudır SK.

⁸³¹ buyurur: İÜ'de yoktur.

⁸³² ... Sen onları birlik içinde sanırsın, oysa kalbleri dağınıktır... (el-Haşr 59/14).

siz⁸³³ kāfirleri mecmu‘ anlarsın. Halbuki anlarıñ gönülleri⁸³⁴ muhtelifdür. İmdī ġāzī ġazā⁸³⁵ yüzünde ittifāk ve ittihād üzre ola,⁸³⁶ tā kim min ‘indillāh manşūr u muzaffer olup maḥbūb-ı [SK 106^a] Ḥaḳ ola.

Şi‘ir⁸³⁷

‘İyd-i ekberdir demā-dem her demī ġāzīlerüñ
Ravḍa-’i rıḍvān-ı Ḥaḳḳ’dur ‘ālemi ġāzīlerüñ

Bāş ü cāne kılmayup şarf eylediler vārunı
‘Aşḳ-ı Ḥaḳda rāh-ı Ḥaḳḳ’dur maḥremī ġāzīlerüñ

Gel ġazā kııl şūfiyā ‘aşık geçersin sen dāḥī
Kendü ḳanı Ḥaḳ yolında merhemi ġāzīlerüñ [TSMK 25^a]

Saḳi-’i kevşer elinden nūş kıldılar [İÜ 18^a] şarāb
Bāde-i ‘aşḳ-ı Ḥudā cām-ü cemī ġāzīlerüñ

Faḥr-ı ‘ālem şan‘atın ‘ālemde ḥuş-kār etdiler
Ḥazret-i ‘avn-ı Ḥudādır hem-demi ġāzīlerüñ

el-Ḥikāyetü’s-Sābi‘atü: Ol necm-i hidāye ve ‘ilm-i ‘ināye Ḥazret-i Ebī Ümāme⁸³⁸

raḳıyallahu ‘anh buyurdı ki bir kez Ḥazret-i Ḥabīb-i ‘izzetle şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem⁸³⁹ bir bölük aşḫāb-ı şafā ile fī-sebīlillāh ġazāda iken aşḫāb-ı kirāmdan bir kimesne bir ġāra uğradı.

⁸³³ siz: İÜ ve MK 1’de yoktur.

⁸³⁴ anlarıñ gönülleri: SK’da yoktur.

⁸³⁵ ġazā: ġazāya MK 1.

⁸³⁶ üzre ola: olmak lazımdır SK.

⁸³⁷ Şiir adı adı ile verilen bu gazel SK’da yoktur.

⁸³⁸ Ümāme: İmām SK.

⁸³⁹ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

İçinde bir hoş çeşme gördi.⁸⁴⁰ Fi'l-ḥāl ḥaṭurından geçdi ki ḥalkdan 'uzlet idüp ve dünyādan ferāgat ide ve eṭrafında kūt-ı lā-yemūt miḳdārı bakla ve sebze⁸⁴¹ eküp ḳanā'at ide. Ḥazreti Risālet maḥḍarına gelüp 'arz-ı ḥāl itdi ve icāzet istedi ki anda muḳīm ola. Şāḥib-i seyf-i nuşret ya'nī Ḥazreti Risālet ḥıṭāb-ı müsteṭāb kıluḫ buyurdi: Ben dīn-i Yehūdiyette⁸⁴² ve Naşrāniyetle⁸⁴³ ya'nī ruhbāniyetle meb'ūs olmadum.⁸⁴⁴ Belki ben dīn-i Ḥanīfiyetle ve semḥat-ile⁸⁴⁵ ya'nī ṭarīḳ-i pāk-ile ve suhūlet-ile⁸⁴⁶ ve bir rivāyetde ve seyfle ve cihād ile meb'ūs oldum ve ḡazā benim şan'atımdur didi. Ve benüm rızkum kılıcum ḳabzasındadır didi. Ve ümmetimüñ rızkı atları arḳasında ve sūñüleri demrenlerindedür, [SK 106^b] didi. Ve evvel Allah ḥaḳḳı-çün ki benüm nefsum anuñ dest-i [TSMK 25^b] ḳudretindedür sizüñ şabaḥdan zevāle yā zevālden aḥşāma dek⁸⁴⁷ Ḥaḳ yolunda olmañuz dünyādan ve dünyā içinde olandan ḥayırludur ve sizüñ daḥī fi-sebilillāḥ şaf içinde bir maḳāmuñuz ḥalvetde ve 'uzletde altmış yıllık namazıñuzdan 'indellāḥ efdaldur. Ve Şāḥih-i Buḥārī'de ḥadıṣ-i meşḥūrda [MK 1 24^b] mervīdür: ⁸⁴⁸مقام الرجل الصف فضل عند الله من عبادة الرجل ستين سنة

Nazm

[18^b] Dir ḥadıṣ içinde Faḥrū'l-mürselīn

Nūr-ı 'ālem raḥmeten li'l-'ālemīn

Ḥaḳ yolunda şaf içre bir yılıñ⁸⁴⁹

Ṭā'ātinden efdal ol altmış yılıñ

⁸⁴⁰ bir hoş çeşme gördi: MK 1'de yoktur.

⁸⁴¹ ve sebze: vire SK.

⁸⁴² dīn-i Yehūdiyette: Yehūdi dīniyle SK.

⁸⁴³ Naşrāniyetle: Naşrāniyle SK.

⁸⁴⁴ ya'nī ruhbāniyetle meb'ūs olmadım: meb'ūs olmadım ya'nī ruhbāniyetle MK 1.

⁸⁴⁵ ben dīn-i Ḥanīfiyetle ve semḥatıyetle: dīn-i Ḥanīfiyye ile semḥ-ile SK.

⁸⁴⁶ suhūletle: suhuvvetle SK.

⁸⁴⁷ şabaḥdan zevāle yā zevālden aḥşāma dek: şabaḥdan zevāle dek yā zevālden aḥşāma deḡin SK, dek: deḡin MK 1.

⁸⁴⁸ Bu hadis Sahih-i Buḥārī'de tespit edilememiştir. Sünen-i Darimi, Kitabu Cihad , Bab 7, hadis nr. 2396.

⁸⁴⁹ şaf içre bir yılıñ: şafa içre bir yerüñ SK, şaf şaf içre bir yerüñ MK 1, şaf içre bir yerüñ TSMK.

Şi'ir⁸⁵⁰

Dār-ı İslām'ı münevver kıldı envār-ı ğazā

‘Ālemi kılmış mu‘aţtar büy-ı gülzār-ı ğazā

Nuţka gelse zerreler eyleyemez fazlın anuñ⁸⁵¹

Defter-i evrāka şıġmaz fazl-ı güftār-ı ğazā⁸⁵²

Ehlini Qur‘ān’da Hāk tahkik u tafdil eyledi

Fazlıyla ‘izzetde olsun yā Rab ebrār-ı ğazā⁸⁵³

Himmet-i merdān-ile menşūr ola [SK 107^a] a‘lām-ı dīn⁸⁵⁴

Dāima meftūh ola dünyāda esfār-ı ğazā⁸⁵⁵

Fahr-ı ‘ālem şan‘atum didi ğazādur dünyede⁸⁵⁶

Haşre deġ ġazālere meydāndadur⁸⁵⁷ dār-ı ğazā

el-Hikāyetü’s-Sāminetü: An İbn-i ‘ammi Muştafa ve sened-i aşhāb-ı şafa an imāmi’l-müfessirīn ve bürhāni’l-muḥakkiķīn an fahr-i nās⁸⁵⁸ ya‘nī İbn-i ‘Abbās rağıyallahu ‘anhümā buyurdu: Bir gün aşhāb-ı şafa ve aḥbāb-ı vefā meclisde⁸⁵⁹ ol bedr-i münire ya‘nī Rasūl-i beşire muntazır oturlardı. Nāġah ol şems-i fazīlet, [TSMK 26^a] ya‘nī Hāzreti Risālet

⁸⁵⁰ Şi'ir: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁸⁵¹ Nuţka gelse zerreler eyleyemez fazlın anuñ: Lütfun ile zerreler şerḥ eyleyemez fazlın anuñ SK, Nuţka gelse zerreler hem eyleyemez fazlın anuñ MK 1, Nuţka gelse zerreler eyleyemez fazlın anuñ TSMK.

⁸⁵² güftār-ı ğazā: küffār-ı ğazā SK.

⁸⁵³ Fazlıyla ‘izzetde olsun yā Rab ebrār-ı ğazā: Bu beyit sadece SK’de vardır.

⁸⁵⁴ a‘lām-ı dīn: a‘lāl-ı dīn SK.

⁸⁵⁵ esfār-ı ğazā: eş‘ār-ı ğazā İÜ, MK 1 ve TSMK.

⁸⁵⁶ Metinde dünyāda şeklinde yazılmıştır ama burada vezin gereġi dünyede okunmuştur.

⁸⁵⁷ meydāndadur: meydāndur SK.

⁸⁵⁸ Fahr-i nās: mefḥar-i nās SK, MK 1 ve TSMK.

⁸⁵⁹ meclisde: meclisinde SK.

ķamer-i řal‘at gibi řulū‘ ķıldı. Nūcūm-ı hidāyet ya‘ni⁸⁶⁰ ařhāb-ı řafāya⁸⁶¹ teveccūh idūp ĥıřāb ķıldı. Ben size ĥaber vireyim mi? Buyurđı. Nāsuñ ‘indellāh ĥayırlusundan. Anlar, belī Yā Rasūlallah! Didiler: Nāsuñ ĥayırlusu řol kimesnedūr didi. Fī-sebīlillāh at bařın⁸⁶² dutar tā öliceķ yāĥūd ķatlı olıcaķ.

Nazm⁸⁶³

Ĝāfil olma cānlara cāndur ġazā

Kār-ı merdān derde dermandur ġazā [SK 107^b]

Ĥaķ yolunda niyyetūñ pāk eyle-gil

‘Ařķla vāruñ yola ĥāķ eyle-gil

şi‘ir⁸⁶⁴

Ćūn ġazādur Fahr-ı ‘ālem řan‘atı

şan‘atına eyle dilden raġbetī

‘İřret-i dūnyāya raġbet eyleme

Ĥaķ yolunda furřatuñ fevt eyleme

Naķřına dil baġlamaz dānā olan

Dil virūr mihrine nā-bīnā olan

[İÜ 19^a] el-Ĥikāyetü’t-Tāsi‘atü: Ān İmām-ı evvāb-ı nāřık-ı řıđķ u řavāb ‘Ömer bin el-Ĥařřāb⁸⁶⁵ rağıyallahu ‘anh⁸⁶⁶ buyurđı. Eyyāmdan bir ġün Ĥabīb-i Ĥařret-i⁸⁶⁷ bezm-i

⁸⁶⁰ ya‘ni: MK 1’de yoktur.

⁸⁶¹ ařhāb-ı řafāya: ařhāb-ı bi-evfāya SK.

⁸⁶² at başın: eřyasuñ SK.

⁸⁶³ Nazm: şi‘ir İÜ.

⁸⁶⁴ şi‘ir: buradaki şi‘ir ibaresi yalnız SK’de vardır.

⁸⁶⁵ el-Ĥařřāb: Ĥařřāb İÜ, ‘Abdullāh bin ‘Ömer el-Ĥařřāb MK 1.

cihān arasında kāyim idim. Nāgāh bir kimesne meclis-i şerīfine tekāddüm idüp sü'āl kıldı, didi: Yā Rasūlallah! 'indellāh halkuñ hayırlusı kimdür, enbiyādan ve eşfiyādan soñra.⁸⁶⁸ Ol biñ beşāret Hāzret-i Risālet hiṭāb-ı müstetāb ile cevāb-ı cān-baḥş⁸⁶⁹ kıldı: Enbiyādan ve eşfiyādan soñra efḍal fi-sebīlillāh mücāhiddür. Nefs-ile ve māl-ile tā kim aña da'veti Hāḳ ire, [TSMK 26^b] ya'nī ecel irince.⁸⁷⁰ Ḥalbūkim⁸⁷¹ at arḳasında yaḥūd yuların [SK 108^a] dutmadan münfek olmaya, ğazā yüzünde 'ömür geçüre.

Nazm

Enbiyādan soñra ol ḥayrū'l-'ibād

Didi efḍaldür yine ehl-i cihād

Vārunı Hāḳḳ'un yolunda bezl ide

Āḥiret yoluna tā kim nakl ide⁸⁷²

Terk kılmaya Rasūliñ şan'atın

Cān-ile şarf ide anuñ raġbetin⁸⁷³

Şi'ir

Hāḳ yolunda bezl ider māl ü dil ü cān ğazīler

Ḳarşudan rāh-ı Ḥudā'ya dutdı meydān ğazīler⁸⁷⁴

⁸⁶⁶ raḳıyallahu 'anh: raḳıyallahu 'anhumā MK 1.

⁸⁶⁷ Hāzret: Hāzretüñ MK 1 ve TSMK.

⁸⁶⁸ enbiyādan ve eşfiyādan soñra: enbiyādan soñra İÜ, SK.

⁸⁶⁹ cān-baḥş: cihān-baḥş SK.

⁸⁷⁰ irince: irişe MK 1.

⁸⁷¹ ḥalbūkim: ḥalbūki SK.

⁸⁷² Vārunı Hāḳḳ'un yolunda bezl ide// Āḥiret yoluna tā kim nakl ide: Bu beyit SK'da yoktur.

⁸⁷³ Cān-ile şarf ide aña raġbetin SK ve MK 1.

⁸⁷⁴ Ḳarşu dergāh-ı Ḥudā'ya dutdı meydān ğazīler SK, Ḳarşu dergāh-ı Ḥudā'ya dutdı ḳurbān ğazīler MK 1.

Vārūni şarf eyleyüp maqbūl-ı Hāzret oldılar⁸⁷⁵

Bāş u cān rāh-ı Hudā'da kıldı qurbān gāzīler

İrdiler 'iyy u vişāle virdiler cānāne cān

Hāq yolunda 'aşk-ıla⁸⁷⁶ sekrān u hayrān gāzīler

Birligi 'aşkına Hāq'ıñ gayreti tevḥīd ile

'Aşkla rāh-ı Hudā'da aqıdur qān gāzīler⁸⁷⁷

Kuḥl-i cāndur Ḥubbiyā⁸⁷⁸ ḥāki rehī gāzīlerüñ

Buldılar Hāq'ıñ dan 'aṭāy'ı ḥadd ü payān gāzīler⁸⁷⁹

el-Ḥikāyetü'l-'Aşiretü: An imām-ı muḥakkıq ve an şehīd-i muṭlaq, an veliyy-i Hāq, nūr-ı dīde-i ehl-i sünen,⁸⁸⁰ Hāzret-i İmām-ı Ḥāsen raḍıyallahu 'anh rivāyet kılmışdur ki⁸⁸¹ Hāzret-i 'ahd-i [İÜ 19^b] Nebevīden⁸⁸² bir kimesne var idi. Māl-i keşire mālīk idi. Bir gün meclis-i Rasūlullah şallāllāhu 'aleyhi ve selleme⁸⁸³ gelüp didi:⁸⁸⁴ Yā Rasūlallah! Beni⁸⁸⁵ bir 'amele delālet eyle ki ol 'amel ile⁸⁸⁶ gāzīler şevābın [SK 108^b] bulam. Faḥr-ı 'ālem ḥiṭāb-ı müsteṭāb kıldı ki seniñ ne miqdār maluñ vardır? Ol kimesne didi:⁸⁸⁷ Altı biñ dinārum vardır.

⁸⁷⁵ Varlığın şarf eyleyüp maqbūl-ı ḥāzret oldı gāzīler SK.

⁸⁷⁶ 'aşk-ıla: SK'da yoktur.

⁸⁷⁷ bu beyit SK'da yoktur.

⁸⁷⁸ Ḥubbiyā: Ḥābibā İÜ.

⁸⁷⁹ bu beyit SK'da yoktur.

⁸⁸⁰ sünen: sünnet SK.

⁸⁸¹ kılmışdur ki: kıılır ki SK; kılmışdu ki MK 1.

⁸⁸² Nebevīden: Nübüvvetden SK.

⁸⁸³ şallāllāhu 'aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

⁸⁸⁴ didi: ayıtdı MK 1.

⁸⁸⁵ beni: İÜ'de yok; bana SK.

⁸⁸⁶ 'amel ile: 'amele İÜ.

⁸⁸⁷ didi: ayıtdı MK 1.

Ḥazreti Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem⁸⁸⁸ cevāb virdi: Eger sen cemi‘ mālūñi [MK 1 25^a] Allah t̄a‘atinde taşadduḡ itseñ, Allah yolunda ġāzīlerūñ ayağı na‘līnuñ⁸⁸⁹ bağı⁸⁹⁰ üzerine ḡonan ġubār ḡadarına⁸⁹¹ irişmezsün didi. Yine anuñ ardınca bir er⁸⁹² daḡi sü’āl ḡıldı:⁸⁹³ Yā Rasūlallah! Baña ḡaber vir bir ‘amel-ile ki⁸⁹⁴ anuñla ġāzīler şevābın bulam. Aña daḡi ḡiḡāb-ı musteḡāb ile⁸⁹⁵ cevāb virdi: Eger sen giceñ ḡāyim ve ġünüñ şāyim olsañ fi-sebīlillāh ġāzīlerūñ⁸⁹⁶ bir uyḡusı ḡadarına irişmezsün didi.

Nazm

Ḥaḡ ‘azīm ecrile ta‘zīm eyledi

Ġāzī-’i Ḳur’an’da tekrīm eyledi

Ḳadr-ile ḡıldı mufaḡḡal t̄a‘atin

Va‘de ḡıldı maḡfiretle raḡmetin

Şi‘ir

Sāḡi-‘i Kevşer elinden içdiler cām-ı şarāb

Ḥaşr olunca meşhedinde ‘ışreti ġāzīlerūñ⁸⁹⁷

T̄a‘ati Ḥaḡ içre şūfī şarf iderse ‘ömrini

Ḥaḡ yolunda bezl-i cāndur t̄a‘ati ġāzīlerūñ

⁸⁸⁸ Ḥazret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: Ḥazret-i Risālet İÜ ve SK; Ḥazret-i şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1.

⁸⁸⁹ na‘līnuñ: SK’da yoktur.

⁸⁹⁰ bağı: İÜ ve SK’da yoktur.

⁸⁹¹ ġubār ḡadarına: ġubārın ḡadarına SK.

⁸⁹² er: ādem MK 1.

⁸⁹³ ḡıldı: eyledi MK 1.

⁸⁹⁴ ki eki sadece MK 1’de var.

⁸⁹⁵ aña daḡi ḡiḡāb-ı musteḡāb ile: ḡiḡāb-ı eyledi SK.

⁸⁹⁶ ġāzīlerūñ: ġāzīnūñ SK.

⁸⁹⁷ Sāḡi-‘i Kevşer elinden içdiler cām-ı şarāb// Ḥaşr olunca meşhedinde ‘ışreti ġāzīlerūñ: Bu beyit SK’da yoktur.

‘İyd-i ekber her günü her gicesi Kıadr ü Berāt
Çün şeh-i merdānı ‘Alī’dür kıdveti gāzīlerūñ

Zülfikār-ı Haydar-ı kerrār Hakkı Hubbıyā
Milket-i ālemde efđal devleti gāzīlerūñ⁸⁹⁸

el-Hikāyetü’l-Hādī ‘Aşratü: Mu‘āz bin Enes’den rađıyallahu ‘anh⁸⁹⁹ haber-i meşhurda mervīdür.⁹⁰⁰ Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem zamānında bir gāzinūñ şāliha hātūnı vār idi. Bir gün eri gāzāya çıkdı. ‘Avrat, Hāzret-i [SK 109^a] Risālete⁹⁰¹ gelüp sü’āl ayıtdı: Yā Rasūlallah! Didi:⁹⁰² Benim erüm gāzāya çıkdı. Ben aña namāzında iktidā iderdim⁹⁰³ ve cemī‘ şālih ‘amele uyardım.⁹⁰⁴ Beni bir ‘amele delālet eyle, anuñ ‘ameli gibi ‘amelim⁹⁰⁵ ola, gāzādan rücu‘ idicek kılam.⁹⁰⁶ Hāzreti Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem⁹⁰⁷ aña didi ki senūñ kudretūñ var mıdır, dā’im [İÜ 20^a] kıyım olasun, oturmayasun ve şāyim olup iftār etmeyesün ve zākire⁹⁰⁸ olup zikirten ayrılmayasun? Bu didüğüñ ‘amāle fakatim yokdur didi. Fahr-ı ‘ālem buyurdi: Eger dahı fakatitñ olsa şol Allah hakk-ıçün ki benüm nefsum anuñ dest-i kudretindedür, anuñ ‘amelinūñ ‘aşrına irmeyesün.

el-Hikāyetü’s-Sāni ‘Aşer: Dırrār bin ‘Amr ki ‘ulemā-’i ‘ızāmdan ve gūzāt-ı selefendür. Hikāyet eyledi: Bilād-ı cihādda ya’nı serhad-i İslām’da niçe müddet muķım olup

⁸⁹⁸ son üç beyit sadece MK 1 nüshasında vardır.

⁸⁹⁹ rağıyallahu ‘anh: SK ve TSMK’da yoktur.

⁹⁰⁰ haber-i meşhurda mervīdür: mervīdür haber-i meşhurda İÜ; haber-i meşhurada mervīdür: SK.

⁹⁰¹ risālete: rasūle MK 1.

⁹⁰² didi: İÜ’de yoktur.

⁹⁰³ iderdim: iderim SK.

⁹⁰⁴ ‘amele uyardım: ‘ameline İÜ; namāzında iktidā iderdim ve cemī‘ şālih ‘amele uyardım: namāzında ve cemī‘ şālih ‘amelinde iktidā iderdim MK 1.

⁹⁰⁵ ‘amelim: İÜ’de ve MK 1’de yoktur.

⁹⁰⁶ rücu‘ idicek kılam: rücu‘ idinecek ol ‘ameli idem MK 1.

⁹⁰⁷ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

⁹⁰⁸ zākire: zākir İÜ ve MK 1.

tarīḳ-i ḥacca yāraḳlandı⁹⁰⁹ ve Kā‘be’de mücāverete ḳasd itdi.⁹¹⁰ İshāḳ bin Fezve⁹¹¹ ki ‘ulemā-i ‘izāmıdan ve meşāyih-i kibārdan idi. Ānı gelüp veda‘ ḳıldı. Aña: Yā Dırār! [SK 109^b] ‘Azmiñ ne yeredür?’⁹¹² Didi. Ḥacca giderüm, didi. Nice zamāndür cihādı beklerüm,⁹¹³ iştıyāḳım ḥacca ve mücāvere-i beyt-i şerīfe düşdi.⁹¹⁴ İshāḳ aña didi: Yā Dırār! Senüñ fehmüñ nāḳış ve za‘ifdur. Kendü sevdüğüni terk eyle, Allah sevdüğün ve Rasūlullah sevdüğün ihtiyār eyle. İştmedüñ mi ki Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem bir kerre ḥacc etdi ve cemī‘ ‘ömrün de ḡazāyı terk etmedi. Ve aşḫāb-ı kirām ba‘zı ḡazāda ḥacca⁹¹⁵ icāzet istediler virmedi. Evvel ḥacc idene bir nāfile ḡazā kırḳ ḥaccdan efdaldür didi. Yā Dırār! Ḳaçan sen ḥacc ḳılsañ, saña ancak ḥaccuñ şevābı yazılır ammā dār-ı İslām’ı ve ehlini ḥıfz için cihād ve ḥırāset ḳılsañ ol yıl ḥacc iden kimesnelerüñ⁹¹⁶ ḥaccları ‘adedince saña ḥacc yazılır ve serḥad-i İslām’ıñ her mü‘minüñ ve her mü‘minenüñ ‘adedince şevāb yazılır ve mü‘minleriñ āḫarına yardım iden evvellerine, [İÜ 20^b] yardım idenüñ şevābı yazılır. Dırār bu haberi işidüp ḥaccı terk itdi ve serḥadde eceline degin muḳīm oldu. Zırā kim⁹¹⁷ serḥadüñ ve ḡazānuñ fazīletine mu‘ādil ‘amel olmaz ve ekşer aşḫāb-ı ‘izām Mekke ve Medīne’i ḳoyup [SK 110^a] dār-ı cihādı ve arz-ı ribāḫı ihtiyār ḳıldılar. Rıḍvānüllāhi te‘ālā⁹¹⁸ ‘aleyhim ecma‘ın.

el-Ḥikāyetü’s-Sālisü ‘Aşer: ‘Ān ḫayrū’n-nās bin ‘Abbās raḍıyallahu ‘anhumā ḫaber-i meşḫūrda⁹¹⁹ rivāyet ḳıldı.⁹²⁰ Ḥabīb-i Rabbü’l-‘ālemīn ve seyyidü’l-mürselīn

⁹⁰⁹ yāraḳlandı: yār ḳıldı İÜ.

⁹¹⁰ ḳasd itdi: ḳasd ḳıldı SK.

⁹¹¹ İshāḳ bin Fezve: İshāḳ Belfürun SK.

⁹¹² yeredür: yerdür SK.

⁹¹³ beklerüm: bağlarum MK 1.

⁹¹⁴ düşdi: geldi SK.

⁹¹⁵ ḥacca: İÜ’de yoktur.

⁹¹⁶ kimesnelerüñ: kimselerüñ SK.

⁹¹⁷ ve serḥad-i İslām’uñ her mü‘minüñ ve her mü‘minenüñ ‘adedince şevāb yazılır ve mü‘minleriñ āḫarına yardım iden evvellerine, yardım idenüñ şevābı yazılır. Dırār bu haberi işidüp ḥaccı terk itdi ve serḥadde eceline deḡin muḳīm oldu zırā kim: ve mü‘minleriñ āḫarına elcine degin muḳīm oldu SK.

⁹¹⁸ Te‘ālā: SK ve MK 1’de yoktur.

⁹¹⁹ ḫaber-i meşḫūrda: ḫaber-i meşḫūrada SK.

⁹²⁰ ḳıldı: eyledi MK 1.

şalavātüllāhi ‘aleyhi ve selāmühü bir cānibe aşhāb-ı şafādan⁹²¹ bir bölük ‘asker irsāl kıldı. ‘Abdullāh bin Revāha te’hīr kıldı. Hāzret-i Risāletle⁹²² şabāh namāzına hazır olmağ-ıçün. Fahr-ı ālem şabāh namāzın kıldı. İbn-i Revāha’ya⁹²³ sü’āl itdi: ‘Askerle bile⁹²⁴ degil misin? Didi: Belā Yā Rasūlallah! Ve lākin sizūñle⁹²⁵ namāza bile⁹²⁶ hāzır olmağlığı sevdim. Fi’l-hāl [TSMK 28^b] menzillerinde⁹²⁷ anlara mülā’kī olurum, didi. Hāzreti Risālet hıtab-ı müsteṭāb ile ayıtdı:⁹²⁸ Şol Allah haqqı-ıçün ki⁹²⁹ benim nefsüm anuñ dest-i kudretindedür,⁹³⁰ eger yeryüzünde olanı taşadduğ eylesen anlaruñ senden evvel şabāha⁹³¹ ırmeyesün. Yā’ni Hāzret-i Risālet⁹³² anlar seni fazīletde sebkat itdiler.⁹³³

[SK 110^b] el-Hikāyetü’r-Rābi’u ‘Aşer: Ān şehid-i mutlak ve veliyy-i Haq Hāzret-i Emīrū’l-Mū’minīn⁹³⁴ Hasan bin ‘Alī raḍıyallahu ‘anhumā’dan⁹³⁵ mervīdür. Ya’nī Hāzreti Risālet [MK 1 25^b] şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem bir cānibe ‘asker gönderdi. Mu’āz bin Cebel raḍıyallahu ‘anh⁹³⁶ bile idi. ‘Asker seher zamanında rihlet kıldı.⁹³⁷ Ol ‘askerden⁹³⁸ öyleye degin müte’ehbir oldı. Hāzret-i Risālet⁹³⁹ ile öyle namazın kıldı. Fahr-ı ‘ālem aña nazar kıldı. Ben seni gördüm didi.⁹⁴⁰ Yoldaşların seni bir ay cennete⁹⁴¹ sebkat etdiler.⁹⁴² Aşhāb ayıtdılar:

⁹²¹ aşhāb-ı şafādan: aşhāb-ı şafā zerrīn SK.

⁹²² Hāzret-i Risāletle: Hāzret-i Risālete SK; Hāzret-i Risālet ile MK 1.

⁹²³ İbn-i Revāha’ya: İbn-i Revāha’ya İÜ, SK.

⁹²⁴ ‘askerle bile: ‘asker ile SK.

⁹²⁵ sizūñle: senūñle MK 1.

⁹²⁶ bile: SK’da yoktur.

⁹²⁷ menzillerinde: SK’da yoktur.

⁹²⁸ hıtab-ı müsteṭāb ile ayıtdı: hıtab-ı müsteṭāb ile İÜ, TSMK; hıtab-ı müsteṭāb idüp SK.

⁹²⁹ haqqı-ıçün ki: haqqı ki.

⁹³⁰ nefsüm anuñ dest-i kudretindedür: nefsüm anuñ elindedür SK, MK 1.

⁹³¹ şabāha: şabāhlarına SK; şabāhına.

⁹³² Hāzret-i Risālet: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

⁹³³ itdiler: itdi SK.

⁹³⁴ Hāzret-i Emīrū’l-Mū’minīn: Emīrū’l-Mū’minīn SK.

⁹³⁵ Hasan bin ‘Ali raḍıyallahu ‘anhumā: Hasan’dan SK ve TSMK.

⁹³⁶ raḍıyallahu ‘anh: İÜ, MK 1’de yoktur.

⁹³⁷ kıldı:itdi SK.

⁹³⁸ ‘askerden: İÜ, SK’de yok, ‘asker.

⁹³⁹ Hāzret-i Risālet: Hāzret İÜ, MK 1, TSMK.

⁹⁴⁰ didi: MK 1’de yoktur.

Anlara iriş. Mu‘âz ayıtdı: Ya Rasûlallah! Didi. Ben senüñle öyle namazına hâzır oldım ki⁹⁴³ baña du‘â idesün, aşhâbum⁹⁴⁴ üzerine anuñla mufađđal olam. Hâzreti Risâlet hiťab-ı müsteťab idüp [İÜ 21^a] buyurdı: Aşhâbuñ senüñ üzeriñe mufađđal oldı. Anlaruñ fi-sebîlillâh bir⁹⁴⁵ şabahlamaları yâhûd ahsâmlamaları dünyâdan ve dünyâ üzerinde olandan hayırludur. Ya‘nî fi-sebîlillâh dünyâ mâlın şarf eyleseñ ğâzinüñ⁹⁴⁶ ol vaqtine mu‘âdil⁹⁴⁷ olmaz.

Şi‘ir

[SK 111^a] Maťla-’ı nûr-ı Hudâ kân-ı fazîletdür ğazâ

Vaĥdetüñ esrâr-ı Hâķ bâb-ı [TSMK 29^a] cennetdür ğazâ

Gün gibi şaçdı cevâhir ‘âlemüñ bazarına

Bahr-i vaĥdet mevci ya‘nî ‘ayn-ı raĥmetdür⁹⁴⁸ ğazâ

‘Âlemiñ vârandan efdal sâ‘atî şâm u seĥer⁹⁴⁹

‘Ârif iseñ fehmiñ kıl rah-ı muĥabbetdür ğazâ

Mecma-’ı sırr-ı hidâyet maşrıķ-ı şems-i Hudâ

Tiĝ-i berrân-ı şeri‘at bürc-i ‘izzetdür ğazâ

‘Âleme kıldı tecellî gitdi küfrüñ zulmeti

Pertev-i şer-‘i ilâhi nûr-ı vaĥdetdür ğazâ

⁹⁴¹ cennete: cennetde SK.

⁹⁴² Yoldaşların seni bir ay cennete sebķat etdiler: yoldaşların seni bir ay sebķat etdiler cennete didi MK 1.

⁹⁴³ ki: ger İÜ ve TSMK.

⁹⁴⁴ aşhâbım: aşhâb SK.

⁹⁴⁵ bir: İÜ’de yoktur.

⁹⁴⁶ ğâzinüñ: namazınuñ SK.

⁹⁴⁷ mu‘âdil: muķabil SK.

⁹⁴⁸ ‘ayn-ı raĥmetdir: raĥmetdür SK.

⁹⁴⁹ sâ‘atî şâm u seĥer: her sâ‘atî SK.

el-Ĥikāyetü'l-Ĥāmisü 'Aşer: Ebî Mışbah'dan⁹⁵⁰ mervîdür. Diyâr-ı Rûm'da bir zamân ġazâ iderken Mâlik bin 'Abdullâh 'asker içinde Cābir bin 'Abdullâh rağıyallahu 'anhumāya⁹⁵¹ uğradı. Atın yedüp yayan yürür gördi.⁹⁵² Mâlik aña didi: Yâ İbni 'Abdallâh! Niçün yayan⁹⁵³ yürüyüp binmezsün?⁹⁵⁴ Cābir didi: Ben Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellemden⁹⁵⁵ işitdüm. Buyurdi: Bir kimesnenün ayaqları ġazâ yolunda⁹⁵⁶ toprağa bulaşsa ĤaĤ Te'ālâ anı nâr üzerine ĥarām [SK 111^b] ider.⁹⁵⁷ Ve bir rivāyetde daĥî mervîdür ġazâ yüzünde ġubār kıyāmet gününde yüzler aklıġıdır.⁹⁵⁸ Bu fāzilete aşĥāb-ı kirām rāġıb⁹⁵⁹ olup ġazâlarda atlarından inüp⁹⁶⁰ ziyāde yayan⁹⁶¹ yürümeğe sa'y iderlerdi. Zîrâ kim ġazâda toz irdügi yire cehennem ateşi ĥarām olur.⁹⁶²

el-Ĥikāyetü's-Şādisü 'Aşer: Şāhib-i *Şifā-i şudûr* kitabında⁹⁶³ rivāyet eyledi. Sālīm bin 'Abdullâh ki 'ulema kibārdandur, ehline [TSMK 29^b] ĥiĥāb etdi:⁹⁶⁴ Baña cihād yarāġın tedārik idün bu gice ben evümde ĥarār qalmazam. Ehli: Bundan evvel niçün i'lām etmedün? Cevāb virdi: [İÜ21^b] Bu gice bir rüya⁹⁶⁵ gördüm. Güyâ kim ben gök qapusına irdüm. Bir hātif-i ġaybî kimdür deyü bir nidâ qıldı. Sālīm bin 'Abdullâh'dur dinildi. Yine ĥiĥāb-ı ġaybî irdi. Semâ qapısı niçe fetĥ olur? Ol kimesne için; fî-sebîlillâh ġazâ yüzünde bir gün veyâ⁹⁶⁶ bir gice ayaqları toprağa bulaşmaya. Ve daĥî ba'zı kimesneden bunuñ mişli bir rüya [SK

⁹⁵⁰ Ebî Mışbah'dan: Ebî Mışhab'dan SK.

⁹⁵¹ rağıyallahu 'anhumāya: MK 1'de yoktur.

⁹⁵² gördi: SK, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

⁹⁵³ yayan: yayaq MK 1 ve TSMK.

⁹⁵⁴ yayan yürüyüp binmezsün: yayan yürürsün ata binmez İÜ, yayaq yürürsün binmezsün MK 1.

⁹⁵⁵ Rasûlullah şallallahu 'aleyhi ve sellemden: Rasûlüllâh'dan İÜ, SK.

⁹⁵⁶ ayaqları ġazâ yolunda: ġazâ yolunda ayaqları SK, MK 1 ve TSMK.

⁹⁵⁷ ider: idüpdür İÜ, idüp TSMK.

⁹⁵⁸ aklıġıdır: aġıdır: İÜ.

⁹⁵⁹ kirām rāġıb: kerem MK 1.

⁹⁶⁰ atlarından inüp: atların yederler idi ve SK.

⁹⁶¹ yayan: yayaq MK 1 ve TSMK.

⁹⁶² ĥarām olur: ĥarāmdur SK.

⁹⁶³ *Şudûr* kitabında: *Şudûr*unda SK.

⁹⁶⁴ ehline ĥiĥāb itdi: ehline bir ĥiĥāb itdi SK.

⁹⁶⁵ bir rüya: rüyamda İÜ.

⁹⁶⁶ veyâ: yâ SK, TSMK.

112^a] rivāyet olunmuştur. Zīrā kim haber-i şahīhde mervīdür. Bir kimesne āhirete envā‘ a‘mal-i šāliha ile mülākī olsa, üzerinde gāzādan eser olmasa, noqşān-ile vāşıl olur. Ve bir rivāyetde nifāqdan bir şu‘be üzerinde olur. Ġazā kılmasa yā gāzā ile nefesine haber virmese.

el-Ĥikāyetü’s-Şābi‘u ‘Aşer: *Kitāb-ı Deqāik*⁹⁶⁷ şahibi hikāyet eyledi ki Ebī Qılaye dimişdür. Benim qarındaşım oğlu vār idi ki şerāb içerdi ve fısk-ile mā‘rūf idi. İttifāq bir gün marīz oldu. Bir gece beñi⁹⁶⁸ da‘vet etdi ki vaşıyyet ide. Çün evine girdüm, iki siyāh melek gördüm aña yaqīn geldi.⁹⁶⁹ İnnā li’llāhi, bir qarındaşım helāk oldu didüm. Yine hānenüñ bir bucağından iki [TSMK 30^a] beyāz⁹⁷⁰ melek görüñdi aña⁹⁷¹ teqarrub etdiler. Evvelki iki siyāh melek çekindiler. Ya‘nī ‘azāb melekleri rahmet meleklerinden beri geldi. Ağzın qoquldu.⁹⁷² Yoldaşına hitāb kıldı: Ağzında zīkr rāyihası yoqdur, didi. Yine⁹⁷³ qarının qoquldu. İçinde şavm rāyihası⁹⁷⁴ yoqdur, didi. Yine⁹⁷⁵ ayakların qoquldu.⁹⁷⁶ İçinde namāz yoqdur, didi. Yine dönüp⁹⁷⁷ dili ucın qoquldu.⁹⁷⁸ Allahu Ekber didi. [SK 112^b] Ben bunu görürürüm; fī-sebilillāh rızā-‘i Hāq için Antakya fethinde bir tekbīr eylemiş. Qarındaşım oğlu hālet-i nez‘a düşüp nefes virmege başladı. Evi misk-i ter⁹⁷⁹ rāyihasıyla doldı. Ebī Hureyre‘den mervīdür. Bir kimesne⁹⁸⁰ gāzāda⁹⁸¹ bir tekbīr [MK 1 26^a] eylese ve āvāzın qaldırıp Hāq Te‘ālā aña yüz bin hasene [İÜ 22^a] vire. Ve bir rivāyet de İbn-i ‘Abdullāh‘dan mervīdür. Bir kimesne⁹⁸² gāzā

⁹⁶⁷ *Deqāik* : *Revāyık*: İÜ, *Reqāik* TSMK.

⁹⁶⁸ beñi: baña İÜ, MK 1.

⁹⁶⁹ geldi: geldiler ben ayıtdım MK 1, geldiler TSMK.

⁹⁷⁰ beyāz: beyāhi TSMK.

⁹⁷¹ yaqīn geldi innā li’llāhi bir qarındaşım helāk oldu didüm yine hāneniñ bir bucağından iki beyāz melek görüñdi aña: SK‘da yoktur.

⁹⁷² qoquldu: qoquldu SK.

⁹⁷³ yine: andan MK 1.

⁹⁷⁴ şavm rāyihası: şavm İÜ, MK 1 ve TSMK.

⁹⁷⁵ yine: andan MK 1.

⁹⁷⁶ qoquldu: yoquldu SK.

⁹⁷⁷ yine dönüp: tekrar MK 1.

⁹⁷⁸ içinde namāz yoqdur didi yine dönüp dili ucın qoquldu: SK‘da yoktur.

⁹⁷⁹ misk-i ter: misk İÜ.

⁹⁸⁰ kimesne: kimse SK.

⁹⁸¹ gāzāda: gāzā yüzünde SK, MK 1 ve TSMK.

⁹⁸² kimesne: kimse SK.

yüzünde bir tekbîr eylese maḥşerde mîzânında⁹⁸³ yerlerden ve göklerden ve yeryüzünde ve altında⁹⁸⁴ olandan şakîl gele. Ḥaḳ celle ve ‘alā ġazînüñ tekbiri-ile melâ’ikelere faḥr ider. Anıñ için Rasûlullah şallâllâhu ‘aleyhi ve sellem aşḥâb-ile ġazâlarda yüce yirlerde tekbîr iderlerdi ki ġazânuñ ve her seferüñ sünnetlerindendir. *Şiḥâbda*⁹⁸⁵ mervîdür. İnşallah mahallinde beyân oluna.

el-Ḥikâyetü’s-Şaminü ‘Aşer: Ebî ‘Imrân’dan raḥmetullahi ‘aleyh⁹⁸⁶ mervîdür. Didi: Medine-’i Münevvere’de, aşḥâbdan⁹⁸⁷ [SK 113^a] ve tâbi‘inden idi,⁹⁸⁸ [TSMK 30^b] bir bölük ṭâ’ife olup şehr-i Ḳoştantıniyye’ye ġazâ eyledük. Eyyub Enşâr-ile⁹⁸⁹ Ḥâlid bin Velîd oğlu rehber ve ser-‘asker idi. Eyyâmıdan soñra Ḳoştantıniyye’ye geldük. ‘Asker-i küffâr cem‘ olup arḳaların ḳal‘a divârına virmişler. Bizden bir kimesne ‘asker-i küffâra ḥamle ḳıldı. Ba‘zı kimesneler, ‘askerimizden ne ‘aceb nefisini tehlukeye atdı, didiler. Ol ‘alemdâr-ı Nebvî⁹⁹⁰ Eyyub Enşâri raḳıyallahu ‘anh, ḥâşâ degüldür, didi. Enşâr’dan bir bölük ṭâ’ife ḥaḳkında tehluke âyeti nâzil olmuşdur, ben⁹⁹¹ daḥî anlardanım didi. Vaḳtâ kim Ḥaḳ Te‘âlâ dîn-i İslâm’a taḳviyet ve fütûḥ ve nuşret virdi. Biz⁹⁹² bir bölük ma‘şer-i enşâr aramızda söyleşdük. Elḥamdülillâh dîn-i İslâm ġâlib olup temâm zuḥûr ve taḳviyet buldı. Şimden soñra ehlimize ve ‘ıyâlimize⁹⁹³ rücu‘ idüp emvâlimüz⁹⁹⁴ ıslâḥ idevüz deyu⁹⁹⁵ bu efkâr-ı bî-kâr ḥâṭırlarında⁹⁹⁶

⁹⁸³ mîzânında: mîzân üzerine SK.

⁹⁸⁴ ve yeryüzünde ve altında: ve yerüstünde ve yeraltında SK, ve yeryüzünde ve üstünde ve altında MK 1 ve TSMK.

⁹⁸⁵ *Şiḥâbda*: Şiḥâbda İÜ.

⁹⁸⁶ raḥmetullahi aleyh: İÜ, MK 1’de yoktur.

⁹⁸⁷ aşḥâbdan: aşḥâbundan SK.

⁹⁸⁸ tâbi‘inden idi: tâbi‘inden İÜ.

⁹⁸⁹ Eyyub Enşâr: Eyyub bin Enşâr İÜ, TSMK.

⁹⁹⁰ ‘alemdâr-ı Nebvî: ‘alemdâr-ı Nebî SK.

⁹⁹¹ olmuşdur ben: oldı SK.

⁹⁹² biz: SK’da yoktur.

⁹⁹³ ehlimüze ve ‘ıyâlimüze: ehlimüze İÜ.

⁹⁹⁴ emvâlimüz: aḥvalimüz SK.

⁹⁹⁵ deyu: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

⁹⁹⁶ ḥâṭırlarında: ḥâṭırlarımıza SK.

ḥaṭūr ḳalmıſken⁹⁹⁷ ol ‘allāmü’l-guyüb ve settārü’l-‘uyüb [SK 113^b] ve ğaffārü’z-zünüb Ḥaḳ celle ve ‘alānuñ⁹⁹⁸ beſāret-i tenzile ya’nī Cibril-i Emīn’e emr idüp rahmeten li’l-‘alemīn, Rasūl ve Ḥabibi⁹⁹⁹ üzerine bu āyet-i kerīme’i inzāl kıldı:¹⁰⁰⁰ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ [İÜ 22^b] Ya’nī Ḥaḳ celle ve ‘alā mü’min ḳullarına ḥiṭāb-ı müsteṭāb idüp buyurdu: Allah yolunda infāḳ eyleñ, [TSMK 31^a] nefislerüñüzü tehlikeye ilḳā etmeñ.¹⁰⁰² Ya’nī fī-sebīllāh infāḳ terk eylemeñ, tehlikedür. Bu ber-vech-i vecībedür. Kütüb-i tefāsirde mezkürdür. Ve ba’zı kütüb-i eḥādīſde rivāyet olındı. Bu āyet-i kerimenüñ nüzülundən soñra diyār-ı Rüm’uñ serdārı¹⁰⁰³ ve ḳıyāmetde¹⁰⁰⁴ ḳāid muḥtārı ya’nī Eyyub Enſārī raḳıyallahu ‘anh¹⁰⁰⁵ eb’ad-i ṭuruḳa fī-sebīllāh cihādı iḥtiyār kıldı. Dā’im diyār-ı Rüm’a ‘asker çeküp ğazā iderdi. Zīrā kim ğāzī ehlinden ve vaṭanından ne miḳdār ba’id olsa Ḥaḳḳ’a ḳurbeti ziyāde olur. Ol ḳutb-ı dīn, rehber-i mücāhidīn, veliyy-i vaſıyyden Ḥazret-i [SK 114^a] İmām-ı ‘Alī’den mervīdür:¹⁰⁰⁶ كلما ازداد الغازي في سبيل الله من أهله بعداً ازداد من الله تعالى قرباً

Nazm

Dir ḥadīſ içinde Faḥrū’l-enbiyā

Kim rivāyet kıldı ḳutbü’l-evliyā

Ḥaydar-ı kerrār¹⁰⁰⁷ ol kān-i vefā

Ma’den-i ebrār hem bāb-ı ‘ilm-i Muſtafā

⁹⁹⁷ ḥaṭūr ḳalmıſken: ḥaṭūr etmiſ-iken MK 1.

⁹⁹⁸ ‘alānuñ: ‘alā biñ SK, MK 1 ve TSMK.

⁹⁹⁹ Rasūli ve Ḥabibi: ve Rasūli ve Ḥabibi SK.

¹⁰⁰⁰ kıldı: eyledi MK 1.

¹⁰⁰¹ إِلَى التَّهْلُكَةِ: İÜ’de yoktur. Allah yolunda harcama yapın; kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın (el-Bakara 2/195).

¹⁰⁰² ilḳā etmeñ: biraḳmañ SK.

¹⁰⁰³ serdārı: serdārı MK 1.

¹⁰⁰⁴ ḳıyāmetde: ḳıyāmete İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁰⁰⁵ raḳıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

¹⁰⁰⁶ كلما ازداد SK, كلما ازداد الغازي في سبيل الله من أهله بعيداً ازداد قرباً, İÜ: كلما إذ زاد الغازي في سبيل الله بعداً من أهله إذ زاد من الله قرباً TSMK. Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü’n-Nehhas, *Meſariü’l-Eſvak*, s. 128 (Hadis 253).

¹⁰⁰⁷ Ḥaydar-ı kerrār: Ḥayr-ı kerrār İÜ.

Ümmetin kılmış mübeşşer ol beşîr

Ol fazilet şemsi ol bedr-i münîr

Ġazîler ehlinden oldukça ba'îd

Anlara ol deñlüdür ħurb-ı mecîd

Kim ne deñlü gördiler¹⁰⁰⁸ cevr ü cefâ

İzdiyâd üzre olur ecr ü şafâ

[Şi'ir]¹⁰⁰⁹

Neyleyim ol cānı ben Ĥakk¹⁰¹⁰ yolında ħurbān olmaya

Neyleyim ol dîde-i 'aşkında giryān olmaya

Oda yansun ol beden derd-ile büryān olmaya

Çıksun ol göz toprağa dāyim¹⁰¹¹ tolu ħan olmaya¹⁰¹²

Bāşına ħāk olsun anuñ vārunu bezl itmedi

[TSMK 31^b] Derd-i ħam içsün şehā ħayrān ü sekrān olmaya

Cānına cān etmeyen 'ālemde mihr-i dilberî

Nāyi olduğda anuñ derd-ile nālan olmaya

Ĥabîbā 'aşıħ degüldür da'vā bürhān [SK 114^b] iderse ger¹⁰¹³

Cān ü dilden derdile¹⁰¹⁴ giryān-ı cānān olmaya

¹⁰⁰⁸ gördiler: göreler MK 1 ve TSMK.

¹⁰⁰⁹ Şi'ir: bu kelime İÜ'de yoktur.

¹⁰¹⁰ Ĥakk: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁰¹¹ dāyim: SK'da yoktur.

¹⁰¹² olmaya: olmadı SK.

¹⁰¹³ Ĥabîbā 'aşıħ degül da'vā bî-bürhān SK, Ĥubbiyā 'aşıħ degül da'vā bî-bürhān MK 1 ve TSMK.

el-Ĥikāyetü't-Tāsi'u 'Aşer: Ĥazret-i [İÜ 23^a] Emirü'l-mü'minîn 'Aliy ü Velî'den rağıyallahu 'anh mervîdür. Ya'nî kaçan fî-sebîlillâh bir ġazî çıķup ehlini vedâ' kılsa,¹⁰¹⁵ Ĥaķ Te'âlâ ol ġazîyle meleklerle fahr idüp Ĥıţâb eyler: Benim kulumna nazâr kıluñ, benim yolumda ehlüni vedâ' kıılır. Daĥî anı vedâ' kıılarlar.¹⁰¹⁶ Benim rızâmı taleb iderler. Melâ'ikelerim¹⁰¹⁷ siz şâhid olun; taĥķîķ ben ol ġazî kulumı yarlıġadum ve ġazâyâ çıķduķda¹⁰¹⁸ ġünâhları ķapusu üstünde¹⁰¹⁹ köprü olup üzerinden geķe, anasından toġduġı gibi ola,¹⁰²⁰ ġünâhlarından çıķa. Ve bir rivāyetde daĥî mervîdür. ġazî ehlüni vedâ' itdükde Allah Te'âlâ bir melek [MK 1 26^b] ġöndere. ġünâhlarını maĥv ide. Ĥapusu eşiġinde anı ġözede. Ģazî ķapusından taşra ayāġın çıķarduķda Allah Te'âlâ anı ġünâhlarından çıķara.

[SK 115^a] **el-Ĥikāyetü'l-'İşrûn:** Ol-fahr-i Enşâr'dan,¹⁰²¹ Ka'b bin Aĥbâr'dan, rağıyallahu 'anhden mervîdür. Ya'nî Ĥaķ celle ve 'ala melâ'ikelere¹⁰²² ġazî ile ve silâĥ-ile fahr eyleye.¹⁰²³ Kaçan ehlüni vedâ' kıılıp ve ehli anı daĥî¹⁰²⁴ vedâ' kıılıp¹⁰²⁵ aġlasalar evi dîvârı¹⁰²⁶ [TSMK 32^a] bile aġlaya. Cānib-i Ĥaķķ'dan rahmet ve sekînet gelüp ayakları üzre tırurken oturmadan¹⁰²⁷ anları bürüye. Taşra çıķduķda cemî'e ehlüne maġfîret ola. Anıñ-ķün sünnet-i Nebeviyede¹⁰²⁸ ġazî ehlini vedâ' idüp du'a¹⁰²⁹ eyleye ki ol zamānda du'a mevâzî-ı

¹⁰¹⁴ derdile: derdini SK.

¹⁰¹⁵ kılsa: kıılırsalar SK, eylese anlar daĥî anı vedâ' kıılırsalar MK 1 ve TSMK.

¹⁰¹⁶ daĥî anı vedâ' kıılarlar: anlara daĥî anı vedâ' kıılırsalar Ĥaķ Te'âlâ ol ġazî ve anlar daĥî anı vedâ' kıılırsız SK, ve anlar daĥî anı vedâ' kıılırlar MK 1 ve anlar daĥî anı vedâ' kıılarlar TSMK.

¹⁰¹⁷ melâ'ikelerim: yâ melâ'ike SK, yâ melâ'ikelerim MK 1, TSMK.

¹⁰¹⁸ ve ġazâyâ çıķduķda: ve ġazâ ĥaķîķatda SK.

¹⁰¹⁹ üstünde: İÜ'de yoktur.

¹⁰²⁰ ola: SK'da yoktur.

¹⁰²¹ Ol-fahr-i Enşâr'dan: Mefĥar-i Enşâr'dan SK, Ol Mefĥar-i Enşâr'dan MK 1, TSMK.

¹⁰²² melâ'ikelere: meleklerle SK.

¹⁰²³ eyleye: eyler SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁰²⁴ daĥî: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹⁰²⁵ ve ehli anı veda kıılıp: SK'da yoktur.

¹⁰²⁶ dîvârı: dîvârları TSMK.

¹⁰²⁷ ayakları üzre tırurken oturmadan: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹⁰²⁸ Nebeviyede: Nebeviyedir MK 1 ve TSMK.

¹⁰²⁹ idüp du'a: İÜ ve SK'da yoktur.

icābetdür.¹⁰³⁰ Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem ‘askeri vedā’ itdükte buyurdu: **أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ**
¹⁰³¹ **دِينَكُمْ وَأَمَانَتَكُمْ وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِكُمْ** Ya‘nī ben sizūñ diniñüzi Allah’a ıřmarladum dañı emānetleriñüzi
ve a‘malūñüzi ve ĥātimeleriñüzi.¹⁰³²

el-Ĥikāyetü’l-Ĥādī ve’l-’İřrūn: ‘Ulemā-i tābi‘inden bir kimesne¹⁰³³ Temīm-i Dāri
ĥāzretlerini¹⁰³⁴ rağıyallahu ‘anh¹⁰³⁵ ziyāret kıldı. Atınuñ ‘alafın kendü nefsiyle tenkıye
etdi.¹⁰³⁶ Ya‘nī ayrutladı.¹⁰³⁷ Ehli eṭrāfda¹⁰³⁸ dururlar.¹⁰³⁹ [İÜ 23^b] Aña ayıtdı: Niçün ehlüñ bu
ĥıdmeti eylemez? Yok didi.¹⁰⁴⁰ Bu ĥıdmete¹⁰⁴¹ ben anlardan [SK 115^b] dañı elyaķam didi.
Ben Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellemden işütdüm, ĥadıř-i řerifinde buyurdu: Bir
kimesne¹⁰⁴² kendü ātına ‘alafın eylese ve başına ařsa, Allah Te‘ālā aña her dāne ‘adedince
řevāb vire didi.¹⁰⁴³ Ve bir rivāyetde bir kimesne fī-sebīlillāh bir at bağlasa ve kendü nefsiyle
arpsın görse ve kaşusa her kılı ve her dānesi ‘adedince bir ĥasene virile ve her¹⁰⁴⁴ günāñı
maĥv ola.

el-Ĥikāyetüs-Şāni ve’l-’İřrūn: Şāhib-i *Şifā-i Şudūrdan* mervidür. Ümmü’l-
mü‘minīn, Şıddıķa-i Kübrā Ĥāzret-i ‘Aişe rağıyallahu ‘anha bir gün evinden taşra çıķdı.
Naźar kıldı Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem kendü ātınıñ [TSMK 32^b] yüzünü mübārek

¹⁰³⁰ cemī‘ ehlüne mağfıret ola anıñ-çün sünnet-i Nebeviyede ġāzī ehlini vedā‘ eyleye ki ol zamānda du‘ā mevāzı-
’ı icābetdendür: cemī‘ ehlüni vedā‘ idüp du‘ā eyleye ol zamānda du‘ā mevāzı-’ı icābetdür İÜ.

¹⁰³¹ Müsned-i Ahmed b. Hanbel, *Kitabü’z-Zühd*, 1094. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü’l-Eşvak*, s. 198 (Hadis 443).
Burada eserin sahih olduğu belirtilmiştir.

¹⁰³² ĥātimeleriñüzi: ĥātimeleri SK ve TSMK, ĥātimelerin MK 1.

¹⁰³³ kimesne: kimse SK.

¹⁰³⁴ Temīm-i Dāri ĥāzretlerini: Temīm-i Dāri’yi MK 1.

¹⁰³⁵ rağıyallahu ‘anh: SK ve MK 1’de yoktur.

¹⁰³⁶ itdi: eyler SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁰³⁷ ayrutladı: törpüler SK, ayrutlar MK 1 ve TSMK.

¹⁰³⁸ ehli eṭrāfda: ehli eṭrāfında SK, MK 1, ehlini eṭrāfında TSMK.

¹⁰³⁹ dururlar: tururlar MK 1.

¹⁰⁴⁰ yok didi: didi MK 1.

¹⁰⁴¹ bu ĥıdmete: buna SK.

¹⁰⁴² bir kimesne: İÜ’de yoktur.

¹⁰⁴³ didi: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁰⁴⁴ her: bir SK, cümle MK 1.

etegiyle siler. Hâzret-i ‘Āiše: Yā Rasūlallah! Libāsuñla mı silersin? Didi. Hâzret-i Risālet hiṭāb-ı müsteṭāb idüp cevāb virdi.¹⁰⁴⁵ Yā ‘Āiše! Bilmez misin baña Cebrā’il bu gīce anıñ için ‘itāb etdi? Ya‘nī tīmārı bu gice hoş degül imiş. ‘Āiše didi:¹⁰⁴⁶ Yā Rasūlallah! Beni [SK 116^a] ‘alafiyle¹⁰⁴⁷ ḥavāle eyle. Rasūlullah ṣallāllāhu ‘aleyhi ve sellem buyurdi:¹⁰⁴⁸ Yā ‘Āyiše! Sen istersin külli şevāba iresin, baña Cebrā’il ḥaber virdi. Taḥkīk Ḥaḥ Te‘ālā¹⁰⁴⁹ her dānesi ‘adedince bir ḥasene vire. Ve bir rivāyetde bir kimesne fī-sebīllāh at başına torba aṣsa, anıñ için bir ḥasene yazıla ve bir kimesne¹⁰⁵⁰ yedükden soñra ya‘nī ‘alefūnı indürse¹⁰⁵¹ Allah Te‘ālā anuñla bir seyyi’esin maḥv ide.

el-Ḥikāyetü’s-Sāliṣü ve’l-‘İşrūn: İbni Mübārek Şābit Bünāni’den rivāyet eyledi. Taḥkīk anuñ¹⁰⁵² zamānında bir tāze civān vār idi. Niçe zamān gāzā kıldı. Şehādete rāğīb oldı. Müyesser olmadı. Eger¹⁰⁵³ ehlime rücu’ idersem tezevvüc iderem. Ol ḥalde ḥaymesine girdi ve uyḥuya vardı. Yoldaşları öyle namazına uyandırdılar. Gözünden yaş aḩup aḩladı. [İÜ 24^a] Aşḩābı ḩorḩdı, ḩālın şordılar. Benim marazım ve cününüm yoḩdur didi. Ve lākin baña rü’yamda bir kimesne geldi,¹⁰⁵⁴ hiṭāb kıldı. Dur zevceñe gel, didi. Yerümden durup ‘azm itdüm.¹⁰⁵⁵ Bir lāṭif menzil ve hoş [TSMK 33^a] muaṭṭar ravzaya geldüm ki andan gökḩek maḩām görmedüm.¹⁰⁵⁶ İçinde [SK 116^b] on cariyे gördüm. ḩamer-i ṭıl‘at nidā kıldum: Sizüñ arañuzda ‘ayna var mıdır? Yoḩdur didiler. Biz anuñ cariyelerüyüz didiler.¹⁰⁵⁷ Bir āḩar

¹⁰⁴⁵ hiṭāb-ı müsteṭāb idüp cevāb virdi: ayıtdı MK 1.

¹⁰⁴⁶ didi: ayıtdı MK 1.

¹⁰⁴⁷ ‘alafiyle: ‘alafına SK, MK 1.

¹⁰⁴⁸ buyurdi: ayıtdı MK 1.

¹⁰⁴⁹ ṣallāllāhu ‘aleyhi ve sellem buyurdi yā ‘Āyiše sen istersin külli şevāba iresin, baña Cebrā’il ḩaber virdi taḩkīk ḩaḩ Te‘ālā: SK’da yoktur.

¹⁰⁵⁰ kimesne: kimse SK.

¹⁰⁵¹ indürse: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁰⁵² taḩkīk anuñ: İÜ’de yok, taḩkīk MK 1 ve TSMK.

¹⁰⁵³ eḩer: SK’da yoktur.

¹⁰⁵⁴ geldi: İÜ’de yoktur.

¹⁰⁵⁵ ‘azm itdüm: ‘azm SK.

¹⁰⁵⁶ görmedüm: gördüm SK, TSMK.

¹⁰⁵⁷ biz anuñ cariyelerüyüz didiler: İÜ’de ve TSMK’da yoktur.

ravzaya¹⁰⁵⁸ gitdüm. Andan a‘lā içinde on cāriye gördüm. Yine nidā¹⁰⁵⁹ idüp¹⁰⁶⁰ arañuzda ‘ayna var mıdur didüm.¹⁰⁶¹ Yoğdur deyu cevab virdiler. Andan bir gayri ravzaya vardum. ‘Ayna bu ravzadadır didiler. İçinde yāqutdan pür-nūr bir kùbbe gördüm, cevāhirlle müzeyyen. içine girdüm, bir hūrî gördüm.¹⁰⁶² Bu¹⁰⁶³ kùbbe gün yüzünden münevver ve zülfünden mu‘athtar olmuş, evşāf-ı husni şerh u beyāne gelmez. Baña merhabā didi. Bir sâ‘at muşāhabet eyledük. ‘Aqlım zülāl-i lebinden medhūş olup ridāsına yapışdum. Şabr eyle, didi. Vuşlat zamānı degüldür. Bu gice sen bizüm katumızda gicellersin. Bu hikāye’i hikāyet iderken düşmān geldi deyu cenk hārbi tablası¹⁰⁶⁴ çalındı. Ğāziler aḥşāma degin cenk itdiler. Aḥşām deminde ol yigīt şehid olup vuşlat-ı cānāne ve bāğ-ı cināne irdi. Zīrā kim şehidler kıyāmete degin ‘ıyş ü ‘işretde ve [MK 1 27^a] hūriler-ile [SK 117^a] ḥalvetdedür.¹⁰⁶⁵

Şi‘ir

Hāq yolunda¹⁰⁶⁶ cān virenler ravza-i cennetdedür

Hūr-ile ‘işret içinde¹⁰⁶⁷ ḥaşre dek vuşlatdadur

Cān viren cānān yolında vāşıl-ı cānāndur ol

Vārılığın bezl etmeyenler vādi-i firqatdedür

Merd-i meydān [TSMK 33^b] bu deni dünyāya dil virmez gider

Merd-i nākes dil virür ol kim demi ḡafletdedür

¹⁰⁵⁸ bir āḥar ravzaya: gayri ravzaya SK, MK 1, TSMK.

¹⁰⁵⁹ nidā: recā SK.

¹⁰⁶⁰ idüp: itdüm MK 1.

¹⁰⁶¹ ‘ayna var mıdur didüm: ‘ayna var mıdur İÜ, ‘ayna TSMK.

¹⁰⁶² bu cümle İÜ’de “yoğdur bu ravzadur andan a‘lā içinde bir yāqutdan pür nūr bir kùbbe gördüm” ;

SK’de, “bir ravzadadır didiler nāğāh bir yāqutdan bir nūr bir kùbbe gördüm cevāhirlle müzeyyen içine girdüm”; TSMK’da ise “hūr bu ravzadur, andan a‘lā içinde bir yāqutdan pür-nūr bir kùbbe gördüm cevāhirlle müzeyyen içine girdüm bir hūrî gördüm” şeklindedir.

¹⁰⁶³ bu: SK’da yoktur.

¹⁰⁶⁴ cenk hārbi tablası: cenk hārbi tablı SK ve TSMK, ceng-i hārpiler ve tablı deHELLER MK 1.

¹⁰⁶⁵ hūr-ile ḥalvetdedür: hūriler-ile vuşlattadır SK, hūr-ile vuşlattadır MK 1 ve TSMK.

¹⁰⁶⁶ Hāq: SK’da yoktur.

¹⁰⁶⁷ hūrilerle ‘işret içre: hūr-ile ‘işret içinde: İÜ.

İştīyākından demādem kūy-i cānān ārzular
‘Āşīk-ı bīçāreler cān virmeye minnetdedür

Var-iken naqqāş Ḥubbī naqşa meyl etmek neden
Sen seni ḥayretde şanma ḥalk ḳamū ḥayretdedür

el-Ḥikāyetür-Rābi‘u ve’l-‘İşrūn: Kitāb-ı Mesālik-i [İÜ 24^b] Ebrār’ dan¹⁰⁶⁸

mervīdür. Başra’da bir şāliḥa ve ‘ābide¹⁰⁶⁹ ḥātūn vār idi. Bir tāze civān maḥbūb-ı zamān oḡlı vār idi. İbrāhim adlu Başra ḳurbünde bir ḳal‘aya ‘asker-i küffār guluv ḳılmış idi. ‘Abdülvāhid adlu bir vā‘iz minbere çıkup ḥalkı ḡazāya terḡīb ve taḥrīz iderdi. İbrāhim’iñ anası¹⁰⁷⁰ meclisde¹⁰⁷¹ ḥāzır idi. Vā‘iz ḥūrileri ve şehīdleri vaşf etmege başladı. [SK 117^b] Eger bir ḥūrinūñ lebinden deryālara bir ḳatre düşse şeker-i¹⁰⁷² mükerrerden tatlu olaydı. Eger zülfi-i müşkinden¹⁰⁷³ bir zerre ‘āleme çıkşa ‘ālem būy-ı misk-i¹⁰⁷⁴ terden ḥoş mu‘aṭtar olaydı. Eger başından olan¹⁰⁷⁵ tācinūñ bir cevheri yeryüzüne düşse maḡrib u maşrīḳ ortası dāyim pūr-nūr olaydı. Ehl-i meclis vā‘izden evşāf-ı ḥasene-i ḥūrānı¹⁰⁷⁶ işidüp ḥayret ü iştīyāka düşdiler.¹⁰⁷⁷ Ol tāze civānuñ vālidesi bī-hūş olup vā‘ize nidā ḳıldı. Vaşf itdügün [TSMK 34^a] cāriye’i benim oḡluma nikāḥ eyle. On biñ altun mehr-i mu‘accel-ile. Fi’l-ḥāl ḥātūn meclisden ḳalkup ol ḳamer-i ṭal‘at tāze civānı ki ehl-i zamān ḥüsnüne meftūn¹⁰⁷⁸ idi, on biñ altun-ile vā‘ize teslim itdi.¹⁰⁷⁹ Senūñle ḡazāya bile çıkşun, ola ki¹⁰⁸⁰ Ḥaḳ celle ve ‘alā dāḥī¹⁰⁸¹ ḳabul idüp

¹⁰⁶⁸ ebrār’ dan: ebrār’ da SK, MK 1, TSMK.

¹⁰⁶⁹ şāliḥa ve ‘ābide: şāliḥa ‘ābide SK, MK 1, TSMK.

¹⁰⁷⁰ anası: validesi SK.

¹⁰⁷¹ meclisde: maḥallesinde SK.

¹⁰⁷² şeker-i: sükker-i SK.

¹⁰⁷³ müşkinden: miskinden SK.

¹⁰⁷⁴ misk-i: müşk-i MK 1, TSMK.

¹⁰⁷⁵ olan: ol SK.

¹⁰⁷⁶ evşāf-ı ḥasene-i ḥūrānı: evşāf-ı ḥūriyi SK, evşāf-ı ḥusn-i ḥūrānı MK 1, evşāf-ı ḥusn-i ḥūri’i TSMK.

¹⁰⁷⁷ ḥayret ü iştīyāka düşdiler: ḥayret ü iştīyākdan İÜ, ḥayr ü iştīyāka düşdiler SK, ḥayret ü iştīyākından MK 1, TSMK.

¹⁰⁷⁸ ehl-i zamān ḥüsnüne meftūn: ehl-i zamānı ḥaste ve meftūnı MK 1.

¹⁰⁷⁹ teslim itdi: MK 1’de yoktur.

ķurbānumı red etmeye. Ođluma Őehādet műyesser ide ki¹⁰⁸² anasına ve atāsına ķiyāmet gűnűnde¹⁰⁸³ Őefi‘ ola. Zira kim Őehid yetmiŐ nefer kimesneye [SK 118^a] akřabādan¹⁰⁸⁴ Őefi‘ olur. Hādīs-i meŐhűrda mervidűr. Irte olduķda gāziler silāhların techiz idűp rihlet itdiler. BaŐra’nuñ hāfızları gāzilerűn¹⁰⁸⁵ űnine [Iű 25^a] dűŐűp bu āyet-i kerime’i tilāvet iderlerdi: إِنَّ اللَّهَ 1086 اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ 1087 Ya’ni taħķik Allah Te‘ālā mű’minlerden Őatun aldı nefŐlerini ve mallarını. Taħķik anlar iķun cennet va‘de ķıldı. Ol taze civānuñ ānesi envā’-ı silāhla gāzileri techiz etdi¹⁰⁸⁷ ve ođluna silāh¹⁰⁸⁸ virdűkde bir kefen bile virdi. Bađrına baŐdı, gűzlerin űpdi, du‘a ķıldı ki Hāķ Te‘ālā bizi ayruķ dűnyāda cem‘ etmeye. İllā kendűnűn dīvānında ķiyāmet gűnűnde ođlunu fi-sebilillah ķıtāle taħrız ve Őehādete terıib ķıldı.¹⁰⁸⁹ Ćunku gāziler [TSMK 34^b] dűŐmāna műlāķi oldılar. DűŐmāna evvel ĥamle ķılan ol taze civān ű gűl-i cinān¹⁰⁹⁰ idi. ‘Asker-i kűffāra girűp niķe baŐlar kesűb ķanlar dűkdi. Gāziler [SK 118^b] cūŐa¹⁰⁹¹ gelűp ĥamle ķıldılar. Ol lāyık-ı ķurbān,¹⁰⁹² zeyn-i cinān, gűl-i ĥandān,¹⁰⁹³ taze civān, ‘aleyhi’r-raĥmeti ve’r-rıđvān¹⁰⁹⁴ Őehid oldı. Gāziler manŐűr u muzaffer BaŐra’ya rűcu‘ ķıldılar. Hāķ istikbāle ķıķıldılar. Ol Őālīhā ĥātűn Őehidűn ānesi teķaddűm idűp vā’ize ĥitāb-ı műsteĥāb ķıldı: Yā ‘Abdűlvāhid! Ćurbānum ķabűl¹⁰⁹⁵ oldu mı ve hediyyem meŐķűr oldu mı? Ol vā’iz-i rehber-i dīn ve server-i yaķin luĥf-ile cevāb virdi: Seniñ ođluñ dirilerle diridűr ve

¹⁰⁸⁰ ola ki: ola kim SK.

¹⁰⁸¹ dāhi: SK’da yoktur.

¹⁰⁸² ide ki: ide İű.

¹⁰⁸³ ķiyāmet gűnűnde: ķiyāmetde MK 1, TSMK.

¹⁰⁸⁴ akřabādan: akřabāsından SK, TSMK.

¹⁰⁸⁵ gāzilerűn: gāziler SK.

¹⁰⁸⁶ Allah, kendi yolunda ĆarpıŐırken űldűren ve űldűrűlen műminlerin canlarını ve mallarını, karŐılıđında cennet vermek űzere satın almıŐtır. (et-Tevbe 9/111).

¹⁰⁸⁷ itdi: idűp MK 1.

¹⁰⁸⁸ iki silāh: Sadece SK’da.

¹⁰⁸⁹ ķıldı: eyledi MK 1.

¹⁰⁹⁰ civān ve gűl-i cinān: civān İű, MK 1, TSMK.

¹⁰⁹¹ cūŐa: Ćűn SK.

¹⁰⁹² lāyık-ı ķurbān: lāyık-ı İű, MK 1, TSMK.

¹⁰⁹³ gűl-i ĥandān: SK’da yoktur.

¹⁰⁹⁴ ve’r-rıđvān: ve’l-ĥufrān SK.

¹⁰⁹⁵ ķabűl: maķbűl SK, MK 1, TSMK.

‘ıyş ü vuşlatdadur. Hātūn fi’l-hāl añlayup¹⁰⁹⁶ secde-i şükr etdi. Elḥamdülillāh didi. Ḥaḫ Te‘ālā beni nā-ümīd itmedi ve ḫurbānımı ḫabūl ḫıldı.¹⁰⁹⁷ Ḥaḫ bu ḫāletden ḫayrete ve dehşete düşdi. Yine ol vā‘iz-i din, irte olduḫda minbere çıḫup ḡāziler fażlın ve şühedā feżā‘ilin¹⁰⁹⁸ [İÜ 25^b] naḫl iderken ol ḫātūn meclise gelüp selām-ile beşāret ḫıldı. [MK 1 27^b] Bu gice rüyāmda oḫlumı gördüm. Bir ravza’-i zībāda ve ḫubbbe-i ḫaḫrāda, lü’lü’den serīr üzerinde, [SK 119^a] başında tāc-ı muraşşa‘, alnında¹⁰⁹⁹ iklīl, bezminde ḫūr-ı ‘in ‘ıyş u ‘ışretde¹¹⁰⁰ mesrūr. Beni görüp, yā ümmī! Deyū nidā ḫıldı. Mehrūñ [TSMK 35^a] maḫbūl ve ‘arūsūñ medḫūl¹¹⁰¹ oldu. Ehl-i meclis bu mübeşşere’i işidüp şād u mesrūr oldılar.¹¹⁰²

Şi‘ir

Ger yüzün gün görse virmezdi ziyā

Tal‘atin görse ḫamer andan¹¹⁰³ eylerdi ḫayā¹¹⁰⁴

Bahre düşse ḫatre kim lāl-i¹¹⁰⁵ zülālinden anuñ

Ter-i sükker¹¹⁰⁶ olmuş mükerrer aña olmazdı bahā

‘Ālemi ḫılp mu‘aḫḫar neş olurdı misk-i¹¹⁰⁷ Çin

Zülfi bāḫına nigāriñ uğrasa bir dem şabā

‘Ārız-ı cānāneye ḫılsa naḫar ḫaḫ-ı cihān

‘Aşḫına meftūn olup varın eylerdi hebā

¹⁰⁹⁶ añlayup: egilüp MK 1.

¹⁰⁹⁷ ḫıldı: itdi MK 1.

¹⁰⁹⁸ şühedā feżā‘ilin: şühedā faziletin SK ve TSMK, şehidler fażlın MK 1.

¹⁰⁹⁹ alnında: eyninde MK 1.

¹¹⁰⁰ ‘ıyş u ‘ışretde: ‘ışretde MK 1.

¹¹⁰¹ medḫūl: mevşūl SK, MK 1.

¹¹⁰² şād u mesrūr oldılar: mesrūr oldu İÜ, MK 1, TSMK.

¹¹⁰³ andan: MK’da yoktur.

¹¹⁰⁴ eylerdi ḫayā: irdi bahā SK.

¹¹⁰⁵ kim lāl-i: ger SK.

¹¹⁰⁶ sükker: misk SK, şeker MK 1, TSMK.

¹¹⁰⁷ misk-i: müşk-i MK 1, TSMK.

Cān ü baş eyle fedā Ḥaqq'ıñ yolında şıdķ-ıla
Vuşlatı cānāne'i ¹¹⁰⁸ 'ālemde eylerseñ recā

el-Ḥikāyetü'l-Ḥāmis ve'l-'İşrūn: İmām ¹¹⁰⁹ 'Ārif billāh ¹¹¹⁰ 'Abdullāh el-Yāfi' ¹¹¹¹
*Kitāb-ı Ravza-i riyāh'*ında ḥikāyet eyledi. Seyāhatüm zamānında sefer iderken bir [SK 119^b]
kimesneye ¹¹¹² yoldaş oldum. Aşlā nesne yimez ve içmez. ¹¹¹³ Añā su'al etdüm: ¹¹¹⁴ Niçe
gündür ¹¹¹⁵ bizümle refīķ olduñ. Nesne yiyüp içmezsin didüm. Ol ¹¹¹⁶ bize cevāb virdi: Sizden
ayrılduğumda size ḥālimden ḥaber vireyim, deyü va'de kıldı. Niçe zamāndan soñra ayrılmaq
istedi. Bize va'de etdüğüñ ḥaberi vir diyü iķdām itdük. Ḥaber virüp didi: Dört yüz nefer
kimesne ğazāya bir kez ¹¹¹⁷ müteveccih olduk. Nāğāh düşmān bizim üzerimize çıķdı. Cemi'
yoldaşlarımı қatl etdiler. Beni daḥī mecrūḥ idüp maqtūl deyü şūhedā [İÜ 26^a] arasında
[TSMK 35^b] қodılar. Tenümde 'aql ü cān eşeri vardur. Vaqtā kim gün dolanmaga başladı.
Miskden a'lā rāyiḥa geldü gökler cānibinden. ¹¹¹⁸ Gözlerüm açup nażar kıldum, bir bölük
cāriyeler gördüm zībā ḥulleler içinde. Gün gibi her biri ziyā virür, evşāf-ı ḥüsünleri ¹¹¹⁹ taķrire
gelmez. Ellerinde қadeḥler şarāb-ı cinān ile dolu şehidleri şuvarurlar. ¹¹²⁰ Ben ¹¹²¹ daḥī [SK
120^a] temennā ¹¹²² idüp gözlerüm yumdum, baña gelüp vāşıl oldılar. Biri birisine ¹¹²³ ḥiṭāb itdi:
Buña daḥī şarāb içürün. Ta'cīl idüp gidelüm, gökler қapusu қapanmazdan evvel, tā kim bu

¹¹⁰⁸ Ḥubbiyā: Sadece SK'da burada mahlas olarak geçiyor.

¹¹⁰⁹ İmām: İÜ, MK 1'de yoktur.

¹¹¹⁰ 'Ārif billāh: 'Ārif TSMK.

¹¹¹¹ el-Yāfi'i: el-Bāķi SK.

¹¹¹² kimesneye: kimseye SK.

¹¹¹³ yimez ve içmez: yiyüp içmez SK, nesne yimez ve nesne içmez MK 1 ve TSMK.

¹¹¹⁴ itdüm: eyledüm SK, MK 1, TSMK.

¹¹¹⁵ gündür: günden berü SK, günden MK 1 ve TSMK.

¹¹¹⁶ didüm ol: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹¹¹⁷ ğazāya bir kez: bir kez ğazāya MK 1.

¹¹¹⁸ gökler cānibinden: göñül cānından İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹¹¹⁹ ḥüsünleri: ḥaseneleri İÜ.

¹¹²⁰ şuvarurlar: şularlar MK 1 ve TSMK.

¹¹²¹ ben: İÜ'de yoktur.

¹¹²² temennā: ğıbtā SK.

¹¹²³ biri birisine: bir birine SK, MK 1.

gice yiryüzünde qalmayalum. İçlerinden biri hı̄ṭāb itdi.¹¹²⁴ Buña niçe içürelim, bunda daḥī cān eṣeri vardur didi.¹¹²⁵ Biri¹¹²⁶ anlaruñ içinden merḥamet idüp hı̄ṭāb itdi: Boğazına bir kaç qatre dökün. Biri gelüp boğazıma dökdi. Ol zamāndan berü aṣla dūnyā ṭa‘āmına ve ṣerābına ihtiyacım qalmadı. Anuñ zevqından el‘ān cānım meṣrūr ve damağım¹¹²⁷ mu‘aṭṭardır.

Şi‘ir¹¹²⁸

Eṣer ider kiṣiye kemāl-i hem-niṣīn

Cihād it uyuyasın ol qarīn¹¹²⁹

Gör-gil sen aṣḥāb-ı Kef‘i¹¹³⁰

Yeri oldı anuñ ḥuld-ı berīn¹¹³¹

Kiṣi sevduğı kiṣiyle¹¹³² ḥaṣr olur

Ümmetine¹¹³³ didi Faḥrū‘l-mürselīn

Niyet-i ḥulūs-ile himmet it

Niyyete göredür cezā-i dīn

[TSMK 36^a] Her işde¹¹³⁴ rızā-i Ḥaḳ iste

Kār-ı mü‘min budurur hemīn

¹¹²⁴ hı̄ṭāb itdi buña daḥī ṣarāb içürüñ ta‘cīl idüp gidelüm gökler qapısı qapanmazdan evvel tā kim bu gice yiryüzünde qalmayalım içlerinden biri hı̄ṭāb itdi: SK’da yoktur.

¹¹²⁵ didi: SK’da yoktur.

¹¹²⁶ biri: İÜ’de yoktur.

¹¹²⁷ damağım: demādem İÜ.

¹¹²⁸ Şi‘ir: Nazm SK, MK 1 ve TSMK.

¹¹²⁹ uyuyasın ol qarīn: öpesin olasın qarīn İÜ.

¹¹³⁰ Gör gelüp aṣḥāb-ı Kef‘i SK.

¹¹³¹ Yeri olmadı mı ḥuld-ı berīn SK, MK 1; Yeri oldı mı ḥuld-ı berīn TSMK.

¹¹³² sevduğı kiṣiyle: sevduğıyle SK, sevduğı kesle MK 1 ve TSMK.

¹¹³³ Ümmetine: Ümmine SK.

¹¹³⁴ işde: şeyde SK.

el-Ḥikāyetü's-Sādisü ve'l-'İşrūn: 'Abdullāh bin Mübārek Medīnelü¹¹³⁵ Ziyād adlu kimesneden *Kitāb-ı Fezā'il-i Ġazā*'da ḥikāyet itdi. Ya'nī Ziyād didi: Bir kez diyār-ı Rūm'a ġazā itdük. **[SK 120^b]** Bir ḳal'a'i iḥāṭā idüp döğerken nāġāh bir ġün bir yoldaşum başına tüfenk ṭoḳundı.¹¹³⁶ Darbından¹¹³⁷ aḳlı başundan gitdi. **[İÜ 26^b]** Cenk¹¹³⁸ yerinden alup menzile getürdük.¹¹³⁹ Niçe zamān bī-ubüt¹¹⁴⁰ yatdı. Nāġāh ġülmege başladı. 'Aḳlı başına ġelüp yine bir sâ'at ağladı. Gözi yāşın āḳıdup Allah Te'ālā'ya¹¹⁴¹ ḥamd etdi. Aña keyfīyyet-i ḥālīn i'lām itdük¹¹⁴² ve ġülmesinden ve ağlamasından su'al etdük.¹¹⁴³ Cevāb virdi. Didi kim: Beni cinān içinde bir ṭāḳa¹¹⁴⁴ iletdiler. Cevāhirden ve lü'lü'den içinde serīrler. Nāġeh bir āvāz işītdüm. Şāġ yanımdan māhtāb gibi bir maḥbūbe ġeldi, ḥusn-i cemāli vaşfi taḳrīre ġelmez. Baña merḥaba,¹¹⁴⁵ **[MK 1 28^a]** ḥoş ġeldün deyü dürlü nāz-ile lāṭifeler etdi. Şāġ yanımda oturdu. Ben aña: Sen kimsin yā ġözüm nūrı, didüm. Cevāb virdi: Ben senüñ 'ayna adlu ḥūrilerinden¹¹⁴⁶ yoldaşuñum didi. Bī-iḥtiyār-ı medḥuş, 'aşıḳ gibi boynuna elüm şundum. Benden çekündi. **[SK 121^a]** Vaḳti degüldür didi. Vuşul zamānı¹¹⁴⁷ **[TSMK 36^b]** öyle namāzı¹¹⁴⁸ vaḳtindedür, didi.¹¹⁴⁹ Biri daḥī bu ḥāletle şol yanumdan ġeldi.¹¹⁵⁰ Merḥaba, didi. Añunla daḥī böyle ḥalim ġeçdi. Ol daḥī¹¹⁵¹ böyle didi. İttifāk¹¹⁵² ol ġün öyle vaḳti ġeldi.

¹¹³⁵ Medīnelü: Medīne-i Münevverelü MK 1.

¹¹³⁶ ṭoḳundı: SK ve TSMK'da yoktur.

¹¹³⁷ devamında SK'da; bir miḳdar ṭaş irişdi: ṭaş irişdi: İÜ'de yok; ṭaş: daş TSMK.

¹¹³⁸ cenk: çüñkü MK 1.

¹¹³⁹ getürdük: ġeldük MK 1.

¹¹⁴⁰ mebhüt: bī-hüt İÜ.

¹¹⁴¹ Allah Te'ālā'ya: Allah'a İÜ, MK 1, TSMK.

¹¹⁴² itdük: idüp MK 1.

¹¹⁴³ ġülmesinden ve ağlamasından su'al etdük: ġülmesinden şorduk şoñra ağlamasından sorduk MK 1.

¹¹⁴⁴ ṭāḳa: çarṭāġa SK.

¹¹⁴⁵ merḥaba: merḥaba didi TSMK.

¹¹⁴⁶ ḥūrilerinden: ḥūrilerden İÜ.

¹¹⁴⁷ zamānı: āvānı İÜ.

¹¹⁴⁸ namāzı: zamānı MK 1.

¹¹⁴⁹ didi: TSMK'da yoktur.

¹¹⁵⁰ bu ḥāletle şol yanumdan ġeldi: bu ḥāletle şol yanumdan İÜ, şol yanumdan bu ḥāletle MK 1, bu ḥāletle şol yanumdan TSMK.

¹¹⁵¹ daḥī: İÜ'de yoktur.

¹¹⁵² ittifāk: SK'da yoktur.

Mü'ezzin ezāna şurū' etdi. Haber virdügi gibi vuşlata irdi. Cānını Hāḳḳ'a teslīm idüp 'aleyhi'r-raḥmeti ve'l-mağfireti.¹¹⁵³

Nazm

Hāḳ yolında cān virenler bī-hilāf
Meşhedinde 'ıyş ü vuşlatda mu'āf

Hāḳ yolunda meşrebī şāfi gerek
Pāk niyyet himmeti 'ālī gerek

el-Ḥikāyetü's-Sābi'atü ve'l-'İşrūn: Ḥabīb-i Ḥazreti 'izzet şāhib-i seyf-i şeri'āt ya'nī Ḥazret-i Risālet şalāvātullāhi 'aleyhi ve selāmuhū ḳal'a-i Ḥayber fethine nāzil olduḳda küffar-ı ḥāk-sār arasında şecā'atle ve dilāverligiyle ma'rūf Mirḥāb adlu bir bed-fa'āl vār idi. Ḳal'adan taşra çıḳup [İÜ 27^a] ḳılıcın çeküp meydānda cevelān etdi.¹¹⁵⁴ 'Arabī ebyāt ve eş'ār¹¹⁵⁵ okuyup ki -ehl-i şecā'atın 'ādet-i ḳadīmesidür- cenk yüzünde şi'ir oḳumaḳ ki¹¹⁵⁶ [SK 121^b] ziyāde şevḳe¹¹⁵⁷ ve ḡayrete ve cür'ete bā'işdür. Ḥattā¹¹⁵⁸ Ḥazret-i Risālet¹¹⁵⁹ şalāvātullāhi 'aleyhi ve selāmuhū¹¹⁶⁰ bir ḥadīş-i müsecca' ve ḥaber-i dürr-i munḳam¹¹⁶¹ cenk yüzünde buyurmuşlardur:¹¹⁶² ¹¹⁶³أنا النبي لا كذب أنا ابن عبد الله بن عبد المطلب Ol zamān Mirḥāb bed-fa'āl meydān başına gelüp [TSMK 37^a] ḥiṭāb itdi:

¹¹⁵³ teslīm idüp 'aleyhi'r-raḥmeti ve'l-mağfireti: teslīm etdi SK, teslīm eyledi MK 1.

¹¹⁵⁴ etdi: eyledi MK 1.

¹¹⁵⁵ 'arabī: 'arabī ḡazel ve SK.

¹¹⁵⁶ cenk yüzünde şi'ir oḳumaḳ ki: MK 1'de yoktur.

¹¹⁵⁷ şevḳ: şöret SK, şevḳe MK 1, TSMK.

¹¹⁵⁸ ḥattā: MK 1'de yoktur.

¹¹⁵⁹ Ḥazret-i Risālet: ḥabīb-i ḥazret MK 1.

¹¹⁶⁰ şalāvātullāhi 'aleyhi ve selāmuhū: şalāvātullāhi 'aleyh İÜ ve TSMK, şallāllāhu 'aleyhi ve sellem MK 1.

¹¹⁶¹ munḳam: muntāzam SK.

¹¹⁶² buyurmuşlardur: buyurmuşlar MK 1 ve TSMK.

¹¹⁶³ أنا النبي لا كذب أنا ابن عبد الله بن عبد المطلب: MK 1, أنا النبي لا كذب أنا ابن عبد الله بن عبد المطلب: TSMK.

Şi‘ir¹¹⁶⁴

Ehl-i Ḥayber¹¹⁶⁵ bilür benim Mirḥab¹¹⁶⁶

Silāhı tām erligi mücerreb

Erde hüner şecā’atdür

Merd olanı kıldum taleb

Aşḥāb-ı kirām’dan fi’l-ḥāl ‘Āmir raḍıyallahu ‘anh¹¹⁶⁷ meydāne girüp ḥiṭāb itdi

Şi‘ir¹¹⁶⁸

‘Āmir benem bilür Ḥüdā

Cān ü başum aña fedā

Merd-i şeci‘ silāhı tām

Qılınān¹¹⁶⁹ baña nūr-ı Ḥüdā

Birbirine hücum idüp niçe ḥamle kıldılar. Nāgāh Mirḥab’ın kılıcı ‘Āmir’iñ kalkanına irişdi. ‘Āmir kalkanın¹¹⁷⁰ altından çeküp¹¹⁷¹ kendü kılıcı nefesine irişdi, şehid oldu. Raḍıyallahu ‘anh¹¹⁷² Ḥazret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹¹⁷³ esedullāh-i ḡalib ‘Alī bin bin Ebī Ṭalib şāhib-i kerrār İmām ‘Alī’ye¹¹⁷⁴ bir kimesne irsāl etdi ki çağıra.¹¹⁷⁵ Zırā kim ol

¹¹⁶⁴ Şi‘ir: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

¹¹⁶⁵ Ehl-i Ḥayber: Ḥayber SK, MK 1 ve TSMK.

¹¹⁶⁶ benüm Mirḥab: ben Mirḥabam SK.

¹¹⁶⁷ raḍıyallahu ‘anh: MK’da yoktur.

¹¹⁶⁸ Şi‘ir: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

¹¹⁶⁹ Kalkan: Kılınān İÜ.

¹¹⁷⁰ kalkanın: kalkan SK ve TSMK.

¹¹⁷¹ çeküp: çekünüp SK.

¹¹⁷² raḍıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

¹¹⁷³ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: şalāvātüllāhi ‘aleyh MK 1 ve TSMK.

¹¹⁷⁴ ‘Ali bin bin Ebī Ṭalib şāhib-i kerrār İmām ‘Alī’ye: şāhib-i kerrār ‘Alī’ye İÜ, MK 1 ve TSMK.

zamān¹¹⁷⁶ mübārek gözleri [SK 122^a] ğāyet¹¹⁷⁷ ma'lūl idi. Gelüp Hāzreti Risālet atına vāşıl oldu. Gözlerine mübārek aĝz-ı yārın sürdü.¹¹⁷⁸ Fi'l-ħāl ol¹¹⁷⁹ tıbb-ı abīb-i Raħmāni'den ve şifā-i Rabbāni'den şifā¹¹⁸⁰ irişdi. Hāzret-i Risālet eline bir 'alem verdi. Yine Mirħab-ı bed-fa'āl meydān başına gelüp şi'ir-i mezkūrı oıdı. Fi'l-ħāl merkez-i dā'ire'i velāyet¹¹⁸¹ ve seyfi kerrār-ı şeca'at İmām-ı 'Alī kerremallahu vechehu¹¹⁸² meydāne teaddüm idüp buyurdı:

Şi'ir¹¹⁸³

Hāydar-ı şafder benem devr-i şeca'at serveri

Bāb-ı 'ilm-i Muştafa [İÜ 27^b] rāh-ı velāyet rehberi

Hāydar-ı şafder dimişdür baña nām¹¹⁸⁴ [TSMK 37^b]

Daĝ arslanı gibi olam¹¹⁸⁵ mehābet manzarı

Hāĝ Hābibi esedullāh dedi hem

Gel benem merdān-ı şiddet şeca'at mehteri¹¹⁸⁶

Fi'l-ħāl Esedullāh ya'nī 'Aliy-yi¹¹⁸⁷ veliyyullāh ĝazanfer-i ĝayūr gibi hücüm itdi. Mirħab-ı bed-fa'ālūñ ser-i na- pāki ħāke irişmedin cānı āh-ı cehenneme¹¹⁸⁸ düşdi. Fi'l-ħāl ol

¹¹⁷⁵ aĝıra: gele MK 1.

¹¹⁷⁶ zamān: zamānda SK.

¹¹⁷⁷ ğāyet: MK 1'de yoktur.

¹¹⁷⁸ sürdü: sürüp SK, tükürdi MK 1 ve TSMK.

¹¹⁷⁹ ol: İÜ'de yoktur.

¹¹⁸⁰ şifā: aña ifāat SK, MK 1, aña āfet TSMK.

¹¹⁸¹ vilāyet: risālet SK.

¹¹⁸² kerremallahu vechehu: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹¹⁸³ Şi'ir: Naẓm MK 1 ve TSMK.

¹¹⁸⁴ dimişdür baña nām: dimiş baña enām SK, MK 1 ve TSMK.

¹¹⁸⁵ olam: olā TSMK.

¹¹⁸⁶ Gel benem merdān-ı şiddet mehteri İÜ ve TSMK, Merd-i meydān-ı şeca'at hem seħāvet mehteri MK 1.

¹¹⁸⁷ 'Aliy-yi: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹¹⁸⁸ cān āh-ı cehenneme: cān cehenneme SK, āh-ı cehenneme MK 1 ve TSMK.

kıdve-i zümre-i¹¹⁸⁹ şahb-ı şafā elinde ‘alem-i Muşafa zümre-i¹¹⁹⁰ aşhāb-ı kirāmiyle hücūm idüp ol sâ‘at [SK 122^b] Hayber kâl‘asın feth itdiler.

Şi‘ir¹¹⁹¹

Server-i ehl-i şecā‘at merd-i meydāndur ‘Alī
Haydar-ı kerrār-ı mehābet şīr-i Yezdāndur ‘Alī

Mazhar-ı cümle ‘acāyib mecma‘ı esrār-ı Hāk
Çeşme-i bahr-ı velāyet bāb-ı ‘irfāndur ‘Alī

Lā fetā illā ‘Alī lā seyfe illā Zülfiķār
Kendüye mahşuşdur ancak birr-i furķāndur ‘Alī¹¹⁹²

Lā fetā illā şānında geldi hel etā
Kıdve-i ehl-i ‘ināyet ‘ayn-ı a‘yāndur ‘Alī¹¹⁹³

Bāb-ı Hayber Kāl‘a‘ı¹¹⁹⁴ miftāh-ı nuşret ‘āmili¹¹⁹⁵
Gevher-i kânı şehāvet derde dermandur ‘Alī

Mecma‘ı esrār-ı Hākķ’dur bāb-ı ‘ilm-i Muşafa
‘Arşā-i ‘ālemde hem¹¹⁹⁶ kūy-ı çevgāndur ‘Alī

¹¹⁸⁹ zümre-i: İÜ ve TSMK’da yoktur.

¹¹⁹⁰ zümre-i: hamle-i İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹¹⁹¹ Şi‘ir: Nazm MK 1 ve TSMK.

¹¹⁹² bu beyit İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

¹¹⁹³ Lā fetā illā şānında geldi hel etā //Kıdve-i ehl-i ‘ināyet ‘ayn-ı a‘yāndur ‘Alī : Bu beyit İÜ’de yoktur.

¹¹⁹⁴ Kāl‘a‘ı: Kāl‘a’sın SK.

¹¹⁹⁵ ‘āmili: hāmili SK, MK 1 ve TSMK.

¹¹⁹⁶ hem: hem pes MK 1.

el-Ḥikāyetü's-Samīnetü¹¹⁹⁷ ve'l-'İşrūn: Hendek gāzāsında 'Amr adlu bed-fa'āl meydāna çıqıp sell-i seyf itdi. Meydāne kimdür ki benim gibi battāl-ile çıqa. Qanı ol didüğüñüz cennet ki[**MK 1 28^b**] zan idersüz kāfiri katl iden girür?¹¹⁹⁸

Qanı gelsün ol ki cānından geçer

Qanunı¹¹⁹⁹ ḥāke şaçup serden geđer¹²⁰⁰

Erde erlikdür şecā'atle seḥā¹²⁰¹

Erde çıqmağdur hemān başdan hūner

Ḥazret-i veliyyüllāh ya'nī Ḥazret-i 'Alī¹²⁰² işidüp ğayrete geldi. Ḥazret-i Risālet [**SK 123^a**], penāh-ı¹²⁰³ [**TSMK 38^a**] maḥḍarına gelüp icāzet istedi. Yā 'Alī! Çıқан 'Amr'dur didi.¹²⁰⁴ Yā Rasūlallah! Rūhī¹²⁰⁵ fedāke!¹²⁰⁶ Kim olursa olsun Ḥazret-i Risālet icāzet virüp şāh-ı merdān şīr-i yezdān qarşu teḳaddüm etdi. Bir kaç beyt-i 'arabī oquyup ma'nāsı tercüme olındı.

Şi'ir¹²⁰⁷

Şabr it çıqdı¹²⁰⁸ saña dilāver

Ġayūr arslan gibi ehl-i hūner

Zī niyyet ü basīret ü şadāḳat

Mıkrāş-ı Zūlfıḳār ile ḥalḳuñ biđer¹²⁰⁹

¹¹⁹⁷ Şamīnetü: Sābi'atü İÜ, MK 1, TSMK.

¹¹⁹⁸ girür: girer SK.

¹¹⁹⁹ Qanunı: Qanı İÜ, SK ve MK 1.

¹²⁰⁰ geçer: bezer İÜ, SK, TSMK.

¹²⁰¹ seḥā: seni SK.

¹²⁰² Ḥazret-i 'Alī: MK 1 ve TSMK'da yok; esedullāh SK.

¹²⁰³ penāh-ı: İÜ, MK ve TSMK'da yoktur.

¹²⁰⁴ didi: İÜ'de yok; ayıtdı MK 1.

¹²⁰⁵ rūhī: İÜ'de yoktur.

¹²⁰⁶ fedāke: fedā SK.

¹²⁰⁷ Şi'ir: İÜ ve TSMK'da yoktur.

¹²⁰⁸ çıqdı: İÜ'de yoktur.

Üstüne gelüp ehl ü ‘ıyālün¹²¹⁰ [İÜ 28^a]

Şimdi senün kanlu yaşın döker

‘Amr işidüp gâdāba geldi.¹²¹¹ Yā ‘Alī! Sen daḥī tāze civānsın, senden yaşlu kimesne¹²¹² çıksun. Seniñ kanuñı dökmege ikrāh¹²¹³ iderem didi. Esedullāh ḳasem idüp¹²¹⁴ ben senün gibi bed-fa’ālūñ ve ḥāksārūñ¹²¹⁵ ḳanın dökmege ikrāh etmezem didi. ‘Amr sell-i seyf idüp ḥamle itdi. Ḥāzret-i İmām ḳalḳanın dutup mübārek başına bir ḳarbe¹²¹⁶ urdı. Ḳalḳanı altından Zülfiḳār-ı kerrārı çeküp omuzundan [SK 123^b] ayağına degin ḥıyārı keser gibi¹²¹⁷ kesdi. Cān-ı nā-pāki¹²¹⁸ çāh-ı cehenneme işmarladı. Aşḫāb-ı ‘ıẓām raḳıyallahu ‘anhüm¹²¹⁹ ref-‘i şavt idüp tekbir itdiler. Ḥāzreti Risālet şalāvātullāhi ‘aleyh¹²²⁰ işidüp mesrūr oldı.

el-Ḥikāyetü’t-Tāsi’atü¹²²¹ ve’l-‘İşrūn: Ḥāzreti ‘Alī raḳıyallahu ‘anh ehl-i [TSMK 38b] ḥilāfiyle ya’nī Mu’āviye raḳıyallahu ‘anh¹²²² ‘askeriyle cenk iderken bir kimesne Mu’āviye ‘askeründen çıḳdı. İmām ‘askerinden mübārez meydāna istedi. Bir kimesne çıḳdı. Anı şehīd itdi. Birin daḥī ṭaleb etdi.¹²²³ Anı daḥī ol muḥālif¹²²⁴ şehīd etdi. Üç nefere degin kimesne’i¹²²⁵ İmām ‘askerinden şehīd etdi.¹²²⁶ Şaff-ı evvelde olan kimesneler¹²²⁷ şaff-ı āḥirde

¹²⁰⁹ ḥilḳatūñ biçer: ḥalḳuñ bahr İÜ, ḥalḳuñ biçer MK 1 ve TSMK.

¹²¹⁰ ehl ve ‘ıyālün: ehlūñ ve ‘ıyālün İÜ, ehlūñ ‘ıyālün MK 1 ve TSMK.

¹²¹¹ geldi: gelüp MK 1.

¹²¹² kimesne: kimse MK 1 ve TSMK.

¹²¹³ ikrāh: ikrām SK, MK 1.

¹²¹⁴ ḳasem idüp: ayıdup SK.

¹²¹⁵ bed-fa’ālūñ ve ḥāksārūñ: bed-fa’āl ü ḥāksār MK 1 ve TSMK.

¹²¹⁶ bir ḳarbe: bir ḥarbe İÜ.

¹²¹⁷ ḥıyārı keser gibi: ḥıyār gibi SK, MK 1 ve TSMK.

¹²¹⁸ Na-pāki: nā-pākūni SK.

¹²¹⁹ raḳıyallahu ‘anhüm: SK, MK 1’de yoktur.

¹²²⁰ şalāvātullāhi ‘aleyh: SK’de yok, şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1.

¹²²¹ Tāsi’atü: Şaminetü MK 1 ve TSMK.

¹²²² raḳıyallahu ‘anh: SK’da yoktur.

¹²²³ itdi: eyledi MK 1.

¹²²⁴ muḥālif: ḥālif SK.

¹²²⁵ üç nefere degin kimesne’i: nefere degin İÜ, nefer kimesne SK, nefere degin kimesne MK 1.

olmağı temennî kıldılar. İmām-ı tahkîk Esedullāh haber aldı. ‘Askerün şaffuñ şakḳ idüp meydāne geldi. Fi’l-hāl ol kimesne’i başından ayırdı. Birin daḥī taleb itdi. Anı daḥī ḳatlı etdi. Üçe degin, daḥī üçin¹²²⁸ bir yere getürdi. Hiṭāb itdi: Yā eyyühe’n-nās innellāhe ‘azze ve celle yeḳūlu: ¹²²⁹ الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ Eger siz [SK 124^a] evvel ibtidā¹²³⁰ ḳılmasañuz biz etmezdük. Bunı diyüp¹²³¹ maḳāmına rücu‘ itdi. Ehl-i hılāfa ḥavf müstevlī oldı. Zīrā kim ibtidā¹²³² mübāreze’i taleb etmek menhīdür. [İÜ 28^b] Evvel düşmān cānibinden olıcaḳ çıkması vācibdür. İmām’dan izn alup ba’zı ‘ulemā söziyle¹²³³ izinsiz mübāreze kerihdür didiler.¹²³⁴ Ba’zı cā’izdür didi. Şol kimesne ki kendü nefsinı tecrübe etmiş ola. Ve ḥīn-i mübārezede tekbir mesnūndur. Rumūz-ı¹²³⁵ nuşret ve sebep-i zaferdür. Haber-i meşhūrda mervīdür. Mübāreze iki ḥaşım biri birin cenge da’vet etmezdür.¹²³⁶

el-Ḥikāyetü’s-Selāsūn:¹²³⁷ Ḥāzret-i Emirü’l-Mü’minīn Esedullāh-ı ‘Alī veliyyullāh-ı¹²³⁸ saḥī raḳıyallahu ‘anh cenk [TSMK 39^a] zamānında bu āyeti okuyup¹²³⁹ nidā idirdi: ¹²⁴⁰ أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِككُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ أَنَّ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ >Ve daḥī aydurdı: وَلَوْ أَنَّ يَنْفَعَكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ أَنَّ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ

¹²²⁶ itdi: eyledi MK 1.

¹²²⁷ kimesneler: kimesne İÜ.

¹²²⁸ daḥī üçin: daḥī üçin SK’de yok, üçin MK 1, TSMK.

¹²²⁹ Haram ayın karşılığı haram aydır; saldırmazlık kurallarına riāyet karşılıklıdır (el-Bakara 2/194).

¹²³⁰ evvel ibtidā: ibtidā İÜ.

¹²³¹ diyüp: didi ve SK.

¹²³² ibtidā: İÜ’de yoktur.

¹²³³ söziyle: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹²³⁴ ba’zı ‘ulemā izinsiz mübāreze kerihdür didiler: SK’da yoktur.

¹²³⁵ rumuz-ı: fevz-i MK 1, TSMK.

¹²³⁶ bu cümle SK’de “şol kimesne ki kendü nefsin mübāreze iki ḥaşım biri birin cenge da’vet etmezdür tecrübe etmiş ola ve ḥīn-i mübārezede tekbir mesnūndur fevz-i nuşret ve sebep-i zaferdür haber-i meşhūrda mervīdür” şeklindedir. “cenge” kelimesi sadece SK’de vardır.

¹²³⁷ Selāsūn: Tāsi’atü ve’l-İşrūn MK 1 ve TSMK.

¹²³⁸ veliyy ullāh-ı: veliyyü İÜ, SK ve MK 1.

¹²³⁹ āyeti okuyup: āyete İÜ.

¹²⁴⁰ Onlara şunu söyle: “Ölümden veya öldürülmekten kaçsanız bile bu kaçış size bir fayda vermeyecektir (el-Ahzab 33/16).

¹²⁴¹ *كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ* Hābībīne ve rasūlūne ḥiṭāb idüp emr itdi: Sen di-gil yā Muḥammed! Size kaçmak fāi’de virmez ölümde yā katlden. Eger daḥī yüce ḳal’alar içinde olsañuz. Ve Hāzret-i İmām ḳasem idüp ḥiṭāb iderdi. Yā nās! [SK 124^b] Eger siz fī-sebīlillāh maḳtūl olmasañuz ol Allah ḥaḳḳı-çün ki¹²⁴² benim nefsum anuñ elindedür, biñ kez seyf-ile pāre pāre, yāre yāre¹²⁴³ olmaḳ daḥī āsāndur ki döşek üzerinde¹²⁴⁴ cān virmeden. Ve Hāzret-i Risālet-penāh šallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹²⁴⁵ ḥadīs-i šerīfnde daḥī¹²⁴⁶ buyurmuşlar: Ol Allah ḥaḳḳı-çün ki benim cānum¹²⁴⁷ anuñ ḳudret¹²⁴⁸ elindedür, melekū’l-mevtūñ görölmesi eşeddür ki¹²⁴⁹ biñ kez kılıçla urmadan. Ve bir rivāyetde daḥī vārid olmuşdur. Mevt dünya ve āḥiret ḳorḳularınıñ eşeddüdür. Mü’min üzerine bıçḳu¹²⁵⁰ ile ve mıḳrāş ile pāre pāre [MK 1 29^a] olmadan eşeddür. Ve çölmek içinde ḳaynayup pārelenmeden eşeddür.¹²⁵¹ Eger bir meyyit ḳabrinden durub cihān ḥaḳḳına mevtūñ şiddetinden ḥaber virse ḳıyāmete deḡin dirlük¹²⁵² zevḳin görmeyelerdi ve uyḥu lezzetin duymayalardı.¹²⁵³ Ve bir rivāyetde eger ölüm eleminden¹²⁵⁴ bir ḳatre taḡlar üzerine düşse [İÜ 29^a] erirdi. Ve bir rivāyetde eger meyyitden [TSMK 39^b] bir ḳulūñ [SK 125^a] elemi yer gök ḥaḳḳı üzerine ḳonulsa cemī’āñ ölürlerdi.¹²⁵⁵ Āḡāḥ ol ey¹²⁵⁶ ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ’a rāḡıb ve ‘ıyş-u ebediyyete¹²⁵⁷ ṭālīp! Döşeginde mevtūñ şiddetün¹²⁵⁸ işüdüñ.¹²⁵⁹ Ve Ḥaḳ yolunda

¹²⁴¹ Nerede olursanız olun ölüm sizi yakalar; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile! (en-Nisa 4/78). Bu ve bundan önceki ayet İÜ’de yanlış olarak *كُنْتُمْ فِي بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ* şeklinde.

¹²⁴² ḥaḳḳı-çün ki: ḥaḳḳı ki SK.

¹²⁴³ yāre yāre: İÜ, MK 1’de yoktur.

¹²⁴⁴ üzerinde: üzerine SK, MK 1 ve TSMK.

¹²⁴⁵ šallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: šalāvātüllāhi ‘aleyhi ve selāmuhū SK ve TSMK.

¹²⁴⁶ daḥī: İÜ’de yoktur.

¹²⁴⁷ cānum: nefsum SK.

¹²⁴⁸ ḳudret: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹²⁴⁹ eşeddür ki: eşeddür SK, MK 1 ve TSMK.

¹²⁵⁰ bıçḳu: bıçaḳ SK.

¹²⁵¹ eşeddür: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹²⁵² dirlük: SK’da yoktur.

¹²⁵³ duymayalardı: dutmayalardı İÜ ve TSMK, ṭatmayalar SK.

¹²⁵⁴ elemünden: elünden SK.

¹²⁵⁵ ölürlerdi: ölürleri idi SK.

¹²⁵⁶ ey: SK’da yoktur.

¹²⁵⁷ ebediyyete: ebediyyeye SK, MK 1 ve TSMK.

¹²⁵⁸ şiddetün: şerbetün SK.

¹²⁵⁹ işüdüñ: işüdüñ SK.

maḳtūl olmanuñ faẓīletin bildūñ ki biñ kez kılıç ile öldürölmek gibidir. Ve¹²⁶⁰ biñ pāre olan¹²⁶¹ şehīdün ölümu eliyle yapışmak¹²⁶² gibidir. Ve bir rivāyetde şovuk ‘asel şerbetin şusuzluk üzerene¹²⁶³ içmek gibidir. Nitekim kitābuñ evā’ilinde eḫādiş-i Nebevīde neşr ve nazm-ile beyān olundu. Anda müṭāla‘a olunā.¹²⁶⁴

el-Ḥikāyetü’l-Ḥādī ve’s-Şelāsūn¹²⁶⁵: Şeyḫ Şehābüddīn *Mecma‘u’l-Leṭāyif* adlu kitābında hikāyet eyledi. Şuleḫādan bir kimesne vār idi. Du‘ā eyledi. Yā Rabbi! Sen beni ḳabz eyle, baña şū degmesün deyü. Ya‘nī vefātı zamānında ittifaḳ bir gün bustanına çıḳup uyḫuya¹²⁶⁶ vardı. Nāgāh düşmān gelüp anı şehīd itdiler.¹²⁶⁷ Dostlarından ba‘zı kimesne anı rüyāsında gördi ḫālınden su‘āl eyledi. Cevāb virdi: Bustanda [SK 125^b] uyḫuya vardum. Gözlerim açdum kendümi cennet içinde gördüm.¹²⁶⁸ Ve daḫī hikāyet eyledi: İki nefer kimesneyi kāfirler¹²⁶⁹ esir itdiler. Dinlerine da‘vet itdiler. Anlar¹²⁷⁰ ḳabūl etmediler. Bunları¹²⁷¹ ḳazan içine ḳoyup zeyt içinde ḳaynatdılar. Üç güne degin kemikleri eridi. Ḳardaşları¹²⁷² vār idi. Dār-ı İslām’da ānları ol zamān rü’yāda gördi. Su‘al eyledi ḫālleri şiddetin. [TSMK 40^a] İşidüp aña cevāb virdiler. Bundan özge bir elem bilmedük.¹²⁷³ Ancaḳ bir ḳazana girdük.¹²⁷⁴ Firdevs-i a‘lā ravzasında gözümüz açup göründük.¹²⁷⁵ Aşla bir ḳarınca yāresi¹²⁷⁶ deñlü elem çekmedük.

¹²⁶⁰ biñ kez kılıç ile öldürölmek gibidir ve: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹²⁶¹ biñ pāre olan: biñ pāre ölmek MK 1, SK’da yoktur.

¹²⁶² elemi eliyle yapışmak: ölümu eliyle basmak SK, ölümu eliyle yapışmak MK 1.

¹²⁶³ şusuzluk üzerene: İÜ’de yoktur.

¹²⁶⁴ anda müṭāla‘a olunā: müṭāla‘a olunā MK 1, İÜ’de yoktur.

¹²⁶⁵ Ḥādī ve’s-Şelāsūn: Şelāsūn MK 1 ve TSMK.

¹²⁶⁶ uyḫuya: uyḫuya MK 1.

¹²⁶⁷ itdiler: eylediler MK 1.

¹²⁶⁸ gördüm: buldum MK 1.

¹²⁶⁹ kimesneyi kāfirler: kimesne İÜ, TSMK.

¹²⁷⁰ anlar: İÜ’de yoktur.

¹²⁷¹ bunları: SK’da yoktur.

¹²⁷² ḳardaşları: ḳarındaşları SK.

¹²⁷³ bilmedük: bilmedi İÜ, TSMK.

¹²⁷⁴ girdük: degdük SK, ṭalduk MK 1, dalduk TSMK.

¹²⁷⁵ göründük: gözünden SK.

¹²⁷⁶ yāresi: ışırmı SK.

Şi'ir¹²⁷⁷

Bağ-ı cinān içre şafālarda şehīd

Hürilerle da'imā zevk ü şafālarda¹²⁷⁸ şehīd

Ölümün zerrece görmez anlar¹²⁷⁹ elemin

[İÜ 29^b] Yāreden şanma şağın ola cefālarda şehīd

Cān virdügi dem¹²⁸⁰ vāşıl-ı cānān olur

Gāh uçar¹²⁸¹ didi Nebī 'arş-ı a'lāda şehīd¹²⁸²

Şehīd ile gehi şohbet 'işretde olur¹²⁸³

Gāhı [SK 126^a] pervāzın açar cennet-i me'vāda şehīd¹²⁸⁴

Gāziler¹²⁸⁵ meşhedine cānı gehi¹²⁸⁶ hāzır olur

Geh kūrūda seyr ider gehi¹²⁸⁷ deryāda şehīd¹²⁸⁸

el-Hikāyetü's-Sānī ve's-Selāsūn¹²⁸⁹: Hārūn er-Reşīd raḥmetullāhi 'aleyh¹²⁹⁰

Koşantıniyye fethine bir kez sefer iderken yolda Hırfil¹²⁹¹ adlı kal'aya uğradı. Altında¹²⁹² on

¹²⁷⁷ Şi'ir: Nazm MK 1.

¹²⁷⁸ şafālarda: vefālarda SK, MK 1.

¹²⁷⁹ anlar: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹²⁸⁰ Cān virdügi dem: Cān ü dil virdügi demde İÜ, Cānını virdügi dem ol MK 1.

¹²⁸¹ uçar: uç MK 1, TSMK.

¹²⁸² Gāh uçar 'arş-ı a'lāda gehi 'ıyşu 'işrettedür İÜ.

¹²⁸³ Şehīd ile kühn-i şohbet ve 'işretde olur SK.

¹²⁸⁴ Şehīd ile gehi şohbet 'işretde olur

Gāhı [SK 126^a] pervāzın açar cennet-i me'vāda şehīd :Bu beyit İÜ'de yoktur.

¹²⁸⁵ Gāziler: Gāzilerün İÜ.

¹²⁸⁶ gehi: güher SK.

¹²⁸⁷ gehi: ol gehi MK 1.

¹²⁸⁸ gehi deryāda şehīd: gāhı olur deryādadur İÜ.

¹²⁸⁹ Sānī ve's-Selāsūn: Hādī ve's-Selāsūn: MK 1 ve TSMK.

¹²⁹⁰ raḥmetullāhi 'aleyh: SK, MK 1'de yok, raḥmetullāh TSMK.

yedi gün muķīm oldu. Cenk ü ħarb idüp fethi¹²⁹³ müyesser olmadı. Bir gün ħal‘a¹²⁹⁴ ħapısı açıldı. Bir kāfir-i etem¹²⁹⁵ ricalinden ekmel silahla ħaşra çıķup er talep itdi¹²⁹⁶ mübāreze etmege. Yā ma‘şere‘l-‘arab! Deyu.¹²⁹⁷ Baña erlerüñizden yigirmi kimesne gönderüñ. Baña meydāne çıķsun.¹²⁹⁸ Bu diyāruñ baĥĥalı ve arslanı benem, didi.¹²⁹⁹ Harünü‘r-Reşid uyħuya varmışdı kimesne anı uyandırmadı.¹³⁰⁰ Ol kāfir niçe zaman cevelān itdi. Müslümān ‘askeri mużtarib oldu. İcāzetsiz [TSMK 40^b] kimesne çıķmadı. Zīrā¹³⁰¹ icāzetsiz mübāreze ba‘zı ‘ulemā ħatında mekrūhdur. Ammā mübāreze olmasa muĥlaķa ħıtāl¹³⁰² cā‘izdür. Nāgāh Harün er-Reşid uyħuda idi. Uyanup¹³⁰³ [SK 126^b] haber virdiler.¹³⁰⁴ Maħzūn oldu. Niçün aña yigirmi nefer kimesne¹³⁰⁵ çıķmadı. Muħalled adlu bir vezīri¹³⁰⁶ vār idi ki ‘aķl-ı kemāl-ile¹³⁰⁷ meşhūr idi.¹³⁰⁸ Yā emīra‘l-mü‘minīn! Didi.¹³⁰⁹ Aña bir neferden ħayri çıķmaķ münāsib degüldür. Küffār içinde denilmesün, bir kāfir yigirmi müslümānla mübāreze [MK 1 29^b] itmişdür. Dīn-i İslām‘uñ ‘ırzına lāyık degüldür. Bir kimesne çıķsun. Eger maķtūl olursa şehid olur, eger ħālib olursa düşmānı ħatl idüp cehennemden ħalās olup ħāzī olur. Eger mecrūħ olursa aña şühedā¹³¹⁰ mührin ururlar. Ķıyāmetde şühedā ile ħaşr olur didi.¹³¹¹ Yine ol kāfir-i ħāk-isār¹³¹²

¹²⁹¹ Ħırfıl: Ħırķale SK, MK 1, TSMK.

¹²⁹² altunda: İÜ‘de yok, anda MK 1.

¹²⁹³ fethi: fetih SK.

¹²⁹⁴ ħal‘a: İÜ, MK ve TSMK‘da yoktur.

¹²⁹⁵ etem: işm SK, MK 1‘de yoktur.

¹²⁹⁶ itdi: eyledi MK 1.

¹²⁹⁷ deyu: İÜ‘de yoktur.

¹²⁹⁸ erlerüñizden yigirmi kimesne gönderüñ baña meydāne çıķsun: erler gönder yigirmi kimesne meydāne çıķsun SK, baña erlerüñizden yigirmi kimesne meydāne çıķsun MK 1, TSMK.

¹²⁹⁹ didi: MK 1 ve TSMK‘da yoktur.

¹³⁰⁰ Harünü‘r-Reşid uyħuya varmışdı kimesne anı uyandırmadı: İÜ‘de yoktur.

¹³⁰¹ zīrā: zīrā kim SK, MK 1, TSMK.

¹³⁰² ħıtāl: İÜ‘de yoktur.

¹³⁰³ Harünü‘r-Reşid uyħuda idi uyanup: Reşid uyānup SK, MK 1 ve TSMK.

¹³⁰⁴ virdiler: aldı SK, MK 1, TSMK.

¹³⁰⁵ kimesne: İÜ‘de yoktur.

¹³⁰⁶ bir vezīri: vezīr-i müdebbir SK, vezīrin biri TSMK.

¹³⁰⁷ ‘aķl-ı kemāliyle: kemāl-i ‘aķl-ile ve kemāliyle MK 1.

¹³⁰⁸ meşhūr idi: meşhūrdur SK, MK 1, TSMK.

¹³⁰⁹ didi: İÜ‘de yoktur.

¹³¹⁰ şühedā: şehidler MK 1.

¹³¹¹ olur didi: ola SK, MK 1, TSMK.

irte olduḡda ḡal‘a açıldı.¹³¹³ Meydāne girüp yigirmi [İÜ 30^a] nefer kimesne‘i oḡıdı. İbni Cizrī dimekle ma‘rūf bir kimesne¹³¹⁴ ‘asker-i İslām‘dan¹³¹⁵ ṣecā‘atle ve cenk ve ḡile ile meṣḡūr idi. Zīrā kim cenk yüzünde kizb ve ḡile cā‘izdür, kemāl-i ṣecā‘atdendür ki ḡadıṣ-i ṣaḡīḡde Rasūlullah ṣallallahu ‘aleyhi ve sellem den mervīdür;¹³¹⁶ *الحرب خدعة* dimiṣdür. [SK 127^a] Ol baḡḡāl-ı dīn¹³¹⁷ Harūn er-Reṣīd¹³¹⁸ yanına gelüp izn istedi: Yā emīr! Deyu. Ben ana¹³¹⁹ yalnız çıḡaram didi.¹³²⁰ [TSMK 41^a] Hārūn er-Reṣīd¹³²¹ aña yarār at ve silāḡ¹³²² teklīf itdi. Almadı. Ben aña Allah iḡün çıḡaram,¹³²³ ḡazāma ‘ḡaraḡ-ı dūnya ḡarıṣmasun.¹³²⁴ Hārūn er-Reṣīd¹³²⁵ aña du‘ā idüp veda‘ itdi. Yigirmi nefer kimesne ḡal‘a altına varup meydānda durdılar. Kāfir nidā itdi.¹³²⁶ Baña ḡadr ve ḡile¹³²⁷ itdūñüz. Ben yigirmi kimesne¹³²⁸ istedüm, siz yigirmi bir kimesne¹³²⁹ geldūñüz. Anlar cevāb virdi.¹³³⁰ Birimüz çıḡar. Biz anı veda‘a geldük. Ol kāfir evvel meydān başına āt ṣaldı.¹³³¹ Didi.¹³³² Allah ḡaḡḡı-ḡün¹³³³ olsun baña ḡaber vir, sen İbni Cizrī degül misin? Belī benüm, didi. Kāfir fi‘l-ḡāl ḡücüm idüp nidā ḡıldı: Sen misün¹³³⁴ baña

¹³¹² ḡāk-isār: MK 1‘de yoktur.

¹³¹³ açıldı: açılıp SK, MK 1, TSMK.

¹³¹⁴ ma‘rūf bir kimesne: SK‘da yoktur.

¹³¹⁵ dimekle ma‘rūf bir kimesne ‘asker-i İslām‘dan: dimekle Müslimīnde bir er var idi SK, dirlerdi meṣḡūr ‘asker-i Müslimīnde bir ādem vār idi MK 1, dimekle ‘asker-i Müslimīnde bir er var idi TSMK.

¹³¹⁶ Buhari, *Kitabü‘l-Cihad ve‘s-Siyer*, 3030. Müslim, *Kitabü‘l-Cihad ve‘s-Siyer*, 1739.

¹³¹⁷ baḡḡāl-ı dīn: server-i dīn SK.

¹³¹⁸ Harūnü‘r-Reṣīd: Reṣīd SK.

¹³¹⁹ emīr deyu ana: emīr ben İÜ.

¹³²⁰ çıḡaram didi: çıḡaram SK, MK 1, TSMK.

¹³²¹ Harūnü‘r-Reṣīd: Reṣīd SK, MK 1, TSMK.

¹³²² yarār at ve silāḡ: bir silāḡ ve at SK.

¹³²³ çıḡaram: çıḡaram didi MK 1, TSMK.

¹³²⁴ ḡarıṣmasun: ḡarıṣmasun deyu MK 1.

¹³²⁵ Hārūnü‘r-Reṣīd: Hārūn SK, MK 1, TSMK.

¹³²⁶ itdi: idüp MK 1.

¹³²⁷ ḡadr ve ḡile: ḡadr MK 1.

¹³²⁸ kimesne: ādem MK 1.

¹³²⁹ kimesne: SK, TSMK‘da yoktur.

¹³³⁰ cevāb virdi: ayıtdılar MK 1.

¹³³¹ ṣaldı: depdi SK ve TSMK, depdi ve ayıtdı MK 1.

¹³³² didi: MK 1 ve TSMK‘da yoktur.

¹³³³ ḡaḡḡı-ḡün: ḡaḡḡı SK, TSMK.

¹³³⁴ sen misün: sen seni SK.

meydānda qarīm ü qarīn¹³³⁵ kār-ı şeca‘atde şīr-i merd-i mekīn?¹³³⁶ Biri birine hamle kılup güyā kim beyābān canavarları¹³³⁷ arslan şayd-gāhına düşdi. İküdüye degin¹³³⁸ cenk ü cidāl itdiler. Ğāyet ıŝŝı¹³³⁹ gün idi. Harāret bunlara te’sīr kıldı. [SK 127^b] Ol merd-i meydān İbn Cizrī¹³⁴⁰ hīle silāhın eline alup kaçmağa¹³⁴¹ yüz tıtdı. Kāfirler hay hay diyüp¹³⁴² mashara kıldılar. Ardunca düşmānı meydān başına degin kova-getürdi. Ol şīr-i dilāver ceng¹³⁴³ şan‘atında pür-hüner¹³⁴⁴ bir cānibe kaçmağa¹³⁴⁵ meyl itdi. Kāfir āna ire-dururken fi’l-hāl arduna dönüp yanundan bir kılıç çaldı. Atundan iki [İÜ 30^b] pāre olup düşdi. Cān¹³⁴⁶ cehenneme [TSMK 41^b] vāşıl oldu. Müslümān ‘askeri şayt ü şadā ile tekbīr¹³⁴⁷ kıldılar.¹³⁴⁸ Tağlara şadā mün‘akis oldu.¹³⁴⁹ Küffāra havf müstevlī oldu. Anıñ için geçen gāzilere mübārezede ve hīn-i fetihde ve hamlede tekbīr iderlerdi ki mehābet ve nuşret miftāhıdır. Fi’l-hāl ‘asker-i İslām hücüm idüp ol merd-i hālīs bereketiyle ve hūsn-i tedbiriyle¹³⁵⁰ ve ‘uluvv-i himmetiyle ol qal‘a’i fetih itdiler.¹³⁵¹ Kimin esīr ve kimin qatl itdiler.¹³⁵² Hārūn Reşīd¹³⁵³ ol merd-i meydānı ya’nī İbn-i Cizrī’i da‘vet idüp bir manşīb-ı ‘ālī ve bi-nihāye¹³⁵⁴ emvāl ve silāh virdi.¹³⁵⁵ [SK 128^a] İmdi ey tarīk-i Haqq’da gāzi olan! Ecr-i fazīlet ve fevz-i nuşret dilerseñ evvelā fi-sebīlillāh rızā-i Haqq için ve gayret-i dīn için hālīs

¹³³⁵ qarīm ü qarīn: ‘azīm ü qarīn MK 1.

¹³³⁶ şīr-i merd-i mekīn: merd-i mekīn deyüp.

¹³³⁷ canavarları: canavarı MK 1, TSMK.

¹³³⁸ degin: qarīb MK 1.

¹³³⁹ ıŝŝı: ıŝŝı İÜ.

¹³⁴⁰ İbn Cizrī: Cizrī İÜ, SK.

¹³⁴¹ kaçmağa: y‘ani kaçmağa SK, MK 1 ve TSMK.

¹³⁴² hay hay diyüp: hay haya tıutup SK.

¹³⁴³ ceng: MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹³⁴⁴ cenk şan‘atında pür hüner: İÜ’de yoktur.

¹³⁴⁵ bir cānibe kaçmağa: bu cānibe kaçmada SK, TSMK.

¹³⁴⁶ cān: cāh SK, çāh MK 1, TSMK.

¹³⁴⁷ tekbīr: tekbīrler MK 1.

¹³⁴⁸ kıldılar: kıldı SK, TSMK.

¹³⁴⁹ oldu: olup SK.

¹³⁵⁰ tedbiriyle: niyet-ile SK, MK 1, TSMK.

¹³⁵¹ itdiler: idüp MK 1.

¹³⁵² esīr ve kimin qatl itdiler: kimin maqtūl ve kimin esīr kıldılar SK, MK 1, TSMK.

¹³⁵³ Hārūnū’r-Reşīd: Hārūn İÜ.

¹³⁵⁴ ve bi-nihāye: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹³⁵⁵ silāh virdi: silāh virdi bi-‘add-ı bi-hād TSMK.

niyyet ve ‘ālī himmet gerekdür. Tā kim manşūr ve muzaffer olup¹³⁵⁶ maqtūl olursañ şehīd olusun ve eger mecrūh olursan muşāb olusun. Eger düşmānuñi helāk idüp katl iderseñ ġāzi olursın.¹³⁵⁷ Ammā ġālib olduğdan soñra manşīb-ı ‘ālī ve terakķī taleb idersin.¹³⁵⁸ Ğazā yüzünde silāhuñi ve atlaruñi ve yoldaşuñi¹³⁵⁹ ziyāde etmek niyetiyle. Bu niyyetünde inşā’-Allahü Te‘ālā daħi¹³⁶⁰ muşāb olursın. Zīrā kim ġazā yolunda silahı ve yoldāşını ve ātı arturmak izdiyād-ı ‘ibādetdür.

Nazm¹³⁶¹

[TSMK 42^a] Seyf-i Hāđdur pāk niyyet ġāziye

Tiz yarağdur yüce himmet ġāziye¹³⁶²

Cenk yüzünde Hāķķı¹³⁶³ zıkr etmek şehā

Cānib-i Hāķķ’dan muhāķķaķ fevz ü nuşret ġāziye

Hīle ve ĥud‘a düşmene kılmāķ revādur ġāziye¹³⁶⁴

Kizb-ile hem aldamağdur ān-ı şan‘at ġāziye¹³⁶⁵

Cenk yüzünde düşmene şatmak riyā

Yevm-i maşşerde yarın olur¹³⁶⁶ ‘ibādet [SK 128^b] ġāziye

Yedi yüz biñ geçer her řā’atı¹³⁶⁷

Miñnet ü derd ü belā ‘ayn-ı fazīlet ġāziye

¹³⁵⁶ olup: olusun eğer SK, MK 1, TSMK.

¹³⁵⁷ olursın: olusun SK, MK 1, TSMK.

¹³⁵⁸ idersün: idesün İÜ.

¹³⁵⁹ yoldaşuñu: yoldaşlaruñi MK 1.

¹³⁶⁰ Allahü Te‘ālā daħi: Allah MK 1, Allahü daħi TSMK.

¹³⁶¹ Nazm: Şi‘ir SK.

¹³⁶² bu mısra SK’da yoktur.

¹³⁶³ Hāķķı: ĥafı SK.

¹³⁶⁴ revādur ġāziye: revā SK, MK 1, TSMK.

¹³⁶⁵ Kizb-ile hem aldamağ rāy-ı şan‘at ġāziye SK.

¹³⁶⁶ yarın olur: olur yarın MK 1.

¹³⁶⁷ Yedi yüz biñ geçer her řā’atı :Yüz biñe geçer hem řā’atı SK, MK 1, TSMK.

[İÜ 31^a] el-*Hikāyetü's-Sālisetü ve's-Selāsün*¹³⁶⁸: İmām Kurtubî¹³⁶⁹ rahmetullāhi 'aleyh *Tānḥ*'inde rivāyet eyledi. Diyār-ı Rūm pādīşāhı Kōstantīniyye'den altı kez¹³⁷⁰ yüz biñ 'asker-i küffār-ile Dārü'l-İslām¹³⁷¹ ğāretine çıqdı ve cemī' küffār pādīşāhları bile ittifāk itdiler. 'Askerleri dā'ire'i 'adedden bīrūn oldu. Cevānib-i erba'adan cümle keferē harekete geldi. Vilāyet fetihlerine¹³⁷² memālik-i İslāmiyye'den her memlekete bir kāfir pādīşāhını yüz biñ 'asker-ile ta'yīn itdiler. Cemī' memālik-i İslām ḥākimleri ıztırāra¹³⁷³ düşüp ehl-i İslām üzerine ḥavf müstevlī oldu. Diyār-ı 'Acem'de ve Tatar'da niçe ehl-i İslām şehīrlerin koyup tağlara firār etdiler. Ol zamānuñ dilāveri ehl-i İslām'ıñ serveri cihānuñ şīr-i teri¹³⁷⁴ Alb Arslan-ı Türki rahmetullāh¹³⁷⁵ ol zamānda 'Irāk ve 'Acem sultānydı. A'yān-ı memleketün cem' idüp [TSMK 42^b] müşāvere [SK 129^a] eyledi. Dār-ı İslām'a ne beliyye-'i 'āmm¹³⁷⁶ [MK 1 30^a] nāzil olduĝın¹³⁷⁷ bildiñüz. Re'yüñüz ve tedbiriñüz¹³⁷⁸ nedür? Didi. 'Asākir-i küffār¹³⁷⁹ çerisinün¹³⁸⁰ ḥadd ve pāyānı yokdur. Bir cānibe kaçmaĝa çāre kalmadı.¹³⁸¹ Ölmeden¹³⁸² kaçup diri olmadan, erlüĝ-ile ölmek yegdür, didi. Ayıtdılar:¹³⁸³ Yā emīra'l-mü'minīn! Tedbīr senüñ tedbīrüñdür.¹³⁸⁴ Cān ve başumuz bu yolda fedādur. 'Asākir-i küffār ol ṭarafdan¹³⁸⁵ zulmet gibi 'azm itdi. Aşla önlerine nesne ḥā'il olmadı. Merd-i zamān Alb Arslan¹³⁸⁶ yigirmi biñ 'asker cenk görmüş erenlerden intiḥāb etdi. Memleketinüñ evvel şehīründe mülākāta 'azm itdi ki aşla

¹³⁶⁸ *Sālisetü ve's-Selāsün*: *Ḥādī ve's-Selāsün* MK 1, *Sānī ve's-Selāsün* TSMK.

¹³⁶⁹ Kurtubî: SK'da yoktur.

¹³⁷⁰ altı kez: altı MK 1.

¹³⁷¹ Dārü'l-İslām: Dār-ı İslām SK.

¹³⁷² vilāyet fetihlerine: vālāt-ı fetihleriyle SK, vilāyet fetḫi ḫasdına MK.

¹³⁷³ ıztırāra: ıztırāba SK.

¹³⁷⁴ şīr-teri: şīr-i hüneri MK 1, TSMK.

¹³⁷⁵ rahmetullāh: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹³⁷⁶ 'āmm: 'amme SK.

¹³⁷⁷ nāzil olduĝın: nüzül eyledüĝin MK 1.

¹³⁷⁸ re'y ü tedbiriñüz: re'yüñüz ve tedbiriñüz SK.

¹³⁷⁹ 'asākir-i küffār: 'asker-i küffārdan SK ve TSMK 'asākir-i küffāruñ TSMK.

¹³⁸⁰ çerisinün: MK'da yoktur.

¹³⁸¹ kalmadı: yokdur SK.

¹³⁸² ölmeden: ölmeden ĝayrı SK.

¹³⁸³ didi ayıtdılar: SK'de yok, didi MK 1 ve TSMK.

¹³⁸⁴ tedbīr senüñ tedbīrüñdür: tedbīründe SK.

¹³⁸⁵ ṭarafdan: cānibden SK, MK 1 ve TSMK.

¹³⁸⁶ Alb Arslan: Alb Arslan sultān SK.

diyārında gözleri açılmaya. Zīrā kim ‘asker-i küffāra göz açdurmamağ¹³⁸⁷ şevket-i İslāmiyye’ dendür¹³⁸⁸ ve sebab-i nuşretdür. Alb Arslan¹³⁸⁹ düşmāna karşı ‘azm itdi. Evvel menzilde beş biñ [İÜ 31^b] ‘asker firār itdi. İkinci menzilde üç biñ ‘asker firār itdi.¹³⁹⁰ Üçüncü menzilde düşmāna mülākātında on iki biñ ‘asker kaldı. Düşmān ‘askerine nisbet deryādādan bir kaçre gibi idi veya¹³⁹¹ siyāh derī [SK 129^b] içinde¹³⁹² bir aq kıl gibi idi.¹³⁹³ Pādişāh-ı İslām Alb Arslan ‘askerine hitāb etdi. Bu gün Cum’a günüdür zevālden soñra Cum’a namāzı zamānında muqātele idelüm ki ol [TSMK 43^a] sa‘atde yeryüzünde bize hayır du‘ā¹³⁹⁴ olur. Zevāl zamānı geldi. Her biri yoldaşın vedā‘ kıldı. ‘Asker-i küffār yigirmi şāf olmuşlardı. Her şaffiñ āhiri görünmezdi. ‘Asker-i İslām şāf şāf oldu. Bir kezden hamle kıilup küffār şafların yārdılār.¹³⁹⁵ Pādişahlarınuñ haymesin başup anı esir kıldılar ve ‘asker içinde münādiler¹³⁹⁶ şaldılar. Pādişāhuñuz esir oldu didüklerinde¹³⁹⁷ ‘asker-i küffār münhezim oldu.¹³⁹⁸ ‘Asker-i İslām kimin esir kimin katl itdiler.¹³⁹⁹ Alb Arslan kāfir sulṭānınıñ¹⁴⁰⁰ seririne geçdi. Ta‘amından yidi ve libāsından geydi. Kāfir pādişāhını¹⁴⁰¹ önüne getürtdi.¹⁴⁰² Aña su‘āl itdi.¹⁴⁰³ Sen beni esir kılsan neylerdüñ didi.¹⁴⁰⁴ Ol kāfir ben seni¹⁴⁰⁵ katl iderdim, didi. Alb

¹³⁸⁷ açdurmamağ: açdurmağ MK 1.

¹³⁸⁸ İslāmiyye’ dendür: İslām’ dandur SK.

¹³⁸⁹ Alb Arslan: Alb Arslan sulṭān SK.

¹³⁹⁰ ‘asker firār itdi: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹³⁹¹ kaçre gibi idi veya: kaçredür yā SK, kaçre gibi yā MK 1.

¹³⁹² içinde: kıldan SK, kılından MK 1 ve TSMK.

¹³⁹³ idi: SK, MK 1’de yoktur.

¹³⁹⁴ du‘ā: du‘ālar SK.

¹³⁹⁵ şafların yārdılār: ‘askerine yürüdiler İÜ, ‘askerin yārdılār MK 1 ve TSMK.

¹³⁹⁶ münādiler: münādi SK, MK 1 ve TSMK.

¹³⁹⁷ esir oldu didüklerinde: gitdi deyü SK, MK 1 ve TSMK.

¹³⁹⁸ oldu: olup firār etdiler SK ve TSMK, olup firār etdi MK 1.

¹³⁹⁹ ‘asker-i İslām kimin esir kimin katl itdiler: kimi esir kimi maqtül oldu SK, kimin esir kimin maqtül itdiler TSMK.

¹⁴⁰⁰ kāfir sulṭānınıñ: sulṭān-ı kāfirüñ SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁰¹ pādişāhını: pādişāhı SK.

¹⁴⁰² getürtdi: getürdiler SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁰³ itdi: kıldı SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁰⁴ esir kılsan neylerdüñ didi: neylerdüñ eger esir kılsan SK, neylerdüñ beni esir kılsan MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁰⁵ ol kāfir ben seni: ol kāfir İÜ, ol kāfir ben seni SK, ben seni MK 1 ve TSMK.

Arslan ben senüñ gibi bî-dîn öldürmek gözüme¹⁴⁰⁶ [SK 130^a] nesne degüldür, didi. Anı şatmağa emr eyledi.¹⁴⁰⁷ ‘Askeri gezdürdiler.¹⁴⁰⁸ Kimesne¹⁴⁰⁹ bir dirheme almadı. Zîrâ kim ol gün her bir¹⁴¹⁰ kâfir bir dirheme şatıldı. Bu ‘askerüñ âhîrine geldiler bir kimesnenüñ¹⁴¹¹ bir kelbi vār idi. Ol kimesne¹⁴¹² şol kelbi bu kelbe virürseñüz alayım didi. Pādişāha haber virdiler. Pādişāh, virüñ didi.¹⁴¹³ Ol kelbden bu kelb¹⁴¹⁴ hayırludur didi.¹⁴¹⁵ Yine gelüb şāhibinden kâfiri bir fülûsa¹⁴¹⁶ şatun aldılar. Kelbi boğazına aşub Qoştanñiyye’ye [İÜ 32^a] gönderdüler. Ehl-i küfr görüp bu siyāsetle¹⁴¹⁷ gözlerine gāzaplarından kühl¹⁴¹⁸ çeküp merdūd kıldılar. Bu kışşadan hişşe budur ki [TSMK 43^b] ‘asker-i İslām müttefik olıcak nesne hā’il olmaz. Zîrâ kim fevz ü nuşret ü şevket ü kudret ehl-i ittifākıñdur ve hadîs-i şerîfde vārid olmuşdur : ¹⁴¹⁹¹⁴²⁰ يا اثنى عشر الف من امتي لا يغلب Ya’anî benim ümmetimden on iki biñ ‘asker olsa mağlûb olmiya. Anuñ için şer’ide on iki biñ ‘asker-i İslām’a ‘alā külli hāl şabr ü şebāt vācibdür, firār hāramdur. [SK 130^b] Alb Arslan kışşası mu‘cizāt-ı Nebevīden bir mu‘cize olmuşdur ve on iki biñ¹⁴²¹ ‘asker hāqqında mervī olan hadîs-i şerīfe şāhid-i ‘adıldür. Hulefā-i Rāşidîn rıdvānullāhi ‘aleyhim ecma’in zamanlarında bunuñ gibi niçe¹⁴²² fütüh olmuşdur ki kütüb-i tevārihde mezkürdür.¹⁴²³ ¹⁴²⁴ الناس على دين ملوكهم Hasebince pādişāh-ı İslām ‘uluvv-i

¹⁴⁰⁶ gözüme: İÜ’de yoktur.

¹⁴⁰⁷ eyledi: i

tdi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁰⁸ ‘askeri gezdürdiler: ‘askeriñüzdür didiler SK, gezdürdiler MK 1.

¹⁴⁰⁹ kimesne: kimse MK 1.

¹⁴¹⁰ her bir: bir İÜ, SK ve TSMK.

¹⁴¹¹ kimesnenüñ: kimsenüñ MK 1.

¹⁴¹² ol kimesne: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁴¹³ pādişāha haber virdiler pādişāh virüñ didi: Alb Arslan İÜ.

¹⁴¹⁴ ol kelbden bu kelb: kelbden kelb İÜ, SK ve TSMK.

¹⁴¹⁵ hayırludur: hayırludur virüñ didi.

¹⁴¹⁶ kâfiri bir fülûsa: SK’de yok, bir fülûsa MK 1 ve TSMK.

¹⁴¹⁷ siyāsetle: siyāsetle görüp SK.

¹⁴¹⁸ kühl: mîl SK.

¹⁴¹⁹ vārid olmuşdur: İÜ’de yoktur.

¹⁴²⁰ Bu hadis kaynaklarda خير الاصحاب اربعة، وخير السريا اربعمائة، وخير الجيوش ربعة آلاف، ولن يغلب اثنا عشر الفا من قلة şeklinde geçmektedir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 408 (Hadis 973), 736 (Hadis 1301).

¹⁴²¹ ve on iki biñ: İÜ’de yoktur.

¹⁴²² niçe: İÜ’de yoktur.

¹⁴²³ mezkürdür: meşürdür SK.

himmət və hüsən-i meşveret olıcaq nuşretdür. Zīrā kim ehl-i İslām'un vaşfi meşveretdür. Hāq celle ve 'alā Kitāb-ı Kerīmında buyurur: ¹⁴²⁵ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ Ya'nī ehl-i İslām'un emri ve nişanı ortalarında meşveretdür ammā ehl-i küfrün şan'atı¹⁴²⁶ ihtilāfdür. Nitekim Hāq Te'alā kitābında buyurur: ¹⁴²⁷ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Ya'nī yā Muḥammed! Sen kāfirleri mecmū'anlarsın. Hālbukim anların göñli¹⁴²⁸ muhtelifdür. Anuñ-çün gāzā yüzünde meşveret ve ittifaq vācibdür.

el-Ḥikāyetü'r-Rābi'atü ve's-Şelāsün:¹⁴²⁹ Mu'āviye [TSMK 44^a] zamānında evlād-ı 'Arab'dan bir kimesne'i esīr kıldılar.¹⁴³⁰ Qoştanṭıniyye'ye getürdiler. Pādişāhları [SK 131^a] öñünde¹⁴³¹ kelāma mübāşeret itdi. Vezīrlerden birisi ol 'Arab'a sille¹⁴³² urdı. Ol 'Arab nidā itdi: Yā Mu'āviye! Sen bizüm pādişāhımız olalı¹⁴³³ salṭanat-ı İslām'ı zāyi' kılduñ. Ehl-i İslām senüñ zamānında böyle [İÜ 32^b] ḥāqāret oldı, didi.¹⁴³⁴ Mu'āviye'ye bu ḥaber¹⁴³⁵ vaşıl oldı. Niçe māl gönderüp anı ḥalāş kıldı. [MK 1 30^b] Ol esīr olan 'Arabı maḥḍarına ihdār idüp¹⁴³⁶ anı ḍarb iden vezīrün ismin sü'al itdi. Aña ḥaber virdi. Ḥāzret-i Mu'āviye raḍıyallahu 'anh niçe zamān fikre vardı.¹⁴³⁷ Soñra kendüzine¹⁴³⁸ geldi. Bir¹⁴³⁹ āqıl müdebbir re'isi vār idi. Anı ḥalvetine da'vet kıldı. Ben senden bir nesne isterem didi. Qoştanṭıniyye'de fülān adlu

¹⁴²⁴ Bu hadis sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir.

¹⁴²⁵ ... İşleri de aralarındaki danışma ile yürür (eş-Şura 42/38).

¹⁴²⁶ şan'atı: şıfatı MK 1 ve TSMK.

¹⁴²⁷ ... Sen onları birlik içinde sanırsın, oysa kalbleri dağınıktır... (el-Haşr 59/14).

¹⁴²⁸ göñli: göñülleri SK.

¹⁴²⁹ Rābi'atü ve's-Şelāsün: Şāni ve's-Şelāsün MK 1 ve TSMK.

¹⁴³⁰ kıldılar: itdiler MK 1.

¹⁴³¹ getürdiler pādişāhları öñünde: pādişāhlarına getürdiler SK, pādişāhları öñüne getirdiler MK 1, TSMK.

¹⁴³² ol 'Arab'a sille: bir sille SK, MK 1, TSMK.

¹⁴³³ olalı: olup SK, MK 1, TSMK.

¹⁴³⁴ didi: SK, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁴³⁵ Mu'āviye'ye bu ḥaber: bu ḥaber Mu'āviye'ye SK, TSMK.

¹⁴³⁶ ol esīr olan 'Arabı maḥḍarına ihdār idüp: maḥḍarına ol esīr olan 'Arabı ihdār kıldı MK 1.

¹⁴³⁷ fikre vardı: fikr itdi SK, MK 1, TSMK.

¹⁴³⁸ soñra kendüzine: zamāndan soñra kendüne SK, zamāndan soñra kendüzine MK 1, TSMK.

¹⁴³⁹ bir :İÜ'de yoktur.

vezîri baña ihdâr idesün. Saña¹⁴⁴⁰ bir mancınıkla¹⁴⁴¹ ve âlâtiyle bir gemi yapalum. Aña aşlâ bir gemi irişmeye ve ol her gemiye¹⁴⁴² irişe. Nice emvâl harc idüp bir gemi yaptı. Ğayet yügrek. Ve ol re'ise¹⁴⁴³ niçe emvâl viridi ki dürlü dürlü kumâşlar ala. Her vezîre niçe hediyeler aldı. [SK 131^b] Ol 'Arab'ı uran vezîre hediye virmedi.¹⁴⁴⁴ Vezîr anı da'vet idüp¹⁴⁴⁵ aña¹⁴⁴⁶ ğazab itdi. Sen tâcir olasun, diyârumuza gelüp her vezîre hediye viresün, bañâ virmeyesün deyü¹⁴⁴⁷ [TSMK 44^b] aña 'itâb¹⁴⁴⁸ itdi. Hâce-i 'Ayyar aña cevâb kıldı: Hâta¹⁴⁴⁹ itdüm ve saña lâyıķ nesne görmedüm.¹⁴⁵⁰ Amma yine dürlü kumâş ile yakîn zamânda gelürüm. Bañâ her ne maķşûdun var ise¹⁴⁵¹ işmarlañ didi. Aña bir ibrişim bisâţ işmarladı üzerinde her dürlü hayvân¹⁴⁵² naķşı ola. Ve daħî nice meta' işmarladı. Ol tâcir 'Ayyâr yine Şâm'a rücû' itdi.¹⁴⁵³ Didügi bisâţı ve metâ'ı aldı yine Ğoştantıniyye'ye 'azm itdi. Çün yakîn geldi. Deryâ kenârında ol vezîrûñ baķçesi vâri idi. Gelüp anda karar kıldı. Vezîre bir âdem gönderüp¹⁴⁵⁴ gemüsün metâ'ıyla zeyn eyledi. Vezîr işüdüp karar [İÜ 33^a] kalmadı. Baķçasına gelüp gemi'i müzeyyen görüp¹⁴⁵⁵ iķerüye meyl etdi. Metâ' seyr iderken gizlü âlâtiyle¹⁴⁵⁶ yelken¹⁴⁵⁷ kâldurup vezîri alup kaķdılar. Çün Şâm'a vâşıl olup Mu'aviye maħdarına getürdiler. Emr eylediler,¹⁴⁵⁸ ol esîr olan 'arab'ı getürdiler. Ol vezîr aña [SK 132^a] vurdügi sille¹⁴⁵⁹ gibi ol

¹⁴⁴⁰ saña: MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁴⁴¹ saña bir mancınıkla: gizlü mancınıkla SK.

¹⁴⁴² her gemiye: her bir gemiye MK 1.

¹⁴⁴³ ve ol re'ise: re'ise SK.

¹⁴⁴⁴ virmedi: virmeyince SK.

¹⁴⁴⁵ idüp: itdi TSMK.

¹⁴⁴⁶ aña: İÜ, SK'da yoktur.

¹⁴⁴⁷ vezîr anı da'vet idüp ğazab itdi sen tâcir olasın diyârumuza gelüp her vezîre hediye viresün bañâ virmeyesün deyü: SK'da yoktur.

¹⁴⁴⁸ 'itâb: 'itâblar SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁴⁹ hâta: hitâb SK.

¹⁴⁵⁰ görmedüm: getürmedüm İÜ.

¹⁴⁵¹ maķşûdun var ise: maķşûd ise İÜ, MK 1, TSMK.

¹⁴⁵² hayvân: civân SK.

¹⁴⁵³ itdi: kıldı SK, TSMK.

¹⁴⁵⁴ gönderüp: gönderdi SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁵⁵ görüp: gördi MK 1.

¹⁴⁵⁶ âlâtiyle: âletlerle SK, âletleriyle MK 1, TSMK.

¹⁴⁵⁷ yelken: yelkenin SK.

¹⁴⁵⁸ eylediler: eyledi SK, MK 1, TSMK.

vezire¹⁴⁶⁰ bir sille urdu. Ziyāde urdırmadı. Dāhī¹⁴⁶¹ Mu‘āviye rağıyallahu ‘anh¹⁴⁶² vezire hıtab itdi: Kendü pādīşāhıña di gil! İslām pādīşāhı mazlumlarıñ haqqun alivermede senden k̄aşır oldu añılmayasın didi.¹⁴⁶³ Yine emr itdi. Vezirī alup¹⁴⁶⁴ gideler, aldugı¹⁴⁶⁵ yerde¹⁴⁶⁶ koyalar. Va‘de itdükleri metā‘ı¹⁴⁶⁷ ve hediyye‘i virdiler.¹⁴⁶⁸ [TSMK 45^a] Vezirī getürüp yine bostanına iletdiler.¹⁴⁶⁹ K̄oştantıniyye K̄ayşeri k̄orkusından K̄oştantıniyye‘den¹⁴⁷⁰ Üsküdar yaqasına degin deryā yüzünde¹⁴⁷¹ zencir çekdi¹⁴⁷² ve Mu‘āviye‘ye rağıyallahu ‘anh¹⁴⁷³ hediyyeler gönderdi¹⁴⁷⁴ ve muşālağa taleb kıldı.¹⁴⁷⁵ Pādīşāh-ı İslām’a böyle gayret gerekdür. Dīn-i İslām’un ‘ırzuñı şıyānet itmede, düşmānuna her ne hīle ile zafer bulmağ mümkün ise ve her ne tarīk-ile intikām almağ k̄ābil ise¹⁴⁷⁶ temām erlükdür. Ğaraz düşmāna k̄ahr etmekdür, gerek kuvvet-i bāzū ile gerek d̄arb-ı gürz ile¹⁴⁷⁷ gerek kizb-ile gerek hīle ile. Zīrā kim H̄azret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi [SK 132^b] ve sellem¹⁴⁷⁸ buyurmuşlar ki¹⁴⁷⁹ 1480 Ya‘nī الحرب خدعة

¹⁴⁵⁹ sille: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

¹⁴⁶⁰ ol vezire: vezire İÜ, SK, TSMK.

¹⁴⁶¹ urdırmadı dāhī: urmadı SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁶² rağıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

¹⁴⁶³ añılmayasın didi: deyu añılma SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁶⁴ yine emr itdi vezirī alup: vezirī emr itdi yine alup SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁶⁵ aldugı: alındugı SK ve TSMK, eyletdüğü MK 1.

¹⁴⁶⁶ yerde: yere MK 1.

¹⁴⁶⁷ va‘de itdükleri metā‘ı: MK 1’de yoktur.

¹⁴⁶⁸ virdiler: vireler MK 1.

¹⁴⁶⁹ bostanına iletdüler: bostana iletdüler SK, bostana atdular MK 1, TSMK.

¹⁴⁷⁰ K̄oştantıniyye‘den: İÜ’de yoktur.

¹⁴⁷¹ yüzünde: üzerinde SK ve TSMK, üzerine MK 1.

¹⁴⁷² çekdi: çekdiler SK, MK 1, TSMK.

¹⁴⁷³ rağıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

¹⁴⁷⁴ hediyyeler gönderdi: hediye gönderüp SK, hediyyeler gönderüp MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁷⁵ kıldı: kıldılar SK ve TSMK, eylediler MK 1.

¹⁴⁷⁶ k̄ābil ise: olursa İÜ, MK 1, TSMK.

¹⁴⁷⁷ gerek d̄arb-ı gürz ile: İÜ’de yok, gerek gürz ile TSMK.

¹⁴⁷⁸ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: şalavātullāhu ‘aleyhi ve selāmu SK ve TSMK.

¹⁴⁷⁹ buyurmuşlar ki: buyurmuşlar SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁸⁰ Buhari, Cihad 157, Menakıb 25. Müslim, Zekat 153, Cihad 18, 19. Ebu Davud, Cihad 92, Sünnet 28. Tirmizi, Cihad 5. İbn Mace, Cihad 28. Darimî, Siyer 13. Müsned-i Ahmed b. Hanbel I/18, 90, 113, 126, 131, 134; II/312, 314, III/224, 297, 308 VI/387. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 734 (Hadis 1299).

düşmāna bir h̄ile zafer bulmak ve kahr etmek erlūkdür ve muḥārebedür. Ve gāziler arasında meşhur meşeldür ki¹⁴⁸¹ erlūk gāzā yüzünde ondur, toḫuzı¹⁴⁸² h̄iledür.

el-Ḥikāyetü'l-Ḥāmisü ve's-Şelāşün¹⁴⁸³: 'Acem pādīşāhı Kisrā Rūm pādīşāhı Ḳayşer'e ba'zı¹⁴⁸⁴ hediyye gönderdi. İçinde bir mu'allem kâplan vār idi ki şayd iderdi. Zīrā kim Ḳayşer¹⁴⁸⁵ tāzılar āvına māyil olmuşdı.¹⁴⁸⁶ Gönderdüğü kâplanda bir gizlü mekr vār idi. [İÜ 33^b] Avda aç olsa fi'l-hāl niçe kimesne'i helāk iderdi. Kisrā'nuñ murādı bu idi ki Ḳayşer'i bir h̄ile¹⁴⁸⁷ ile helāk ide. Ḳayşer ittifaḳ bir gün av avlarken [TSMK 45^b] kâpları şalıverdiler. Meger kim kâplan aç-ımuş, muḳarrebelerinden¹⁴⁸⁸ bir niçe kimesne'i¹⁴⁸⁹ helāk itdi. Kendüsi ḫaṭāyı¹⁴⁹⁰ şavdı. Fi'l-hāl Kisrā'nuñ h̄ilesi ve mekri¹⁴⁹¹ yāduna geldi. Tedbīr ve tefekkür eyledi, istifsār itdi ki Kisrā neye mā'ildür.¹⁴⁹² Şāhin ve toḫan avına¹⁴⁹³ mā'ildür, didiler. Ḳayşer'ün bir mu'allem kârtalı vār idi ki gözler görmemiş idi.¹⁴⁹⁴ Ğāyet şayda¹⁴⁹⁵ meyl iderdi. Ammā eger aç olsa insan üzerine hücūm idüp¹⁴⁹⁶ helāk iderdi. Kisrā'ya hediyye gönderdi. Kârtalı bile gönderdi¹⁴⁹⁷ ve kâplandan şükranlar 'arz [SK 133^a] itdi.¹⁴⁹⁸ Ğāyet [MK 1 31^a] eyyü şayyāddur

¹⁴⁸¹ erlūkdür ve muḥārebedür ve gāziler arasında meşhur meşeldür ki: İÜ'de yok; gāziler arasında: gāziler içinde TSMK.

¹⁴⁸² erlūk gāzā yüzünde ondur toḫuzı: erlūk ondur zaferi SK.

¹⁴⁸³ Ḥāmisü ve's-Şelāşün: Şālişetü ve's-Şelāşün MK 1, Rābi'atü ve's-Şelāşün TSMK.

¹⁴⁸⁴ ba'zı: ya'nı İÜ.

¹⁴⁸⁵ Ḳayşer: SK'da yoktur.

¹⁴⁸⁶ olmuşdı: idi SK, MK 1, oldı TSMK.

¹⁴⁸⁷ bir h̄ile: bu h̄ile MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁸⁸ muḳarrebelerinden: muḳarrebelerden İÜ.

¹⁴⁸⁹ kimesne'i: kimse'i İÜ.

¹⁴⁹⁰ kendüsi ḫaṭāyı: kendü ḫaṭāi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁴⁹¹ mekri: mekresi TSMK.

¹⁴⁹² fi'l-hāl Kisrā'nuñ h̄ilesi ve mekri yādına geldi tedbīr ve tefekkür eyledi istifsār itdi ki Kisrā neye mā'ildür: Kisrā SK.

¹⁴⁹³ şāhin ve toḫan avına: şāhine ve toḫana SK.

¹⁴⁹⁴ idi: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹⁴⁹⁵ şayda: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁴⁹⁶ idüp: ider SK.

¹⁴⁹⁷ kârtalı bile gönderdi: SK'de yok, ve anı gönderdi MK 1, bile gönderdi TSMK.

¹⁴⁹⁸ şükranlar 'arz itdi: şükraneler 'arz itdi SK ve TSMK, şükrane getürdi MK 1.

deyü.¹⁴⁹⁹ Ğarażı Kısra'ı kızb-ile¹⁵⁰⁰ uyutmağdur ki hedāyāyı qabūl idüp mekrin duymaya. Kısra mağrūr olup hīle'i bilmedi. Bir gün ava çıkdı. Qartalı şalıverdi.¹⁵⁰¹ Meger kim ac-ı mış. hücūm idüp Kısra'nuñ yüzün şoyup gözün çıkdı.¹⁵⁰² Ve bir kimesne'i helāk itdi. Kısra feryād idüp hāy hāy Qayşer bize 'asker çekmedin ğazā itdi.¹⁵⁰³ Qayşer'üñ hīle itdügin bildi.¹⁵⁰⁴ Qayşer'e haber kıldılar. Ol dāhī¹⁵⁰⁵ didi: Kısra¹⁵⁰⁶ bize 'asker çekmedin ğazā kıldı. Pādışāhlar birbirine niçe niçe hīle iderler, gerek şulh ile gerek hedāyā ile gerek birbirine 'asker göndermek-ile. Ğaraż düşmānı her ne tarīk-ile olursa qahr eylemekdür.¹⁵⁰⁷ Düşmandan hediye fitnedür ve 'atıyye [TSMK 46^a] beliyedür ve şarāb-ı zehr-i mārđür¹⁵⁰⁸ ve ta'am-ı hāk-sārđur ki güli hārđur¹⁵⁰⁹ ve 'ahd¹⁵¹⁰ ü lutfi zārđur. Kişi düşmān-ile mu'āmele ve mu'āhede¹⁵¹¹ etmekte ğāyet başiret ve ferāset üzre gerekdür.

el-Hikāyetü's-Sādisetü ve's-Şelaşun¹⁵¹²: Bir kez Qayşer-i [İÜ 34^a] Rūm, Behrām-ı [SK 134^a] Gūr-ile muşālaħa idüp birbirine hedāyā gönderdi. Qayşer-i Rūm'üñ¹⁵¹³ 'adāveti ğālib idi. Bir gizlü hīle tedbīr itdi ki Behrām Gūr'a kılsa gerek idi.¹⁵¹⁴ Bir tāze 'ayyārı vār idi qulları içinde.¹⁵¹⁵ Aña dūrlü dūrlü aşlar pişirmesin ta'līm itdiler.¹⁵¹⁶ Zīrā kim Behrām enva'

¹⁴⁹⁹ deyü: SK, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁵⁰⁰ ğarażı Kısra'ı kızb-ile: ğarażı Kısra'ı kināye-ile SK, ğarażı kızb-ile MK 1.

¹⁵⁰¹ şalıverdi: şalıverdiler SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁰² yüzün şoyup gözün çıkdı: gözün çıkarup yüzün şoydı MK 1.

¹⁵⁰³ itdi: eyledi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁰⁴ idügin bildi: itdügin bilmedi İÜ.

¹⁵⁰⁵ kıldılar ol dāhī: kıldı dāhī İÜ.

¹⁵⁰⁶ Kısra: Qayşer İÜ.

¹⁵⁰⁷ qahr eylemekdür: aldamağdur İÜ; MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁵⁰⁸ şarāb zehr-i mārđür: şarāb zehirdür ve qahr itmekdür İÜ, şarāb zehirdür MK 1, şarāb zehr-i mārđür ve qahr itmekdür TSMK.

¹⁵⁰⁹ güli hārđur: külli ağyar hāndur SK.

¹⁵¹⁰ 'ahd: va'd SK.

¹⁵¹¹ ve mu'āhede: SK'de yok, mehāde MK 1, TSMK.

¹⁵¹² Sādisetü ve's-Şelaşun: Hāmisü ve's-Şelaşun MK 1 ve TSMK.

¹⁵¹³ Qayşer-i Rūm'üñ: Behrām'ın Qayşer-i Rūm'a SK, Qayşer-i Rūm'a MK 1 ve TSMK.

¹⁵¹⁴ kılsa gerek idi: kıla SK, MK 1, kılsa TSMK.

¹⁵¹⁵ içinde: içre MK 1.

¹⁵¹⁶ itdiler: itdi MK 1.

aşlarla muḳayyed idi. Ḳayşer tenhāsına da‘vet idüp¹⁵¹⁷ aña tenbīh kıldı. Seni hediyyelerle Behrām’a gönderelüm. Göreyim seni, anuñ sarāyına ve maṭbahına ğafleti zamānında ateş viresin. Hediyyeler ihḏār idüp anı bile gönderdi.¹⁵¹⁸ Behrām’a anuñ üstād aşçı idügin ma‘lüm kıldılar.¹⁵¹⁹ Maṭbahına aldı. Niçe dürlü aşlar bişirdi ki Behrām ḥayrān oldu.¹⁵²⁰ Ḥidmetünden tamām rāzı olup ḥāş maṭbahına aldı. Bir gice temām ğaflet zamānında maṭbahına ve sarāyına āteş virdi. Ḥalk birbirine düşdiler. Ol Ḳayşeriyye¹⁵²¹ diyārından yañā düşdi. Behrām ḥalkdan taşra çıḳup cevelān ve fiġān¹⁵²² iderken üzerine uğradı. Ḳaçduġundan renk aldı. Yaḳasın [TSMK 46^b] alup yire çekdi.¹⁵²³ Fi‘l-ḥāl ḥātırına düşdi. Ḥay! Sen misün¹⁵²⁴ benim sarāyıma ateş viren? Diyü¹⁵²⁵ boġazın¹⁵²⁶ şıḳup iḳrār itdirdi.¹⁵²⁷ Fi‘l-ḥāl başın kesdi. [SK 134^a] Behrām’uñ niçe ḥazā’ini helāk oldu. ‘Askerler cem’ idüp yine ḥazine cem‘ine ve sarāylar ta‘mīrine meşġül oldu.¹⁵²⁸ Mütenebbih olup Ḳayşer’un¹⁵²⁹ za‘fi zamānında şevketler ve ḳuvvetler izḥār eyledi.¹⁵³⁰ Zīrā kim merdlük¹⁵³¹ şānuñdandır, za‘fi zamānında şevket ve ḳuvvet izḥār etmek ve ḳuvveti zamānında za‘f izḥār etmek ki¹⁵³² anuñla düşmānı maġrūr kılip maġlūb eyleye.¹⁵³³ Ġāziler düşmān yüzine¹⁵³⁴ az ‘asker gösterüp pusılar kılmāḳ gibi. [İÜ 34^b] Behrām-ı Gür intikām sevdāsına düşdi. ‘Uḳelā ile¹⁵³⁵ meşveret¹⁵³⁶ idüp tedbīrler ve

¹⁵¹⁷ idüp: itdi MK 1, itdiler TSMK.

¹⁵¹⁸ Behrām’a gönderelim göreyim seni anuñ sarāyına ve maṭbahına ğafleti zamānında ateş viresin hediyyeler ihḏār idüp anı bile gönderdi: SK’da yoktur.

¹⁵¹⁹ kıldılar: olup MK 1.

¹⁵²⁰ kıldı ki Behrām’uñ ḥaberi yoġ-idi SK, kıldı ki Behrām’uñ ḥaberi İÜ.

¹⁵²¹ Ḳayşeriyye: Ḳayşer SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵²² ve fiġān: İÜ’de yoktur.

¹⁵²³ çekdi: çaldı SK, MK 1, TSMK.

¹⁵²⁴ sen misin: sensin deyu SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵²⁵ viren diyu:viren SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵²⁶ boġazın: boġazın aldı MK 1.

¹⁵²⁷ itdirdi: kıldı SK, eyledi MK 1 ve TSMK.

¹⁵²⁸ meşġül oldu: başladı MK 1.

¹⁵²⁹ Ḳayşer’un: Ḳayşer’e SK, MK 1.

¹⁵³⁰ izḥār eyledi: izḥār kıldı SK, izḥār idi İÜ.

¹⁵³¹ merdlük: merdlerün SK.

¹⁵³² ve ḳuvveti zamānında za‘f izḥār etmek ki: İÜ’de yoktur.

¹⁵³³ maġlūb eyleye: ile SK.

¹⁵³⁴ düşmānı yüzine: düşmene MK 1.

¹⁵³⁵ ile: öyle İÜ.

fikirler kıldı. ‘Aķıbet fikri bunuñ üzerine karar kıldı ki bir ‘aķil veziri vār idi. Aña bī-ħesāb metā‘lar cem‘ idüp t̄acir ūretine koydı. Ğāyet bir güzel¹⁵³⁷ cāriye buldılar ki pādīūāhlarda miūli yoĝ-idi. Ol¹⁵³⁸ cāriyeye t̄ā‘līm kıldılar ve bir destmāl virdiler.¹⁵³⁹ Seni alan kimesne¹⁵⁴⁰ cimā‘ etdükde bu destmāl-ile z̄ekerin ve ħayāların silesin t̄ā kim yanında maķbūl olasın. Vezir t̄acir olup terk-i diyār kıldı. Diyār-ı āħare dolandı.¹⁵⁴¹ [SK 134^b] Ya‘ni¹⁵⁴² Behrām‘uñ diyārundan olduĝı ma‘lūm olmaya. [TSMK 47^a] Ķayūer‘uñ ūhrine geldi. Metā‘ın ūatdı. Ancak bir cāriyesi¹⁵⁴³ ķaldı. Cemi‘ ‘alāķasın ķaķ‘ idüp evvel malın gönderdi. Ancak kendüsi¹⁵⁴⁴ cāriye ile ķaldı. Ķayūer‘uñ bir sevgülü ve müstaķim ve müdebbir veziri vār idi. Maħđarına vardı. Saña lāyık bir cāriyem vardur ki miūli pādīūāhlarda bulunmaz. Vezir fi‘l-ħāl cān atup cāriye‘i aldı. T̄acir fi‘l-ħāl pādīūāh maħđarına vardı. Feryād eyledi:¹⁵⁴⁵ Pādīūāha lāyık bir cāriyem¹⁵⁴⁶ vār idi, dūnyāda miūli bulunmaz. Vezir elūnden aldı. Pādīūāh ‘avrat ūfatlıdur ve cimā‘a ķādir degüldür, erlüĝi yoķdur, aña lāyık degüldür didi. Ķayūer ĝazaba geldi. Cāriye‘i aldı. Vezirüñ burnın ve ħayāların kesdi, merdūd kıldı. T̄acire yarın¹⁵⁴⁷ bahāsın virmeĝe ‘ahd kıldı. T̄acir ol ĝün ūret tebdil idüp ĝāyib oldu.¹⁵⁴⁸ [MK 1 31^b] Aħūām zamānı oldu. Pādīūāh cāriye‘i dōūegine da‘vet kıldı. Bekāretin [SK 135^a] aldı. Cimā‘dan fāriĝ olıcaķ cāriye [İÜ 35^a] nezkebinden¹⁵⁴⁹ bir destmāl çıkarup¹⁵⁵⁰ z̄ekerin ve¹⁵⁵¹ ħayāların sildi. Destmāl meĝer kim¹⁵⁵² zehr-ile ālūde imiū. Fi‘l-ħāl z̄ekerin ve ħayāların dūūürdi.¹⁵⁵³ Daħi maħđum¹⁵⁵⁴

¹⁵³⁶ meūveret: meūveretler SK ve TSMK, müūāvere MK 1.

¹⁵³⁷ ĝāyet bir güzel: bir ĝāyet güzel MK 1.

¹⁵³⁸ miūli yoĝ-idi ol: miūli bulunmaya SK ve TSMK.

¹⁵³⁹ t̄ā‘līm kıldılar ve bir destmāl virdiler: bir destmāl virdiler ve t̄ā‘līm itdiler ki MK 1.

¹⁵⁴⁰ seni alan kimesne: seni MK 1, seni alan TSMK.

¹⁵⁴¹ diyār-ı āħare dolandı: āħar dolandı İÜ ve TSMK, āħir vilayete tolandı ki MK 1.

¹⁵⁴² ya‘ni: MK 1‘de yoktur.

¹⁵⁴³ bir cāriyesi: cāriye MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁴⁴ ancak kendüsi: kendüzi SK ve TSMK.

¹⁵⁴⁵ eyledi: kıldı SK.

¹⁵⁴⁶ cāriyem: cāriye MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁴⁷ yarın: MK 1‘de yoktur.

¹⁵⁴⁸ ĝāyib oldu: ĝāyib MK 1.

¹⁵⁴⁹ nezkebinden: cebinden SK.

¹⁵⁵⁰ çıkarup: çıkardı MK 1.

¹⁵⁵¹ z̄ekerin ve ħayāların: ħayāların İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁵² destmāl meĝer kim: meĝer kim destmāl SK.

oldı. Cariye’i helāk itdi. Ba’de ḥarābu’l-Basra.¹⁵⁵⁵ İmdi¹⁵⁵⁶ kişi bir tarīk-ile düşmānı ḥilesinden ve mekrinden emin olmak [TSMK 47^b] ‘aḳıl kārı degüldür. ‘Ale’l-ḥuşuş min nāḳışātı’l-‘aḳl¹⁵⁵⁷ ‘avratlar mekrinden ne‘uzü billāhi min-mekrihinne ve keydihinne.¹⁵⁵⁸

el-Ḥikāyetü’s-Sābi‘atü ve’s-Şelāşün¹⁵⁵⁹: Emirü’l-Mü’minān Mu’taşım Billāh ḥilāfeti zamānında ki eḥillā-i ḥulefā-i ‘Abbāsī’ dendür. ‘Urūmiyye şehrine ki efrenc şehrlerindendür,¹⁵⁶⁰ bir ḥātün esir olmuş idi. Bir frenk-i alece¹⁵⁶¹ aña bir ḫabanca urdı ol esir olan ‘avrat Vā Mu’taşım’a! Didi. Ya’nī pādīşāha¹⁵⁶² nidā idüp meded diledi.¹⁵⁶³ Anı ḫarb iden frenk istihfāf tarīk-ile: Saña pādīşāh gelmez. Meger¹⁵⁶⁴ ablaḫ āt üzerinde ya’nī alaca at üzerinde saña gelüp¹⁵⁶⁵ yardım kıla. Ḥalīfe’i zamān [SK 135^b] Mu’taşım Billāh raḫıyallahu ‘anh¹⁵⁶⁶ meclisinde bu ḫikāye¹⁵⁶⁷ naḳl olundu pādīşāh¹⁵⁶⁸ ıḡrāz-ı dīn için ve ḡayret-i Ḥaḳ için ḡazap kılup emr eyledi. Nice¹⁵⁶⁹ emvāl bezl idüp eḫrāf-ı ‘āleme ne çāvuşlar¹⁵⁷⁰ şalup seksen bin ablaḫ at cem’ itdiler . Şıdḳ-ı ‘aḫīmetle¹⁵⁷¹ ve ‘uluvv-i himmet-ile ḡayret-i Ḥaḳ ve ıḡrāz-ı dīn için ‘azm eyledi.¹⁵⁷² Bi ‘avnillāh fetḫ müyesser oldı.¹⁵⁷³ Bir tārīḫde¹⁵⁷⁴ aşla daḫī fetḫ

¹⁵⁵³ zekerin ve ḫayāların düşürdi: zeker ve ḫayāları düşdi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁵⁴ maḫdum: meczūm İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁵⁵ ba’de ḥarābu’l-Basra: İÜ’de yoktur.

¹⁵⁵⁶ İmdi: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁵⁵⁷ min nāḳışātü’l-‘aḳl: nāḳışātü’l-‘aḳl SK, İÜ ve TSMK.

¹⁵⁵⁸ min-mekrihinne ve keydihinne: min-mekrihim ve keydihim İÜ ve TSMK.

¹⁵⁵⁹ Sābi‘atü ve’s-Şelāşün: es-Sādisu ve’s-Şelāşün MK 1, 36 TSMK.

¹⁵⁶⁰ zamānında ki aḫillā-i ḥulefā-i ‘Abbāsī’ dendür ‘Umūriyye şehrine ki efrenc şehrlerindendür: zamānında İÜ, zamānında ‘Umūriyye şehrine ki efrenc şehrlerindendür MK 1.

¹⁵⁶¹ ölüci: ‘alaca SK, ‘alıcı MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁶² pādīşāha: pādīşāhdan yaña SK, pādīşāhdan TSMK.

¹⁵⁶³ meded diledi: andan meded ḫaleb eyledi MK 1.

¹⁵⁶⁴ pādīşāh gelmez meger: pādīşāhuñ İÜ, pādīşāh MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁶⁵ gelüp: gele MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁶⁶ raḫıyallahu ‘anh: İÜ, MK 1’de yoktur.

¹⁵⁶⁷ ḫikāye: ḫikāyet MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁶⁸ pādīşāh: SK’da yoktur.

¹⁵⁶⁹ nice: SK’da yoktur.

¹⁵⁷⁰ ne çāvuşlar: çāvuşlar SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁷¹ şıdḳ-ı ‘aḫīmetle: şādıḳ niyyetle SK, şādıḳ ‘aḫīmetle MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁷² ḡayret-i Ḥaḳ ve ıḡrāz-ı dīn için ‘azm eyledi: ve ḡayret-i Ḥaḳ-içün ıḡrāz-ı dīn için SK.

¹⁵⁷³ fetḫ müyesser oldı: fetḫ ve teşhīr oldı SK.

olmak müyesser olmamış.¹⁵⁷⁵ Ğāyet muhkem kal‘ası vār idi.¹⁵⁷⁶ Ğayret-i Haq ve iğrāz-ı dīn şevketine kal‘a-i Kāf hā’il olmaz.¹⁵⁷⁷ Ol zamān fetḥ olup¹⁵⁷⁸ kimisin¹⁵⁷⁹ esīr ve kimin [TSMK 48^a] katl eylediler.¹⁵⁸⁰ Ve şehrin ve kal‘asın ve nice ehlün ihṛāk idüp andan eşer kıomadılar.¹⁵⁸¹ Ve ol ‘avratı ve anı¹⁵⁸² darb iden firengi¹⁵⁸³ ihḍār kıilup didi:¹⁵⁸⁴ 1585 *أنا على فرس ابلق [İÜ 35^b]* *أنا* *جنتك* Ya‘nī ište ben saña¹⁵⁸⁶ geldim ablaq at üzerinde, didi.¹⁵⁸⁷ ‘Avrata sille urduğı gibi anuñ kellesi¹⁵⁸⁸ uruldu. Ğāziler gene kuvvet-i bāzū ile düşmānla cenk iderler. Hīle ve ḥud‘a ile ehl-i [SK 136^a] İslām esīrlerinden bir esīr için bu kıadar¹⁵⁸⁹ atlar alup emvāl bezl etmek şey‘u kıalīdür. Hāzret-i ‘Ömer raḍıyallahu ‘anh bir ḥadıṣ-i şerīfde rivāyet eyledi: Ya‘nī Hāzret-i Risālet-penāh şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu¹⁵⁹⁰ buyurdu: *لَإِنَّ اسْتَنْقَدَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَيْدِي* *لَإِنَّ اسْتَنْقَدَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَيْدِي* Ya‘nī bir kimesne müslümanlardan bir ādemi¹⁵⁹² kıāfir¹⁵⁹³ elinden ḥalāş eylemek¹⁵⁹⁴ baña sevgülüdür. ‘Arab diyārından y‘ani diyār-ı ‘Arab’da olan¹⁵⁹⁵ ḥayrātdan efdaldür. Ve bir rivāyet de İbni ‘Abbas’dan mervīdür. *مَنْ قَدَى اسِيرًا مِنْ أَيْدِي الْعَدُوِّ فَأَنَا*

¹⁵⁷⁴ bir tārīḥde: tārīḥde SK.

¹⁵⁷⁵ aşla fetḥ olmak müyesser olmamış: aşla daḥī öyle fetḥ müyesser olmadı İÜ, ola fetḥ aşla müyesser olmamış idi MK 1, aşla daḥī fetḥ müyesser olmamış TSMK.

¹⁵⁷⁶ vār idi: vār imiş SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁷⁷ Kāf hā’il olmaz: Kāf hā’il olmaya SK, MK 1’de yoktur.

¹⁵⁷⁸ ol zamān fetḥ olup: fetḥ idüp MK 1.

¹⁵⁷⁹ kimisin: kimin SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁸⁰ katl eylediler: maqtūl eyledi TSMK.

¹⁵⁸¹ kıomadılar: kıomadı SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁸² anı: atı İÜ.

¹⁵⁸³ firengi: ‘alıcı MK 1.

¹⁵⁸⁴ kıilup didi: kıilup didikim SK, idüp didi MK 1.

¹⁵⁸⁵ *أنا جنتك على فرس ابلق: أنا جنتك على فرس ابلق* MK 1.

¹⁵⁸⁶ saña: İÜ ve TSMK’da yoktur.

¹⁵⁸⁷ geldim ablaq at üzerinde didi: geldim ablaq at üzerinde SK, ablaq at üzerinde geldim MK 1.

¹⁵⁸⁸ kellesi: boynu SK.

¹⁵⁸⁹ kıadar: deñlü SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁹⁰ penāh şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu: SK’de yok; penāh şalāvātullāhi ve selāmuḥu.

¹⁵⁹¹ *لَإِنَّ اسْتَنْقَدَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَيْدِي الْمَشْرِكِينَ إِلَى مِنْ* İÜ, *لَإِنَّ اسْتَنْقَدَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ مِنْ أَيْدِي الْمَشْرِكِينَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ جَزِيرَةِ الْعَرَبِ* SK.

¹⁵⁹² bir ādemi: SK, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁵⁹³ Kıāfir: kıāfirler MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁹⁴ eylemek: itmek SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁹⁵ ‘Arab diyārından y‘ani diyār-ı ‘Arab’da olan: ‘Arab diyārında olan İÜ, anda olan MK 1.

ذَلِكَ الْأَسِيرُ Ya'nī Ḥazret-i Risālet şalavātullāhi 'aleyhi ve selāmuḥu¹⁵⁹⁶ buyurur:¹⁵⁹⁷ Bir kimesne düşmān elinden bir esīr çıkarsa güyā kim ol esīr benum bu ḥadīs-i şerīfūñ fazīleti beyāna ḳābil-i ta'bīr degüldür dediler.¹⁵⁹⁸ Ba'zı 'ulemādan menḳüldür: 'Ömer bin 'Abdi'l-'Aziz'den¹⁵⁹⁹ mervīdür raḳıyallahu 'anh.¹⁶⁰⁰ Y'ani¹⁶⁰¹ kaçan bir esīr¹⁶⁰² Müslümān ḥaḳḳına Müslümānlardan¹⁶⁰³ ḥalāsa [TSMK 48^b] mu'āvenet dilese¹⁶⁰⁴ ehl-i İslām üzerine anları istiḥlāş vācibdür. Yine diyār-ı küfre bahāya¹⁶⁰⁵ 'adem-i ḳudretleri olduḳda anları reḳ etmek¹⁶⁰⁶ ḥaramdur. [SK 136^b] Ḳālellāhu Te'ālā :¹⁶⁰⁷ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَىٰ تَفَادَوْهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ Ya'nī eger size esīr gelse, siz anları¹⁶⁰⁸ istiḥlāş idesüz.¹⁶⁰⁹ Mālīñuz ile ben sizūñ üzeriñize ḥaram eyledüm. Anları iḥrāc etmeñ müfād itmeyüp Mālīk bin Enes ve İbn Ḥanbel¹⁶¹⁰ ḳatında taḥliş-i üsāra vācibdür. Cemā'at-i Müslimīn üzerine [İÜ 36^a] yā ḳıtāl-ile yaḥūd emvāl-ile gerek esīr ḡanī olsun,¹⁶¹¹ gerek faḳīr olsun. Eger ḡanī olursa anı iḥrāc idene behāsın¹⁶¹² red eyler ammā faḳīr olsa red eylemez. Ve İmām¹⁶¹³ Mālīk ḳatında üsāra-'i Müslimīn terk eylemek ḥaramdur. Tā bir¹⁶¹⁴ dirheme ḳalınca şarf lāzımdur. Ba'zı 'ulemādan menḳüldür: 'İbādāt-ı mālīyyenūñ ecelli ve efḍali esīrlere mu'āvenetdür. Nitekim ḥadīs-i şerīfde¹⁶¹⁵ geçdi.

¹⁵⁹⁶ şalavātullāhi 'aleyhi ve selāmuḥu: SK'de yok, şallāllāhu 'aleyhi ve selem MK 1, şalavātullāhi 'aleyh TSMK.

¹⁵⁹⁷ buyurur: buyurdı SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁵⁹⁸ dediler: SK'da yoktur.

¹⁵⁹⁹ 'Abdi'l-'Aziz'den: 'Aziz'den İÜ, SK ve TSMK.

¹⁶⁰⁰ raḳıyallahu 'anh: SK'da yoktur.

¹⁶⁰¹ y'ani: İÜ, MK 1'de yoktur.

¹⁶⁰² Müslümān ḥaḳḳına Müslümānlardan ḥalāsa mu'āvenet dilese: dār-ı İslām'a çıkarsalar İÜ.

¹⁶⁰³ Müslümānlardan: MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁶⁰⁴ dilese: ḳılsa MK 1 ve TSMK.

¹⁶⁰⁵ diyār-ı küfre bahāya: nār-ı küfre behāne SK.

¹⁶⁰⁶ etmek: eylemek SK.

¹⁶⁰⁷ وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَىٰ تَفَادَوْهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ İÜ. "... Esirler olarak size geldiklerinde de fidye verip kendilerini kurtarıyorsunuz. Halbuki onları sürgün etmek size haram kılınmıştı..."(el-Bakara 2/85).

¹⁶⁰⁸ eger size esīr gelse siz onları: SK'da yoktur.

¹⁶⁰⁹ istiḥlāş idesüz: mu'āde idesiz yani istiḥlāş idesüz MK 1 ve TSMK.

¹⁶¹⁰ Mālīk bin Enes ve İbn Ḥanbel: Mālīk bin Ḥanbel İÜ, SK ve TSMK.

¹⁶¹¹ esīr ḡanī olsun: ḡanī İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁶¹² behāsın: yine behāsın MK 1 ve TSMK.

¹⁶¹³ İmām: ammā İÜ.

¹⁶¹⁴ bir: birini SK.

¹⁶¹⁵ ḥadīs-i şerīfde: ḥadīşde SK, MK 1 ve TSMK.

el-Ḥikāyetü's-Samīnetü ve's-Şelāşün:¹⁶¹⁶ 'Osman bin Huzā'i *Fezā'il-i Cihād* adlu¹⁶¹⁷ kitabında hikāyet eyledi. Bir gün Ka'be'i tavāf iderken bir kimesne'i gördüm. Ka'be'i tavāf eyler ve böyle münacāt kılar: Yā Rabbi! Sen muhtaclaruñ du'asın [MK 1 32^a] kabūl itdün.¹⁶¹⁸ Benim¹⁶¹⁹ hācetim kabūl itmedün. [SK 137^a] Ben añā hıṭāb eyledüm: Ne 'aceb sözdür ki söylersin, hikmeti ve aşlı [TSMK 49^a] nedür? Bañā cevāb itdi:¹⁶²⁰ Biz yedi nefer kimesne idük. Diyār-ı Rūm'a dā'im¹⁶²¹ gāzā iderdük. Bir gün қаzā-'i ilāhi¹⁶²² gelüp esir olduk. Küffār bizi siyāset meydānına getürdiler ki¹⁶²³ boynumuz uralar. Nāgāh qarşuma nazar kıldum. Yedi kapu açılmış gördüm. Her bir¹⁶²⁴ kapuda bir hūrī, ellerinde şarāb-ile dolu kadehler ve destmāller tutarlar.¹⁶²⁵ Bir yoldaşımın boynun urdılar. Çıkup destmāl-ile¹⁶²⁶ kânın silüp içeri aldılar, şarāb şundılar, ol kapu kapandı. Cemī' yoldaşlarımızın aḥvālleri¹⁶²⁷ böyle geçdi. āhir bañā nevbet degdi. Cānım¹⁶²⁸ gāyet intizār üzre ki¹⁶²⁹ boynum uralar, tā kim hūrīlere vāşıl olam. Nāgāh, küffārdan bir āşinām vār idi, çıkageldi beni halāş kıldı.¹⁶³⁰ Hūrīler bir kapuda kalmış idi. Hıṭāb kıldı ki¹⁶³¹ yā miskīn! Ve yā maḥrūm! Ulu¹⁶³² sa'adet senden fevt oldu. Hemān-dem kapu kapandı. Cānım ol zamāndan berü intizār ve iştiyāk içindedür. [SK 137^b] Ve 'Abdullāh bin 'Ömer'den raḍiyallahu 'anhuma¹⁶³³ ḥadīs-i şerīfde¹⁶³⁴ [İÜ 36^b]

¹⁶¹⁶ Samīnetü ve's-Şelāşün: Sābi'atü ve's-Şelāşün İÜ, Sābi'u ve's-Şelāşün MK 1, Hikāye 37 TSMK.

¹⁶¹⁷ adlu: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁶¹⁸ itdün: kıldun SK.

¹⁶¹⁹ benim: SK'da yoktur.

¹⁶²⁰ bañā cevāb itdi: SK'de yok; bañā cevāb kıldı MK 1 ve TSMK.

¹⁶²¹ dā'im: İÜ'de yoktur.

¹⁶²² қаzā-'i ilāhi: emr-i ilāhi SK.

¹⁶²³ getürdiler ki: getürdiler İÜ.

¹⁶²⁴ her bir: her SK.

¹⁶²⁵ tutarlar: MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁶²⁶ destmāller tutarlar bir yoldaşımın boynun urdılar çıkup destmāl-ile: destmālleriyle İÜ, destmāl-ile: destmāller-ile TSMK.

¹⁶²⁷ aḥvālleri: aḥvāli MK 1.

¹⁶²⁸ cānım: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁶²⁹ intizār üzre ki: intizār üzre oldum ki İÜ ve TSMK.

¹⁶³⁰ kıldı: eyledi MK 1.

¹⁶³¹ kıldı ki: kıldılar SK.

¹⁶³² ulu: ol MK 1.

¹⁶³³ raḍiyallahu 'anhuma: raḍiyallahu 'anh İÜ ve TSMK, SK'de ise yoktur.

¹⁶³⁴ ḥadīs-i şerīfde: ḥadīs-i şerīfde SK.

mervîdür. Ya'nî kaçan iki şâf¹⁶³⁵ birbirine mülâkî olsa cenk maḥallinde, Ḥaḳ Te'ālâ cennetden ḥüriler göndere.¹⁶³⁶ Ğazîlere karşı durup¹⁶³⁷ du'â ideler.¹⁶³⁸ Yâ Rabbi sen ğazî'i cengde¹⁶³⁹ sâbit-ka-dem eyle. Ve ğazîler ile bile ḥamle iderler.¹⁶⁴⁰ Ve şehîd olduğda cennet şarâbın şunup yüzünden toprağın [TSMK 49^b] ve kanın¹⁶⁴¹ silerler.¹⁶⁴² Ve her şehîd fi-sebîlillâh ḥürilere kanı kurumadın vâşıl olur.

el-Ḥikâyetü't-Tâsi'atü ve's-Selâşün¹⁶⁴³: İmâm-ı Dımaşķî *Kitâb-ı Fezâil-i Cihâd* ında¹⁶⁴⁴ nakl itdi. Ehl-i Kûfe'den¹⁶⁴⁵ bir kaç nefer ğazâ iderlerdi. Bir gün deryâ kenârına sefer itdiler.¹⁶⁴⁶ Yoldaşlarından¹⁶⁴⁷ birisin atların gütmeye gönderdiler. Şahrâda atların güderdi. Nâĝâh bir ḥâdim çıkageldi. Yüzi âya beñzer. Baña ḥiṭâb itdi:¹⁶⁴⁸ Gel seni karşıñda¹⁶⁴⁹ görünen karşıñ şahibi da'vet ider, didi. Karşusuna baĝdı. Cennet mişâli bir sarây gördi.¹⁶⁵⁰ Fi'l-ḥâl ḥüsnine ḥayrân olup 'azm itdi. Gelüp [SK 138^a] kaşra¹⁶⁵¹ girdi. Selâm virdi. Bir cevâhirden muraşşa' serîr¹⁶⁵² üstünde bir ḥürî gördi.¹⁶⁵³ Yanında niçe câriyeler ve ḥâdimler, evşâf-ı ḥüşnî şerḥ ü beyâna gelmez, karşı çıkup selâm virdi.¹⁶⁵⁴ Merḥaba yâ veli'y-

¹⁶³⁵ iki şâf: şâf SK.

¹⁶³⁶ göndere: gönderür SK.

¹⁶³⁷ durup: varup SK.

¹⁶³⁸ ideler: iderler: SK.

¹⁶³⁹ cengde: cennetde İÜ.

¹⁶⁴⁰ iderler: ideler: İÜ.

¹⁶⁴¹ toprağın: toprağı İÜ.

¹⁶⁴² silerler: sileler İÜ.

¹⁶⁴³ Tâsi'atü ve's-Selâşün: Şâminetü ve's-Selâşün İÜ, Şâminü ve's-Selâşün MK 1, 38 TSMK.

¹⁶⁴⁴ *Kitâb-ı Fezâil-i Cihâd* ında: *Kitâb-ı Cihâd* ında İÜ, MK 1.

¹⁶⁴⁵ ehl-i Kûfe'den: Kûfe'den İÜ, SK.

¹⁶⁴⁶ sefer itdiler: indiler SK.

¹⁶⁴⁷ yoldaşlarından: yoldaşlardan SK.

¹⁶⁴⁸ itdi: kıldı SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁶⁴⁹ karşıñda: karşıda SK, MK 1.

¹⁶⁵⁰ gördi: yüzi SK.

¹⁶⁵¹ kaşra: kaşsara SK.

¹⁶⁵² serîr: ḥarîr MK 1.

¹⁶⁵³ gördi: İÜ, MK 1 ve TSMK'da yoktur.

¹⁶⁵⁴ virdi: aldı SK.

yallah! Didi. Elinden alup serir¹⁶⁵⁵ üzerine getürdi. Muşahabet itdi. Qararı qalmayup elin boynuna uzatdı. Hürî çekinüp hitâb kıldı: Ben saña şimdi vâşıl olmam,¹⁶⁵⁶ vuşlat zamânı yatsu namâzı vaqtindedür.¹⁶⁵⁷ Bir qadeh aq süd şerbetin şundi, içdi.¹⁶⁵⁸ Fi'l-hâl kendüzin¹⁶⁵⁹ yine şahrâda gördi. Hayrete düşdi. Beñzi mütehayyir oldi.¹⁶⁶⁰ Maḥzûn olup¹⁶⁶¹ yoldaşlarına rücu' kıldı.¹⁶⁶² Hâlin şordılar. [TSMK 50^a] Anlara hikâyet¹⁶⁶³ kıldı.¹⁶⁶⁴ Sebkat iden menâkıbını işidüp¹⁶⁶⁵ yoldaşları dahî¹⁶⁶⁶ mütehayyir¹⁶⁶⁷ [İÜ 37^a] olup vār-ise senüñ aqlıña cünün ve ihtilâl gelmişdür.¹⁶⁶⁸ Yoldaşlarından birisi didi: Eger süd içdiyse istifrag-ile taşra gelür. Fi'l-hâl ol kimesne boğazına barmaq urdı. Bir qadeh şafî süd kuşdı koḥusı¹⁶⁶⁹ misk gibi şahrâ'ı tutdı. Yoldaşları taşdik idüp ta'accüp [SK 138^b] kıldılar.¹⁶⁷⁰ İttifaq ol gice deryâ kenârına indi ki abdest ala. Nâgâh düşmân gemüsi gelüp anı şehid kıldılar.¹⁶⁷¹ Hürî haber virdügi sâ'atde maqâmına vâşıl oldi. Yoldaşları irte maqtül bulup defn etdiler. Küfe'ye 'azm¹⁶⁷² itdüklerinde atasına¹⁶⁷³ haber kıldılar.¹⁶⁷⁴ Ol dahî bu kışsa-i 'acibeden¹⁶⁷⁵ haber almış idi. Didi:¹⁶⁷⁶ Beyâbânda koyun güderken nâgâh bir atlu gördüm. Baña teveccüh eyledi. Gördüm, benim

¹⁶⁵⁵ serir: bir yer SK.

¹⁶⁵⁶ ben saña şimdi vâşıl olmam: SK'da yoktur.

¹⁶⁵⁷ vaqtindedür: vaqtinde SK.

¹⁶⁵⁸ içdi: içüp SK, MK 1'de yoktur.

¹⁶⁵⁹ kendüzin: kendüyi SK.

¹⁶⁶⁰ mütehayyir oldi: mütegayyir oldi SK, mütegayyir olup MK 1.

¹⁶⁶¹ maḥzûn olup: maḥzûn MK 1.

¹⁶⁶² maḥzûn olup yoldaşlarına rücu' kıldı: SK'de yok; rücu' kıldı: rücu' eyledi MK 1.

¹⁶⁶³ hikâyet: bu hikâyet İÜ.

¹⁶⁶⁴ kıldı: eyledi MK 1.

¹⁶⁶⁵ menâkıbını işidüp: menâkıbı SK, menâkıbını yoldaşlarına söyledi MK 1, menâkıbını TSMK.

¹⁶⁶⁶ yoldaşları dahî: yoldaşları İÜ ve TSMK; MK 1'de yoktur.

¹⁶⁶⁷ mütehayyir: mütehayyir SK.

¹⁶⁶⁸ gelmişdür: üzredür MK 1.

¹⁶⁶⁹ koḥusı: koḥusı SK ve TSMK, koḥusı MK 1.

¹⁶⁷⁰ kıldılar: itdiler MK 1.

¹⁶⁷¹ kıldılar: itdiler MK 1.

¹⁶⁷² 'azm: 'azimet MK 1.

¹⁶⁷³ atasına: anasına SK.

¹⁶⁷⁴ kıldılar: kıılup MK 1.

¹⁶⁷⁵ kışsa-i 'acibeden: kışşadan MK 1.

¹⁶⁷⁶ didi: ayıtdı SK.

oğlum. Aña hı̄ṭāb kı̄ldım.¹⁶⁷⁷ Bañā hı̄ṭāb eyledi.¹⁶⁷⁸ Didi: Bugün gāzīlerden Kūfe'de fūlān kimesne¹⁶⁷⁹ vefāt kı̄ldı. Şühedāya nidā geldi. Cenāzesine ḥāzır olalar.¹⁶⁸⁰ Ben andan gelürüm, didi. İttifāk aḥşām vaktinde şehre geldüm. Didügi kimesne¹⁶⁸¹ vefāt etmiş. Ve Ebī Zeyd raḥı̄mehullāhi 'aleyh¹⁶⁸² bir ḥikāye daḥī naḳl itdi.¹⁶⁸³ Mağrib [MK 1 32^b] diyārında bir miḳdār 'asker-i İslām münhezim olup şahrāya dağuldılar. Mālīkī adlu bir gāzī vār idi. [TSMK 50^b]¹⁶⁸⁴ Bir cānibe yol dutdı. Gicenūñ¹⁶⁸⁵ nişfında diyār-ı küfrde bir 'asker¹⁶⁸⁶ gördi. Bir 'azīm¹⁶⁸⁷ şahrāda [SK 139^a] inmişler. Atları baḡlu, āteşleri yanar. Qur'an āvāzı ḳulaḡına degdi.¹⁶⁸⁸ El-ḥamdülillāh, didi. Bir çadıra teveccüh eyledi. Bir yigit gördi. Süñüsü ve cemī' silāḥı yanında Qur'an'dan Sūre-'i Benī İsrā'il oḡur.¹⁶⁸⁹ Gelüp selām virdi. Selāmın aldı, ḥātırın şordı.¹⁶⁹⁰ Münhezim olan 'asker-i İslām'dan mısun? Didi. Tesellī ḳılıp ḳış zamānı idi, [İÜ 37^b] tāze üzüm getürdi. Kemāl-i leṭāfetde ve ḥalāvetde. Ve bir kāse şu şuretinde bir 'aceb şarāb ve iki dāne lezīz etmek. Uyḡu teklif ḳılıp başım dizine ḳodı. Uyḡuya vardum. Didi:¹⁶⁹¹ Yarınki gün nişfında uyandum. Kendümi şahrā ortasında buldum.¹⁶⁹² Başım bir āyaḡ kemüḡünde buldum. Ol maḥall-i sābiḳāⁿ meger kim meşāhid-i şühedā imiş. Ḳalkup bir daḡa teveccüh kı̄ldım.¹⁶⁹³ İttifāk yine ḳarañu¹⁶⁹⁴ gice içinde giderken yanımdan bir bölük atlular¹⁶⁹⁵ geḳdi. Tesbīhle ve

¹⁶⁷⁷ aña hı̄ṭāb kı̄ldım: İÜ'de yoktur.

¹⁶⁷⁸ eyledi: ḳılıp SK, kı̄ldı MK 1.

¹⁶⁷⁹ kimesne: kimse SK.

¹⁶⁸⁰ olalar: olun SK, olup MK 1 ve TSMK.

¹⁶⁸¹ kimesne: kimse SK.

¹⁶⁸² raḥı̄mehullāhi 'aleyh: raḥmetullāh SK ve TSMK.

¹⁶⁸³ itdi: eyledi SK.

¹⁶⁸⁴ TSMK 50b ve 51a eksik.

¹⁶⁸⁵ gicenūñ: gice İÜ, MK 1.

¹⁶⁸⁶ bir 'asker: bir 'azīm 'asker MK 1.

¹⁶⁸⁷ 'azīm: ulu MK 1.

¹⁶⁸⁸ ḳulaḡına degdi: sem'ine geldi SK, ḳulaḡına geldi MK 1.

¹⁶⁸⁹ oḡur: tilāvet iderdi SK.

¹⁶⁹⁰ ḥātırın şordı: ḥātırın buyurdı SK.

¹⁶⁹¹ didi: ayıtdı MK 1.

¹⁶⁹² buldum: gördüm SK.

¹⁶⁹³ kı̄ldım: eyledüm SK.

¹⁶⁹⁴ ḳarañu: ḳara SK.

¹⁶⁹⁵ atlular: atlu SK.

tekbîr ile ve temcîd ile. Envā‘ silahlar ile zeyn olmuşlar.¹⁶⁹⁶ Ardlarundan bir kimesne¹⁶⁹⁷ gelir, atı [SK 139^b] ağsak. Gelüp selām virdi.¹⁶⁹⁸ Selāmun aldum. Bunlar kimlerdür? Didim. Şehîdlerdür, didi. Ehl ü ‘ayāl ziyāretinden gelürler. Aña suāl kıldum. Senüñ atuñ niçün aksåkdur? Didi kim: Atuñ bahāsında iki altun edā kılmadum. Kıdretim vār iken tekāsül eyledüm. Ben aña didim: İnşāallah diyār-ı İslām’a selāmetle çıkarsam menzilüñ bildür ben edā kılayın. Fi’l-ḥāl altında atı¹⁶⁹⁹ kuş gibi uçdı. Yoldaşlarına irdi. Yine benden yaña rücū‘ kıldı. Beni ardına aldı, diyār-ı küfrden on günlük yirden¹⁷⁰⁰ bir sâ‘atde kendü şehrine getürdü. Bu benim şehrümdür, didi. Muḥammed bin Yaḥyā evin şor. Fāṭımā adlu ḥātūnum vardur. Benden selām eyle ve aña ḥaber kııl. Fūlan tağda¹⁷⁰¹ ḥānemde beş yüz altın vardur medfūn. İki altun fūlan kimesneye¹⁷⁰² at bahāsından deynüm edā eylesün. Bunu diyüp ḡayib oldı. Şabāḥ olduḡda evin şordum. Kāpusına geldüm. Ḥātūnı taşra çıkdı. [SK 140^a] Vaşıyyetini i‘lām eyledüm. Ta‘accüb kıldı. Bir kaç yıldır benim erüm şehîddür,¹⁷⁰³ didi. Fi’l-ḥāl içeri ‘azm itdi. Didügi yerde beş yüz dāne altun buldı. [İÜ 38^a] İki dāne altun deynine virdi. Baña daḡı on dāne altun virdi.¹⁷⁰⁴ Anuñla şehrimde vardum, didi.

el-Ḥikāyetü’l-Erba‘ün¹⁷⁰⁵: İmām Dımaşķı *Kitāb-ı Fezā’il-i Cihād*’ında¹⁷⁰⁶ hikāyet eyledi. Hārūnu’r-Reşîd zamanında ‘Abdullāh adlu bir er vār idi ki meşḡūr laķābı Seyyid Baṭṭāl’dur. ‘Ulemā-’i ‘ıẓāmdan ve meşāyih-i kirāmdan, ferîd-i ‘aşr ve vaḡîd-i dehr idi. İncîli faşîḡ¹⁷⁰⁷ bilürdi. [TSMK 51^b] Ve daḡı niçe muḡtelif diller bilürdi. İncîl’i boḡazına aşup diyār-ı

¹⁶⁹⁶ silahlar ile zeyn olmuşlar: silahların zeyn itmişler MK 1.

¹⁶⁹⁷ kimesne: kimse SK.

¹⁶⁹⁸ müstensih burada “bu hikāyet hikāyet-i ula’da tamamen zikr olunmuşdur” diyerek hikāyenin devamını istinsah etmemiştir.

¹⁶⁹⁹ atı: İÜ’de yoktur.

¹⁷⁰⁰ yerden: yeri SK.

¹⁷⁰¹ tağda: kāfirde SK.

¹⁷⁰² kimesneye: kimseye SK.

¹⁷⁰³ şehîddür: şehid olmuşdur SK.

¹⁷⁰⁴ on dāne altun virdi: on altun taşadduk itdü SK.

¹⁷⁰⁵ Erba‘ün: Tāsi‘atü ve’s-Şelāşun İÜ, MK 1.

¹⁷⁰⁶ *Kitāb-ı Fezā’il-i Cihād* MK 1.

¹⁷⁰⁷ İncîl-i faşîḡ: faşîḡ İncîl SK, MK 1.

Rūm'a ruhbān şūretinde seyāhat itdi.¹⁷⁰⁸ Ve dāhī¹⁷⁰⁹ 'ayyārlığıyla niçe kanlar döküp ve kilisaları harāb idüp ve bilād-ı küfri āteşlere urup gazālar kıldı.¹⁷¹⁰ Diyār-ı Rūm¹⁷¹¹ şīt ü şadāsından¹⁷¹² dolmuş idi. Hārūnū'r-Reşīd zamānında dār-ı İslām'a çıkdı. Anı da'vet [SK 140^a] kıilup su'āl kıldı.¹⁷¹³ Yā Baṭṭāl-ı dīn ve İmām-ı Mücāhidīn! Sen tarīk-i Ḥaḫḫ'da gayret-i dīn için 'ayyār-ı ibn-i ādem ve seyyāh-ı 'ālemsin. Baña diyār-ı Rūm'da gördüğün a'cebū'l-'acāyib bir hikāyet eyle. Baṭṭāl ayıtdı:¹⁷¹⁴ Yā Emīre'l-Mü'minīn! Saña bir 'aceb¹⁷¹⁵ hikāye kılayın. Bir gün diyār-ı Rūm sahrāsında¹⁷¹⁶ gezerken ruhbān libāsı arḫamda ve İncīl boğazımda, nāgāh ardımdan at hareketin işitdüm. Nazār kıilup bir atlu gördüm, silāhla müzeyyen. Yaḫīn gelüp selām virdi. Bildüm ki mü'mindür. Baña, yā ruhbān! Didi. Diyār-ı Rūm'da Baṭṭāl adlu bir er vardur. Seyyāh-ı 'ālemdür. Şoḫbetine müştākım. Ḥaberün yok mı? 'İsā ve İncīl ḫaḫḫı baña ḫaber vir. Ben ayıtdım:¹⁷¹⁷ İstedüğün benim, didüm.¹⁷¹⁸ Fi'l-ḫāl atundan inüp elüm ve ayagum öpdü. Ben saña cān ve dilden irādet getirüp 'āşık oldum, ḫıdmetiñe ḫabūl it, didi.¹⁷¹⁹ ḫabūl itdüm. Bir gün diyār-ı Rūm şahrāsında¹⁷²⁰ gezerken ḫarşudan dört [TSMK 52^a] atlu çıkageldi. Silāhla [İÜ 38^b] zeyn olmuşlar. [SK 141^a] Bize ḫarşu ḫamle kıldılar. Yoldaşum icāzet istedi. ḫarşu çıkdı. Cenk itdi. Anı şehīd kıldılar. Baña ḫamle kıldılar, yanıñda olan nesne'i vir diyü. Ben ayıtdım:¹⁷²¹ Benim bu libās-ile¹⁷²² İncīl'den ḫayri nesnem yokdur, didüm.¹⁷²³ Ammā bu siz kılduğunuz erlük degüldür, didüm.¹⁷²⁴ Ben

¹⁷⁰⁸ itdi: ider idi MK 1.

¹⁷⁰⁹ ve dāhī: ve İÜ, SK ve TSMK.

¹⁷¹⁰ kıldı: iderdi MK 1.

¹⁷¹¹ diyār-ı Rūm: diyār-ı Rūm'a MK 1.

¹⁷¹² şadāsından: şadāsı MK 1.

¹⁷¹³ kıldı: itdi MK 1.

¹⁷¹⁴ Baṭṭāl ayıtdı: didi İÜ, SK ve TSMK.

¹⁷¹⁵ 'aceb: 'acāyib MK 1.

¹⁷¹⁶ diyār-ı Rūm sahrāsında: diyār-ı Rūm sahrālarında SK, diyār-ı Rūm'a varup sahrāsında MK 1.

¹⁷¹⁷ ben ayıtdım: İÜ, SK ve TSMK'da yoktur.

¹⁷¹⁸ didüm: didi SK.

¹⁷¹⁹ didi: SK ve TSMK'da yoktur.

¹⁷²⁰ sahrāsında: sahrālarında SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁷²¹ ben ayıtdım: İÜ, SK'da yoktur.

¹⁷²² bu libās-ile: bornus-ile SK, boranus-ile TSMK; MK 1'de yoktur.

¹⁷²³ didüm: didi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁷²⁴ didüm: İÜ ve MK 1'de yoktur.

yalñuz ve silāhsuz.¹⁷²⁵ Baña emān virüñ ki¹⁷²⁶ yoldaşumuñ silāhın alayım.¹⁷²⁷ Ve dañi¹⁷²⁸ birer birer çıkuñ didim.¹⁷²⁹ Rāzı oldular. Ben dañi silāhım¹⁷³⁰ giyüp yarāğın bağladım. Biri benden yaña hamle kıldı. Fi'l-hāl¹⁷³¹ başın kesdim. Ol ikisi dañi hamle kıldılar.¹⁷³² Anları dañi katlı itdüm. Yalñuz başları ve re'isleri kıldı ki ruhban idi. Bilirdüm şeca'atle ma'ruf.¹⁷³³ Niçe yıldan berü beni işidüp qarım idinmiş idi. Bana hamle kıldı.¹⁷³⁴ Niçe zaman cenk itdük. Süñüler päre päre oldı.¹⁷³⁵ Atlardan indük. Añşama degin kuvvet-i bazu ile güreşdük. Ol baña ben aña bir tarik-ile ve bir hile ile zafer bulmaduk. Biri birimizden emān diledük. Añşam oldı. Namāz¹⁷³⁶ kaža kıilup edā [SK 141^b] eyledüm. Ol dañi bañıl dınince 'ibadet kıldı. Yarın yine cenk idelüm¹⁷³⁷ didük. Baña hiñab kıldı: Sen 'Arabsın. Sizde hile çokdur ve 'ayyarsuz, 'ahdüñe i'timādum yokdur, didi. İki zincir çıkardı. [TSMK 52^b] Birer ucun kulağlarımıza bağladı. Eger sen hareket iderseñ ben uyanurum didi. Eger ben hareket idersem sen uyanursın, didi. Birbirimizüñ üzerine başlarımız koduk. Şabāha degin bu hālet üzre yatduk. Şabāh namāzın eda kıilup yine meydāna girdük. Nāgāh benim ayagum sürçdi. Gögsüm üzerine¹⁷³⁸ bindi. Hancerin çekdi. Emān istedüm, emān¹⁷³⁹ virdi. İkinci hamlede ben aña gālib oldum. Emān diledi.¹⁷⁴⁰ Emān virdüm. Üç nevbete degin meydān emāniyle geçdi. Dördüncü meydānda [İÜ 39^a] baña gālib olup¹⁷⁴¹ gögsüme bindi. Hiñab itdi: El-ān ben seni bildüm. Sen Bañtal'sun ve 'ayyarsun. Bu def'a emāne aşlā mecāl yokdur, didi. Hancerin çeküp boğazıma

¹⁷²⁵ silāhsız: hāhsız TSMK.

¹⁷²⁶ virüñ ki: virüñ SK, ki TSMK.

¹⁷²⁷ silāhın alayım: silāhım ve atın alayım SK.

¹⁷²⁸ ve dañi: ve İÜ, SK ve kim TSMK.

¹⁷²⁹ didim: İÜ ve TSMK'da yoktur.

¹⁷³⁰ ben dañi silāhım: silāhın SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁷³¹ fi'l-hāl: SK'da yoktur.

¹⁷³² kıldılar: etdiler MK 1.

¹⁷³³ bilirdüm şeca'atle ma'ruf: İÜ'de yoktur.

¹⁷³⁴ bana hamle kıldı: İÜ'de yoktur.

¹⁷³⁵ päre päre oldı: pärelendi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁷³⁶ namāz: namāzım SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁷³⁷ MK 1'in 32^b varağın burada bitmektedir.

¹⁷³⁸ gögsüm üzerine: kim üstüme SK.

¹⁷³⁹ emān: İÜ ve TSMK'da yoktur.

¹⁷⁴⁰ diledi: istedi SK ve TSMK.

¹⁷⁴¹ olup: oldı SK ve TSMK.

indürdi. [SK 142^a] Seni bu def'a elümden¹⁷⁴² kim ḥalāş kıılır? Didi. Altundan cevāb virdüm: Benim Rabbim kādirdür ve ḥāzırdur. İsterse beni ḥalāş ider. Baña gāzapla didi: Göreyim Teñrũñ seni niçe ḥalāş eyler? Didi.¹⁷⁴³ Fi'l-ḥāl şehīd olan yoldaşum yerinden durub üstümden anı iki pāre kııldı ve bu āyeti āvāz-ile oқıldı: ¹⁷⁴⁴ ولا تحسبن الذين قتلوا في سبيل الله أمواتاً بل أحياء Ya'nī sen yā Muḥammed! Zān itme anları kim, Allah yolunda maқtũl oldılar, ölilerdür. [TSMK 53^a] Bil kim onlar dirilerdür.¹⁷⁴⁵ Yine evvel¹⁷⁴⁶ kemākān yerine düşüp bāşı ayrıldı. Yā Emīra'l-Mü'minīn! Bu yolda gördüğüm a'cabü'l-a'cāyib kıışşası ve menқabası¹⁷⁴⁷ budur, didi.

Nazm¹⁷⁴⁸

Ḥaқ yolunda şıdқla olan şehīd

'İşret-i zevқ ü şafā ile şehīd¹⁷⁴⁹

Ḥaқ yolunda cān viren olmaz şehā

Ḥaқ ḥayāt-ı bāқи-'i virür behā

Ger şehādet ister-iseñ bī-ḥilāf

Ḥaқ yolunda niyyetũñi eyle şāf

Ḥik̄ye-i laṭife: Ve İmām-ı Yāfī rah̄metu'l-lahi 'aleyh¹⁷⁵⁰ *Ravza-i Riyāḥīn* adlu kitābında ḥik̄ayet eyledi: Benim zamānımda maḥallemdede¹⁷⁵¹ bir mücerred yigit vār idi. Gördüğümde aña teklīf iderdüm: Niçün tezevvüç¹⁷⁵² etmezsın? Baña cevāb iderdi: Allah'dan

¹⁷⁴² seni bu def'a elümden: seni benden bu def'a SK,: seni bu def'a benden TSMK.

¹⁷⁴³ didi: İÜ ve TSMK'da yoktur.

¹⁷⁴⁴ Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüer sanma! Bilakis onlar diridirler. (Âl-i İmran 3/169).

¹⁷⁴⁵ dirilerdür: diridür SK.

¹⁷⁴⁶ yine evvel: ol yine SK.

¹⁷⁴⁷ menқabası: menқaba SK ve TSMK.

¹⁷⁴⁸ Nazm: Şi'ir İÜ.

¹⁷⁴⁹ ile şehīd: içre sa'īd SK ve TSMK.

¹⁷⁵⁰ Ḥik̄aye-i laṭife ve İmām-ı Yāfī rah̄metu'l-lahi 'aleyh: İmām-ı Yāfī İÜ, ve İmām-ı Yāfī rah̄metu'l-lah TSMK.

¹⁷⁵¹ maḥallemdede: maḥallede TSMK.

¹⁷⁵² tezevvüç: tezvīç TSMK.

isterim, baña cennet hürîlerin dünyâda virsün. Kıyâmetden evvel ittifağ bir gün gâzâya çıkdı.¹⁷⁵³ Nâgâh düşmân üzerimize havâle oldı. Evvel¹⁷⁵⁴ ol kimesne’i şehîd kıldılar. Niçe zamândan¹⁷⁵⁵ soñra yine ol şehîd yanına¹⁷⁵⁶ geldüm. Gögsü üzerinde¹⁷⁵⁷ yatur gördüm. İki elleri gögsi altında qalmış. Lâfife tarîkiyle, yâ mübârek!¹⁷⁵⁸ Sen dünyâda hürî dilerdün, Allah saña [İÜ 39^b] kaç hürî virdi? Didüm.¹⁷⁵⁹ Fi’l-hâl altından elin çıkarup üç parmağla işâret kıldı.

Nazm¹⁷⁶⁰

Hâğ yolında cân virenler bî-hilâf

Meşhedinde ‘ıyş ü ‘ışretde mu‘âf

Hâğ yolında Hâğğ’a qurbân oldılar

İrdiler cânâne çün cân virdiler

el-Hikâyetü’l-Erba‘ün: İbn-i ‘Abbâs’dan rağıyallahu ‘anh¹⁷⁶¹ haber-i [TSMK 53^b] meşhûrda¹⁷⁶² mervîdür. Vaqtâ kim aşhâb-ı kirâmdan rağıyallahu ‘anhum¹⁷⁶³ bir kaç nefer kimesne¹⁷⁶⁴ [SK 143^a] şehîd oldılar. Rasûlullah şalâvâtullâhi ‘aleyhi¹⁷⁶⁵ buyurdu. Aşhâb-ı şafâya hitâb-ı müstetâb ile beşâret kılip sizün ihvânîñuz şehîd olduğda Hâğ Te‘âlâ anlaruñ rûhını bir yeşil kuşın¹⁷⁶⁶ içinde qodı. Ol kuş¹⁷⁶⁷ cennetün ırmaqlarından gelüp içer ve meyvelerinden ekl-eyler ve tena‘um kıılır. Ve ‘arş-ı Rağmân’da mu‘allâğ nurdan qanâdil

¹⁷⁵³ çıkdı: çıkdık SK ve TSMK.

¹⁷⁵⁴ evvel: İÜ’de yoktur.

¹⁷⁵⁵ zamândan: zamân SK.

¹⁷⁵⁶ yanına: yerine SK ve TSMK.

¹⁷⁵⁷ üzerinde: üzerine SK.

¹⁷⁵⁸ yâ mübârek: SK ve TSMK’da yoktur.

¹⁷⁵⁹ didüm: İÜ’de yoktur.

¹⁷⁶⁰ Nazm: Şi‘ir İÜ, TSMK’da yoktur.

¹⁷⁶¹ rağıyallahu ‘anh: SK’da yoktur.

¹⁷⁶² meşhûrda: meşhûrada SK.

¹⁷⁶³ rağıyallahu ‘anhum: İÜ, SK ve MK 1’de yoktur.

¹⁷⁶⁴ kimesne: kimse SK.

¹⁷⁶⁵ şalâvâtullâhi ‘aleyhi: şallâllâhu ‘aleyhi ve selem SK.

¹⁷⁶⁶ kuşın: köşk SK.

¹⁷⁶⁷ kuş: köşk SK.

vardur. Yine aña gelüp anı me'vā ve menzil¹⁷⁶⁸ idinür. Ervāh-ı şühedā bu eklüñ ve tena'umuñ ve 'ışretüñ ve seyrüñ şafāsın ve leṭāfetin bulduḡda didiler:¹⁷⁶⁹ Ey dirigā! Bizden ḡāzī ihvānumuza bu haberi¹⁷⁷⁰ kim irgöre ve beşāreti kim irişdüre? Yine¹⁷⁷¹ ölmeyüp dirilerüz. Cinānda 'ıyş ü işretde ve tena'umdayız.¹⁷⁷² Ola kim anlar daḡı fī-sebīllāh ḡāzāya cehd ve himmet idüp küffār ile cenkden ve kıtālden ı'rāz kılmayalar.¹⁷⁷³ Hāḡ celle ve 'alā her esrāruñ¹⁷⁷⁴ 'ālimidür. 'İlminden bir zerre ve bir ḡāṭıra ve bir nefes ve bir [SK 143^b] naḡar ḡālī degüldür. Kemāl-i fazlından ervāh-ı şühedāya ḡıṭāb idüp buyurdı: Ben sizüñ ihvānuñuza haberiñüzi teblīḡ ideyim.¹⁷⁷⁵ Hābībīne ve Rasūlüne Cebrā'il-i Emīn'le inzāl eyledi. Qālellāhu Te'āla وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا ۖ بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ ﴿۱۶﴾ فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۗ Te'āla وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا ۖ بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ ﴿۱۶﴾ Ya'nī Hāḡ Te'āla Rasūlüne ḡıṭāb idüp buyurdı: Yā Muḡammed! Sen ḡan etme şol kimesneleri Allah yolunda maḡtūl oldılar. Ki¹⁷⁷⁶ anlar ölüler degüldür,¹⁷⁷⁷ bil-kim anlar dirilerdür. Allah ḡatında merzūḡ ve mütena'am olurlar. Hāḡ Te'āla¹⁷⁷⁸ fazlından virdüḡi ni'metle şāzluḡ¹⁷⁷⁹ içindedür. Beşāret işālin ṭaleb kıllurlar. Şol kimesneleri¹⁷⁸⁰ anlara irişmedi¹⁷⁸¹ anlaruñ ardlarından ya'nī dünyāda ḡalan ḡāzīlere beşāret dilerler ki ḡayāt-ı bākīye sa'y eylesünler ve ḡāzā yolında himmet etsünler.¹⁷⁸² Ve İmām-ı Ṭāberānī raḡmetullāhi 'aleyh ḡaber-i meşḡurda rivāyet eyledi ki şehīdlerüñ [SK 144^a] 'indellāh altı ḡaşleti vardur. Evvel ḡaṭrasındaki¹⁷⁸³ ḡanından aḡar ḡünahları yarlıḡanur.

¹⁷⁶⁸ menzil: muntazıra SK, manḡara TSMK.

¹⁷⁶⁹ bulduḡda didiler: bulduḡlarında diyeler SK, bulduḡlarında didiler TSMK.

¹⁷⁷⁰ bu haberi: bir ḡayır SK, bir ḡaber TSMK.

¹⁷⁷¹ yine: biz SK ve TSMK.

¹⁷⁷² tena'umdayuz: tena'umda iz İÜ.

¹⁷⁷³ kılmayalar: ḡalmayalar TSMK.

¹⁷⁷⁴ her esrāruñ: esrāruñ İÜ, her ebrāruñ SK.

¹⁷⁷⁵ ihvānuñuza haberiñizi teblīḡ ideyim: ihvānuñuz ḡaber teblīḡ ideyim SK.

¹⁷⁷⁶ oldılar ki: oldılar İÜ.

¹⁷⁷⁷ ölüler degüldür: ölülerdür SK ve TSMK.

¹⁷⁷⁸ Hāḡ Te'āla: Hāḡ SK.

¹⁷⁷⁹ şāzluḡ: şādiluḡ SK.

¹⁷⁸⁰ kimesneleri: kimseleri SK.

¹⁷⁸¹ irişmedi: irişdirmedi SK.

¹⁷⁸² itsünler: eylesünler SK.

¹⁷⁸³ ḡaṭrasındaki: ḡaşrasındaki İÜ.

Ve cennetde fi'l-hāl maḳāmı seyr ider. Ve imānla kerāmet ḥullesin arḳasına geyürürler. Ve 'azāb-ı ḳabirden ve ḳıyāmet¹⁷⁸⁴ ḥavfindan emīn olur. Ve dünyādan ve dünyā içinde olandan¹⁷⁸⁵ efḍal bir tāk-ı muraşşa' yāḳutdan geyürürler. Ve aña yetmiş iki ḥurī virilür. Ve aḳrabāsından yetmiş kimesneye¹⁷⁸⁶ şefā'at ide. Kütüb-i eḥādīşde aḥbār-ı Nebevīde mezkūrdur. Ve 'Abdullāh bin 'Ömer'den raḳıyallahu 'anh¹⁷⁸⁷ mervīdür. Ḳaçan ḡazī Allah yolunda şehīd olsa cennetden bir serīr gönderürler. Ruḥını anuñ üzerine [TSMK 54^b] ḳoyalar. Niçe biñ melekler ta'zimle göge çıkarurlar.¹⁷⁸⁸ Gök¹⁷⁸⁹ ḳapusu açılıp her gögüñ melekleri aña selām virüp du'ālar iderler ve anı tezyīn ve taḥīr idüp ervāḥ-ı şühedāya iṣāl ideler. Ve ol ervāḥ-ı şühedāya¹⁷⁹⁰ cennet kapusunda bir ırmaḳ kenārında bir yeşil ḳubbe içinde bula. Öñlerinde öküzle balıḳ ola anlar-ile oynayalar. Bir gün oynadıḳları oyunla bir gün daḥī oynamayalar. Balıḳ¹⁷⁹¹ varup cinān ırmaḳlarından [İÜ 40^b] tena'um ide. Öküz aña gelüp boynuz-ıla dege. Balıḳ fi'l-hāl taşra çıḳa. Şehīdler [SK 144^b] önüne gele. Anuñ etinden ekl ideler. İçinde her ni'metün lezzetin bulalar. Ve daḥī öküz cennete varup envā' meyvelerden ve semerelerden¹⁷⁹² otlaya. Şabāḥ olduḳda balıḳ aña gelüp ḳuyruḡıyla dege. Fi'l-hāl şehīdler önüne gele. Anuñ etinden yiyeler, cennetüñ her lezzetin ve her rāyiḥasın duyarlar. Ve şehīdler cinān içinde menāziline baḳup dünyaya çıḳmaḡa taleb ḳılalar, tā kim yine şehīd olup¹⁷⁹³ derecāt-ı a'lāya raḡbet ideler.¹⁷⁹⁴ Anlardan ḡayri kimesne ehl-i cennetden aşla çıḳmaḡı taleb ḳılmaya. Ve şühedānıñ envā'-ı 'iṣretine ve seyrlerine kütüb-i mu'teberede¹⁷⁹⁵ لَا يُحْصَى وَلَا يُعَدُّ

¹⁷⁸⁴ maḳāmı seyr ider ve imānla kerāmet ḥullesin arḳasına geyürürler ve 'azāb-ı ḳabirden ve ḳıyāmet: SK'da yoktur.

¹⁷⁸⁵ ve dünyādan ve dünyā içinde olandan: ve dünyā içinde olan İÜ.

¹⁷⁸⁶ kimesneye: kimeseye SK.

¹⁷⁸⁷ raḳıyallahu 'anh: SK'da yoktur.

¹⁷⁸⁸ melekler ta'zimle göge çıkarurlar: SK'da yoktur.

¹⁷⁸⁹ gök: gökler SK ve TSMK.

¹⁷⁹⁰ ve anı tezyīn ve taḥīr idüp ervāḥ-ı şühedāya iṣāl ideler ve ol ervāḥ-ı şühedāya: SK'da yoktur.

¹⁷⁹¹ ola anlar-ile oynayalar bir gün uyandıḳları oyunla bir gün daḥī oynamayalar balıḳ: İÜ'de yok; oyunla: SK'da yoktur.

¹⁷⁹² meyvelerden ve semerelerden: meyvelerinden ve semerelerinden SK ve TSMK.

¹⁷⁹³ olup: olalar SK, ola TSMK.

¹⁷⁹⁴ ideler: idüp SK ve TSMK.

¹⁷⁹⁵ لَا يُحْصَى وَلَا يُعَدُّ: لَا يُحْصَى وَلَا يُعَدُّ SK ve TSMK.

aḥbār-ı şaḥīḥa ve āsar-ı mu‘teberede mervīdür. اَمِيْنٌ بِاللّٰهِ تَعَالٰى مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَحَشْرَانِيْ فِيْ زُمْرَتِهِمْ. amīn bi ḥurmeti seyyidi’l-mürselīn salavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū¹⁷⁹⁶ ve ālihi [TSMK 55^a] ve şaḥbihī ecma‘īn.

fi Medḥi’ş-Şühedā¹⁷⁹⁷

Ḥaḳ yolında oldu çün şıdķıla ḳurbān şühedā

Meşhedin eylediler ravza-’i rıdvan şühedā

İrdiler maḥşerde¹⁷⁹⁸ [SK 145^a] anlar¹⁷⁹⁹ ‘iṣret-i bakīye müdām

Buldılar Ḥaḳḳ’dan ‘aṭāyı ḥadd ü pāyān şühedā

Meskeni cānlarınuñ¹⁸⁰⁰ ‘arşuñ ḳanādīl-i ola

‘Ālem-i ā’lāda demādem eyleye seyrān şühedā

Ḥāil olmaz yir ü gök bir yaña ‘azm eylese¹⁸⁰¹

Rūḥ-ı ḳuds gibi ger eylese¹⁸⁰² cevelān şühedā

Ölümüñ zaḥmeti duymadılar zerre ḳadar

Cān virüp oldu bugün¹⁸⁰³ vaşıl-ı cānān şühedā

Ola maḥşerde ḥamā’il yarın anlara seyf¹⁸⁰⁴

Aḳıduben būy-ı misk-ile¹⁸⁰⁵ gele ḳan şühedā

¹⁷⁹⁶ salavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū: salavātullāhi ‘aleyhim SK.

¹⁷⁹⁷ fi Medḥi’ş-Şühedā: Der Medḥ-i Şühedā SK ve TSMK.

¹⁷⁹⁸ maḥşerüñ: SK ve TSMK.

¹⁷⁹⁹ onlar: on SK ve TSMK.

¹⁸⁰⁰ cānlarınuñ: İÜ ve TSMK’da yoktur.

¹⁸⁰¹ yir ü gök bir yaña ‘azm eylese: yir ü göğüñ yaña ‘azm eyleseler SK, yir ü gök bir yaña ‘azm eyleseler TSMK.

¹⁸⁰² eylese: eylese SK ve TSMK.

¹⁸⁰³ bugün: yekün SK ve TSMK.

¹⁸⁰⁴ seyf: süyüf SK ve TSMK.

Kimse dünyāya gele yarın gelmeği yād eylemez¹⁸⁰⁶

Yine gelmek dileye virmek için cān şühedā

Seyfini kılsa hamāyil hūriler qarşū çıkar

[İÜ 41^a] Açılır bāb-ı cinān istese meydān şühedā

Cānunu virdüğü dem vāşıl-ı cānān olur

Bula ol demde hemān hūr-ile ğılmān şühedā

Meşhedinde haşre¹⁸⁰⁷ dek ‘ıyş-ı ebed¹⁸⁰⁸ üzre ola

Çekmeyüp kabrūñ ‘azābın ola handān şühedā

Hışumından ola [SK 145^b] yetmiş kese¹⁸⁰⁹ her biri şefi‘

Niçeler derdine dañi kıla dermān şühedā

Şem-‘i ‘aşqında Haqq’uñ cānları pervāne şıfāt

Kül olup yanmağ-içün isteye her ān şühedā

el-Bābü’s-Şāliş fi Hey’eti’l-Ġāzī ‘İnde’l-Kıttāl Ya‘ni

Fezā’il-i Cihād’uñ Üçüncü Bābı Ġāzīlerūñ Hey’eti [TSMK 55^b] Beyānundadır

Düşmāna mülākāt olduĝda ne tarikle [MK 1 33^a] mülākī ola? Ġāzī düşmāna mülākī olduĝda¹⁸¹⁰ Allah’ı çok zıkr ide, gönülden çıkarmaya ki sebep-i felāh u fevz ve nuşretdür. Haq celle ve ‘alā Kitāb-ı Kerīm’inde buyurur: إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ

¹⁸⁰⁵ misk-ile: miski SK.

¹⁸⁰⁶Eylemez: eylemeye SK ve TSMK.

¹⁸⁰⁷ haşre: ‘ıyşe SK.

¹⁸⁰⁸ ‘ıyş-ı ebed: ‘ıyş İÜ.

¹⁸⁰⁹ kese: kişiye SK.

¹⁸¹⁰ ne tarikle mülākī ola ĝāzī düşmāna mülākī olduĝda: SK’da yoktur.

¹⁸¹¹ تَقْلِحُونَ Hâk celle ve ‘alâ mü’min kullarına hitâb ider: Ya‘nî kaçan siz düşmândan bir bölüğe irişseñüz sâbit olun. Allah’ı çok zıkr eyleñ. Eger siz felâh dilerseñüz ya‘nî düşmâna gâlib olup şerrinden hâlâş dilerseñüz ve Hâk Te‘âlâ’ı ol maħalde zıkr etmek gâyet fâzîletdür ve mücib-i muħabbetdür ki ħadîş-i kudside mervîdür. Ĥazret-i Risâlet şalâvâtullâhi ‘aleyh ve selâmuhu ¹⁸¹² Hâk Te‘âlâ’dan ¹⁸¹³ ħikâyet eyledi: [SK 146^a] **إِن عَبْدِي الَّذِي يَذْكُرُونِي حِينَ يَلْقَى** ¹⁸¹⁴ Ya‘nî benim sevgülüm ¹⁸¹⁵ ve mükerrem kulum ol kuldur ki beni zıkr ide. ¹⁸¹⁶ Cenkte ħasmına mülâkî olduħda ve gâzinüñ cenk yüzünde âdabından ve hey‘atındandır ki ba‘zı maħlûkâta kendüyi beñzede. Geçen gâziler dimişlerdür. Ve şâh-ı merdân ve şîr-i yezdân ‘Alî’den mervîdür rağıyallahu ‘anh. ¹⁸¹⁷ Ġâziye lâzımdur düşmâna [İÜ 41^b] ħamle etmede arslan gibi ola. Fırşat zamânında tevâkkuf etmeyüp dönmeye. Ve gâzî ululanmada ¹⁸¹⁸ düşmânına karşı kâplan gibi ola, düşmâna [TSMK 56^a] tevâzu‘ kılmaya. Meger kim mudârâyâ ħile kâşd ide. Ve gâzî şecâ‘atde âyü gibi ola ki cümle a‘zâ ile ¹⁸¹⁹ cenk ide. Ve gâzî düşmâna ħamle itmede ħınzîr gibi ola ya‘nî sađ ve şola bağmaya. Ve gâzî düşmânı gâret kılmada kurt gibi ola, bir cânibinden zafer bulmazsa her cânibe ¹⁸²⁰ döne. Ve düşmânüñ mâlın kimin ala ve kimin âteşe ¹⁸²¹ urup vîrân kıla ki kurdüñ ‘âdetidür. Ba‘zı koyunu yir, ba‘zısunu boğar, ba‘zısunu ¹⁸²² pâreler. Ve gâzî silâĥ getürmede kârınca gibi ola ki miğdârundan ziyâde getürür. Silâĥ ziyâde olduħça gâzinüñ ‘indellâh fazîleti ziyâde olur ve

¹⁸¹¹ Bir düşman birliği ile çalıştığınız vakit sebat ediniz ve Allah’ı çokça anınız ki zafer sizin olsun (el-Enfal 8/45).

¹⁸¹² Ĥazret-i Risâlet şalâvâtullâhi ‘aleyh ve selâmuhu: Ĥazret-i Risâlet SK, ħazret şallâlahu ‘aleyhi ve sellemehu MK 1.

¹⁸¹³ Hâk Te‘âlâ’dan: İÜ’de yoktur.

¹⁸¹⁴ **إِن عَبْدِي الَّذِي يَذْكُرُونِي حِينَ يَلْقَى** SK. Bu ħadis-i şerif Sünen-i Tirmizi (Kitabu’d-Davet, 3580)’de şu şekilde rivâyet edilmiştir **إِن عَبْدِي الَّذِي يَذْكُرُونِي وَهُوَ مَلَأَ قَرْنَهُ**.

¹⁸¹⁵ Sevgülüm: sevgülü SK.

¹⁸¹⁶ ide: eyledi SK, MK 1.

¹⁸¹⁷ rağıyallahu ‘anh: SK’da yoktur.

¹⁸¹⁸ ululanmada: ulunmada SK.

¹⁸¹⁹ cümle a‘zâ ile: a‘zâ ile SK.

¹⁸²⁰ her cânibe: bir cânibe dahî SK.

¹⁸²¹ kimin ala ve kimin âteşe: kimin âteşe SK, MK 1.

¹⁸²² ba‘zısunu: ve kimin İÜ.

düşmān yüzine mehābeti ve şevketi artar. Ve gāzi sabit kadem olmada hımār gibi ola. Şiddet zamanında taḥammül idüp yāre getürmekde.¹⁸²³ Ve gāzi ‘ahdine ve yoldaşına vefā etmede ḳelb gibi ola. Efendisi her ne cānibe¹⁸²⁴ giderse bile gide andan ayrılmaya. Ğāzi fırsatun¹⁸²⁵ gözetmede ḥoros gibi ola. Vaḳtinden evvel çıgırmaya.¹⁸²⁶ Fırşat vaktin gözede. Ve gāzi sükūnetde¹⁸²⁷ ve henī’etde muşalla gibi ola. Ser-‘askere¹⁸²⁸ iḳtidāsında ve düşmāna teveccühünde. Ve gāzi silāhla zeyn olmada kız gibi ola ki güveygüye tezyin iderler. Düşmān yüzine silāhla zeyn ola. Ve gāzi düşmāna kılınmada ve yarağın [TSMK 56^b] göstermede murā’i gibi ola. Gönlünde şecā‘at ve cür’et yoğise bāri taşrasında ızhār ide. Cenk yüzinde¹⁸²⁹ riyā ve ḥile ve kızb¹⁸³⁰ maḳbūldür. Ve gāzi düşmānla cenk etmede dilkü [SK 147^a] gibi ola zīrā kim¹⁸³¹ cenk ḥiledür. Ve gāzi düşmāna karşı şalınmada gelin gibi ola. Ve gāzi düşmāna [İÜ 42^a] meyl etmede ve düşmānla cenk ḥaḳḳında¹⁸³² oğlancık gibi ola. Ve gāzi düşmān karşusunda¹⁸³³ şayḥa etmede yıldırım gibi ola. Maḥallinde āvāzın mehābetle ḳaldıra. Ve gāzi düşmān yüzinde ve dār-ı ḥarbde şaksāğan ḳargası¹⁸³⁴ gibi ola ki bir yerde kendüni emīn bilmeyüp¹⁸³⁵ dāim ḥazer u tenebbüh üzre ola.¹⁸³⁶ Ve cenk gününde ve gāza yolında sūre-’i şaff okumaḳ sūneti¹⁸³⁷ Ḥulefā-i Rāşidīn ve mücāhidīn zamānında ola-gelmişdür.¹⁸³⁸ Şaḥābe-’i güzīn¹⁸³⁹ rıḍvānullāhi Te‘ālā ‘aleyhim ecma‘īn¹⁸⁴⁰ gāzālarda

¹⁸²³ ve gāzi sabit kadem olmada hımār gibi ola şiddet zamanında taḥammül idüp yāre getürmekde: SK’da yoktur.

¹⁸²⁴ her ne cānibe: her cānibe SK.

¹⁸²⁵ fırsatun: fırsat SK.

¹⁸²⁶ çıgırmaya: çıkmaya SK.

¹⁸²⁷ sükūnetde: sükūnetinde SK.

¹⁸²⁸ ser-‘askere: her ‘askere İÜ.

¹⁸²⁹ yüzinde: yüzün TSMK.

¹⁸³⁰ ve ḥile ve kızb: ve kızb İÜ ve TSMK.

¹⁸³¹ zīrā kim: zīrā İÜ.

¹⁸³² cenk ḥaḳḳında: şıfatında SK, ḥaḳḳında TSMK.

¹⁸³³ düşmān karşusunda: düşmāna karşı SK ve TSMK.

¹⁸³⁴ ḳargası: ḳarğa SK.

¹⁸³⁵ bilmeyüp: bilmez SK ve TSMK.

¹⁸³⁶ tenebbüh üzre ola: tenbīh üzredür SK, MK 1 ve TSMK. SK nüshasında bu bab burada bitmektedir.

¹⁸³⁷ sūneti: sūnetiden İÜ, MK 1 ve SK.

¹⁸³⁸ zamānında ola-gelmişdür: olmuşdur TSMK.

¹⁸³⁹ şaḥābe-’i güzīn: şıḥāb-ı güzīn TSMK.

¹⁸⁴⁰ rıḍvānullāhi Te‘ālā ‘aleyhim ecma‘īn: MK 1’de yoktur.

virdidür. Nitekim fütühât-ı şihâh'dan naql olunmuşdur.¹⁸⁴¹ ‘Azîm berekât-ı hîlesi müşâhede olunur ki sebeb-i nuşret¹⁸⁴² ve fevz-i ğanimetdür.

el-Bābü’r-Rābi’u fî Vakti’l-Muḥārebe

Ya’nî Dördüncü Bāb Cenk Eylemenüñ Vakitleri¹⁸⁴³ Beyānundadır

‘Ulemā-’i şerī’at raḥimehullāh¹⁸⁴⁴ demişlerdür ki muḥārebe veyā¹⁸⁴⁵ mübāreze olsa eger müsā’adet-i vaqt olup mümkün olursa sünnete muvāfaqat¹⁸⁴⁶ gerekdür. Eger imkân olmazsa furşata ve şevkete [TSMK 57^a] ve cem’iyyete rāci’dür. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem¹⁸⁴⁷ kaçan şabāh olsa muḥārebe etmezdi tā gün toğıcak,¹⁸⁴⁸ Ammā gün toğduqda muḳātele iderdi. Ve günün nişfi olsa muḥārebe etmezdi güneş zevālden gidicek.¹⁸⁴⁹ Kaçan gün zevāli geçse¹⁸⁵⁰ namāzı [SK 147^b] edā idüp ikündüye degin muḳātele iderdi. [MK 1 33^b] İkindü zamānında¹⁸⁵¹ daḥi etmezdi.¹⁸⁵² İkindü namāzın kılduqdan¹⁸⁵³ soñra aḥşāma degin cenk iderdi.¹⁸⁵⁴ Ğāzī bu vakitlerden birin ri’āyet etmekte¹⁸⁵⁵ ḥiyn-i imkānda kaçd ide. Zīrā kim fevz ü nuşret ve kemāl-i fazīlet sünnete tābi’ olmağladur ve daḥi ğāzānuñ sünnetindendür ki ğāzī qalbiyle¹⁸⁵⁶ cenge taqaddüm ide, kıtālün şiddetin baqmaya. Allah zikrine¹⁸⁵⁷ meşgūl ola. Şeyṭān vesvesesüni gönülden def’ ide. Bu āyetün ma’nāsın tezekkür idüp tefekkür eyleye.

¹⁸⁴¹ olunmuşdur: olmuşdur TSMK.

¹⁸⁴² nuşret: nuşretdür TSMK.

¹⁸⁴³ vakitleri: ve kıtālleri İÜ ve TSMK.

¹⁸⁴⁴ raḥimehullāh: MK 1’de yoktur.

¹⁸⁴⁵ muḥārebe veyā: muḥārebeye MK 1, muḥārebe yā SK ve TSMK.

¹⁸⁴⁶ sünnete muvāfaqat: sünnetde muvāfiq SK ve TSMK.

¹⁸⁴⁷ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: şalāvātullāhi ‘aleyhi MK 1.

¹⁸⁴⁸ toğıcak: toğınca MK 1.

¹⁸⁴⁹ zevālden gidicek: zevāli geçe MK 1.

¹⁸⁵⁰ kaçan gün zevāli geçse: İÜ ve MK 1’de yoktur.

¹⁸⁵¹ zamānında: namāzı zamānında MK 1.

¹⁸⁵² daḥi itmezdi: itmezdi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁵³ ikindü namāzın kılduqdan: ikindüden SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁵⁴ cenk iderdi: iderdi SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁵⁵ ğāzī bu vakitlerden birin ri’āyet etmekte: ğāzī bu vakitleri ri’āyet etmeği İÜ, ğāzī bu vakitlerden birin ri’āyet idüp MK 1.

¹⁸⁵⁶ qalbiyle: cerī qalble SK, MK 1, çerī qalble TSMK.

¹⁸⁵⁷ Allah zikrine: zikrine SK, MK 1 ve TSMK.

[İÜ 42^b] ¹⁸⁵⁸ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا Ya‘nī Ḥaḳ Te‘ālā Rasūlüne emr ider: Yā Muḥammed! Sen di gil bize bir nesne irüşmez. İllā şol nesne kim Allah taḳaddüm kılu¹⁸⁵⁹ yazdı. Ve Ḥaḳret-i ‘Alī raḳıyallahu ‘anh¹⁸⁶⁰ cenk zamanında¹⁸⁶¹ bu āyeti okuyup gāzīlere nidā ve i‘lām iderdi.¹⁸⁶² Ve cenge terġīb ve kıtāle¹⁸⁶³ taḥrīd iderdi: ¹⁸⁶⁴ قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ ¹⁸⁶⁵ Ya‘nī Ḥaḳ Te‘ālā buyurur: [SK 148^a] Yā Muḥammed di gil size kaçmak [TSMK 57^b] fāide kılmaz¹⁸⁶⁶ ölümden yā ḳatlı olunmadan.¹⁸⁶⁷ Size ölüm irişür, eger dahī yüce ve muḥkem ḳal‘alarda olursañuz.¹⁸⁶⁸ Ve gāziye¹⁸⁶⁹ lāzımdur ki taḥḳīḳ ve taşdıḳ idüp bile ki cenge iḳdāmı ve taḳaddümi muḳadder olan ecelin¹⁸⁷⁰ taḳdīm ve te‘hīr kılmaz. Ḥaḳḳ’a tevekkül idüp zıkre meşġul ola Ḥaḳ Te‘ālā buyurur: وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ¹⁸⁷¹ Ya‘nī bir kimesne¹⁸⁷² Allah üzerine tevekkül eylese Allah aña yeter. Ya‘nī mu‘īn ve naşir u kāfī. Ve cenk vaḳtinde gāzī nizā‘dan ḥazer kıla ki sebep-i inhizām ve ‘adem-i nuşretdür. Ḥaḳ Te‘ālā buyurur: ¹⁸⁷³ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّارِعُوا فَتَنَفْسُوهَا وَأَتَذَّهَبَ رِيحُكُمْ ¹⁸⁷⁴ Ya‘nī cenk maḥallinde¹⁸⁷⁴ nizā‘

¹⁸⁵⁸ قُلْ لَنْ يَصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا MK 1. “De ki “Allah bize ne yazmışsa başımıza ancak o gelir” (et-Tevbe 9/51).

¹⁸⁵⁹ taḳaddüm kılu¹⁸⁵⁹: taḳdīr idüp SK.

¹⁸⁶⁰ raḳıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

¹⁸⁶¹ zamanında: yüzinde MK 1.

¹⁸⁶² nidā ve i‘lām iderdi: nidā iderdi MK 1.

¹⁸⁶³ kıtāle: MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁸⁶⁴ Onlara şunu söyle: “Ölümünden veya öldürülmekten kaçsanız bile bu kaçış size bir fayda vermeyecektir (el-Ahzab 33/16).

¹⁸⁶⁵ Nerede olursanız olun ölüm sizi yakalar; sarp ve sağlam kalelerde olsanız bile! (en-Nisa 4/78). قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ فِي بَرُوجٍ مَّشِيدَةٍ İÜ ve TSMK: الْفِرَارُ مِنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ فِي بَرُوجٍ مَّشِيدَةٍ قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ إِيْمَانًا تَكُونُ يَدْرِكُكُمْ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بَرُوجٍ مَّشِيدَةٍ TSMK: يَنْفَعَكُمْ الْفِرَارُ إِنْ فَرَرْتُمْ مِّنَ الْمَوْتِ أَوْ الْقَتْلِ إِيْمَانًا تَكُونُ يَدْرِكُكُمْ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي بَرُوجٍ مَّشِيدَةٍ.

¹⁸⁶⁶ kılmaz: virmez MK 1.

¹⁸⁶⁷ ölümünden yā ḳatlı olunmadan: kıtalden SK, ölümünden yā ḳatıldan MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁶⁸ eger dahī yüce ve muḥkem ḳal‘alarda olursañuz: size ölüm irişür egerçe yüce ḳal‘alar ve teḥakküm binalar içinde dahī olursañuz MK 1, eger dahī yüce ve muḥkem ḳal‘a içinde olursañuz SK, eger dahī yüce ve muḥkem ḳal‘a içinde olursañuz TSMK.

¹⁸⁶⁹ gāziye: gāzī olana MK 1.

¹⁸⁷⁰ ecelin: ecelin ve mevtin MK 1.

¹⁸⁷¹ “Kim Allah’a dayanıp güvenirse Allah ona yeter.” (et-Talak 65/3).

¹⁸⁷² kimesne: kimse MK 1.

¹⁸⁷³ ... birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden kaçırsınız (el-Enfal 8/46).

¹⁸⁷⁴ cenk maḥallinde: maḥallinde SK.

eylemeñ ki¹⁸⁷⁵ iḳdāmsız ve cür'etsüz olursız¹⁸⁷⁶ ve rıyḥuñüz gider. Ya'nî nuşret yeli size esmez, münhezim olursız.

el-Bābü'l-Ḥāmis

fī Keyfiyyeti'l-Mübāreze ve'd-Du'a 'İndeḥā¹⁸⁷⁷

Ya'nî Beşinci Bāb

Mübārezenüñ Beyānundadır ve Ḥīn-i Mübāreze de Du'anın Beyānundadır¹⁸⁷⁸

Ve mübāreze iki ḥaşım birbirin meydāna çıgırup¹⁸⁷⁹ [SK 148^b] cenk etmektedir. Bedr gāzāsında aşḥāb-ı Rasūlullah¹⁸⁸⁰ şalavātullāhi 'aleyh¹⁸⁸¹ mübāreze kıldılar. Ve ol gün Ḥāzret-i 'Alī ve Ḥāzret-i Ḥamza raḍıyallahu 'anhümā¹⁸⁸² mübāreze kıldılar. Anlaruñ şānında¹⁸⁸³ bu āyet-i kerīme nāzil oldu. Qālellāhu Te'ālā: [TSMK 58^a] هٰذَا نِ حَصْمَانِ اِخْتَصَمُوا فِي رَبِّهِمْ¹⁸⁸⁴ 'Ulemā-'i dīn ve e'imme-i Müslimīn ḳatında mübāreze cā'izdür. Kāfir evvelā anı ṭaleb ḳılsa çıḳması vācipdür. Ve 'ulemā-'i dīn, imāmundan izin¹⁸⁸⁵ lāzımdır, didi. Ba'zıları, lāzım degüldür, didi. Ammā Müslümān mübāreze'i evvelā¹⁸⁸⁶ ṭaleb itmek [İÜ 43^a] müsteḥab degüldür, mekrūh daḥī degüldür didiler, ammā¹⁸⁸⁷ ol gāzī ḥaḳḳında müsteḥabdır. Kendü nefsin tecrübe ḳılmış ola ve ḳuvvetin ve şebātın bile gayret-i Ḥaḳ için ve iğrāz-ı dīn için. Ve şol kimesne ḥaḳḳında mekrūhdur, kendü nefsin şebātla i'timādı olmaya. Ve ba'zı 'ulemā

¹⁸⁷⁵ eylemeñ ki: eylemeñ İÜ ve TSMK, eylemeñ kim MK 1.

¹⁸⁷⁶ olursız: İÜ'de yoktur.

¹⁸⁷⁷ 'İndeḥā: 'İndehuma İÜ ve TSMK.

¹⁸⁷⁸ ve hīn-i mübārezenüñ du'anın beyānundadır: İÜ'de yoktur.

¹⁸⁷⁹ çıgırup: çıkarup SK.

¹⁸⁸⁰ Rasūlallah: Rasūl İÜ.

¹⁸⁸¹ şalavātullāhi 'aleyhi: şallāllāhü 'aleyhi ve sellem SK, MK 1.

¹⁸⁸² raḍıyallahu 'anhümā: rıḍvānullāhi 'aleyhim ecma'in MK 1.

¹⁸⁸³ anlaruñ şānında: şānlarında SK.

¹⁸⁸⁴ "Şu ikisi rableri hakkında çekişip duran iki taraftır." (el-Hacc 22/19).

¹⁸⁸⁵ ve 'ulemā-'i dīn imāmundan izin: ba'zı 'ulemā didiler imāmdan izin almak SK, ve 'ulemā-'i dīn imāmundan izin almak MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁸⁶ evvelā: İÜ, SK'da yoktur.

¹⁸⁸⁷ Müslümān mübāreze'i ṭaleb itmek müsteḥab degüldür mekrūh daḥī degüldür didiler ammā: SK'da yoktur.

mübāreze’i mekrūhdur didi, imāmdan izin olmasa. Ve ekser ‘ulemā¹⁸⁸⁸ ca’izdür didi. Zīrā kim Hāzret-i ‘Alī’den mervīdür. Kendü veşāyāsında¹⁸⁸⁹ oğlına¹⁸⁹⁰ dimişdür: Yā Hāsan! Bir kimesne seni mübārezeğe taleb [SK 149^a] eylerse¹⁸⁹¹ aña qarşu çıkasun. Zīrā kim düşmān bāgīdür.¹⁸⁹² Ve Hāḡ Te‘ālā ḡāmin ve kefīdür, bāgī¹⁸⁹³ düşmān üzerine yardım ve mu‘āvenet etmege.¹⁸⁹⁴ Ve mübāreze iden¹⁸⁹⁵ ḡāziye yardım kılamak cāizdür. Ammā ba‘zı zamānda ehl-i İslām’dan bir kimesne rehne alurlar, ol zamānda i‘ānet cā’iz degüldür.¹⁸⁹⁶ Ve maḡall-i cenkde kāfiri mücerred, yalnız mu‘āhede ile aldamaḡ cā’izdür. Zīrā kim mu‘ḡārebe ve mübāreze ḡile ve ḡud‘adur.¹⁸⁹⁷ Ve ḡāziye mübāreze zamānında [TSMK 58^b] Āyete’l-kürsī ve Sūre-’i Li-İlāfi¹⁸⁹⁸ okuya ki meşhūr ve mücerredür. İnşāallahü’l-‘aziz, ḡālib ve muḡaffer ola. Ve ḡāzi ḡaşmından yaña ‘azm itdükde tekbīr getirüp¹⁸⁹⁹ *إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ* diye. Zīrā kim¹⁹⁰⁰ Rasūlullah şallāllahü ‘aleyhi ve selāmuḡ¹⁹⁰¹ cenk zamānında dir idi. Fi’l-ḡāl melekler nāzil olup kāfirleri atlarından yıḡup urmaḡa başlardı. Hādīs-i meşhūrda mervīdür: ḡāzi ḡaşmına mülāki olduḡda ḡāziler ol zamānda¹⁹⁰² āvāz ile tekbīr [SK 149^b] iderlerdi.¹⁹⁰³ Hāzret-i ‘Alī kerremallahu vecheḡü¹⁹⁰⁴ Hāyber ḡāzāsında mübāreze kıldı. Aşḡāb-ı şafa¹⁹⁰⁵ raḡyallahu ‘anhüm tekbīr iderlerdi. Zamān-ı ḡādimde [MK 1 34^a] ḡāzilerün sūnetidür. Nuşretde ve

¹⁸⁸⁸ ‘ulemā: ‘ulemā ḡatında İÜ.

¹⁸⁸⁹ veşāyāsında: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁸⁹⁰ oğlına: SK’da yoktur.

¹⁸⁹¹ eylerse: kılsa SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁹² bāgīdür: yāgīdür İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁹³ bāgī: yāgī TSMK.

¹⁸⁹⁴ bāgīdür düşmān üzerine yardım ve mu‘āvenet etmege: İÜ’de yoktur.

¹⁸⁹⁵ mübāreze iden: mübāreze kılan SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁹⁶ cā’iz degüldür: cā’izdür SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁸⁹⁷ mu‘ḡārebe ve mübāreze ḡile ve ḡud‘adur: bu cümle İÜ’de mükerrerdur.

¹⁸⁹⁸ Li-İlāfi: İlāf SK.

¹⁸⁹⁹ *إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ*: İÜ, MK 1 ve TSMK. “(Rabbimiz) Ancak sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz” (el-Fatiha 1/5).

¹⁹⁰⁰ zira kim: İÜ’de yoktur.

¹⁹⁰¹ şallāllahü ‘aleyhi ve selāmuḡ: şallāllahü ‘aleyhi ve sellem SK, MK 1, şalavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḡ TSMK.

¹⁹⁰² ḡāziler ol zamānda: ol zamānda İÜ, SK, MK’da yoktur.

¹⁹⁰³ iderlerdi: iderler SK, ide MK 1, ideler TSMK.

¹⁹⁰⁴ kerremallahu vecheḡü: raḡyallahu ‘anh SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁰⁵ aşḡāb-ı şafa: aşḡāb MK 1.

mehābetde te'sīri vardır. Meşhūr ve mücerrebdür. Ve ġāzī düşmānla muḥārebede Allah'ı¹⁹⁰⁶ çok zikr ide ki [İÜ 43^b] sebab-i felāḥ ve mūcib-i nuşretdür. Hāḫ Te'ālā buyurur: **وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا** ¹⁹⁰⁷ **لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ** Ya'nī Allah'ı¹⁹⁰⁸ çok zikr eylen, eger felāḥ recā idersenüz.¹⁹⁰⁹ Hadīs-i ḫudsīde vārid olmuşdur: ¹⁹¹⁰ **إِن عَبْدِي يَذْكُرُونِي حِينَ يَلْقَىٰ قَرْنَهُ** Ya'nī fi'l-mübāreze ve muḫātelede zikr-i Hāḫ müsā'id ve mu'indür. 'Ale'l-ḫuşuş Ḥāzret-i Risāletden istimdād ve zikr-i şalavāt, bi-rūḫ-i seyyidi'l-kāināt ki ġavş-i müsteġis̄in olduġı muḫāḫḫadır. Bu ma'nide hikāye¹⁹¹¹ [TSMK 59^a] şāḫib-i Firdevs-i Mücāhidīn ve *Ḥikāye-'i Kitāb-ı Firdevs'* de irād olunmuşdur ki ḫikāyāt evvelinde yazıldı inşaallah.¹⁹¹²

el-Bābü's-Sādis fi's-Sübüti 'İnde'l-Ḳıtāl

Ya'nī¹⁹¹³ Altıncı Bāb Ḥīn-i Muḫātelede Ṣābit Olmak Beyānındadır

Ḳālellāhu Te'āla: ¹⁹¹⁴ **إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا** Ya'nī kaçan bir bölük düşmāna mülākī olsañuz ṣābit oluñuz.¹⁹¹⁵ Ve ḫadīs-i şāḫīḫde mervīdür: Düşmāna mülākātı¹⁹¹⁶ temennā eylemeñ. Ammā eger mülākī olsañuz¹⁹¹⁷ ṣābit olun. Ve düşmāna ḫīn-i¹⁹¹⁸ mülākātde firār ġünāḫ-ı kebā'irdendür, şebāt vācibdür. Meger kim küffār ehl-i İslām'dan iki ḫat ziyāde ola. Ol zamān [SK 150^a] firār cā'izdür. Maġlūb olmadan ḫavf olsa yā silāḫda noḫşān olsa yā atlarda¹⁹¹⁹ za'f olsa firār mübāḫ olur. Kaçan kimesne¹⁹²⁰ maḫtūl olsa şehīd olur. Ammā

¹⁹⁰⁶ Allah'ı: Allah Te'ālā'ya SK.

¹⁹⁰⁷ "...Allah'ı çokça anınız ki zafer sizin olsun" (el-Enfal 8/45).

¹⁹⁰⁸ Te'ālā'ya: İÜ'de yoktur.

¹⁹⁰⁹ SK nüshasında bu bab burada bitmektedir.

¹⁹¹⁰ Bu hadis-i şerif Sünen-i Tirmizi (Kitabu'd-Davet, 3580)'de şu şekilde rivayet edilmiştir **إِن عَبْدِي كُلِّ عَبْدِي الَّذِي يَذْكُرُونِي وَهُوَ مَلَأَ قَرْنَهُ**

¹⁹¹¹ bu ma'nide hikāye: hikāye'i bu ma'nide MK 1 ve TSMK.

¹⁹¹² inşaallah: İÜ'de yoktur.

¹⁹¹³ y'ani: İÜ'de yoktur.

¹⁹¹⁴ Enfal 8/45.

¹⁹¹⁵ oluñuz: oluñ SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹¹⁶ mülākātı: mülākī SK.

¹⁹¹⁷ olsañuz: olursañuz SK.

¹⁹¹⁸ ḫīn-i: 'ayn-ı SK.

¹⁹¹⁹ atlarda: atlara SK.

‘asker-i İslām’uñ¹⁹²¹ iki miqdarundan kāfir ‘askeri nāqış olsa, kaçan kimesne maqtūl olsa, āşim olur ve şehid olmaz. Ve bir kimesne yalnız bir niçe kāfire karşı varmak ve muqātele etmek cā’izdür. Eger gayret-i dīn ve şevket-i İslām kaşd iderse ve gāzileri cūr’ete götürüp terğib kaşd itse hūsn-i niyyete¹⁹²² ve ‘uluvv-i himmete rāci’dür. Ammā kaçan ‘asker-i İslām on iki biñ olsa ‘alā külli hāl şabr ve şebāt vācibdür [İÜ 44^a, TSMK 59b] ve kaçmak ma’şiyetdür. On iki biñ ‘asker-i İslām’a havf galebesi maqbūl degüldür. Ve hadīs-i şahihde mervīdür: ¹⁹²³ اثنا عشر الاف من امتي لن يغلب Ya’nī Hāzret-i Rasūlullāh¹⁹²⁴ şalavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhu¹⁹²⁵ buyurdı: Benüm ümmetümden on iki biñ ‘asker maqlūb olmaz, illa¹⁹²⁶ meger meşveret etmeyüp nizā’ ve ihtilāf üzre olalar. Zīrā kim ‘adem-i meşveret ve ‘adem-i ittifāk ve nizā’ ve ihtilāf¹⁹²⁷ [SK 150^b] sebab-i inhizāmdur, ne’üzü billāh.

el-Bābü’s-Sābi‘ fi’d-Du‘ā’i ‘İnde’l-Ḳıṭāl

Ya’nī¹⁹²⁸ Yedinci Bāb Ḥīn-i Muqātelede¹⁹²⁹ Du‘ā Beyānundadır

Ve ḳal‘aların gördükde ve ihāṭā itdükde du‘ā beyānundadır. Hāzret-i Risālet¹⁹³⁰ şalavātullāhi ‘aleyh¹⁹³¹ buyurdı: ¹⁹³² اطلبوا استجابة الدعاء عند القتال حين ملاقات الجيوش Ya’nī Hāḳ Te‘ālā’dan du‘ānıñ ḳabūlin ṭalib olun.¹⁹³³ ‘Askerler birbirine mülākī olduḳda ve ḥīn-i

¹⁹²⁰ kimesne: kimse SK.

¹⁹²¹ ‘asker-i İslām’uñ: İslām’uñ SK.

¹⁹²² niyyete: niyetine SK.

¹⁹²³ اثنا عشر الفا من امتي لن يغلب, İÜ ve TSMK, اثنا عشر من امتي لن يغلب: اثنا عشر الاف من امتي لن يغلب MK 1.

¹⁹²⁴ Hāzret-i Rasūlullāh: Hāzret-i Risālet SK ve TSMK, Hāzret-i Rasūl MK 1.

¹⁹²⁵ şalavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhu: SK’de yok; şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1, şalavātullāhi ‘aleyh TSMK.

¹⁹²⁶ illa: MK 1’de yoktur.

¹⁹²⁷ üzre olalar zīrā kim ‘adem-i meşveret ve ‘adem-i ittifāk ve nizā’ ve ihtilāf: SK’da yoktur.

¹⁹²⁸ ya’nī: İÜ’de yoktur.

¹⁹²⁹ ḥīn-i muqātelede: muqātelede İÜ.

¹⁹³⁰ Risālet: Rasūl MK 1.

¹⁹³¹ şalavātullāhi ‘aleyhi: ‘aleyhi’s-selām SK, şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1.

¹⁹³² اطلبوا استجابة الدعاء عند القتال, SK, اطلبوا استجابة الدعاء عند التقاء الجيوش: اطلبوا استجابة الدعاء عند القتال حين ملاقات الجيوش MK 1 ve TSMK.

¹⁹³³ ṭalib oluñ: ṭaleb eyleñ SK, MK 1 ve TSMK.

mülākātta zikrullāh çok kıla, tā kim manşūr ve gālib olup felāh bula. Kālellāhu¹⁹³⁴ Te‘āla: وَإِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ¹⁹³⁵ Ya‘nī kaçan bir bölük düşmāna mülākī olsañuz şābit oluñ ve Allah’ı çok zikr eyleñ, felāh olursuñuz.¹⁹³⁶ Ve düşmāna hīn-i mülākātta du‘ā eyleñ.¹⁹³⁷ Ve maqşūdın dileye ol zamān du‘ā maqbüldür. Ve cennet kapūsı ve gökler kapūsı açılır. Ve Hāzret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹⁹³⁸ [TSMK 60^a] bir gāzāda aşhāba hītab eyledi: Düşmāna mülākātı¹⁹³⁹ istemeñ, siz bilmezsüz, anlardan niçe¹⁹⁴⁰ mübtelā olursız ve niçe halāş bulursız. Ammā kaçan düşmānı görseñüz bu du‘ā’ı oqun:¹⁹⁴¹ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبَّنَا وَرَبِّهِمْ¹⁹⁴² Ya‘nī [SK 151^a] yā Allah! Sen bizüm Teñrimüzsün ve anlaruñ dañı¹⁹⁴³ Teñrisüsün. Anlaruñ göñli ve bizüm göñlümüz senüñ kudretüñ¹⁹⁴⁴ elindedür. Anları helāk idüp sen döndüresün,¹⁹⁴⁵ kuvvet ve kudret senüñdür.¹⁹⁴⁶ İbtidā düşmānı gördükde bu du‘ā’ı oquya. Hādīs-i şerīfde mervīdür ki [İÜ 44^b] sünnet-i Nebeviyyedür. اللَّهُمَّ¹⁹⁴⁷ مِنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِي السَّحَابِ وَهَارِمِ الْأَحْرَابِ أَهْرَمُهُمْ وَأَنْصُرْنَا عَلَيْهِمْ¹⁹⁴⁸ Ve Hāzret-i Enes’den¹⁹⁴⁸ mervīdür. Didi:¹⁹⁴⁹ Ben Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellemden¹⁹⁵⁰ işütdüm.¹⁹⁵¹ Cenkte

¹⁹³⁴ kālellāhu: kāle MK 1.

¹⁹³⁵ kālellāhu Te‘āla: وَإِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ SK’da yoktur. Bir düşman birliği ile çalıştığımız vakit sebat ediniz ve Allah’ı çokça anınız ki zafer sizin olsun (el-Enfal 8/45).

¹⁹³⁶ kaçan bir bölük düşmāna mülākī olsañuz şābit oluñ ve Allah’ı çok zikr eyleñ felāh olursuñuz: İÜ ve SK’da yoktur.

¹⁹³⁷ eyle: eyleye TSMK.

¹⁹³⁸ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’de yok, şalāvātullāh MK 1 ve TSMK.

¹⁹³⁹ düşmāna mülākātı: düşmāna mülākī SK, düşmāna mülākātı MK 1’de yoktur.

¹⁹⁴⁰ niçe: yine SK, neye MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁴¹ oqun: oquyuñuz SK.

¹⁹⁴² اللَّهُمَّ يَقْلُوبِهِمْ SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁴³ dañı: İÜ, SK ve TSMK’da yoktur.

¹⁹⁴⁴ kudretüñ: kudret SK.

¹⁹⁴⁵ idüp sen döndüresin: idersin ve döndürürsin SK, idüp sen dönderürsin TSMK.

¹⁹⁴⁶ senüñdür: senüñ elindedür SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁴⁷ *Sahih-i Buhari*, 2804. *Sahih-i Müslim*, 1742.

¹⁹⁴⁸ ve Hāzret-i Enes’den: ve Enes’den İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁴⁹ didi: MK 1’de yoktur.

¹⁹⁵⁰ Rasūlullah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellemden: Rasūl’den İÜ, Rasūl şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1, Rasūlullah şalāvātullāhi ‘aleyh TSMK.

¹⁹⁵¹ işütdüm: SK ve TSMK’da yok, gördüm MK 1.

oğurdu:¹⁹⁵² يَا مَالِكِ يَوْمَ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ¹⁹⁵³ Ya‘nī وَهُمْ يَكْفُرُونَ Ve aştāb cenk yüzünde bu ism-i şerīfi oğurlardı ve gālib olırdı. ¹⁹⁵⁴ اللَّهُمَّ! إِنَّا نَجْعَلُكَ Ve gāzī maḥall-i ḥavfde bu du‘ā’i oğuya ki ḥadīs-i şerīfde s̄abitdür: ¹⁹⁵⁵ مِنْ شُرُورِهِمْ Ve her maḥall-i ḥavfde Āyete’l-kürsī’i ve Sūre-i Li-ilāfi oğuya. Her yaramazluğdan [SK 151^b] emāndur, mücerrebdür. [TSMK 60^b] Ve diyār-ı küfrī gördükde yā ‘askerlerin gördükde¹⁹⁵⁶ bu āyetleri oğuya: Aḥbār-ı mu‘teberede mervīdür: وَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٠١﴾ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٠٢﴾ فَإِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٠٣﴾ Ve gāzī gāzā yüzünde ¹⁹⁵⁷ فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٠٤﴾ ¹⁹⁵⁸ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ¹⁹⁵⁹ ‘ibādet arduca bu du‘ā’i oğuya, tā kim kuvveti ve nuşreti ziyāde ola. Ḥazret-i Risālet’den şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu¹⁹⁶⁰ ḥadīs-i şerīfde¹⁹⁶¹ mervīdür ki dāim okurlardı, du‘ā budur:¹⁹⁶² ¹⁹⁶³ اللَّهُمَّ أَنْتَ عَضُدِي وَنَصِيرِي، بِكَ أَحُولُ، وَبِكَ أَصُولُ، وَبِكَ أَقَاتِلُ ¹⁹⁶⁴

el-Bābū’s-Şāminü¹⁹⁶⁴ fi’n-Niyeti Fī-Sebilillāh

Ya‘nī Sekizinci Bāb Allah Yolunda Niyet Beyānundadır

Şer-‘i şerīf-i Nebevīde¹⁹⁶⁵ ve ḥikem-i münīf-i Muḥammedī’de¹⁹⁶⁶ ma‘lūm ve s̄abitdür ki fī sebilillāh cihād etmek imāndan şoñra efḍal-i a‘māldür ve ecell-i ‘ibādātdür ve

¹⁹⁵² cenkde oğurdu: cenkde gördüm bunu oğudı SK ve TSMK, cenkde bunu oğudı MK 1.

¹⁹⁵³ olırdı: olırlardı SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁵⁴ İÜ. حم لا ينصرون: وهم لا يبصرون

¹⁹⁵⁵ İÜ. ونعوذ بك: ونعوذ بك

¹⁹⁵⁶ gördükde: MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁹⁵⁷ “Andolsun ki elçi olarak gönderdiğimiz kullarımıza geçmişte söz vermiştik. Zafere mutlaka onlar ulaşacaklar. Galip gelenler kesinlikle bizim ordumuz olacak. İstedikleri başlarına geldiğinde (önceden) uyarılmış olanların sabahı çok kötü olacaktır!” es-Saffat 37/171-173, 177.

¹⁹⁵⁸ “... Allah’tan yana olanlar mutlaka galip geleceklerdir.” el-Maide 5/56.

¹⁹⁵⁹ “... İyi bilin ki kaybedecek olanlar da şeytanın yandaşlarıdır!” el-Mücadele 58/19.

¹⁹⁶⁰ şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu: SK’da yoktur.

¹⁹⁶¹ ḥadīs-i şerīfde: ḥadīs-i şerīfde SK ve TSMK.

¹⁹⁶² mervīdür ki dāim okurlardı du‘ā budur: mervīdür İÜ, SK, mervīdür ki du‘ā budur TSMK.

¹⁹⁶³ *Sünen-i Ebi Davud*, 2632.

¹⁹⁶⁴ el-Bābū’s-Şāminü: TSMK’da yoktur.

¹⁹⁶⁵ Nebevīde: Muḥammediyye’de SK, MK 1 ve TSMK.

her ‘ibādātuñ şihhati ve ‘indellāh maqbūl [SK 152^a] olması şartın edā etmekledür.¹⁹⁶⁷ Evvelā gāziye vācib olan hūlūş-ı niyyet ve ‘uluvv-i himmetdür. [TSMK 61^a] Ya‘nī gayret-i Hāḡ için ve ızhār-ı dīn için küffārla muḡātele ve muḡārebe kılp diyarların vīrān [İÜ 45^a] ve emvālin gāret etmekdür. Hādīs-i şahihde mervīdür. Bir a‘rābī geldi. Hāzreti Risālet’e geldi,¹⁹⁶⁸ su‘āl eyledi. Yā Rasūlallah! Didi:¹⁹⁶⁹ Bir kimesne küffār ile¹⁹⁷⁰ cenk etse gānīmet için yā nām-içün yāhūd dilaverlüğün¹⁹⁷¹ ızhār için. Bunların Allah yolunda ḡangısı olur? Rasūlallah şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹⁹⁷² buyurdu: Allah için ol kimesne olur ki küffārla muḡātele ider, diyārların ḡarāb ve ellerin¹⁹⁷³ gāret kılp gayret-i Hāḡ-ıçün ve ızhār-ı dīn için kelime-’i tevḡid nūr a‘lā ya‘nī yüce, rūşen ve zāhir olsun diyü mücāhede kılp. Ebī Hüreyre’den kitāb-ı *Şahih-i Buḡān*³ de mervīdür. Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū¹⁹⁷⁴ buyurdu: Kıyāmet gününde evvelā üç nefer kimesne’i hūzūr-ı Hāḡ’a getüreler. Biri gāzī ola¹⁹⁷⁵ ve biri ‘ālim ola ve biri gānī-i şākir¹⁹⁷⁶ ola. Evvel Hāḡ Te‘ālā ‘ālime su‘āl ide. Ben saña ‘ilm [SK 152^b] virdüm. ‘İlmüñle niçe ‘amel kılduñ¹⁹⁷⁷ ve ‘ilmüñ ḡaḡḡun niçe edā kıldun? Cevābın vire: Yā Rabbi! Diyesin,¹⁹⁷⁸ baña kitābuñ¹⁹⁷⁹ öğretdüñ. Gice ve gündüz oḡurdum ve ḡullarıña naşihāt ve ta‘līm iderdüm. Hāḡ celle ve ‘alā ki her ‘uyūbuñ ve zamīrlerüñ ‘ālimidür, ‘ilmünde bir zerre ve bir ḡatre¹⁹⁸⁰ gāyib degıldür. [TSMK 61^b] Aña kemāl-i ‘adl-ile ḡitāb-ı müsteḡāb ile¹⁹⁸¹

¹⁹⁶⁶ Muḡammedī’de: Nebevīyyede İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁶⁷ etmekledür: etmekle olur SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁶⁸ Risālet’e geldi: Risālet’e: SK, MK 1, Risālet’e şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū TSMK.

¹⁹⁶⁹ Yā Rasūlallah! Didi: İÜ, MK 1 ve TSMK’da yoktur.

¹⁹⁷⁰ küffār ile: SK’da yoktur.

¹⁹⁷¹ dilaverlüğün: erlüğün SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁷² şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: şalāvātullāhi ‘aleyh TSMK.

¹⁹⁷³ ellerin: malların SK.

¹⁹⁷⁴ şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū: şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1, şalāvātullāhi ‘aleyh TSMK, SK’da yoktur.

¹⁹⁷⁵ gāzī ola: gāzī MK 1.

¹⁹⁷⁶ gānī şākir: gānī İÜ, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁷⁷ ‘amel kılduñ: kılduñ SK.

¹⁹⁷⁸ diyesün: İÜ’de yok, diye TSMK.

¹⁹⁷⁹ kitābuñ: kitāblar SK.

¹⁹⁸⁰ ḡatre: ḡatıra SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁸¹ ḡitāb-ı müsteḡāb ile: MK 1’de yoktur.

cevāb vire: Ya kulum! Sen kizb idersin, anıñ-çün oqurdun, saña dünyada ‘ālim ve şālih¹⁹⁸² disünler. Saña dünyāda¹⁹⁸³ istediğün dinüldi ve virüldi. Cehenneme sürün diyü emr ide. Fi'l-ḥāl zebāniler yüzi üzerine süreler. Yine bir ḡanī kimesne ḥuzūr-ı Ḥaqq’a getüreler. Saña māl ü menāl virdüm. Ḥaqqın ve şükrin niçe edā eyledün? Diye. Yā Rabbi! Şadaqalar eyledüm, ḥayırlar işledüm. Aña daḥī kizb idersin diyü cevāb gele. Anı daḥī cehenneme süreler. Yine ḡāzī’i getüreler. Aña daḥī su’āl eyleye: Ben saña kuvvet ve şecā’at virdüm. Ol daḥī, yā Rabbi! Senün yoluñda ḡazālar itdüm ve şehīd oldum. Düşmāndan [İÜ 45^b] kaçmadum. [SK 153^a] Aña daḥī kizb idersin diyü cevāb gele. Sen anıñ-çün muḳātele ve mübāreze iderdün.¹⁹⁸⁴ Saña dünyāda cerī ve şeci’ desünler.¹⁹⁸⁵ İstedigün virüldi ve denildi.¹⁹⁸⁶ Anı daḥī cehenneme süreler. Bu ḥadīs-i şerīf ve ḥaber-i münīf Ḥazret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹⁹⁸⁷ Ebī Hureyre’ye [MK 1 35^a] didükde iki mübārek ellerin dizlerine urup ḥiṭāb eyledi: Yā Ebā Hureyre! Bunlar ol kimesnelerdür, bunlarla cehennem ateşi yalıñlanur, ne’üzü billāh bir ‘amelde ki riyā ola, ol ‘ameli ibtāl ider ve şāḥibi ‘azāba müsteḥaḳ olur.¹⁹⁸⁸ Zīra kim riyā şirk-i ḥafīdür. Anıñ için her ‘amelde rıza-’i [TSMK 62^a] Ḥaqq-ıñ ḥulūs-ı niyyet vacıbdür. Ammā mücerret ḡanīmet için muḳātele iden ‘indellāh¹⁹⁸⁹ şehīd olmaz.¹⁹⁹⁰ Ve ḡazā şevābına layıḳ olmaz. Ḥazret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem¹⁹⁹¹ bunuñ ḥaqqında lā ecra lehū buyurmuşdur. Ne şevāb¹⁹⁹² ve ne ‘iḳāb beyān kılmışdur. Zīra kim māl-i ḡanīmet ḥelāldür¹⁹⁹³ ve muṭlaḳ ḡanīmet için ḡazā cā’izdür. Zīra kim māl-i ḡanīmet kesbi ḥelāldür. Ammā

¹⁹⁸² ‘ālim ve şālih: sālīm ve şālih TSMK.

¹⁹⁸³ saña dünyāda: dünyāda İÜ, saña SK.

¹⁹⁸⁴ iderdün: itdün MK 1.

¹⁹⁸⁵ desünler: diyeler MK 1.

¹⁹⁸⁶ istediğün virüldi ve denildi: ol istediğün dünyāda dinüldi ve virüldi MK 1.

¹⁹⁸⁷ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: ‘aleyhi’s-selām SK, şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhu MK 1, şalāvātullāhi ‘aleyh TSMK.

¹⁹⁸⁸ şāḥibi ‘azāba müsteḥaḳ olur: ḥāḥibīn ḡazāya müsteḥaḳ kıılır SK, şāḥibi ‘azāba müsteḥaḳ kıılır MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁸⁹ ‘indellāh: ‘Abdullāh SK.

¹⁹⁹⁰ şehīd olmaz: şehīd İÜ.

¹⁹⁹¹ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: ‘aleyhi’s-selām SK.

¹⁹⁹² ne şevāb: şevāb İÜ, SK.

¹⁹⁹³ ḥelāldür: ḥāldür SK.

mücerred māl-içün gāzī¹⁹⁹⁴ çıkmasa belki [SK 153^b] niyyeti gayret-i Hâk için ve şevket-i dîn için küffāra kahr idüp diyārların gāret etmek olsa yine ‘inde’llāh müşāb olur ve şehādetine māni’ olmaz. Ve şol gāzīler ki beytü’l-mālden ücretle gāzā ideler¹⁹⁹⁵ ve serhadi şiyānet için,¹⁹⁹⁶ anlarıñ ecirleri huluş-ı niyyetlerine māni’ degüldür. İmām-ı Gāzzālī rahmetullāhi ‘aleyh¹⁹⁹⁷ İhyā-ı ‘Ulūm’da haber-i meşhūrda rivāyet eyledi. Ya’nī Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmu¹⁹⁹⁸ buyurdi.¹⁹⁹⁹ Ücretle gāzā iden, Mūsā ‘aleyhi’s-selāmuñ anasına beñzer. Hem²⁰⁰⁰ oğlın besüler ve hem ücret alır. Zīrā kim Fir‘avn’uñ hātūni²⁰⁰¹ anı emzirmege virdükde kendü anasından gayri kimesne’i kabūl etmedi. Anasına ücret virüp [İÜ 46^a] kendü oğlın beslemege virdiler. Fir‘avn, anuñ oğlı idüğünden bī-haber idi. Derya kenārında bulmuş idi. Ya’nī sipāhileruñ aldukları ücret silāh [TSMK 62^b]²⁰⁰² bahāsıdır. Huluş-ı niyyete ve gāzā şevābına ve şehādete māni’ olmaz.²⁰⁰³ Ve eşhāb-ı kirām beytü’l-mālden alup yerlerdi ve Hâk Te‘ālā kitabında kemāl-i ecirlerine şehādet [SK 154^a] eyledi: **إِنَّمَا**²⁰⁰⁴ **الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ** ve Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmu²⁰⁰⁵ buyurdi.

el-Bābü’t-Tāsi’u fi’l-İhtirāzi ‘an Māli’l-Gulūl

Ya’ni²⁰⁰⁶ Tokuzuncı Bāb Gulūl Mālinden İhtirāzın Beyānundadır

Gulūl aña derler ki²⁰⁰⁷ ‘asker bir hışşe²⁰⁰⁸ üzerine ittifağ etseler kısmetden evvel andan bir nesne almağdur. Bir igne miğdārı olsa gāzā fazīletine ve şehādete māni’dür ve

¹⁹⁹⁴ māl-içün gāzī: gāzī māl-içün MK 1.

¹⁹⁹⁵ ideler: iderler SK, MK 1 ve TSMK.

¹⁹⁹⁶ şiyānet için: şiyānet iderler SK.

¹⁹⁹⁷ rahmetullāhi ‘aleyh: MK 1’de yoktur.

¹⁹⁹⁸ şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmu: ‘aleyhi’s-selām SK.

¹⁹⁹⁹ haber-i meşhūrda rivāyet eyledi ya’nī Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmu²⁰⁰⁰ buyurdi: MK 1’de yoktur.

²⁰⁰⁰ hem: İÜ’de yoktur.

²⁰⁰¹ hātūni: hātūni İÜ.

²⁰⁰² TSMK buradan 11. babın başına kadar olan kısım eksiktir.

²⁰⁰³ olmaz: degüldür SK, MK 1.

²⁰⁰⁴ Buhārī, 54. Müslim, 1907/55.

²⁰⁰⁵ ve Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmu²⁰⁰⁶ buyurdi: Peyğamberimiz buyurmuşdur SK, ve Hāzret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellemūñ kavli-i şerifidür MK 1.

²⁰⁰⁶ ya’ni: İÜ’de yoktur.

günāh-ı kebāirdür.²⁰⁰⁹ Hāḡ Te‘ālā Ḳur‘ān-ı Şerīf’inde²⁰¹⁰ buyurdu: وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ
²⁰¹¹ الْقِيَامَةِ Ya‘nī bir kimesne ġulūl itse ya‘nī kısmetden evvel bir nesne²⁰¹² ġazā mālinden bir
nesne alsa²⁰¹³ kıyāmet ġününde ġulūl itdüġi nesne ile gele.²⁰¹⁴ Ve ḡadīs-i şerīfde mervīdür:
ġulūl iden kimesne kıyāmet ġününde²⁰¹⁵ alduġı nesne’i boynına yükledirler.²⁰¹⁶ Bir münker
ḡabīḡ āvāz-ile nidā idüp²⁰¹⁷ maḡşer yerüni anuñla dolaşa. Ve yine alduġı nesne’i cehenneme
ḡoyalar. Anuñ ardınca geze, irişmeye.²⁰¹⁸ Her kūşesin aña dolaşduralar, ne‘üzü billāh. Ve
Şaḡīḡ-i Buḡān’de Müslim bin ‘Abbās’dan²⁰¹⁹ mervīdür: ḡayber ġazāsında bir ḡaç nefer
aşḡābdan şehīd oldu. ḡazret-i Risālete ġelüp ḡaber virdiler: Fülān ve fülān şehīd oldu ve daḡī
bir kimesne için olar daḡī şehīd oldu,²⁰²⁰ didiler. Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem²⁰²¹
buyurdu:²⁰²² ḡaşā ol kimesne şehīd [SK 154^b] olmadı, ben anı bir deng içinde āteşde ġördüm,
didi. Esbābın tefahḡuş ḡıldılar. İçinde bir şal pāresi bulundu ki māl-i ġulūlden ketm itmişdi.
ḡazret-i Risālet [İÜ 46^b] namāzın ḡılmadı, aşḡāb ḡıldılar.²⁰²³ Bir kimesnenüñ ḡaḡkında daḡī
şehādetle şehādet ḡıldılar.²⁰²⁴ Anuñ daḡī namāzından ı‘rāz ḡıldı.²⁰²⁵ Metā’ında bir şemlesi²⁰²⁶

²⁰⁰⁷ derler ki: derler kim SK.

²⁰⁰⁸ ḡışşe: ḡaşşa İÜ.

²⁰⁰⁹ kebāirdür: kebāirdendür SK.

²⁰¹⁰ Ḳur‘ān-ı Şerīf’inde: Ḳur‘ān-ı Kerīm’inde SK.

²⁰¹¹ İÜ. “... Kim böyle bir haksızlık yaparsa kıyamet günü, zimmetine geçirdiğini yüklenmiş olarak gelir...” Al-i İmran 3/161.

²⁰¹² bir nesne: İÜ’de yoktur.

²⁰¹³ bir nesne alsa: ketm etse SK, MK 1.

²⁰¹⁴ kıyāmet ġününde ġulūl itdüġi nesne ile gele: gele SK, kıyāmet ġününde gele ġulūl itdüġi nesne ile MK 1.

²⁰¹⁵ ve ḡadīs-i şerīfde mervīdür ġulūl iden kimesne kıyāmet ġününde: SK’da yoktur.

²⁰¹⁶ yükledirler: yükledeler SK.

²⁰¹⁷ nidā idüp: ḡıġura SK, ḡaġura MK 1.

²⁰¹⁸ irişmeye: İÜ’de yoktur.

²⁰¹⁹ Şaḡīḡ-i Buḡān’de Müslim bin ‘Abbās’dan: Şaḡīḡ-i Müslim’de İbn ‘Abbās’dan SK, MK 1.

²⁰²⁰ oldu ve daḡī bir kimesne için olar daḡī şehīd oldu: SK’da yoktur.

²⁰²¹ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’da yoktur.

²⁰²² buyurdu: İÜ’de yok, ayıtdı MK 1.

²⁰²³ ḡıldılar: ḡıldı SK.

²⁰²⁴ bir kimesnenüñ ḡaḡkında daḡī şehādetle şehādet ḡıldılar: İÜ’de yoktur.

²⁰²⁵ ḡıldı: eyledi SK.

²⁰²⁶ şemlesi: şemle pāresi SK.

bulundu ğulūden. Bařında āteřden bir řemle²⁰²⁷ ğördüm, buyurdu. Bir kimesnenūñ namāzından bir ğazāda daĥı ı‘rāz kıldı. Metā‘ında bir boncuķ bulındı. Bir fūlūsa deĝer idi.²⁰²⁸ Ğulūl ĥaķķında ziyāde tehdīd-i va‘īd mervīdür. Bir ğunāĥ ĥaķķında²⁰²⁹ böyle taĝliż olunmadı. Ĥāzret-i Risālet herkesūñ ehl-i kıbleden²⁰³⁰ namāzun kılırdı, illā ğulūl iden kimesnenūñ namāzın kılmazdı. Ve ařĥāb-ı kirāmdan²⁰³¹ birine řetm idenūñ namāzın kılmazdı. Ne‘ūzu billāh,²⁰³² ařĥābdan bir kimesneye²⁰³³ buĝz etmek ‘alāmāt-ı nifāķuñ a‘zāmıdır.²⁰³⁴ Ma‘lūm oldu ki māl-ı ğulūlden iĥtirāz etmek ğazānuñ rŭkn-i a‘zāmıdır. Namāzun abdesti gibidür. Ba‘zı ĥaberde²⁰³⁵ mervīdür: Ğazānuñ iki farzı vardur: Biri řart, birisi rŭkndür. řartı²⁰³⁶ ĥuluř-ı niyyetdŭr ve rŭkni māl-ı ğulūlden iĥtirāzdur. Vallahu ‘alemu bi’ř-řavāb.²⁰³⁷

[MK 1 35^b] el-Bābü’l-‘Aşir fi’l-Müşāvereti²⁰³⁸ ve’l-İttifāķ

Ya‘nī [SK 155^a] Onuncı Bāb Fī-Sebīlillāĥ Meřveretūñ²⁰³⁹ ve İttifāķuñ

[TSMK 63^b] Beyānundadır

Ğazānuñ levāzımundan²⁰⁴⁰ ve esbāb-ı fevz ũ nuşretindendür.²⁰⁴¹ Müřāvere itmek Ĥaķ celle ve ‘alā Rasŭlŭne meşveretle emr eyledi. Ĥuřūřan kim cemī‘ maĥlŭķātīñ aķlı anun aķlı yanında bir zerredür, dimişler. Ĥalbukim Ĥaķ Te‘ālā aña²⁰⁴² وشاورهم في الأمر buyurdu: Ya‘nī ya Muĥammed! Sen ařĥābına emirde meşveret eyle. Ve Ĥaķ Te‘ālā mü’min ķullarına

²⁰²⁷ bir şemle: şemle İÜ.

²⁰²⁸ deĝer idi: deĝer SK.

²⁰²⁹ ziyāde tehdīd-i va‘īd mervīdür bir ğunāĥ ĥaķķında: İÜ’de yoktur.

²⁰³⁰ ehl-i kıbleden: İÜ’de yoktur.

²⁰³¹ ařĥāb-ı kirāmdan: ařĥābdan MK 1.

²⁰³² ne‘ūzu billāh: MK 1’de yoktur.

²⁰³³ bir kimesneye: SK’da yoktur.

²⁰³⁴ a‘zāmıdır: ‘azīmidür MK 1.

²⁰³⁵ ma‘lūm oldu ki māl-ı ğulūlden iĥtirāz etmek, ğazānuñ rŭkn-i a‘zāmıdır, namāzun abdesti gibidür, ba‘zı ĥaberde: İÜ, MK 1’de yoktur.

²⁰³⁶ şartı: SK’da yoktur.

²⁰³⁷ vallahu ‘alemu bi’ř-řavāb: İÜ, SK’da yoktur.

²⁰³⁸ fi’l-müşāvereti: fi’l-müşāvereti MK 1.

²⁰³⁹ meřveretūñ: müşāverenūñ MK 1.

²⁰⁴⁰ levāzımundan: levāzımundandır SK, MK 1.

²⁰⁴¹ nuşretindendür: nuşretdür SK, MK 1.

²⁰⁴² وشاورهم في الأمر: وشاورهم في الأمر SK, MK 1. “... iş ĥakkında onlara danış...” el-Āli-i İmran 3/159.

meşveretle vaşf etdi. Kitāb-ı Kerīm’inde buyurdi: ²⁰⁴³ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ Ya‘nī ehl-i imānuñ emri ve şānı ortalarında²⁰⁴⁴ meşveretdür. Ve Hāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyh²⁰⁴⁵ ḥadīs-i şerīfide²⁰⁴⁶ buyurdi: ²⁰⁴⁷ مَا خَابَ مَنْ إِسْتِشَارَ وَمَا نَدِمَ مَنْ إِسْتِخَارَ Ya‘nī ziyān eylemedi ol kim ki meşveret taleb kıldı. Ve peşimān olmadı ol kimesne ki²⁰⁴⁸ istiḥāre kıldı. Ve daḥī gāzānuñ esbāb-ı nuşretindendür²⁰⁴⁹ ve mūcib-i şevketindendür.²⁰⁵⁰ İttifāḳ ve ittiḥād Hāḳ Te‘ālā Kitāb-ı Kerīmi’nde buyurur:²⁰⁵¹ ²⁰⁵² فَتَقَشَّلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ [İÜ 47^a] وَلَا تَتَّازَعُوا Ya‘nī Hāḳ Te‘ālā mü’min ḳullarına ḥiṭāb-ı müsteṭābında buyurur:²⁰⁵³ Siz nizā‘ eylemeñ ki bī iḳdām ve bī cūr’et olursuz ve daḥī riḥuñuz gider. Ya‘nī nuşret yeli sizüñ üzerinüze esmez. Rasūlullah [SK 155^b] şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem ḥadīs-i şerīfide buyurur: ²⁰⁵⁴ نُصِرْتُ بِالصَّبَا Ya‘nī [TSMK 64^a] ben²⁰⁵⁵ şabā yeli ile yardım olundum. Gāziler ḳaçan müttefiḳ ve mütteḥid²⁰⁵⁶ olsa ol zamān Ka‘be-’i Mūkerreme üstünden bir yel eser. Aña bād-ı şabā ve riḥ-i nuşret derler. Ammā nizā‘ idüp²⁰⁵⁷ muhtelif olsalar ol zamān esmez. Ve daḥī gāzānuñ²⁰⁵⁸ levāzımundandır ve esbāb-ı nuşretindendür. Ve dūşmāna mülāḳātında perişān olmayup şaf bağlamak, ta kim gāziler Hāḳ Te‘ālānuñ muḥabbetine ve nuşretine mazḥar olalar. Nitekim Hāḳ Te‘ālā²⁰⁵⁹ Ḳur’an’da buyurur: ²⁰⁶⁰ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ Allah sever

²⁰⁴³ buyurdi: MK 1’de yoktur. “... İşleri de aralarındaki danışma ile yürür...” eş-Şura 42/38.

²⁰⁴⁴ Ortalarında: üzerlerinde SK.

²⁰⁴⁵ şalāvātullāhi ‘aleyh: SK’de yok, şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem MK 1.

²⁰⁴⁶ ḥadīs-i şerīfide: ḥadīsinde SK, MK 1.

²⁰⁴⁷ et-Taberanī, *Mucemü’s-Sagir*.

²⁰⁴⁸ kimesne ki: kim SK, MK 1.

²⁰⁴⁹ nuşretindendür: nuşretidür SK, nuşretinden MK 1.

²⁰⁵⁰ şevketindendür: şevketidür MK 1.

²⁰⁵¹ buyurur: buyurdi SK.

²⁰⁵² “... birbirinize dūşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden ḳaçırsınız...” el-Enfal 8/46.

²⁰⁵³ ḥiṭāb-ı müsteṭābında buyurur: buyurur kim MK 1.

²⁰⁵⁴ Buharī, *Babu Gazveti’l-Hendek*, 3907.

²⁰⁵⁵ ben: İÜ’de yoktur.

²⁰⁵⁶ müttefiḳ ve mütteḥid: mütteḥid İÜ.

²⁰⁵⁷ nizā‘ idüp: ittifāḳı terk idüp SK.

²⁰⁵⁸ gāzānuñ: anuñ İÜ.

²⁰⁵⁹ Hāḳ Te‘ālā: MK 1’de yoktur.

²⁰⁶⁰ Bilin ki Allah kendi yolunda sağlam örölmüş bir dubar gibi kenetlenmiş saflar halinde çarpışanları sever (es-Saff 61/4).

anları, muḳātele iderler kendü yolında şaf olup. Güyā kim anlar ya'nī gāzīler²⁰⁶¹ biri birine şarılmış muḳkem binādur. Ve gāzīlere vācibdür, zāhirde müctemi' olup ve bāında müttefik olmaḳ. Zīrā kim iḥtilāf kāfirler şan'atıdır.²⁰⁶² Nitekim Ḥaḳ Te'alā Rasūlüne ḥiṭāb idüp buyurur: ²⁰⁶³ وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ Ya'nī sen kāfirleri cem'iyet üzre anlarsun. Ḥalbukim anlarıñ göñli²⁰⁶⁴ muḥtelifdür ve perişāndur.²⁰⁶⁵ Ve Ḥaḳ Te'alānun [SK 156^a] nuşreti²⁰⁶⁶ ve 'avn-i 'ināyeti²⁰⁶⁷ dāyim chl-i meşveret ve chl-i ittifaḳ kulları üzredür.

el-Bābü'l-Ḥādī 'Aşer fi'ş-Şabri ve't-Tevekküli ve'r-Rızā Fī-Sebīlillāhi

Ya'nī²⁰⁶⁸ On Birinci Bāb Şabruñ ve Tevekkülün ve Rızānıñ Beyānındadır

Ġāzīnün bu yolda atı şabr [TSMK 64^b] ve āzuḡı tevekkül ve rızā kılıcıdır ve silāḥıdır. Zīrā kim fevz ü nuşret şabr-iledür. Nitekim Ḥaḳ Te'alā Kitāb-ı Kerīm'inde [İÜ 47^b] mü'minlere ḥiṭāb-ı müstetāb²⁰⁶⁹ idüp buyurur: ²⁰⁷⁰ فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ Ya'nī eger sizden yüz kimesne olsa şabr edici, niza²⁰⁷¹ ve firār etmeyüp iki yüz kimesneye galebe iderler. Ma'lūm oldı ki gāzā yüzinde şabr idüp müttefik olmak düşmān üzerine²⁰⁷² ḡālib olmaḡa, fevz ü nuşrete ba'ısdür. Ḥaḳ Te'alā'nuñ naşrı²⁰⁷³ ve nażar-ı raḥmeti²⁰⁷⁴ şābir kullarınadır.²⁰⁷⁵ Nitekim Kitāb-ı Kerīm'inde buyurur: ²⁰⁷⁵ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ مَعَ

²⁰⁶¹ anlar ya'nī gāzīler: MK 1'de yoktur.

²⁰⁶² şan'atıdır: şıfatıdır SK, MK 1.

²⁰⁶³ ... Sen onları birlik içinde sanırsın, oysa kalbleri daḡınıktır... (el-Ḥaşr 59/14).

²⁰⁶⁴ göñli: göñülleri MK 1.

²⁰⁶⁵ perişāndur: perişān İÜ.

²⁰⁶⁶ nuşreti: nuşreti ve da'veti MK 1.

²⁰⁶⁷ 'avn-i 'ināyeti: 'avnī İÜ.

²⁰⁶⁸ İÜ'de yoktur.

²⁰⁶⁹ ḥiṭāb-ı müstetāb: ḥiṭāb MK 1.

²⁰⁷⁰ "... Artık sizden sabırlı yüz kişi olursa Allah'ın izniyle iki yüz kişiyi yener..." (el-Enfal 8/66).

²⁰⁷¹ niza': İÜ'de yoktur.

²⁰⁷² galebe iderler, ma'lūm oldı ki gāzā yüzinde şabr idüp müttefik olmak düşmān üzerine: SK'da yoktur.

²⁰⁷³ naşrı: nuşreti: SK.

²⁰⁷⁴ nażar-ı raḥmeti: raḥmeti İÜ, fevz ve raḥmeti MK 1.

²⁰⁷⁵ kullarınadır: kullarıyladır SK.

²⁰⁷⁶ الصَّابِرِينَ Ya‘nī eger sizden biñ kimesne olsa iki biñ kimesneye galebe iderler, Allah izniyle. Allah şabr idici kulları ile biledür. Ġazīlerün fi-sebilillāh sermāyesi ve silāhı ve zādı şabr u meşveret ve ittifaḳdur. Bu yolda olan cefāya ve bezl-i māle şabr idüp [SK 156^b] ciz‘ ve şikāyet etmemek vācibdür. Zīrā kim her ‘ibādetün şabr rūhıdır ve ḳutbıdır ve ḳanādıdır. Ḥaḳ Te‘ālā kendü yolında va‘de itdügi, ġazīlere ecr-i ‘azīme ve derecāt ü raḥmete ve maġfirete rāzī ve muṭma‘in olup cān ü dilden taşdıḳ ide. Zīrā kim ġazā yolu ibtilā [MK 1 36^a] ve meşakḳat ve bezl-i māl ve nefis²⁰⁷⁷ maḥallidür. Nitekim Ḥaḳ [TSMK 65^a] celle ve ‘alā²⁰⁷⁸ buyurur: ²⁰⁷⁹ إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ Allah²⁰⁸¹ Te‘ālā mü‘minlerden şatun aldı mallarını ve daḥī nefislerini. Taḥḳıḳ anlar için cennet vardır. Ve ḳalellāhu Te‘ālā: ²⁰⁸² وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَىٰ الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٥﴾ دَرَجَاتٍ مِّنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً Ya‘nī Allah Te‘ālā tafḍil ḳıldı, kendü yolında mücāhede idenleri, ġazā itmeyüp oturanlar üzerine. Ecr-i ‘azīm-ile ya‘nī muḍā‘af ecr ile, kendü raḥmetinden ve faḫlundan derecāt-ı ‘aliyye ile ve maġfiretle [İÜ 48^a] ve raḥmetle.²⁰⁸³ Ve Ḥazret-i Emīrū‘l-mü‘minīn ‘Alī raḍıyallahu ‘anh Ḥazret-i Risāletden şallallāhu ‘aleyhi ve sellem²⁰⁸⁴ rivāyet eyledi: Ġazā yolunda ġazīnün her aḳçası ki ḫarc ider²⁰⁸⁵ ve her ‘ibādetine ki ḳılır didi, yüz biñ şevāb va‘de olunmuşdur. [SK 157^a] Ve daḥī Mu‘āz bin Cebel raḍıyallahu ‘anh²⁰⁸⁶ rivāyet ḳıldı: Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem ḫadīs-i şerīfnde buyurdu: ²⁰⁸⁷ طُوبَىٰ لِمَنْ أَكْثَرَ فِي الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ، فَإِنَّ لَهُ بِكُلِّ كَلِمَةٍ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ

²⁰⁷⁶ “...sizden bin kişi olursa iki bin kişiyi yine Allah sabredenlerle beraberdir.” (el-Enfal 8/66).

²⁰⁷⁷ bezl-i māl ve nefis: bezl-i nefis ve māl SK, MK 1, TSMK.

²⁰⁷⁸ Ḥaḳ celle ve ‘alā: Ḥaḳ SK, Ḥaḳ Te‘ālā MK 1.

²⁰⁷⁹ Allah, kendi yolunda çarpışırken öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını, karşılığında cennet vermek üzere satın almıştır. (et-Tevbe 9/111).

²⁰⁸⁰ taḥḳıḳ: SK’da yoktur.

²⁰⁸¹ Allah: Ḥaḳ SK, MK 1 ve TSMK.

²⁰⁸² “... ama mücahidleri -çok büyük bir karşılıkla- oturanlardan üstün kılmıştır. (Bur karşılık) O’ndan gelen rahmet, günahların örtülmesi ve üstünlük dereceleridir. (en-Nisa 4/95-96).

²⁰⁸³ maġfiretle ve raḥmetle: maġfiret ve raḥmete İÜ.

²⁰⁸⁴ şallallāhu ‘aleyhi ve sellem: İÜ, SK’de yok; şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhū TSMK.

²⁰⁸⁵ ḫarc ider: ḫarc idüp bezl ider MK 1.

²⁰⁸⁶ raḍıyallahu ‘anh: MK 1’de yoktur.

²⁰⁸⁷ طُوبَىٰ لِمَنْ أَكْثَرَ فِي الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ: İÜ’de yoktur.

²⁰⁸⁸ كُلُّ حَسَنَةٍ مِنْهَا عَشْرَةٌ أُضْعَافٍ Ya'nī ne gökçek ol kimesneye Allah yolunda zikrullāhı çok ide. Ol kimesneye Ḥaḫḫ' dan her kelime için biñ ḥasene vardır, her ḥasenesi on kat ola.²⁰⁸⁹ Ve Rasūlullah şallallahu 'aleyhi ve sellem²⁰⁹⁰ ḥadīs-i şerīfnde buyurmuşdur: Cennetde yüz [TSMK 65^b] derece vardır. Ḥaḫ Te'ālā gāzīler için va'de itmüşdür. Ve daḥī gāzānuñ levāzımundan. Gāzī gāzā yolunda kendüzine ve ḥizmetkārına²⁰⁹¹ ve atına ve evinde ehl ü 'iyāline infāḫ-ile şadaḫa niyyet ide; evinde infāḫ itdügüne her aḫçasına yedi yüz²⁰⁹² şevāb yazılır. Ve gāzā yüzinde infāḫ itdügüne²⁰⁹³ her aḫçasına yedi yüz biñ şevāb yazılır. Ḥadīs-i şaḥīḥde böyle mervīdür. Ve gāzī gāzā niyyetine çıḫsa bir 'özür ile yine rücu' etse²⁰⁹⁴ gāzādaki gibi şevāb²⁰⁹⁵ olur. *Şaḥīḥ-i Buḥān*'de ḥadīs-i şerīfde şābitdür. Ḥazret-i Risālet şalāvātullāhı 'aleyhi ve selāmuhu²⁰⁹⁶ 2097 قَفْلَةٌ كَعَرْوَةٍ buyurmuşdur. Ya'nī gāzādan rücu' itmek gāzā gibidür. [SK 157^b] Ya'nī gāzī giderken niçe müşāb olursa rücu' da kezālik müşāb olur. Ve daḥī gāzānuñ ādābundandır ki gāzī bu yolda çekdüğü cefāya şabr ide. Mālī telef olsa yā atı helāk olsa yā yaralansa yā gānīmetsiz dönse. Gāzā²⁰⁹⁸ yolunda zāyi' ve telef olan nesne şadaḫa yerine geçer. [İÜ 48^b] Ve bir at şehīd olsa yerine Burāḫ²⁰⁹⁹ virilür ve gāzī yārelense aña şehīdler mührin ururlar. Kıyāmetde²¹⁰⁰ şühedā²¹⁰¹ ile gele. Ḥadīs-i şaḥīḥde mervīdür: Gāzīler gānīmetle gelse iki mertebe şevābları eksilür.²¹⁰² Ammā kaçan münhezim olup

²⁰⁸⁸ Bu hadis, sahih hadis kitaplarında tespit edilememiştir. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 236 (Hadis 565). Burada bu hadisin zayıf olduğu belirtilmiştir.

²⁰⁸⁹ kat ola: kat SK, MK 1 ve TSMK.

²⁰⁹⁰ şallāllāhu 'aleyhi ve sellem: SK'da yoktur.

²⁰⁹¹ ve ḥizmetkārına: İÜ'de yoktur.

²⁰⁹² yedi yüz: bunda yüz SK.

²⁰⁹³ infāḫ itdügüne: SK ve TSMK'da yok; yedi yüz şevāb yazılır ve gāzā yüzinde infāḫ itdügüne MK'da yoktur.

²⁰⁹⁴ itse: kılsa SK, MK 1 ve TSMK.

²⁰⁹⁵ şevāb: meşāb SK, MK 1 ve TSMK.

²⁰⁹⁶ şalāvātullāhı 'aleyhi ve selāmuhū: SK'da yoktur. Burada "buyurdu" ibaresi var. Şallāllāhu 'aleyhi ve sellem MK 1.

²⁰⁹⁷ *Sünen-i Ebi Davud*, 2487. *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, 6625. İbnü'n-Nehhas, *Meşariü'l-Eşvak*, s. 365 (Hadis 885).

²⁰⁹⁸ gāzā: gāzī SK, MK 1 ve TSMK.

²⁰⁹⁹ burāḫ: bir at SK.

²¹⁰⁰ aña şehīdler mührin ururlar kıyāmetde: İÜ'de yok; ururlar: virilür SK.

²¹⁰¹ şühedā: şehīd İÜ.

²¹⁰² eksilür: kesilür SK.

ġanîmetsiz gele.²¹⁰³ Ġazanuñ [TSMK 66^a] kâmil şevâbı virilür. Bundan ötüri ba'zı ġazîler māl-ı ġanîmet almazlardı, ġazanuñ kâmil şevâbına râġıb olup.²¹⁰⁴ Zırâ kim metâ'-ı dünya fânî ve ġalîldür ve aġret ecri bâķî ve cezîldür.²¹⁰⁵

el-Bâbü's -Şâni 'Aşer²¹⁰⁶ fi'l-Evrâdi ve'l-Ed'iyeti fi Sebîlillâhi

Ya'nî On İkinci Bâb Fî-Sebîlillâh Evrâduñ ve Du'âlaruñ Beyânuñdadur

Cübeyr²¹⁰⁷ rağıyallahu 'anh ki aşġâb-ı 'ızâmıdadur. Ĥazret-i Risâlet'den şallâllâhu 'aleyhi ve sellem²¹⁰⁸ rivâyet eyledi.²¹⁰⁹ Ya'ni²¹¹⁰ Ĥazreti Risâlet aña Ĥıtab idüp dimişdür.²¹¹¹ Yâ Cübeyr!²¹¹² Eger²¹¹³ şorsañ sefere çıķduķda niyyetüñ²¹¹⁴ gökçek ve zâdüñ çok ola ve sefer üzerinde kıllet ve zillet [SK 158^a] çekmeyesün. Bu beş²¹¹⁵ sûre'-i Ĥur'an-ı Şerîf'inden²¹¹⁶ okuyasun.²¹¹⁷ Her sûrenüñ evvelünde Bismillâhi'r-raġmânirraġîm di-gil ve âġirinde daġı²¹¹⁸ di-gil. Biri Ĥul yâ eyyühe'l-kâfirün, bir²¹¹⁹ İzâ-câ'e naşrullâhi,²¹²⁰ bir²¹²¹ İġlâs,²¹²² birer Mu'avvizeteyn²¹²³ ki 'ulemâ'-i 'ızâm ve meşâyıķ-ı kirâm ġatında ġâyet mücerredür ve daġı ehl-i seferüñ evrâduñdadur. Âyete'l-Kürsî ve Sûre-'i Li-ilâfi okumak

²¹⁰³ gele: gelse MK 1.

²¹⁰⁴ olup: olur SK.

²¹⁰⁵ bâķî ve cezîldür: bâķî ve dâimdür SK.

²¹⁰⁶ Şâni 'Aşer: Şâni MK 1 ve TSMK.

²¹⁰⁷ Cübeyr: Ĥabîr İÜ ve MK 1, Ĥabîr TSMK.

²¹⁰⁸ şallâllâhu 'aleyhi ve sellem: SK'de yok; şalâvâtullâhi 'aleyh TSMK.

²¹⁰⁹ rivâyet eyledi: mervidür SK, rivâyet iderki MK 1, rivâyet kıldı TSMK.

²¹¹⁰ ya'ni: MK'da yoktur.

²¹¹¹ dimişdür: dimişlerdür SK.

²¹¹² Cübeyr: Ĥabîr İÜ, MK 1 ve TSMK.

²¹¹³ eger: ki SK.

²¹¹⁴ niyyetüñ: hey'etüñ SK.

²¹¹⁵ bu beş: beş SK, MK 1 ve TSMK.

²¹¹⁶ Ĥur'an-ı Şerîf'inden: Ĥur'an-ı Kerîm'nden SK, Ĥur'an'dan MK 1, Ĥur'an-ı Şerîf'den TSMK.

²¹¹⁷ okuyasun: oķu-ġıl SK.

²¹¹⁸ daġı: İÜ, SK'da yoktur.

²¹¹⁹ bir: ve biri SK, MK 1.

²¹²⁰ İzâ-câe naşrullâhi: İzâ-câe İÜ.

²¹²¹ bir: ve biri SK, MK 1, biri TSMK.

²¹²² İġlâs: Ĥul hüva'l-İllâhu eġâd SK, MK 1 ve TSMK.

²¹²³ Mu'avvizeteyn: Ĥul eüzü bi-Rabbi'l-felaķ ve biri Ĥul eüzü bi-Rabbi'n-nâs SK, MK 1 ve TSMK.

her maḥall-i ḥavfde ve her zarar ve ḥaṭarda emāndur ve meşhūr ve²¹²⁴ mücerredür. Ve Sūre-i Baḳara’nuñ iki āḥir āyeti Āmene’r-Rasūlūden āḥirine degin²¹²⁵ bir kimesne gicede²¹²⁶ bu iki āyeti okusa [MK 1 36^b] şabāḥa degin aña kāfī ola ya’ni²¹²⁷ her zarardan emān içinde ola. Ḥadīs-i [TSMK 66^b] şerīfde mervīdür ve daḥī ġāzīlerūñ meşhūr evrādındandır. Sūre-’i İnnā fetāḥnā leke²¹²⁸ ve Sūre-’i İzā cāe naşrullāhi ve Sūre-’i Mu’avvizeteyn ki fevz u feth u nuşret ve sebeb-i ġanīmet ve selāmetdür. Ve ġāzī ġazāya [İÜ 49^a] çıķduķda pençşenbe ġünü çıķa, zīrā kim Ḥāzret-i Risālet şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu²¹²⁹ ġazāya ol ġün çıķardı ve bir cānibe ‘asker ġönderse ol ġün²¹³⁰ ġönderürdi. Eger ol ġün müyesser olmaz ise Pazar- [SK 158^b] irtesi²¹³¹ çıķa, zīrā kim²¹³² hicret-i Risālet şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem²¹³³ Mekke’den Medīne’ye ol ġün olmuşdur. Ḥāzret-i ‘Alī’den rađıyallahu ‘anh²¹³⁴ mervīdür. بكرة الخميس والسبت²¹³⁵ ya’ni sefere²¹³⁶ çıķmaġa Ḥamīs ġünü²¹³⁷ ve Sebt ġünü seḫer vaķtinde bereketdür ammā pençşenbe ġünü²¹³⁸ çıķmakda²¹³⁹ ziyāde fażīlet vardır. Zīrā kim Rasūlullah şallallahu ‘aleyhi ve sellem ekşer ol ġün²¹⁴⁰ ġazāya çıķardı ve bir cānibe ‘asker ġönderse ol ġün²¹⁴¹ seḫerden ġönderürdi ve du‘ā iderdi. Yā Rabbi sen benüm ümmetime seḫerlerde bereket vir. Zīrā kim seḫerde du‘ā müstecābdur ve eyyāmuñ²¹⁴² eşrefidür.²¹⁴³ Ve ḥaber-i meşhūrda mervīdür ve

²¹²⁴ meşhūr ve: SK’de yok, meşhūr MK 1.

²¹²⁵ Āmene’r-Rasūlūden āḥirine degin: Āmene’r-Rasūlū ila āḥirihī SK.

²¹²⁶ gicede: giceden SK, MK 1 ve TSMK.

²¹²⁷ aña kāfī ola ya’ni: İÜ’de yoktur., aña kāfī olur ya’ni MK 1 ve TSMK.

²¹²⁸ Sūre-’i İnnā fetāḥnā leke: İnnā fetāḥnā leke fethan mübinā İÜ, MK 1 ve TSMK.

²¹²⁹ şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu: SK’de yok, şalāvātullāhi ‘aleyhi MK 1 ve TSMK.

²¹³⁰ ol ġün: ol ġünde SK.

²¹³¹ Pazar-irtesi: Bazar-irtesi İÜ, MK 1 ve TSMK.

²¹³² zira kim: kim İÜ.

²¹³³ şallāllāhu ‘aleyhi ve sellem: SK’de yok; şalāvātullāhi ‘aleyhi ve selāmuḥu MK 1, şalāvātullāhi ‘aleyhi TSMK.

²¹³⁴ rağıyallahu ‘anh: SK’da yoktur.

²¹³⁵ Bu hadīs, sahih hadīs kitaplarında tespit edilememiştir..

²¹³⁶ sefere: İÜ’de yoktur.

²¹³⁷ ya’ni sefere çıķmaġa Ḥamīs ġünü: MK 1’de yoktur.

²¹³⁸ seḫer vaķtinde bereketdür ammā pençşenbe: SK’de yok; pençşenbe ġünü: pençşenbe İÜ.

²¹³⁹ çıķmakda: çıķmada SK.

²¹⁴⁰ ekşer ol ġün: ekşeri ol ġünde SK.

²¹⁴¹ ol ġün: o ġün SK.

²¹⁴² eyyāmuñ: evķātuñ SK, āyātuñ MK 1.

‘ulemā-’i ‘ıẓām kıatında mücerrebdür. İki rek‘at namaz-ı sefer²¹⁴⁴ sünnet diyü niyyet ide. Evvel rek‘atde bir Fātiha²¹⁴⁵ ile Kıul yā eyyühe’l-kāfirün²¹⁴⁶ süresin okuya. İkinci rek‘atde Fātiha ile Süre-i İhlāş okuya. Selāmdan sonra Āyete’l-Kürsī ve Süre-’i [TSMK 67^a] Li-İlāfi okuya. Hāzreti Risālet’den şalavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhu²¹⁴⁷ mervīdür. Bir kimesne evinden yā menzilinden çıkduķda Āyete’l-kürsī okuya aña bir mekrüh²¹⁴⁸ ve bir zarar irişmeye, tā seferinden²¹⁴⁹ rücu‘ idicek.²¹⁵⁰ Ve Süre-i Li-İlāfi okumaķ her sū’dan²¹⁵¹ ve her zararadan²¹⁵² emāndur. Hāber-i meşhūrda ve eşer-i mücerrebde mervīdür. Ve yolda giderken yüce yerlere çıkduķda Allahu Ekber diye ve alçağa indükde sübhanallah diye. Ve hadīs-i şerīfde Ebī Hüreyre’den mervīdür: Bir kimesne Allah yolunda bir tekbīr etse āvāzın kıaldurub, Hāķ Te‘ālā aña yüz biñ şevāb yaza. Ve bir hadīs-i şerīfde daħī mervīdür: [İÜ 49^b] Ne gökçek ol kimesneye,²¹⁵³ fī-sebilillah Allah²¹⁵⁴ zikrin çok ide, Allah Te‘ālā her kelimesine²¹⁵⁵ biñ şevāb vire, her şevābı on kıat ola.²¹⁵⁷ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَّشَاءُ²¹⁵⁶ Ve ğāzīlerin meşhur ve mücerreb evrādundandır. *Hızbü’n-Naşr* ki²¹⁵⁸ kıutbu’l-evliyā Şeyh Şāzeli Hāzretleri’nden mervīdür:²¹⁵⁹ Kıaddesallahu sırrahū²¹⁶⁰ düşmānı²¹⁶¹ kıahr içün ve ‘askerlerini mağlūb kıılmaķ-ıçün bir kimesne *Hızbü’n-Naşr*’a²¹⁶² ğāzā yolunda²¹⁶³ meşğul olsa, şabāh namāzından

²¹⁴³ eşrefidür: şerifidür SK.

²¹⁴⁴ namaz-ı sefer: sefer İÜ, MK 1 ve TSMK.

²¹⁴⁵ bir Fātiha: Fātiha SK, MK 1 ve TSMK.

²¹⁴⁶ Kıul yā eyyühe’l-kāfirün: Kıul eyyühe’l-kāfirün İÜ.

²¹⁴⁷ şalavātullāhi ‘aleyhi ve selāmuhu: SK’de yok; şalavātullāhi ‘aleyhi MK 1 ve TSMK.

²¹⁴⁸ mekrüh: mekr SK.

²¹⁴⁹ tā seferinden: yā seferden SK, tā seferden MK 1 ve TSMK.

²¹⁵⁰ idicek: idince SK.

²¹⁵¹ sū’dan: sū’ İÜ.

²¹⁵² her zararadan: zararadan İÜ.

²¹⁵³ kimesneye: kimesne SK.

²¹⁵⁴ Allah: İÜ ve MK 1’de yoktur.

²¹⁵⁵ kelimesine: birine İÜ.

²¹⁵⁶ Bakara 2/261’den iktibastr. “Allah dilediği için artırır.”

²¹⁵⁷ “Allah lütuf sahibidir.” Āl-i İmran 3/74.

²¹⁵⁸ *Hızbü’n-Naşr*: *Hızbu’l-Bahr* TSMK.

²¹⁵⁹ mervīdür: menkıldür SK.

²¹⁶⁰ kıaddesallahu sırrahū: MK 1’de yoktur.

²¹⁶¹ düşmānı: düşmānı her kıaçan MK 1.

²¹⁶² *Hızbü’n-naşr* ki: *Hızbu’l-Bahr* MK 1 ve TSMK.

²¹⁶³ *Hızbü’n-Naşr*’a ğāzā yolunda: ğāzā yüzinde *Hızbü’n-Naşr*’a SK, *Hızbu’l-Bahr*’ı ğāzā yolunda MK 1.

şonra üç kez okusa²¹⁶⁴ bi-‘avnillāh düşmān yüzine mehābeti ve şevketi ve kuvveti izdiyād üzre ola. Ve düşmānla²¹⁶⁵ cenk [SK 158^b] dilese,²¹⁶⁶ qahr için yüz şalāvāt getürüp ve hizb-i şerīfi kırk kez [TSMK 67^b] okusa bi-‘avnillāhi Te‘ālā²¹⁶⁷ gālib ve mużaffer ola. Ve a‘dā mukābelesinde elli kerre²¹⁶⁸ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ²¹⁶⁸ āyetin tilāvet kıluḡ yine *Hızbu’l-Baḡr*’e²¹⁶⁹ meşgūl olsa, inşāallahü’l-mu‘īn ‘asker-i a‘dāya ḡavf ve inhizam müstevlī ola ve İslām ‘askeriniñ gözlerine şevketi ve mehābeti gāyet²¹⁷⁰ izdiyādla ola²¹⁷¹ ve görine. Muḡlaqa düşmānı qahr için bir kimesne meşgūl olsa bi-‘avnillāh gālib ve mużaffer ola. Bu hizbüñ esrār-ı ḡalīlesi ve ḡavāşşı seniyyesi çokdur ve mücerredür.²¹⁷²

Temmet temām.

Sene sitte ve şemānīne ve elf ba‘de hicreti’n-Nebeviyye ve kāne ‘adedü mekşiyün mine’z-zamān fihā erba‘u sinīne ve ḡams ve ‘ısrīne yevmen ve esāreti ḡable ḡazā sitte ‘aşere şehren.

Qad veqa‘a’l-ferāḡu yevme’l-işneyn ba‘de’z-zuḡr ve temmet bi-yedi ‘Oşmān Cünādī ḡalī kevnihī esīran fī Malḡa demmera’llāhu tedmīran ve kāne fī zımnihī evvelü yevmin min Ramazānī’l-Mübārek velākinne’l-üsāra eftarü’ş-şıyāme mine’ş-şüleṡā.²¹⁷³

²¹⁶⁴ okusa: okuya MK 1.

²¹⁶⁵ düşmānla: düşmān ile SK.

²¹⁶⁶ cenk dilese: dilese SK.

²¹⁶⁷ bi-‘avnillāhi Te‘ālā: bi-‘avnillāh SK, MK 1 ve TSMK.

²¹⁶⁸ Bütün ālemlerde ona [Nuh’a] selām olsun! (es-Saffat 37/79).

²¹⁶⁹ *Hızbu’l-Baḡr*’e: *Hızbü’n-Naşr*’a SK.

²¹⁷⁰ gāyet: gālib SK.

²¹⁷¹ izdiyādla ola: izdiyād ile İÜ, SK ve TSMK.

²¹⁷² Buradan sonra SK’de “*Hızbü’n-Naşr*”, TSMK’da ise “*Hızbu’l-Baḡr*” metnine yer verilmiştir.

²¹⁷³ Temmeti’r-risāleti: SK; Temme’l-kitāb bi-‘avnillāhi’l-Meliki’l-Vehḡāb leyleti’l-ḡamīs ba‘de’l-‘ıṡāi’l-aḡiri fi ḡamīs leyleti Rebi‘ü’l-Āḡir fi beledi Cezireti Saḡız ḡine künnā murābıtān fihā yedi’l-faḡır ḡalīl bin Mü’mīn el-Vā’iz el-Anḡākī ‘afallahü’l-‘anhü’l-bārī ve ‘an vālideyhi ve cemī’i’l-Müslimīne ecma‘īn fī sene seb‘a ve tis‘īn ve elf mine’l-hicreti’n-Nebeviyyeti ‘aleyhi minellāhi efḡalu’ş-şalāti ve külli’t-taḡiyyeti ve’l-ḡamdülillāhi Rabbi’l-‘ālemīn: MK 1.

SONUÇ

Türk-İslâm edebiyâtının beslendiği en mühim kaynakların başında âyet-i kerimeler ve hadis-i şerifler gelmektedir. Dînî edebiyatın en önemli türlerinden biri olan kırk hadisler, hicrî ilk asırdan itibaren tedvin ve tertib edilmiştir. Şairler ve edibler ait oldukları toplumun kültürel seviye ve unsurlarını da dikkate alarak farklı şekil ve nevilerde nazım ya da nesir veya hem nazım hem nesir olarak, pek çok kırk hadis metni telif etmişlerdi. Bu vadede Türk-İslâm edebiyatında müstakil bir başlık olacak derecede çok fazla eser yazılmıştır. Şekil ve neveleri ne olursa olsun bu tür telifât dinin hükümlerini toplumun her tabakasına ulaştırmak bakımından mühim bir vazife üstlenmiştir. Zira İslâmî edebiyat geleneğinde kırk hadislerin bu derece muteber olmasının en önemli sebebi Hz. Peygambere atf edilen 40 hadis konusundaki hadis-i şeriftir.

Ali Dede'nin 11'i Arapça, 15'i Türkçe olmak üzere toplam 26 eser kaleme aldığını tespit ettik. Ali Dede'nin başta *el-Muhâdarât* olmak üzere Arapça eserlerinin pek çok nüshaları bulunmaktadır. Ancak, *Fezâilü'l-Cihâd* dışındaki Türkçe eserlerinin birçoğunun Bosna-Hersek'deki Oriental Institute in Sarajevo Kütüphanesi'ndeki 604 numaralı mecmua dışında nüshasını tespit edemedik. Ayrıca Ali Dede'nin ana dili olan Boşnakça ile ana dili gibi öğrendiği Farsça ile herhangi bir eserine de rastlanmamıştır.

Türk-İslâm edebiyatı geleneği içerisinde telif edilen 40 hadis türlerinden biri de cihâd konulu kırk hadis kitaplarıdır. Hz. Peygamber'in cihâda, cihâd vasıtalarına dair pek çok hadis-i şerifi bulunmaktadır. Lüzumuna binaen olsa gerek bu tür eserler bilhassa geçiş devirlerinde telif edilmişlerdir. Bu tezin konusu olan *Fezâilü'l-Cihâd* adlı eser bunun en güzel örneklerinden biridir.

Ali Dede Bosnevî tarafından telif-tercüme olarak kaleme alınan *Fezâilü'l-Cihâd*, 12 bab olarak tertib edilmiştir. Eserin ilk babı kırk hadisin mensur ve manzum olarak tercümesinden, ikinci babı kırk hikâyeden ve diğer on bab da ayet ve hadislerle desteklenerek izah edilen cihâd konulu farklı mevzulardan oluşur. Ali Dede, aslen Boşnak olmasına rağmen Türkçeye son derece hâkim biri olmakla birlikte; eserinde yüksek bir edebî dil kullanmak yerine sade, anlaşılır ve eğitici bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Her ne kadar Ali Dede Bosnevî bu eserinde pek çok farklı kaynakları zikretse de ana kaynak olarak İbnü'n-Nehhas Dımaşkî'nin *Meşariü'l-Eşvak ila Mesarii'l-Eşvak* adlı eserini

kullanmıştır. Eserin muhtelif konularda 32 farklı ayet-i kerime ile 40 hadis dışında 9 hadis-i şerife yer verilmiştir.

Eserin dikkat çeken bir diğer hususiyeti ise kırk hikâye bölümünde hikâyeler arasında hiçbir şiir mecmuasında rastlamadığımız Ayşe Hubbî Hatun'un cihâd konulu gazellerine yer verilmiş olmasıdır. Manzum ve mensur birçok eser telif etmiş olan, Ali Dede Bosnevî'nin kendi şiirleri yerine niçin Ayşe Hubbî Hatun'un şiirlerini tercih ettiği sorusu ise bir muamma olarak kalmıştır.

Netice itibariyle, bu tezde Ali Dede'nin hayatı ve eserlerini ele aldık, Arapçanın yanısıra Türkçe de pek çok ilmî ve edebî eser yazdığını ortaya koymaya çalıştık. Bunlar arasında onun en önemli eserlerinden olan *Fezâilü'l-Cihâd*'ı çeşitli yönleriyle inceleyerek yaptığımız tenkidli neşirle bunu ilim dünyasının dikkatlerine sunmaya gayret ettik.

KAYNAKÇA

Aksoy, Hasan. Mustafa Âli'nin Manzum Kırk Hadis Tercümelere -- [yayın yeri yer yayınlayana yok.], 1991.

Ali Dede Bosnevî. *Muhâdarâtü'l-Evâil ve Müsâmeretü'l-Evâhir* -- Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-Arabî, 1978.

Ali Dede Bosnevî. *Muhâdarâtü'l-Evâil ve Müsâmeretü'l-Evâhir* -- Bulak: el-Matbaatü'l-Miriyye, 1300/1883.

Avcı, İsmail. "Kısa Hikâyecilik Gelkeneği Çerçevesinde Hazîn'nin Manzum Şerh-i Hadîs-i Erbaîn tercümesindeki Bazı Hikâyeler". *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, c.3/2 (Spring 2008), s. 64-96.

Avcı, Seyit. "Sûfilerin Hadis Tesbit Ölçüleri: İsmâil Hakkı Bursevî Üzerine Bir İnceleme". *Hadis Tetkikleri Dergisi*, II/1 (İstanbul 2004), 7-29.

Ataî, Nevizâde Mehmed Ataullah b. Yahya. *Hadâyikü'l-Hakâyık fî Tekmileti's-Şekâyık* -- İstanbul: Darü't-Tıbaatî'l-Âmire, 1268/1852.

Ayan, Gönül. "Mesnevî ve Kısa Hikâyecilik". 5. *Milli Mevlânâ Kongresi (Tebliğler)*, 3-4 Mayıs 1991. Konya: Selçuk Üniversitesi, s. 57-58.

Bağdathî İsmail Paşa. *İzahü'l-Meknun fî Zeyl-i ala Keşfü'z-zünûn an Esamiü'l-Kütüb* -- İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971.

Banarlı, Nihad Sâmi. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* -- İstanbul: M.E.B. Devlet Kitapları, 1983.

Bayraktar, Nail ve Hüseyin Türkmen. *Atatürk Kitaplığı Osman Ergin Yazmaları Alfabetik Kataloğu, IV* -- İstanbul: İBB Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, 2003.

Brockelman, C. *Geschihte der Arabischen litteratur* -- Leiden: E. J. Brill, 1949.

Bursalı Mehmed Tahir. *Menâkıb-ı Harb.* -- İstanbul: Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsı, 1333/1917.

Bursalı Mehmed Tahir. *Meşâyih-i Osmaniyeden Sekiz Zâtın Terâcim-i Ahvâli.* İstanbul: Kitabhane-i İslâm - İbrahim Hilmi, 1318/1900.

Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian and Bosnian manuscripts, Catalogue of the Arabic Turkish Persian Bosnian manuscripts in the Ghazi Husrev Bey

Library Sarajevo. London, Sarajevo: al-Furqan Islamic Heritage Foundation, Gazi Hüsrev - Begova Biblioteka, 1963-2005 .-- 14 c.

Ceyhan, Adem. “Harîmî’nin Hz. Ali’den Kırk Vecize Tercümesi” .-- *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 1, sy. 2 (2003), s. 45-58.

Ceyhan, Semih. “Halvetiyye” .-- *Türkiye’de Tarikatler, Tarih ve Kültür* / editör: Semih Ceylan .-- İstanbul: İSAM Yayınları, 2015.

Cunbur, Müjgan. “İmadu’l-Cihad ve XVI. Yüzyıl Kadın Şairlerinden Ayşe Hubbî Kadın”, *IX. Türk Tarih Kongresi (21-25 Eylül 1981): Kongreye Sunulan Bildiriler*. Ankara, TTK, 1988, c. II, s. 901-913.

Çoban, Ali. “Klasik Bir Tasavvufî Eser Olarak Mesnevî ve Bosnalı Bazı Şârihleri: Sûdî Bosnevî, Ali Dede Bosnevî ve Abdullah Bosnevî”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 42 (2016), s. 239-254.

Dilçin, Cem. *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi* .-- Ankara: Türk Dil Kurumu, 1997.

Fromherz, Allen James. *İbn Haldun: hayatı ve dönemi* / çev. Yusuf Selman İnanç .-- İstanbul: Ketebe Yayınları, 2018.

Gülşen, Ekrem. “Osmanlı Dönemi Bazı Müfessirler Üzerine, I (1463-1878)”, *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 10 (2017), s. 25-51

el-Hancî, Muhammed b. Muhammed. *el-Cevherü’l-Esna fi Teracimi Ulemai ve Şuarai Bosna* .-- Kahire: Hecr li’t-Tıbaa ve’n-Neşr, 1992.

İbnü’n-Nehhas, Ebû Zekerriyya Ahmed b. İbrahim b. Muhammed. *Meşriü’l-Eşvâk ila Mesârii’l-Uşşâk, Kitabu Fezâili’l-Cihâd* .-- Beyrut: Darü’l-Beşairi’l-İslâmîyye, 1990.

İnalçık, Halil. *Devlet-i ‘Aliyye, I* .-- İstanbul: Türkiye İş Bankası, 2009.

İnalçık, Halil. *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)* / çev. Ruşen Sezer .-- İstanbul: YKY, 2003.

Kandemir, M. Yaşar. “Hadis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* .-- Ankara: TDV, 1997, c. 15, s. 47-54.

Karahan, Abdülkadir. *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis: toplama, tercüme ve şerhleri* .-- göz. geç. yeni bs.-- Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1991.

Karahan, Abdülkadir. “Kırk Hadis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* .-- Ankara: TDV, 2002, c. 25, s. 470-473.

Karatay, Fehmi Edhem. *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi, 1961.

Karatay, Fehmi Edhem. *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe yazmalar kataloğu*, II, 356. İstanbul: Topkapı Sarayı Müzesi, 1961.

Kasumović, İsmet. Ali Dede Bošnjak: I Njegova Filozofijsko Sufijka Misao -- Sarajevo: Rijaset Islamske Zajednice, 1994.

el-Kâşânî, Abdürrezzak. *Tasavvuf Sözlüğü* -- İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.

Katib Çelebi. *Fezleke* -- İstanbul: Ceride-i Havadis Matbaası, 1286/1869.

Katib Çelebi. *Keşfü'z-Zünûn an Esâmîü'l-Kütüb ve'l-Fünûn* -- İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1971.

Koca, Ferhat. “İbnü'n-Nehhas ed-Dımaşkî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* -- Ankara: TDV, 2000, c. 21, s. 176-177.

Kuran Yolu Meâli / hazırlayanlar Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrıç, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş -- 7. baskı -- Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2017.

Mehmed Süreyya. İstanbul: Matbaa-ı Âmire, 1311/1893.

Milli Kütüphane Yazmalar Kataloğu, IV / hazırlayanlar Müjgan Cunbur, Altınay Sernikli, Dursun Kaya -- Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, 1994.

el-Muhıbbî, Muhammed Emin. *Hulasatü'l-Eser fi Ayani Karni'l-Hadi 'Aşer* -- Beyrut: Daru's-Sadr, [t.y.].

Okiç, Muhammed Tayyib. *Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler* -- Ankara: Atlas Yayınları, 2017.

Olca, Necla. *İslâmi Türk Edebiyatı Metinlerini Tetkik Metodları* -- 2. bs.-- İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1994.

Osmanzâde Hüseyin Vassaf, *Sefîne-i Evliya-i Ebrar Şerh-i Esmar-ı Esrar*, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar, nr. 2307.

Osmanzâde Hüseyin Vassaf (haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz), *Sefîne-i Evliya* -- İstanbul: Kitabevi, 2006.

Öngören, Reşat. “Nureddinzâde”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* -- Ankara: TDV, 2000, c. Ek 2, s. 364-365.

Özel, Ahmet. “Cihad”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* -- Ankara: TDV, 1993, c. 7, s. 527-531.

Popoviç, Aleksandre. Balkanlar'da İslâm .-- İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.

Söylemez, Mehmet Mahfuz. “Muhammed Tayyip Okiç'in Kütüphanesi ile İlgili Bazı Mülâhazalar”, *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 1, sy. 1 (2014), 9-26.

Şentürk, Ahmet Atilla. “Hubbî Hatun”. *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi* .-- İstanbul: YKY, 1999.

Tayşi, M. Serhan. “Ali Dede, Bosnevî” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* .-- Ankara: TDV, 1989, c. 2, s. 386.

TİKA Macaristan Zigetvar Kanuni Sultan Süleyman Türbe Palankası Kazı Ve Araştırma Projesi 2017 Sezonu Arkeolojik Kazı Ve Araştırma Çalışmaları Değerlendirme Raporu, [Ankara], 2018.

Uzun, Mustafa. “Hubbî Hatun” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* .-- Ankara: TDV, 1998, c. 18, s. 265-266.

Wensinck, A. J. *Concordance el-Indices de la Tradition Musulmane* .-- Livraison, Leiden, 1938.

Yıldırım, Ahmet. *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları* .-- Ankara: TDV Yayınları, 2009.

Yıldırım, Selahattin. *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*. İstanbul: Osmanlı Hadis Araştırmaları, 2000.

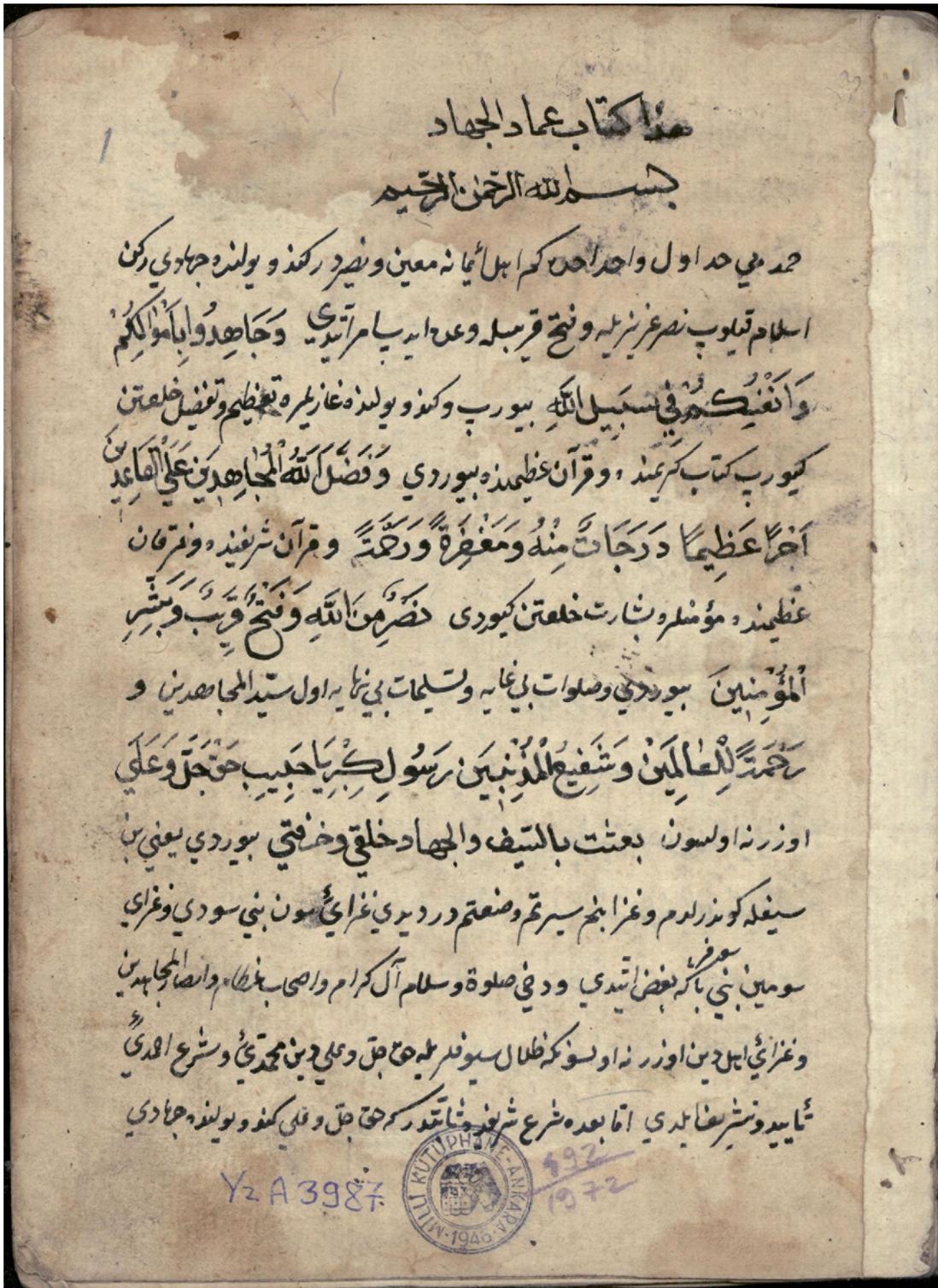
FEZÂILÜ'L-CİHÂD'IN
NÜSHALARINDAN ÖRNEKLER

قهاحه دکن اکا کانی اولور یعنی حضوردن امانا یحیئنه اول حدیث شریفه مرویدر
 ودی غازی بک مشهور اوراد ندر سورہ انا فتحنا لک فتحاً مبیناً وسورہ اذ جاء
 نصرہ وسورہ معوذتہ کون فوج و نصرت و سبب نعمت و سلامت دروغا ای غزایه
 جقد قدا بچشنبه کونی حقیقه زراکیم حضرت رسالت صلوات الله علیه عز و جلاله
 اول کون چیقر دی و بر جانی به عسکر و ندر سه اول کون کون دردی اگر اول کون میسر
 اول نرایسه بازار ایتہ سی حقیقه زراکیم حضرت رسالت صلوات الله علیه و سلامه
 مکون مدینه اول کون اول شد و حضرت علیدن فی الله غم مرویدر نکره للیس والب
 بره و سبت کونی بحر و قنندہ برکتند اما بچشنبه کونی حقیقه زیاده فضیلت
 وارد زراکیم رسول الله علیه و سلم اکثر اول کون غزایه چیقر دی و بر جانی به عسکر
 کون ندر سه اول کون سحر دن کون دردی و دعا ایدر دی یا رب سن انتمه سحر کرده
 برکت و زراکیم سحر ده دعا سحر ایدر روایا تک اشرفیدر و صبور مشهورده مرویدر
 و علماء عظامه قاتله مجربدر ای کت سقر سبت دیوتیت ایدر اول کتده فاتحه
 ایله قل یا ایها الکافرون سورہ سن اوقیه ایکنجی کتده فاتحه سورہ اخلاص
 اوقید سلامدن صکره اینه الکوسی و سورہ لایلاف اوقیه حضرت رسالتدن صلوات
 الله علیه مرویدر بر کیمسته اوندن یا منزلدن جقد قدا اینه الکوسی اوقیه اگر کون
 در ضرر ایشیمیه تا سفر ندر رجوع ایدنجک و سورہ لایلاف و فمقهر سوندن و صبر
 ضرورده اما ندره حیرت مشهورده و اثر مجربدر مرویدر بولده کیدکن کون بولده فیقده
 الله اکبر و به و الحقیقه انکرده سبحان الله دیه و جلالت شریفه انی هر بره دن
 مرویدر بر کیمسته الله اولند بر تکبیر ایتسه آوازین قال و رب حقنک اکا نور بیک
 نور بیک و در حدیث شریفه دمی مرویدر نه کونجک اول کیمستیه فی سبیل الله کرب
 حق اینه الله کت هر کیمسته بیک قران و بره هر یو ای اون قانت اوله و الله یضاعف
 لهم ثواباً و الله ذو العزت العظیم و قال بک مشهور و مجرب اوراد ندر حرب الهم قطع
 الاوتیاء بیح سادق هر اول کون مرویدر دشمنان هر حق نهر بچون عسکر کونی مغلوب
 تا بچون بر کیمسته حرب الهم عز اولند مشغول اولسه صباح نمازندن صکره
 ای کون اوقیه بقون اندیشین نوزده نماز و شکر و حق از یاد او زده اوله و ستم
 جنک علمه هر بچون نوزده صلوات الله علیه و سلامه و هر کون اوقیه بقون امعالب و قلن
 اوله و اعدا مقابل سنده الی کون و سلامه و صلوات الله علیه و سلامه و قلن
 حرب الهم مشغول اولسن شاه و سلطان سکر اعلا بچون و انهم ام مستولی و الاسلام
 عسکر نیک کوز لینه شوکتی و ما بقایت از یاد اوله و سلطان دشمنان هر بچون
 بر کیمسته مشغول اولسه بقون امعالب و صلوات الله علیه و سلامه و قلن
 و خواص سنه سی جوق در مجربدر تم کتاب بقون اینه الملك الاعلی
 لیلة اللیس بعد الفاء الاخری فی جاسر یله بیح الاخری الله عز
 ساقرتین کتا مرابطه ایها کون الفخر طویل ایها کون الوفا
 الاتطالی عنی ایها کون الباری و عنی و اللہ و سن
 جمیع المساکین صمان فی سنه و سن
 رالف من الوفا السعویة علیه السلام
 افضل الصلوة و کل تحفة
 و الحمد لله رب
 العالمین

هر کیم
 بوزار
 هر
 بقا
 سحر دم ندر

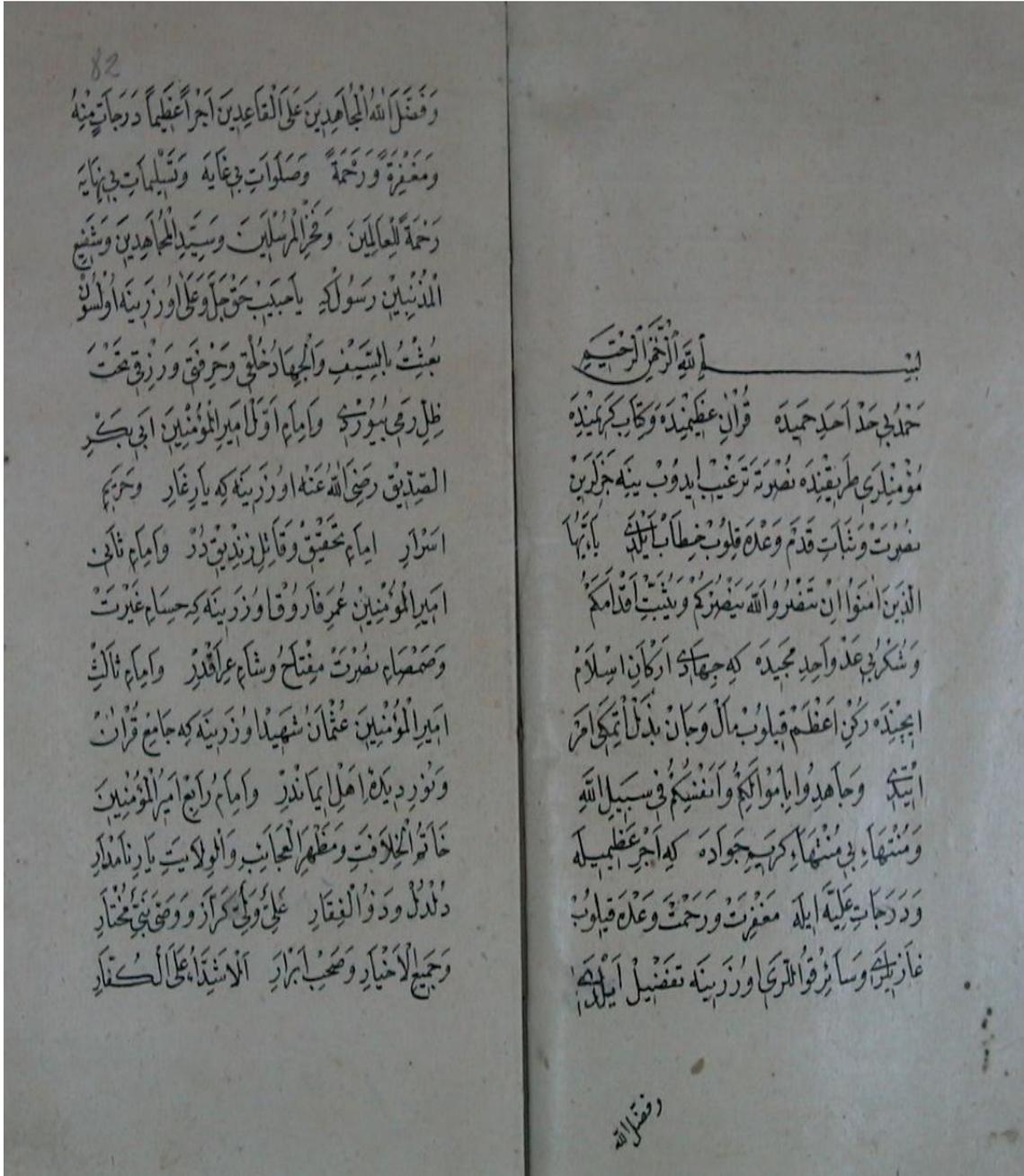
Milli Kütüphane Yazmaları A. 1941 numaralı nüshanın son yaprağı (yk. 36b)

Milli Kütüphane Yazmaları A. 3987 numaralı nüshanın ilk yaprağı (yk. 3a)

بالحق وای چنتا بر مقررین یوزده او کوز کلوب آنگه بو یوز یله دکه بالحق فی الحال طشره چینه شمه
 اوکده کلمه اتدن بیله چنتا بر مقررین هر شیکه زای سن ولدن بولار وونی او کوز چینه وار په
 چنتا انواع میوه لر دن اولتبه صباح اولدوقده بالحق آنگه کلوب قویر و فله دکه فی الحال شمه او کلا کلان
 بیله چنتا بر مقررین بولار و شمه اجنتا چنتا خرنه لرینه نظر ایله پد نیایه حقیقه طلب ایله لر خرا و معتاد
 ایتمک ایچون اولدر جا عملایه رغبت ایله پد آنرون غیر یکنه اهل چنتا اصلا دیبا چینی طلب ایله
 و شمه لرک انواع فضایل و در جانتا احادیث کتابلرنه اخبار صحیح و اثنا معتبره روایه او کدر
 بو فیه تجلیله سفر او زرنه بعضی نمازیم کت خیره ماسن التماس ایله پد امام مشفقین خیر کتایب کتایب
 بورا کت او کون کون سن عم بدین ترکیه زجه ایتم اهل نظر دن موجود کت کت کت کت کت کت کت
 و مشفقانه عمل ایله پد معدود و تهر و کمال کت مقررین سهوین اصلاح ایله پد قلم ستره ورقه غنوه کت ایله
 العذیر عین کرام التائب قبول الحمد لله علی تمام اوله و آخره و الصلوة علی سوره الله طاهره
 و باطناً و علماً که و اصحابه اجیبین هر جمع عزایه نظمی
 حشره کت رسول اللهی رضی نمازیم کت فر عام صنعتیدر صنعتی نمازیم کت
 حق یولنه ماوتیدر جان و پیش ایتمک فدا و ایبا فالص اوله بو نیتی نمازیم کت
 نقره آینه حق ایلدیه تفضیل ایله کت کت کت کت کت کت کت کت کت کت کت کت کت
 راه خدا جان و بیه صرف ایلمکدر ورنی و ایبا جو و دیطوره ماویه نمازیم کت

وار اولدو

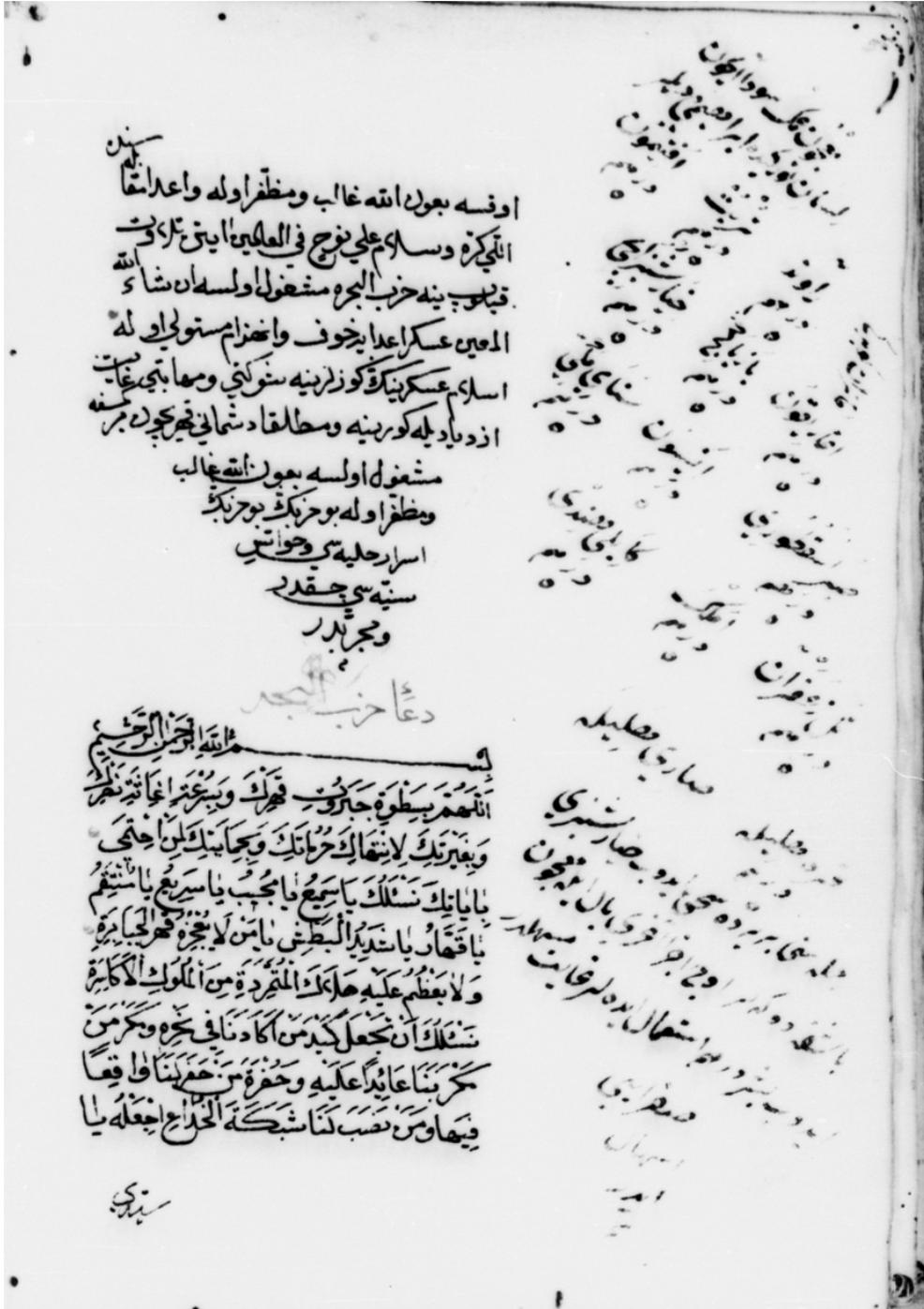
دلسته قهرانچون یوزصلوات کتوروب و حرب شریعی
 قرق کز او قسه بعون الله غالب و مظفر اوله و اعدا
 مقابله سنک الی کرة و سلام علی نوح فی العالمین ایتن
 تلاوت قیلوب یینه حرب النصر مشغول اولسه ان
 شاء الله المعین عسکر اعدایه خوف و انهرام مستولی
 اوله و اسلام عسکر لرینک کوز لرینه شوکتی و مهابتی
 غالب از یاد ایله کورینه و مطلقا دوشمانی قهرانچون
 برکسنه مشغول اولسه بعون الله غالب و مظفر اوله
 بو حربک اسرار خلیله سی و خوانق سینه سی
 چوقدر و مجربدر دعاء حرب النصر بود ^{بسم الله الرحمن الرحیم}
 اللَّهُمَّ سِطْوَةَ جَبْرُوتِ قَهْرِكَ وَسِيعَةَ اغَاثَةِ نَصْرِكَ
 وَبِعَيْرَتِكَ لَا نَبِيَّكَ حُرْمَانِكَ وَبِحِجَابَتِكَ لِرِاحَتِي
 يَا يَا بَيْتِكَ نَسْنَلُكَ يَا سَمِيعُ يَا مُجِيبُ يَا سَمِيعُ يَا مُسْتَقِيمُ
 يَا قَهَّارُ يَا شَدِيدُ الْبَطْشِ يَا مَنْ لَا يُعْجِزُهُ قَهْرُ الْجَبَابِرَةِ
 وَلَا يَعْظُمُ عَلَيْهِ هَلَاكُ الْمُتَمَرِّدَةِ مِنَ الْمَمْلُوكِ الْكَافِرِينَ

وَحَمْدًا تِلْكَ سَمِي
 يَا اللَّهُمَّ

نَسْنَلُكَ

فضائل عزرا

حبيب حضرت عزت صاحب سيف شريعت مركز
 زايرة رسالت حديث شريفند بعثت بالشفيع للصحف
 حرفتي بوزش عيني في سيفله ارساه اولدم و غرابند
 صنعت در ديدي بو تراب اقدام المجاهدين و فقر فقرا
 سليمان در ويشي علي بي خان مسطفا النبي عني الله
 عنها اخبار صحيحه دن و تا رستبودن حرفه حديث
 نبوي و فرق حكايه غرا فضلند و غا زير مناقبتند
 ترجمه ايلدي حضرت رسالت پنا هك حديث شريفند
 امتنا ايدوب قال رسول الله صلى الله عليه و سلم
 من حفظ علي ما لي ربيعين حديثنا من امر ربينها
 بعثه الله يوم القيمة في زهرت العلماء و الفقهاء يعني حضرت
 رسالت صلواة الله عليه و سلامه حديث شريفند
 و عبر منيفند بوزري بركسته بنم اتم و زرينه و قوف
 حديث حفظ ايله يعني نقل ايله امر و نيدن الله
 سبحا اني قيامت كوندن فقها ايله علماء بلو كوندن حضرت
 ايله و برر و ايتد قيامت كوندن فقيه و عالم و حشر
 اوله و برر و ايتد نسا قيامتد شفيع و شهيد
 و حمد ديدي بو ذرع كينه قرابا قدم الفقرا يسا ربه
 نبوي و زرين سو عودا هفت فضيلته راغب اولعبا
 و غا زي فردا شلر و ك خبرد عا سني القاسم اولعبا
 برسالة تذكركم ايجز شويدي ايلدي الحديث الاول

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi - Revan Köşkü 2034 numaralı nüshanın son yaprağı (yk. 68b)

TIPKIBASIM

**(İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
TY 729 NUMARALI NÜSHA)**

عاد الجهاد وتسمى فضائل الجهاد

لأنه وديت على النبوة سبوي
من رجال القرن الخامس عشر

مرتب على اثني عشر باباً الأول في أربعين حديثاً في
فضائل الجهاد ٢ في أربعين حكمة في حق الجهاد
٣ في هيئة الغزاة ٤ في وقت الجارية ٥ في كيفية
المبارزة ٦ في الثبوت عند القتال ٧ في الدعاء عند
٨ في السنة في سبب الله ٩ في الاحتراز في الغزاة
١٠ في المشاورة والاتفاق ١١ في الصبر والتوكل ١٢
في الأوراد والادعية في سبب الله ١٣

رضیه قانقدت بر سر کلاه آیات الله تعالی قال یان بیه و ابلین یوم البقیع
 • این در رسوالتی که در حال ابدی ایلی دعا ایگنفت می کنند در بخت
 افضل ویدی آقوال بی کسوریکه والله یولنده غزاه ایگنفت یعنی اینان زلفه
 و اول الجلاله صفا با ندر در بیخ الویا و داغی نفس جانا ایجون قلمع با
ایگنفت آتانه عس انی فی یومین قانقدت بر سر کلاه ایگنفت عدوه او در بخت
 حوالا نیا و سا قیما • آتانه موبیدر رسوالتی که در بخت
 یا احسانا منی عسبیل الله یعنی حوالا ایگنفت زواله ایگنفت
 اولاندر خیر لود یعنی صبا حوالا ایگنفت زواله ایگنفت
 دنیا ما ایگنفت یولنده بیدال ایگنفت خیر لود را راه ایگنفت خیر
 صحیح معنی بیویا حقیقه و بیگانه قدری نظم همه یوان صحیح و اجتناب
 دنیا و ایگنفت کی اولیها • همه رسوالتی که در بخت جلالی زنده
ایگنفت آتانه ان فی غیبه قانقدت بر سر کلاه ایگنفت و در بخت
 اثنتان الفکر و اولیها و کتبا قصدا کتبی و من ایگنفتا و قد
 • آتانه موبیدر رسوالتی که در بخت بیگانه
 بنم ایگنفت و ار در بر بی نظری غدا یوندری مکن بنی سوکی
 یوندر بیغضایند بی بیغضایند نظم دیر حدیثا بچند صفات
 هر یک و ار در کتبا بر بخت صفا مکن اولدی بی نظری و نظر
 رسته اوله نرسا • هرین قانقدت نیا ایگنفتا نظم خدای موبدی ایگنفت

دینی حضرت مرتضی سید شریعت مکرز دایره رسالت حدیث شریفه
 بیشت با شریف و لایها و قوی بیوش شریعت بن سید رسالت الله
 و غزاه بیضعت حدر دینی بو تراپ اقدام ایگنفت بدین واقعه قراءه
 سیدین در کوش علی بن حاجی صمصا السوسی یعنی ایگنفتها اجبار
 صحیح و آتانه معتبره و قوی حدیث و قوی حکما بیخا ایگنفتها و
 غزایرنا قیسه ترجمه ایگنفت حضرت رسالت قانقدت حدیث شریفه
 امتنا ایگنفت قانقدت رسوالتی که در بخت رسالت قانقدت حدیث شریفه
 حدیث حوالا موبیدر یعنی ایگنفتا زمره العلماء و الفقهیا یعنی
 حضرت رسالت مملکت ایگنفتا شریفه و خیرین موبیدر
 هر یک بنم ایگنفت دین او زنده و وزیره لازم اولاندر قوی حدیث
 حفظ ایگنفتا نقل ایگنفتا و قد ایگنفتا ایگنفتا ایگنفتا ایگنفتا
 بکونده حدیثیه و بر روایته قیسه کوننده حدیثیه و هم شرا لود
 رو ایگنفتا بن ایگنفتا قیسه شریفه و سید اولم دینی بو ذره کتبه
 تراپ اقدام ایگنفتا رسالت نبوی او زنده موعود اولاندر فضیلت
 رایگنفتا لوب و غزای قوی و اشکر کت خیر و کتبی ایگنفتا رسالت
 رسالت شکره ایگنفتا رسوالتی که در بخت ایگنفتا رسالت ایگنفتا

نظم

ایگنفتا رسوالت

د اولها در کتب حقیقیه بینا اگر کرون البها و ابها سعید روز مروید روز اول
 عسکرم دیدی ناسی قیامه است. بکنده اول غا زهر خفته خلقه
 بخشیرنده او او توب بخزا احوالنی سو یکیش لر یعنی مسکایک شترین
 بلید **نظم** اول کشته سکه ایچه عبود. خدقه ضمه او نوره
 ابلان جاود. سو یکیش صومش بخزا احوالنی. نقل پیده لر بر بند آفته
احمدیانه عجا به ده زیننه قال رسول الله صلعم جا به سواج **سبیل**
 فان اجها در **سبیل الله** باب صرا بواج **اجته** بیانی الله بوم الله و انعم
 عباد ده مروید رسول الله صلعم دیدی الله یونسده بجایه یکیش
 ایک کیفیت الله یونسده بخزا اجنت جومرندزه بر قیو در صحت تواج
 ایک بجایه ختم و غمغه روز بخات و بر و را نگله و **جبر** و ده
 جنت قلید کور که رسنده در روی **نظم** آتشته دیدی و لایحه الحبا د
 صحت یونسده صد قله ایک کث جها د. هو الله یونسده باب رحمت ز خزا
 عت و بعد از غازی یا برین **نظم** بهم شست قدیدی احمد استی. و نیز
 قلید کور که رسنده جنتی. عاشقی دیدی ار ایستک قرب نه کل
 صحت یونسده صد قله ای **نگاه** **الله** قال رسول الله صلعم لعبد الله
 این سحر اعلم اول زمره **نظم** خدیه جنتی **نظم** استی قانت الله و رسول اعلم
 وفق البجا بیدون یا نون بوم القیمره ای باب **نظم** و سبستخون و صعد
نظم اول قد کوی ستم قالوا یا یا شیخی یا کاشف و اما کاشف
 استی قانت اعلم قانت **سبیل** الله قطع اسم فی عیالون فیها ازین

سحر اشکاف

سبیل الله سخن عیالون فیها قال رسول الله صلعم ان الله یمنع المؤمن من ان یتعد
 تا دام **سبیل** **نظم** ایمن عیالون فیها رسول الله صلعم روا است
 یعنی مکنکار غا زیلجوز ده کوی ستم را دیدی کم غازی بویونسده قیو حاکم
 اول طربها صحت **نظم** در چیرشده هفتک رحمتی. قلیدی هو کوی ستم
 کم مکنکار زبیر ایلو صحت کردننده تا هایل سبیل اول **سبیل** مکنکار
 حفرکت **سبیل** سیف ستم فی اولو بد چیرشکت **سبیل** **نظم** ایستک رضیده الله
 قال رسول الله صلعم **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 و مر علی **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 مروید رسول الله صلعم دیدی برکت الله یونسده قیو **سبیل** **نظم**
 کوشنده آگا آتشته بکاشکی **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 قیامت کوشنده ما تا نورد **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 آگا آتشته یا برین او **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 بوم شمشده اولوز آگا **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
سبیل **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 مروید رسول الله صلعم دیدی کاشکی **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 چاه بعد جمع او طرب یعنی همه ستم اودی **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
نظم **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
 غازی قانت کم او ده برینه **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**
سبیل **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم** **سبیل** **نظم**

والله

حقلیر العوب و برید یعنی حکم کردی ایح الشیخ تهرتک تهرتک مالان
 مها شلدین و رید و غنیمت اللد و قلندرخ آکر خا ایدیه لر برید اکریم
 سرحد صا غلدری اولان غا زیکرت نفق قی غا ز می غدا یرا بیت
 مالک حلیین دزه و اکلین بیج رسو لانت صلم یهوردی او اطفا نفق
 یعنی سرحد غا زیدری بندیز برین آندرون آم او اطفا نفق بندیز
 بو حدیث شریفده حاکم کت جفا کت صمدیرید غا زیدره کمالیثرت
 وارد کردی عالم انوری ذات شریفه صفا کتدی بویشا رت غلیمی
 جهاکت غه القفقه جهاکتدی انهل صفت قنده اعلاه و اول
نظم کیم بقنده دیدی اولغ ایشیر ایشیم ایچینه بر قوم اولیسیر
 حفظ ایدیسیر در اول سر حد ایدی الو شیش در اولا کت صقلیری
 دین بولند جا نشین غا زیکرت حقلیری خا اوسر در انکرت کیم
 بن آندوز اولر بندون دیدی صفا رسو بلی بوئی نکرا ایدیری بهم چیره
 دیدی قری ایسلیین لغوز عا جهنم لعالین صفا بولنده سمعتم اولمشیر
 سو منکر جهنم اولر شتر غا زانیه بندیز دیدی جهنم لعالین غا زیدره کلیمک
 کور بولیسیر صفا رسو انکه کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر
 جوق غا زدر جهنم صفا کیم کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر
 سو مدین صفا کیم کیم صفا کیم کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر
 کفر نه قانت نیشا کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر
 قال رسو لانت صلم یهوردی و اولر کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر

دنیا و اولسنده کی اولنزه با غا زیدری قلدری سب اولغ ایشیر
 جهل صحت ایچونه بت معین **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه**
 صلح الا ایشیم لیکه افضل غا زیدری قلدری سب اولغ ایشیر
 فی ارضی خروف لعل ایشیم الا ایشیم **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه**
 صلی لیکه کت و کیم دیدی ایشیم غلدری افضل اولر کت ایشیم
 خبر و بریدین بر یکجه در نیله قدرده افضل اولر کت ایشیم
 فی سبیل دنه قور قور برده سرحدی دار ایشیم یا عسکری ایشیم
 بکلدی نولسیدی آکا اولر کت رجوع ایشیم ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 غلدری ایشیم و عدا و ایشیم اولر کت ایشیم ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 عدا بجه اولر و عدا کت ایشیم یا زیدره و کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 و ش لیکه کت اولر کت صفا کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 و آیش رشتیه صفا کت ایشیم و برید **نظم** و برید شنده کاه اولر کت ایشیم
 بکجه دنه بن کت ایشیم و برید **نظم** اولر کت افضل قدرده غا زیدره صفا کت ایشیم
 ایشیم نوبت بکلیم ایشیم و و کت ایشیم اولر کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 فضل ایشیم فضل صفا کت ایشیم اولر کت ایشیم **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه** **آیه**
 رشتیه قال رسو لانت صلم یهوردی کیم کوریا ظلم ایدیر غا زیدری قین صفا کیم ایدیر
 و نوحه کت ایشیم و لا یصلحون صفا کت ایشیم اولر کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 ایشیم اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم
 بقین زنده بر طلائع اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم اولر کت ایشیم افضل اولر کت ایشیم

صقلیر

انك هم حشر القوم ابی هرزه دهنه روه روزی در موریدان رسوال الله صلعم
 بیرون دی شیدا اولاد فلكك ویا نه كنه الكون بولید الا نردی كبرسته
 اولاد جیلان بپشردن بر لودنی اتری می گویند سیرك زهقی آلی اولاد
 اولانظرم هفت بولنده صدر اولاد نه شهید قتل زکین و دویكی
 الیه دوهفت که بنویسند بو یک کله ای جمع جیبید بر جمع **اولاد الامتداد**
 هو عیاب من ضنه قال رسول الله صلعم عیاب من لا تحسنها انك زکین
 بت و حشرتیه انتر و عین بابت کتربح سبیل ابن عیاده مرویدر
 رسوال الله صلعم بیوردی ایکی کله کوزینه جهم اودی ارتز بر ای انت مقلند
 اغلیری بری بخور ایولنده صدای اسلای بکلدی **نظم** ایکی کوزی سوئی
 دوزخ بقیمه بیستی هفت کوز سوئی انداز اغلبه بیستی انکی
 اول بکلید عکری اسلای مقلند **احمد الله والامتداد** **روزه** ابی
 هرزه رهنه قال رسول الله صلعم من احسب امره سبیل الله
 ابعاد و تصدقاً بوجده قال شمس بعد ورتب و روش و روح
 میزان ایوم **القیامه** ابی هرزه دهنه مرویدر رسوال الله صلعم بیورد
 یکسند جن سبیل الله بارت بکسند حقا ایمان کتورب و و کله
 تصدیق قابوب اولانک طوقی ایچ کله سی و سدی
 یوم کتد سیران کله یجی ثواب عدوان **نظم** هفت بولنده سبیل
 فاسک پرازی و عدیه تصدیق فاسک شیبی روش و کول ایچی
 طوق اولور **روزه** میزان کله **احمد الله والامتداد**

حشره طوق ان انه دامیه رنگی فان رنگی کله سبیل **روزه**
 اولانک چون مک بر **اولاد الامتداد** **نظم** عیاب من لا تحسنها
 ساهل بد خالکین عیاب ان یروج اللذنی فی فکک حشره **روزه**
 الا الله سیریه یعنی ان یروج اللذنی فی فکک حشره **روزه**
 هو فضل الشهاوه انسان مرویدر رسوال الله صلعم دیری هرزه
 جبه کله ریه دنیا به جبهی طلیطلیم بر تو برزه بر کلیم فعیله
 رغبت ایچون انک شای اول کله دنیا به روهی عیابی ایده و دنیا
 جقوق اولانک مقتول اول حشر تکلیف همدان و عده قله و حق
 دوجانی و کراهت کورب روهی غنایه عیاب ایله اولان روهی
 تحقیق **اولاد الامتداد** دنیا بی هجوان یا دانکلیه جبهی بیسته ایله
 استی دلیله هر برهوان کبرقلنی کورله روهی کله بیست
اولاد الامتداد هو سیریه من رسوال الله صلعم **روزه** انک
 بهیله بنطق الله من رسوال الله صلعم **اولاد الامتداد** **سبیل الله**
 مرویدر رسوال الله صلعم بیوردی بکسند هفت شاده صدقوشه
 اسند هفت شاده اولانک ندره سبیل الله اولانک روهی کله
 دانی قوت اولور حسن بخت و خام من بخت **نظم** هفت روهی کیم
 حدیثه دیری صدقوشه ایچک شاده استی هفت شایه ریه
 ای کوره اول قرا شنده اگر کله حان و بره **اولاد الامتداد** ابی
 هرزه رهنه قال رسول الله صلعم یا بخلت سیریه من رسوال الله صلعم

۱۰۴

اولاد الامتداد

قازان او زین آذربای قوری سردار بکوردین وریف شیخ سبب الون
 خاندان بدیده بنده سلام ایزکوز و اروپ السون شیخ ایریشون
 و مدینه منوره یم خلیفه رسول کلام صدم صفورنه و اردقده سلام
 تبلیغ و وینتم تنقید ایچکومت السون و بنم دینم خاندان ادا السون
 و طغان ظالم آراد او السون و هنز ایروب بنم وینتم روایت و
 اصلا مرتب سل السون شهید کرکث احکا و اهل جو که ای ارا السون
 ف ای ارا یور روایت صا لیکورن مرصاح او خود اونی توب خاکلیت
 اینه و علمای رسول الله صلعم صفورنه کلوب قصبه روایت بیانی
 خاندان سرد و تو قطف اولت ختمکث من زین و اروپ دیبوی کلده
 جیه ببولوب لادی و صف و نون و فی احوالی و وقتیکم خزان در جمع
 قیوب حضرت صدیق اکبر صفورنه کلای احوال بر بیان ایادی
 انا هم از شهر صدیقی اکبر مروج و هیت کش ایدیکه صدیق اول لیر
 آراد ایروب بیج دیون ادا اتاری و شهادت و هیتین معلومت
 تنقید ایینه اول صلیف اکبر و نابت بن قیدس حاجی رحمت الله
 و مستقی معلومت ارا اولادی اول اول اسلامه انا محصون شف
 اولدی و صدیق اکبر ارا ارا کی که سید کرکث دیونی بهر کس خدر تیه
 کوره ادا ایروب لخیل ایه تا خیر طیبه زکریا هم خرم کجی موه سید
 شمسید کرکث جمیع ذمه مطهرت اول نور الال دینی بر اعظم شول دینی
 ک آراد ای هدر تی و ارا ایروبی خوض من دیوانش ایلی عذر و تکامل ایروب

ایکن ناکاه اوک شایه واقعت منکر کیرکث حکایت و هیت قالدی
 اسم بر حیل قلدی که کس بنم اکفدر سلام الادی ای موه خدی
 آکاه اولقون سکا و هیت ایروم خدر ایله عقیدت ایروب بوروب
 عایر حیا لردیم بنم و هیت ضایع ایروب که شهادت اهل حق کدر
 سیر آمواره حق اولقون انکرکث مورعالم حال اطلاع وارد
 و غیر الوده بکلانی و سف یده ده سیرانی و عالم طاعت و ماکوته
 دوزانی سوخته صفورنه انکرکث بر بیکل شریف و حرم ایینه بر
 بران شریف و حقیقی لطیف بر قدرت فی عینده کورکث کس حیا
 انکرکث بکل انکرکث مشتمل اولوب چنانم علامه تنعم و عرش
 اعلامه دینده حوکل لیلیر خطره محو و مکرم اخوان خزان
 منجه اوستی و حان و خندان اولور و هلا خیمه کلا کیرکث کل
 و وینتم غفلت ایینه دو کورکث سیدان مردانه فح سینه
 جولانده و وقتیکم سیدان و ایروب ملکوت عالم شینا و ندرت لایه
 زمره سندر ایروش کوردم انکرکث حقیق بویم غنیمت سلک اولش
 زیر اکرم بر شایه سید اول و فی سلام حیل و جرات حیرت او نور
 اقان قانی بوی ک حیا ندره الطیب و مشا معالیه شیه اکللی
 و احی اول بر طاعت و احوال شهادت شعرتانم و ارد ایوب
 بنم حرم حکم سلک ایچنده فلان کس ندانم ایروب الادی و فلان
 حکله دنی اتاری اولدی دو روحی برده او زین بر بقا زین قلوب پ

قازان

و علی سواد کلام و حدیث و تفسیر از حضرت ابیروب درین اسنادها درج شده است
 قدسی بزرگوار بود که زمره انصار در آن سواد شکر و شکر از کتب کرامت او را از
 و باج راجع از آن سواد اصلاح او به علم و هیبت از انانیت ابیروب زحمت
 سلم جهان را از شکر او استیلا یافت اینده علم عالم الغیب و کتب العجیب و هو اط
 قاصد به نظر از ابیروب بویا کریمه از انزال الهی و والفقه و السیاق
و لا یفقهوا یا باین یکم الاشیاء الکلیه یعنی اشیا بیگانه ما کتب فی الفقه و ایکف
 و نفس کرامت از آن سواد انقاد حکایت و سبب انانیت از آن سواد بکرمی و تکلم و
 حضرت اقام حدیث و متقی علیه حدیثند و مرید بر یک سواد بفرز ابیولید
 بر آنچه از انقاد ایلیس آنچه سبب برین سواد از انزاب یا زبیلور را که کتب و سبب
 بآزاده انقاد و قولند باین سواد بیک سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 ما را و نفس از آن سواد حقیقتان هر دو هر چند باین سواد بفرز ابیروب
 بیکت در هر دو یا زبیلور کتب و لا کتب از آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 مخرج آنچه سبب از حضرت زینب است بر طائفه آن سواد بیکتده هر دو هم آن کتب
 او کردی سهریا آن کتب در آن سواد بیک سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 دیدی باین سواد بیک سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 و سبب انانیت از آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده و سبب انانیت
 جامع القرآن اجمالا صفتی بخوانی که ان اولی که با کتب تدریجی از ان سواد
 در حدیث ایستاده و در آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده و سبب انانیت
 ارکان حیا و سبب انانیت در آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده و سبب انانیت

روایت ایلیس که بعضی کاتبان بر وی در آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 حضرت ایلیس که منبری عورتی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 اسلام ایلیس همان بن عورتی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 کلامی حضرت عورتی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 قلنا که و قلنا اسکر شدید و یک سواد از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 عورتی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 او را ایلیس او کلام صحابی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 انفسی مندی بچه خلوص جوخته زعم آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 القا قلندی حضرت عورتی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 غنا زبیلور که آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 باین سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 یا تا اسلام ایلیس یعنی حقیقتی همان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 صفا تون الاری تحقیقی انرا که بجهت ولاد در آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 چه از آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 بکر از آن سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 بی سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 دشمنی که عمل قلبی او بطنی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 انفسی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده
 انفسی از ان سواد یا زبیلور در بر او ایستاده

و سبب انانیت

شراب بادیه عشق خدا جام و گمنا زینکرت خمر را هم نشناخت حاله
 صریحاً را از تبار حضرت عیون خدا در همه ایها رنگ آینه است این
 او را بزم بهار به و علم غنا به حضرت ای آقا سر زنده به یونیک بر حضرت
 حسب عین سلیم به یونیک صفا ایله در سبیل از غزاه ایمن
 ایمن بر آمدن بر یکسده به غزاه از غزای ایچنده به خوش چشم کور زی
 نه ایها طرانه یکی یک خلقند عادت ایروب و درینا در بر اوقات ایبه
 و اطرافه فوت لایحوت سقا ری بقدر و سرین کویب قنقش تیره
 حضرت رسالت محمدر کلوب در غزلالاتی و اجازت استدی که ایله
 او را هفت سیف حضرت یعنی حضرت رسالت مطلقه مستطاب قلب و پ
 بیوردی بین ایها در تبیل و نظر از تبیل یعنی ربنا بیلد میباش او علم
 بکلیه به دین صفی تبیل و تبیل یعنی طریقی بکلیه و سه راه اول و بر او ایله
 سید و جها و ایل به سعادت اولدم و غزلایم صمد در دینی و بیتم
 در تم قلبی به غیر سنده در دینی و ایچیند زرتقی آنکری ایقه سنده
 و سکون ای و در غزلایم در دینی و اولایم ایچین کویبم نغم آنکرت دست
 قدر سنده در سرک صبا حدی زواله زواله ایضا سرک صمد کویب
 اولمکن درینا در دین ایچنده اولمکن صمد کویب و سیرت دانی
 فی سیرت الهه صمد ایچنده بر صمد کویب خود سنده و غیر سنده انشا بلیه
 بی ریکرت در غزلایم ایضا در صحیح ایچیند صمد کویب صمد کویب صمد کویب
 سقا ام کویب الشف فضل عند الله عم عباده الرجا سیرتین سنده

طایفه ای از اهل انصاف
 و انصاف و انصاف
 طایفه ای از اهل انصاف
 و انصاف و انصاف

صفا کاتیم بنیان مخصوص یعنی تحقیق الله شاکوت و توبه را اولدی
 کند و یه لنده سقا سکر ایبه اره صفا هم اولد و قدری حاله کویب کایم اولدم
 بنیان و صمد یعنی بر بریت متصدد و حکم سیرت در دین فرجه است و قدر
 اولمکن به آری کویب ایضا در غزلایم کویب اولد و در غزلایم
 مستحق و صمد اولد و قدری حاله صفا یعنی مجتهد نظر و خوش و کویب
 ایضا نظر اولمکن قوز و قدرت و عین و غنا یعنی لایله اولمکن بر این کیم
 سبب خود اولد و اختلال تو ذراغ غزلایم ایضا اولمکن اولمکن اولمکن
 سیدر شکر کیم اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن
 و تذبذب یعنی خود اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن
 اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن
 لسان سیده محبت در بر زلف زبانه اختلال کافر صمد کویب
 کند و رسولان حکم صمد کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب
 صفا کویب آنکرت کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب
 و ایضا اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن
صمد عبد اکبر در دین اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن اولمکن
 غزلایم کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب
 راه صمد کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب
 کند و قانی صفا یونانه سره غزلایم کویب کویب کویب کویب کویب
 کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب کویب

شراب

با کویب سنده

حکایت اول آن امام اولیای صلوات الله علیهم وعلیهم آباءهم وعلیهم صلوات الله علیهم بیوردی آن نامه بر کون جیب حضرت بنام جهان ارادند و قایلیدیم
 ناکاه بر کسند بمباشند یعنی تقدیم ایوه ب سواران قتل و دینی با رسول
 الله عند الله و خداوند خدایکند از این جهت دنیا در حکم او را بیکدینت برت
 حضرت رسالت صحت است که: ایله جواب جان بخش قلدی آنشیا دوز و
 اصفیا دوز صفتها افطنه سبب است که بعد در نفس و مالیه ایتم
 انکا و تقوه صحت ایوه یعنی ایله بر بچه خال بو کت آنک آرسنه بی خود
 یورلا رین و دیندره منتقله و اولیوه عزرا یوزنده هو کوزنه **نظم** انبیا دوز
 صفتها اولیوه العباد و دیند یاقصد در بینه اهل جهاد و اولیوه صفت
 یولنده بذل ایوه. آخرت یولیند تا نیم نقل ایوه. کتر قلمید ره لک
 صفتها جان نیک بر توت بیت ربینن **نظم** صفا یولنده بذل ایور سا و دوز
 جان غازیله قار غوزده رای صندای دوتدی سندان غازیله و اولیوه
 معرف ایلیوب مقبول حضرت اولدیله. با شمشان راه خرا ده
 قلدی خویان منتقل سکران و جوان غازیله بر لایع شغین حقیقت
 صحت یولنده عتقل راه خرا ده. اقدیر قان غازیله. کل
 غیرت توحید ایله عتقل راه خرا ده. اقدیر قان غازیله. کل
 جاندر جیب خاکی راه غازیله یولدیله. عطا ای صحت و بیایه
 غازیله **حکایت** **الاعمال** آن امام محقق آنکه شمس صلوات الله علیهم
 نور دیده اهل کسینی حضرت امام حسن رضیه روایت کنند بر حضرت

و جوبت ایچنده **میرزا** **حکایت** نور ایله حضرت الامامین صحت یولنده **حکایت**
 بیله یوک طاعتند در افضل اول الامتن بیلیک در ایله او متور قوتی
 انوار **میرزا** خاکی شمس صلوات الله علیهم کل ذره ایله بیلیک
 فضلین آنک و فخری اورا و صفتها حضرت کشت **میرزا** ایست مود ایله
 منته او الامام دین. دایما سفوح اولد دنیا ده ارش **میرزا**
 فخری عا اصفتم دیندی یوزا در دنیا ده حشر دکی غازیله و صبرانه
 در **میرزا** **حکایت** آن ایله صفتها و سند صحت صفت آن امام
 المقتربین و بر بها آن الحقیقین آن فخران سلیمت این عباس
 رضی الله عنهما بیوردی بر کون ایجه صفتها و احتیبه و فایحکاب اول
 بزر میرزه یعنی رسول نبی و مستطرا و اوله در دینی ناکاه اول شمس
 قضیلت یعنی حضرت رسالت تو طلعت ایله یوه قلدی کجوسم
 بدت یعنی ایجه صفتها به تعجب ایوه و خطای قلدی به سینه خیر
 و بر کت بیوردی ناکاه صفتها ایله خیر کوزنده اند کوزی با رسو ال الله
 دیندیرن سکت خیر کوزنده کوزنده در دینی خیر سبب است آن شیون
 دوزرتا اولیوه کوضع و قتل او یجه **نظم** غافل اولد جه نده جاندر غوزا
 کلر مردان و دوزده در ما ندر غوزا **صفت** یولنده **نظم** یک ایله کل
 صفتها و اگرک یولدی ایله کل چون غوزا در خرقه ایله صفتها صنعت
 ایله اولد رغبتی. عشرتی دنیا به رغبت ایله. صفت یولنده نور سکت
 صفت ایله **نظم** دل بیکوزن دان اولان ده. دل و ندر سینه رینه است اولان

حکایت

پیردی اجماعی است که اول از یک مفسر اولی انگلیز سبیل است و صحت
 یا خود اضا مفسری دنیا در وقت او زنده اولاندر هر روز یعنی
 سبیل است دنیا ما هیچ صرف اینست تا نیک اول وقت مفسر اول
سفر مصلح نورضا را که حضرت زین العابدین و حضرت سراسر وقت
 غزا که کونای مجری جواهر علم است با زاینه بر وقت مومنی یعنی
 رحمت زین العابدین و از زین العابدین حضرت سراسر وقت
 فقه علم راه مجتهد زین العابدین حضرت سراسر وقت
 برین مومنی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 و حضرت زین العابدین حضرت سراسر وقت
 ای دیگر حالت بن محمد است و علم زین العابدین حضرت سراسر وقت
 آتین بیست با بین بود زین العابدین حضرت سراسر وقت
 آتین بیست با بین بود زین العابدین حضرت سراسر وقت
 زین العابدین حضرت سراسر وقت
 و برادر ایشان امام زین العابدین حضرت سراسر وقت
 پیوسته است که با زین العابدین حضرت سراسر وقت
 بود و مومنی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 حرام اول و **سفر** مصلح نورضا را که حضرت زین العابدین
 که علم زین العابدین حضرت سراسر وقت
 که با زین العابدین حضرت سراسر وقت
 که با زین العابدین حضرت سراسر وقت

یا در این وقت نوازانی با نیلور ضار بود چیزی را بشند و حج بزرگ آید
 و سر صد و اچند کیس مسقیم اولی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 مفا دن عمل اول و کونای اجماعی مختلف مگر و سینه قوی بود در جادوی و
 ارض با طمی اشتهار قلندر زین العابدین حضرت سراسر وقت
 آن خزان سراسر وقت سینه قوی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 و سینه ابروین صمدی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 علم زین العابدین حضرت سراسر وقت
 ها ضار و بلغیون خرد صبا خ قلمی این روا حد سراسر وقت
 بیله کلمه بین دیدی بی یا رسد لایه و لیکن سراسر وقت
 بودم خاکی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 مستطاب ایط سراسر وقت حضرت سراسر وقت
 اگر برین زنده اولان تقصیر است که سراسر وقت
 یعنی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 حضرت ایط سراسر وقت حضرت سراسر وقت
 علم زین العابدین حضرت سراسر وقت
 اول و اولی زین العابدین حضرت سراسر وقت
 قلمی بین کسی بودم زین العابدین حضرت سراسر وقت
 ابریش یا رسد لایه و لیکن سراسر وقت
 اصحاب زین العابدین حضرت سراسر وقت

سفر اولی

دوستانه بود که بر کوه تلاوت این برادر می آید آنکه شکر از حق المومنین
 ارضی هم و آنجا هم با نامهم آنجا یعنی آنکه شکر از حق المومنین
 صفیون الیای تقصدتین و مانند اینی تحقیقها اندک بود چنانچه و عند قادی
 اولانی زده جهانت آنست انواع سلاطین غایب بودی بجایزه آنی و او فخر
 سلاح و هر دو کلام بر لغت بود و هر دو یک پیوندی کوزاری او بیکی
 دعا خوانی بودی آنجا بری آید و زیاده بیعت استحقاق الا کند و نت بر تولا
 تیج کونده او غنچه سبب از وقت استخراقت استخراقت استخراقت استخراقت
 چونکه قاضی در دو ششتره ملاق اولادیلر و ششتره اول جهل بودی آن اول
 خانه جوان ایندی که کفاره کرده بود بچیز کرسوب قاتلر و کولای
 غایب بودی کلوت جهل غایب اول لایق بری چنان کنی خندان تانه
 جازان غایب از همت والی ترندان شهادت اولادیه غایب بر تصور و نظر
 بهریت رجوع قاضی قاضی استقبالا حقیقیدیلر اولهالی خاقون
 سید شانه بیه تقدیم اینوب و آنکظ قاضی استقبالا حقیقیدیلر
 یا عیدالاولا خود تریا خیر الاله لدر کرم بهیم شکر اولادیک او کوکظ
 زینیر بری و سرور یغیان لطیفیلر جواب و بر دری شکر او غمگرت
 در دل در پیدر و عشق وصلته در خاقون و اکال اقلوب سبجی
 شکر آبی لحدی و بیوی صفا بی تا امیاد آمدی و قویا بی قبول
 قاضی خاضی بو حالند خیر و کهنه دو و شکر بی اوله افکاره دین
 ادرت اوله وقده سینه و حقیقیدیلر غایب بر فضلین و شهادت قاضی این

ابراز در موید بر لهره و پیلالی و عابدیه خاقون و ابروی بر تان هوان
 محبت زقان او غنی و ابروی ابراهیم اوله بر تان و بر تان و بر تان
 کفایت بر تان و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 غایب بر تان و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 و اعظم هر پیلری و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 کینه در ساله بر قطره و در ششتره شکر کنگردن و طاعت او اوله در
 اگر زلف سکینه بر زلفه علاجه بی عالم نوبی سکینه بر تان و بر تان
 اوله بری اگر بکشند اولاد تا جوکت بر هر کس بر تان و بر تان
 مغرب کو مشرق او رتا بیه در کرم بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 او همت حکیمه خورایا الیشو و بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 جرات و الا کوسی بی هوش اولوب و اعظمه قاضی و مدف
 اکت و کت حی ریه بنم او غلوسه نکاح آید او بر تان و بر تان و بر تان
 نه اکال غایتون مجلسه قاضی اول اوله طاعت تانه جوات کن
 اهل تان حشمت مفقود اینی او بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 ایندی سبک خیز به پیلر قیوم اوله لادری حلقه عکله دانی جمیع الایک
 خرابی و آنکظ او غلوسه شهادت بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 کورنده ششتره اوله لادری شهادت بر تان و بر تان و بر تان و بر تان
 اوله هر صیبت ششتره اوله لادری شهادت بر تان و بر تان و بر تان
 بجهت ایدوب رحمت استیلر بر تان و بر تان و بر تان و بر تان

در کوه
 در کوه

در کوه

سندی سنگ قانی بیستی در کوه و اورا شایر و بی غنیمت طردی یا علی
 سخر افغانی نه جواله پهن سندی یا شکر کند چغندر سنگ قانی
 در کنگر اراک و ایدر کوه دیوی است است اسم بر لب بن سنگ کبی برده افغانک
 و کاسه کزک قانی دیو کنگر اراک و کوه دیو کوه و کوه سیف ایدر و بی
 جلد استیدی حضرت اقا قانقانی و دولت س مبارک باشند بر حرب ایدر
 قلدق نی التندی در و انفق کز ازی جکوب او سوزند ایا قند کین
 ضیا ری کنگر کبری جان با نایری چه جهنما هم لندی ایضا غلام
 رهنای عید هم رفیع صوت ایدر و کنگر اراک بر حضرت رسالت صلوات الله
 علیه اشید و بی سسر و اراک **و انفسه و انفسه** و حضرت علی بن
 ابر خا فیدر بیخ مسعود و رهنید عکبر چون ایدر کبری کرسند مسعود
 عکبر نریه جقدی اقا عکبر نریه سب ز سیدان استندی بر کرسند جقدی
 آنی شمیها پندی بری را خلیله پندی آنی در اهل و ایضا غنیمت سندی است ایضاً
 نظره کین اقام کرسند بر شندی صفا اولاد اولاد کرسند صفا اولاد
 اولاد کرسند کین اقام کرسند بر شندی صفا اولاد اولاد کرسند صفا اولاد
 میدان کندی نه احوال اولاد کرسند با شندی کرسند صفا اولاد
 آنی در خدیو استندی او چه کین در اهل و پندی بری در اهل طلب پندی
 یا ایضا است سوله الله عز و جل بقوله لا تشرکوا بالله و لا یشرکوا بالله
 الا کرسند ابتدا قند کنگر نریه کندی بنی و بی صفا مندر رجوع ایدی
 اهل صفا فخر و شسته اولاد کندی نریه کرسند اولاد کرسند مندر

ارباب

راه ولایت ایدر کدی حیدر صفا و کنگر نریه نام و اراک سالی کین
 او ام سبب شغل صفا جیبی است است ایدر نام کله نیم بران شندی
 نه احوال استانی بیت و لی اند غنیمت فیدر ایدی اجم ایدی کوهی برده افغانک
 سبب ایدی و کله ایدر شندی کله نیم بران شندی نه احوال اولاد کرسند
 صفا اولاد کرسند صفا نریه احوال کله نیم بران شندی نه احوال اولاد کرسند
 فتح ایدر نریه سر و اهل شندی در سیدان علی حیدر کله نیم بران شندی
 نظر بر ایدی بیخ کله نیم بران شندی حیدر کله نیم بران شندی حیدر کله نیم بران شندی
 مفتاح لغت علی کله نیم بران شندی در ده در ماندر علی کله نیم بران شندی
 باب علم مصطفی و کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 خنده خرا سنده کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 قتل ایدی کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 سر در نریه اولاد کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 حضرت و بی التبع اشید و بی کله نیم بران شندی رسالت حضرت کله نیم بران شندی
 اجازت است کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی کله نیم بران شندی
 اولاد کله نیم بران شندی اجازت و بیروپ شفه موزان شندی بران شندی
 تقدیم ایدی بر حاج بیت مری و بیروپ حقیقه کله نیم بران شندی صفا اولاد
 حقیقه کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی
 سورا صفا اولاد کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی اولاد کله نیم بران شندی

کله نیم بران شندی

شندی

تاریخ دولتی و اقلیتی

دیو در روم پادشاهی سلطنتی در آنکی نوز پیش حکم کنایه را بدید
 دارا که سالام خا زینه جندی و جمیع کفار پادشاهی سبیل اتفاقا
 آقا علی حکم کردی دارا زین عدوان بیرون اولدی جویبار ایوبه در جمله
 کفره حرکت کردی ولایت فتحی زین حال کت ایلامت در هر مملکت بر کافر
 پادشاهی نوز پیشت حکم بیرون آمدن جمع کمالک سلطنت حکم کنایه
 اضطراره ووشوب باهل سلام او زینده خوف مستول اولدی دیو رخمه
 و تا نژده یخا اهل سلام شه زین قویب ظافله قرار انطیر اولانه کش
 دللا و دیو اهل سلام کشت کوری جاکنت شیب تری آلیه سلام بر کی اول
 زنده و دارا فوق و جم سلطنتی اعیان مملکت بی جمع ایوبه مشاف و کر
 ایلمدی دارا سلام نه بیله هاشم ناله اولدی کله بدینک راهی و ترمیم کنایه
 ندر دینی حکم کردی جاکنت صده و بیانی بی یوقدر بر حاقه جند
 جا و قاضی اولدی ها صوب و بی اولدی آنکله اولدی جودر دینی
 ایتمیلر با ایلمه نیشین قدر سربسکف ترمیم کردن حاقن و کجه بو یولده
 عدا در عا کردی را اولدی زین ظلمت کنی خرم ایلمدی اصلا او قفسه ننده
 جایلر اولدی و در زمان آنک سلام یکر می پیشت حکم کردی و کوش آنکله در
 اینجاب اقلی محاکمه کشت اولاننده سللا قید بودیم اشتی که اصلا دیو بده
 کوش کرسی اچولیم زیر اهرم حکم کردی که کوشا کوشه کوشک استادت دندر
 و سبه لغز در آب ارسلان دشمنان تر شو عزیم ایلمدی اولاننده کوشه

شیخ زین

پاره اولدی دولت کیم جان جهنده و اهل اولدی سمدان حکم کنایه و کمال
 ایلمه کیم قلدیل ظافله صدر استعلا کندی قفاره خوف مستول اولدی
 اینکجه ز کجه خان زینر متا ز زده وطن فتحی و کوشه ایلمه ایلمه ایلمه
 مایب و نظرت مستملا جودر فرائی کمال اهرم ایوبه ایلمه ایلمه و صفالی
 بر کتبله و حسن تدبیریل و عاقبت کتبله اولانده فتح اینکجه ایلمه
 و کیمیا قتل ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 بر تفسیح کا و امعالم سلطع و بر زین ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 اولان اهر قضیت و وفور نظرت و کیم کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 صف ایلمه و وفور کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 و مطلقه ایلمه مستمول اولانده کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 مشاب اوکسین کرد و مشاکتی به کمال ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 آقا غالبه کتبله قرضه معصب عالی و ذوق طلبیده کتبله ایلمه ایلمه
 و اندرون و یول کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 اولان کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 عبا و تدبیر **سپه** حقدن کتبله ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 جنگ ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 حیل و خصمه روضه قاضی برادر ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 غازی **جنگ** ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 غازی ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه
 غازی ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه ایلمه

حکامه

اولوب و ارايه نكند عكسكردن جوته و اختلال كل كسرت ر بوردن زنده بپي
 ربي اگر سواد اچو بس كه ستر غير ملوكه و اكله الا و كلسه بو قايته
 با رصه او روي بر قوج صاف و موصدي قوجي مسك كس مجوا
 تودن بو بيشلي مقديع ايو ب تجت قند بلر ارتقاوت او كس
 دريك ناز انايك ايوست آن گاه دو شكان كس كه سرت افش بپي
 قدر بلر صور غير و رديكيا فته و مقاضه و كل اولوي ايو بلر بشري
 ارته مققول اولوب و فض اتم بلر كوه بپي ايوه و كلر نده آنا سته
 جوق بلر اهر او افه بو قفته بجه جوق بلر ايوي دريكي بيا ب نده
 قويي كو در كس ناهه بر انا كو در دم بجا تو جه ايليك كو در دم بپي او غلم
 بجا فظك ايليك ديك بوكون غا زيلر و كو فوده كلسه و وقتي كل كس
 شده ايه نكند ايليك و چنانكه سته صرا و لر ايو اتمه كلر دم و ديكي قفاوت
 احتسا و قفته شده كلر دم ديكي كلسه و وقت اتمش و ايو زير و چلوكه
 بر چكايه و افه ايليك مغرب و ايو نده بر سقلا رعا كلر اسلم سنده دم
 اولوب مجايه داغلا بلر ساك ايو ايو بر غا زير و ارايك ايو بپي بول ده توكي
 بجه نضفنده و با رك فوده بر عك كو روي بچي علم مجا ده افش اتمه بپي
 افشكاري با قران او اراي قولا فته و كلسه ايليك ايو بپي بر چا دره تو جه
 ايليك بركوت كو رديك فوييه و بجه سلامه با ننده مرانده سوه به بئي
 اسرا ايوه و هور كلر سب سلام و بوي سلا ميه ايوها طرسي هور ايو
 سنده اولوب و عكلا سلا ميه سب ديكي ايوه و چي بپي خوش بيا ايو

ر و بوردن قبي ايك صغ بر بربن مالا قوا رسه جنگل خنده صه مكا
 چننه هور ايوه زنده غا زيله قرشو دور سب ده ايوه مراد سب سن
 غا زيك چننه تا بت قام بلر و غا زيلر ايلر صل ايوه و رسته بپي
 او لوقه جيت ستر ايوه صوب سب يوزنده طبراني و قايي سبيلر و هم
 شپيه سبيلر ايوه هر طيله قاي تو ر و مكيه و امل او لو **و اتمه**
و اتمه امام بر سق بكت جها زنده بقول بپي كو فوده بر قاي
 بخر ايلر لروي بر كونه دريك ايوه ستر ايلر ايوه اتمه ستر برك سني
 اتمه بپي ايوه كو فوده ر بيلر هور ايه اتمه بپي كو در دي ناكه بر قه و چي
 كلدي يوزي ايوه بكار بجا فظك ايوه كل سق تو شوكه كو روني كو
 صا حيب دهوه ايلر ديك قوشو سنده بپي جيت سنا ايوه ايوه ايوه
 في اكله و شينه خيران اولوب بزم اتمه اكله بپي سب ايوه بپي ايوه
 قوشو ستر ايوه سنده بر هور ايوه با ننده بجه جايه ايوه ايوه ايوه
 حسي شرج بپي بكار تو شو چي قوشو سب سلام و بوي مراد جيا با و ايوه ايوه
 اتمه ايوه ستر ايوه زنده كور ايوه صا جيت ايوه ايوه ايوه ايوه ايوه
 بو بپي نه اوز اتمه ايوه ايوه حيب فظك ايوه بپي بپي شني و ايوه
 اولوب و صلاكت زني نني ستمو خا زينا و قنده در بر قوج اتمه شني بپي
 صوغند ايوه بپي جاي ايوه زنده زنده هور ايه كور دي خيره و دوشك
 بپي بپي ايوه ايوه كو نون اولوب بو لير بپي روجي قدي حاليه
 صور بيلر اتمه صلاكت قدي ايوه سنا قمي بوي اتمه ايوه بپي

اولوب

سخن بکار مکرده دانی کلام در پیدار اما اولها می هفتده سخته کردیم
 چرخ بکش اوله و تقوی و نیتین سبل خیرت هست ایچره و آغاز دین ایچره
 خوشتر کسه هفتده مکره پدید کند و لطفه نیتین اوله ای اوکی و
 بعضیها می سازن مکره پدید بیای اما منزه از اوله و اگر عاقبت
 جائز در دینی بزرگیم هفتده می پدید کند و او فتنه دین بر چرخ
 بر کسده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم و دشمنان یا بقید
 و هفتده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم هفتده
 اما بعضی زمانه اوله سلاطین بر کسده سخی بزرگیم اوله سلاطین
 جائز بزرگیم و بکار کند کافر بجز بیاغوز معبوده اوله سلاطین جائز در
 بزرگیم جاربه و سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در
 و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل
 و چرخد اوله سلاطین غائب و نظیر اوله و فتنه سبزه حیل و حد در
 اینه کرده تکبیر تهریب آیت تکبیر و آیت تکبیر و آیت تکبیر و آیت تکبیر
 صلی الله علیه و آله حقیقت زمانه در بریدگی احوال کلکرات اوله سلاطین
 کافر ای اهل بدعت یا یقوب اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را
 خصمه سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را
 حکم آن دو همه چرخ استند سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در
 تکبیر پدید لرزی زمانه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه
 و اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را

قل یقیناً الا ان الله استیجاب دعوتکم ان یتقوا فلیتقوا لعلکم تتقون
 این دعوت است و تقوی و نیتین سبل خیرت هست ایچره و آغاز دین ایچره
 خوشتر کسه هفتده مکره پدید کند و لطفه نیتین اوله ای اوکی و
 بعضیها می سازن مکره پدید بیای اما منزه از اوله و اگر عاقبت
 جائز در دینی بزرگیم هفتده می پدید کند و او فتنه دین بر چرخ
 بر کسده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم و دشمنان یا بقید
 و هفتده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم هفتده سخی بزرگیم هفتده
 اما بعضی زمانه اوله سلاطین بر کسده سخی بزرگیم اوله سلاطین
 جائز بزرگیم و بکار کند کافر بجز بیاغوز معبوده اوله سلاطین جائز در
 بزرگیم جاربه و سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در
 و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل
 و چرخد اوله سلاطین غائب و نظیر اوله و فتنه سبزه حیل و حد در
 اینه کرده تکبیر تهریب آیت تکبیر و آیت تکبیر و آیت تکبیر و آیت تکبیر
 صلی الله علیه و آله حقیقت زمانه در بریدگی احوال کلکرات اوله سلاطین
 کافر ای اهل بدعت یا یقوب اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را
 خصمه سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را
 حکم آن دو همه چرخ استند سبزه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در
 تکبیر پدید لرزی زمانه حیل و حد در و فتنه سبزه حیل و حد در و فتنه
 و اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را زمانه اوله سلاطین او را

سخن بکار

سخن بکار

